

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 05673

FETER ANGEL

Panait Istrati

*Permanent preservation of this book was made possible
by Folk Dance Friends
in honor of
the 60th anniversary of Sam & Dora Wurtzel*

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ביבליאָטעק מאַרק ראַקאָווסקי

פּאָנאַט איסטראַטי

די דערציילונגען פון אנדריאן זאָגראַפּי

פּעטער אַנגעל

פון פראַנצויזיש: ק. בראַקער

אונטער דער רעדאַקציע
פון מאַרק ראַקאָווסקי

וואַרשע 1929

Panait Istrati

WÓJ ANGHEL

*Druk. Braci Wójcikiewicz,
Warszawa, Pawia 10.*

פ ע ט ע ר א נ ג ע ל

ווען די נאכט פון אָנהייב אַפּריל איז צוגעפאַלן האָט דאָס דערפֿל באַדאָווינעשטי, וואָס געפינט זיך אָן ערך פינף קילאָמעטער פון בראַזילאַ, געפייערט דעם ערשטן טאָג פון קריסטוסעס תּחית-המתים. אין אַלע הויפּן האָבן די פּויערים אָנגעצונדן שטויסן פון טרוקענעם טשערעט, אומעטום האָבן אָפּגעהילכט פּריילעכע ביקסן-שאַסן — אַ דאָרפישער, תּממותדיקער אויסדריק פון פּויד פאַרן אָנדענקען פון יענעם, וועלכער איז געווען דער בעסטער פון די מענטשן.

אינם הייזל פונם פעטער דימי, — דער יינגסטער אין דער משפּחה, — האָבן זיך צונויפגעקליבן די מוטער זאָיטצא, — אַן עלטערע פון די פיר ברידער, — און איר איינציקער זון אַדריאַן, — אַ יינגל פון אַכצן יאָר, ביידע געקומען פון דער שטאָט, פּדי צו פאַרברענגן אינאיינעם די דריי טעג פון פּסח. זי איז פאַרבליבן אַן אלמנה אין אַ פאַר חדשים נאָכדעם, ווי זי האָט געבוירן איר קינד, און האָט מער נישט חתונה געהאַט, לעבנדיק פון אייגענער פּראַצע.

ביי דימין איז קיין סך פּלאַץ נישט געווען. דער אָרע-מער פּויער, כּאָטש גאָך גאָר אַ יונגער, איז שוין געווען אַרומ-גערינגלט מיט אַ גרויסער משפּחה; אָבער די גוטע שוועסטער האָט זיך באַנוגנט מיט אַ קליין הינקעלע אינם חדר, בעת אַדריאַן, תּמיד צעפּרידן פון די ענדערונגען, איז אָן שום טענות-מענות געגאַנגען שלאָפּן מיטן פעטער אין די היי אויפן בוידעם. ער פּלעגט מיט פאַרגעניגן אויסהערן זיינע מעשיות און אים דערציילן די נייעסן פון דער שטאָט.

אָפּטמאַל פּלעגט זיך אַדריאַן פאַרווונדערן איבערן אַרט
 לעבן פון זיין פעטער:
 „— דו שלאָפּסט אויפן בוידעם, און דיין ווייב פלייבט
 מיט די קינדער. דאָס איז נישט קיין לעבן!...
 — מ'מוז אָבער מיין טייערער. אַנדערש, וויאָזוי זאָל
 איך עס דיר דערקלערן? די קינדער קומען צו שנעל...
 — נאָדיר אַ דערקלערונג! און אַז דו גייסט אַראָפּ
 פונם בוידעם?
 — דאַמאָלס גיי איך אויף דער לאַנקע שניידן טשערעט...
 — און אַז דו קומסט פון דער לאַנקע?
 — דאַמאָלס גיי איך אַרויף אויפן בוידעם...
 — פון וואָנען זשע קומען דינע קינדער?
 — דאָס שיקט זיי גאָט...“

ווי נאָר ס'האַט זיך פאַרענדיקט דער טראַדיציאָנעלער
 מאָלצייט, וועלכער איז באַשטאַנען פון אַ „באַרש“, פון אַ
 געבראָטן לעמעלע, פון אַ „קאָזאַנאַק“, און פון „רויטע אייער“,
 איז דימי אַרויס אויפן הויף אָנצוצינדן אַ פייער אינם טשע-
 רעט און אויסצושיסן מיט דער ביקס אין דער לופט. די גאַנצע
 כאַפּטע קליינבוואַרג, און אפילו די גרויסע, זענען אים נאָכגעגאַנגען.
 ס'איז געווען אַן אויסגעשטערנטע נאַכט. דימי האָט זיך
 צוגעהערט צום גערויש פונם צוג, וואָס איז געגאַנגען קיין
 גאַלאַן, און אַ זאָג געטאָן:
 „דער עקספרעס פון ניין אַ זייגער“.

און ער האָט אונטערגעצונדן דעם טשערעט. באַלד האָבן
 זיך רויכיקע פּלאַמען אויפגעהייבן גלייך צום הימל ביי טויבע
 געשרייען פון די קינדער, וועלכע האָבן אַרומגעטאַנצט ווי
 קליינע רויטע שדימלעך. דערנאָך האָט ער אַרויסגעלאָזט אין
 דער לופט די צוויי קוילן פון זיין יעגערישער ביקס, זאָגענ-
 דיק ביי יעדן שאָס מיט אַן איבערציגונג פון אַן אמת-גלויבעדיקן
 קריסט.

— קריסטוס איז אויפגעשטאַנען תּחית-המתים

אין דער רגע האָט אַרריאָנס מאַמע אָנגענומען איר זון פאַר דער האַנט, אים אַוועקגעשלעפט אין אַ זייט און אים שטרענג באַפוילן מיט אַ פאַרדאָגעטן טאַן:

„לויף שנעל צו אונדזער קוזין סטעפאַן, דעם גייסטלעכן, און בעט אים אין מיין נאָמען, ער זאָל תיכף קומען צו אונדז, דערנאָך לאָז דיך צו דיין פעטער אנגעל און ברענג אים אַהער צו שלעפן.“

אַרריאָן האָט אַ ציטער געטאַן, פונקט ווי זיין מאַמע וואָלט אים געהייסן אָננעמען אַ שלאַנג מיט דער האַנט:

— אָבער, מאַמעלע, דו ווייסט דאָך, אַז דער פעטער אָנגעל איז אין פעס און וויל מער קיינעם נישט זען?

— טאַקי דערפאַר דאַרף ער קומען; זאָג אים, אַז איך זיין עלטערע שוועסטער, רוף אים. לויף שנעל!

אַרריאָן האָט אַ רוף געטאַן דעם הונט אַ ל ט אַ גע- כאַפט אַ שטעקן און פאַרשוונדן אין דער נאַכט; קיינער האָט אַפילו נישט באַמערקט ווי ער איז אַוועק.

אין דערדאָזיקער פאַראַרעמטער משפּחה איז דער פעטער אָנגעל געווען דער צווייט-געבוירענער.

אַ טראַגישער גורל האָט אים געטראָפן; פון אַן ענטוויאַסטישן, גלויביקן מענטשן איז ער געוואָרן אַ מרה-שחורה-ניק און אַן אומגלויביקער. די פיר ברידער און שוועסטער, קינדער פון פויערן, וואָס זענען געווען פאַרשקלאַפט צו דער ערד פונם באַיאַר, האָבן פאַרמאָגט אין אייגנטום בלויז די באַצאָנס פונם פאָטערס כאַטקע, — אַ פאַר פרוכט-ביימער און אַ ווינגאַרטן. די ערד האָט צו זיי נישט געהערט. זיי האָבן זיך אַלע צעשפרייט איבער פאַרשידענע מקומות, אויסער דעם יינגסטן, וועלכער איז פאַרבליבן ביי דער מאַמע, די אלמנה. ביידע שוועסטער זענען די ערשטע אַוועקגעפאַרן און אָנגעקו- מען אַלס קעפס-וויבער ביי צוויי פאַרמעגלעכע גריכן, וועלכע

האָבן חוזק געמאַכט פון לעבאלע חתונות. דאָס יינגל אָנגעל
איז אָפגעפאַרן אין דער שכנותדיקער שטאָט בראַילאָ און
האָט זיך פאַרדונגען, אין עלטער פון ניין יאָר, ביי אַ סוחר
פון וויין. פון קינדווייז אָן האָט זיך אים שטאַרק נישט גע-
וואָלט אַרבעטן אויף יענעמס ערד.

זען יאָר איז ער טאַרבלעבן ביים זעלבן באַלעבאַס, אָן
אַרנטלעכן מענטשן, וועלכער האָט אים מיט אַ ברייטער האַנט
באַפרידיקט פאַר זיין דינסט. אַז ער איז צוריקגעקומען אין
זיין שטעטל, האָט ער זיך איבער די אויערן פאַרליבט אינם
שענסטן און אַרעמסטן מיידל פון דער געגנט און האָט מיט
איר תיכף חתונה געהאַט. ער איז באַפרייט געוואָרן פון מיילי-
טער-דינסט. צוליב זיין קורצזיכטיקייט, האָט ער זיך געקויפט אַ
שטיקל ערד און אַוועקגעשטעלט אַ קרעטשמע אויפן גרויסן
גאַלאַצער טראַקט, ביים אַרויספאַר פונם דאָרף.

ס'האָט אים געגליקט אין מסחר. די גינסטיקע רעזולטאַטן
פון דער מלחמה מיט די טערקן אינם יאָר 1877 האָבן אים
אַ סך מיטגעהאַלפן. אין משך פון צען יאָר איז אים געלונ-
גען אָנצוקלייבן אַ פאַרמעגן, פאַר וועלכן ער האָט געקויפט
אַ צווייטע נחלה אויף אַ שטח פון פינפהונדערט מעטער פון
זיין קרעטשמע; ער האָט דאָרט פאַרזעצט די בעסטע פרוכט-
ביימער, אַ וויינגאַרטן, וואָס איז אינגיכן באַרימט געוואָרן, און
אויסגעבויט זיך דאָס שענסטע הויז אין דאָרף מיט אַ פערד-
שטאַל, ראַסאָווע בהמות, שטאַלן פאַר הינער, שאָף, חזריב א. א.וו.
אַבער אין זיין משפּחה-לעבן האָט ער זיך נישט געפילט
אַזוי גליקלעך; ער איז אמילר געווען אומגליקלעך. צום סוף
פון צווייטן צענדליק יאָר האָט אים דער גורל באַשאַנקען מיט
אַן אומגליק. זיין ווייב איז געווען אַ נאַר, אַ מרוק, אומפעיק
אַנצופירן מיט אַזאַ ווירטשאַפט און שמוציק ביז עקל. שעהנ-
ווייז פלעגט זי אָפּשלאָפן אין שאַטן. דאָס אָפּענע מויל פיל
מיט פליגן און לעבן איר פלעגט זיך דאָס קינד וואַלגען אין טי-
נוף. די בהמות פלעגן ווילד ווערן פאַר דורשט. אויפן הויף,
אַדער אין שטוב איז אַריינגעקומען נאָר דער, וואָס האָט

געוואָלט עפעס צוגנבענען. אַדריאַן האָט זיך דערמאָנט, אַז ער האָט איינמאָר אין אַ זומערדיקן טאָג געזען, ווי זיין פעטער צעברעכט אַלע שויבן פון שטוב, ווייל דאָס פליגן-טינוף, מיט ווערן זיי זענען געווען באַדעקט, האָט נישט דורכגעלאָזט די ליכטיקע שיין. דאָס ווייב האָט זיך אפילו נישט אויפגעכאַפט בעת ער האָט געבראַכן. איר מאַן, פאַרבייגענדיק לעבן איר און זעננדיק ווי זי כראַפעט פון שלאָף, האָט ער איר אַ גרויסן שפיי געטאָן גלייך אין פנים אַריין און איז ווייטער אַוועק. זי האָט זיך אפילו קיין ריר נישט געטאָן. צוערשט האָט ער געמיינט, אַז מיט בייזקייט וועט ער בעסער מאַכן, פלעגט ער זי גאַנץ אָפט שלאָגן. ער האָט זי אָבער דערמיט נאָך מער נאַריש געמאַכט. דאָמאַלס האָט ער פאַרקויפט רינד און שאָף און פאַרלאָזט דאָס הויז. בלויז איינמאָל אין חודש פלעגט ער זיך דאָרט באַווייזן.

פדי די קינדער, וואָס זי האָט געבראַכט אויף דער וועלט זאָלן נישט אַראָפּנעמען קיין ביישפּיל פון אַזאַ מיטער, האָט ער זיי ביי איר צוגענומען, ווי נאָר זיי זענען אַלט געוואָרן פינף יאָר און זיי אָפּגע-געבן אויף פענסיאָן צו זיינעם אַ קרוב אין גאַלאַץ; אַמאָל פינף-זעקס דורכן יאָר פלעגט ער צופאַרן אַהין-פדי אַ קוק צו טאָן, וויאזוי זיי ווערן דערצויגן. נאָכדעם האָט ער איבערגעריסן דעם לעצטן פאָדעם, וואָס האָט אים נאָך צוגעבוּנדן צו איר: דעם קערפערלעכן פאָדעם. דאָס הויז, וואָס האָט געזאָלט זיין דאָס בליענדיקסטע פון דער געגענד, איז פון דאָמאַלס אָן פאַרוואַנדלט געוואָרן אין איינער פון די גרעסטע מענטשלעכע שטאָלן.

אַפּגעמאַטערט פון זיין ליבע, האָט ער צוערשט זיך איינ-געשאַפט געליבטע, אָבער אָן שום חשק; פשוט, פדי זיך גוקס צו זיין, אויפצורייצן זיין ווייב און זי „אויפוועקן“. זי האָט אויסגעהערט די פּליאַטקעס, אַ סך געזען מיט אירע אייגענע אויגן, אָבער דערפון קיין וועזן נישט מאַכן. דער שלאָף איז ביי איר געווען טייערער פון אַלץ. זי האָט אפילו נישט

געפונען פאַר נייטיק זיך אַרומצווואַשן און פלעגט איינשלאָפֿן אינמיטן עסן.

אַבער די מענטשן, וואָס האָבן זיך צוגעקוקט מיט קנאה-שנאה צו דער שפע פונם פלייסיקן אַרבעטער, האָבן זיך נישט באַנוגנט מיט זיינע שטובֿ-ליידן; די צרות פונם מאַן איז פאַר זיי געווען צו ווייניק. איינמאָל אין אַ נאַכט האָבן אוממענטש-לעכע הענט אונטערגעצונדן דאָס שיינע הויז, נישט מורא האָבנדיק מ'זאָל זיי כאַפֿן ביי דער האַנט. דורכן פענסטערל פון זיין הינטערשטער קראָם האָט זיך אַדריאַן צוגעקוקט, ווי די פלאַמען כאַפֿן אַרום זיין ווינונג מיטן בלעכענעם דאָך. ער איז געבליבן טויב צו די געשרייען פון די מענטשן, וועלכע האָבן אים גערופן צו ראַטעווען זיין גוטס. ער האָט צו זיך אַזוי געזאָגט:

„הלוואי זאָל טרעפֿן אַ נס און זי זאָל אויך פאַרברענט ווערן!

זי האָט אָבער נישט געברענט. זי איז ווייטער געשלאָפֿן אינם חדר, וואָס איז דורך די שכנים אָפּגעראַטעוועט געוואָרן פון דער שריפה. אָבער דער אויבערשטער, וועלכער האָט זי אַראָפּגעשיקט אויף דער ערד, פדי צו ווייזן פאַר מענטשן די שלעכטע זייט פון פרויען-שיינקייט, האָט זי מכבד געווען מיט אַ שטאַרקער לונגען-אַנצינדונג און זי אַוועקגענומען צו זיך, פדי צו שרעקן מיט איר די רשעים אינם גיהנום.

דער פעטער אַנגעל האָט נישט אויפגענומען גלייכ-גילטיק איר פּלוצלונגן טויט. ווי מען האָט זיך געריכט. זיין פלימעניק אַדריאַן, וועלכער פלעגט אָפט קומען צו אים אין עלטער פון פופצן יאָר, פדי אים פאַרצולעזן ליידיג-שאַפּטלעכע געשיכטן און אים דערציילן וועגן „דער ענטשטיי-אונג פון די וועלטן“ אַדער „וועגן דער יצירה פון דער ערד“, און וועמען דער גוטער פעטער האָט אַרויסוויזן אַן אומבאַגרע-נעצטע ליבע, איז אָפט געווען אַן עדות פון זיין פילבאַרקייט.

וויפל מאָל, בלאָנקענדיק אינאיינעם אויפן אָרט פון דער שריפה אין שיינע קלאָרע לבנה-אָווענטן, האָט ער באַמערקט, ווי דער פּעטער ציט אַרויס זיין נאָזטיכל און ווישט זיך אָפּ די טרערן! די אומגעפּאלענע העלצער האָבן געפּוילט אינם רעגן-וואַסער, וואָס האָט פּאַרמירט גאַנצע קאַלדזשעס אין די פּריערדיקע ציימערן. שטיקער מעבל האָבן זיך געוואַלגערט צווישן די חורבות פון די אָפּגעברענטע באַלקנס. בלוזי שטיק-לעך אָפּגעסמאלעטע ווענט זענען פּאַרבליבן פונם הייז. דער גרויסער שטאַל, וואָס איז על פי נס אָפּגעראַטעוועט גע-וואָרן, האָט דערמאָנט וועגן די שטוב-חיות, וועלכע זענען ביי אַלעמען אויס קנא געווען אויף די צינגער. ווידע גראָון, דערנער און גיפּט-טראַנק זענען פּריי געוואַקסן אויפן אַמאָ-ליקן שיינעם הויף און דערגרייכט דעם וואַקס פון אַ מענטשן.

„דו זעסט, אַדריאַן“, פּלעגט זאָגן דער אומגליקלעכער מיט אַ געשטיקן קול פון ווייטיק, „דו זעסט, אָט דעם בית-עולם? אויף דער העלפט איז ער די מלאכה פון מענטשן און אויף דער העלפט די מלאכה פונם גורל. ווען כּוואַרט דאָס אַלץ געירשנט פון מיין טאַטן, וואָלט איך נאָך געקענט תּופּס זיין, פּאַרוואָס מ'האַט מיר אַזוי מקנא געווען און פּאַרוואָס מ'האַט עס מיר געוואָלט אומברענגען, כאַטש קיינער גייט נישט אונ-טערצינדן אַ פּריצישן הויף. אָבער דאָסדאָזיקע הויז איז דאָך געשאַפן געוואָרן אינם שווייס פון מיין פנים, נאָך צוואַנציק יאָר האַרעוואַניע. ס'איז נישט געווען קיין לוקסוס-זאַך, נאָר דאָס נויטיקסטע וואָס יעדער דאַרף האָבן פאַר זיך און פאַר זיין פרוי, פּדי צו לעבן ווי אַ מענטש, און נישט ווי אַ פשוטע בהמה. און קיינער קען מיר נישט פּאַרוואַרפן, אַז כּיבין גע-ווען אַמאָל אַ קבצן. אַ הונגעריקער האָט שטענדיק געפונען ביי מיר מיט וואָס צו שטילן זיין האַרץ און בעת די גרויסע חגאות האָבן זיך אָנגעהייבן, האָב איך אַ טראַכט געטאָן וועגן דער אלמנה, וואָס איז פּאַרבליבן מיט קינדערלעך אָן פּרנסה? כּהאָב איר שטענדיק אַוועקגעטראָגן פּסחדיקע אייער, אַ טאַרט, אַ פּערטל לעמעלע, אויך אַ ביסל שמאַלץ און אַ פּיטל פון

א חזיר צו ווינאכטן. נישט קיין נדבות האָב איך געטיילט
 נאָר אַ הייליקן חוב האָב איך דערפילט. גאָט האָט מיר גע-
 געבן האָב איך יענעם אויך געגעבן פון מיין איבערפלוס,
 נישט זוכנדיק דערביי קיין פבוד פאר זיך. כ'האָב נישט גע-
 טאָרט זיין באוהדיק, ווייל כ'האָב געזען ווי אַנדערע שטייגן
 מיר איבער מיט זייער ברייטער האַנט: דאָס זענען געווען
 די, וואָס טיילן זיך מיט זייער ביסן מיטן ערשטן בעסטן הונ-
 געריקן אויף דער גאָס...

מ'קען מיך אויך נישט באַשולדיקן, אַז כ'האָב מיינע
 קינדן באַגלעבט, פדי רייך צו ווערן. אין הינזיכט פון אָרנטלעכ-
 קייט האָט מיין באַלעבאָס מיר שטענדיק געדינט אַלס ביישפּיל.
 אויב מיינע רווחים זענען געווען גרויס איז עס נאָר דערפאַר,
 ווייל כ'בין געגאַנגען זוכן מיין וויין און מיין בראַנפן פון דער
 ערשטער קוועלע און אַפילו דעמאָלט, ווען זיי האָבן געפלאָסן ווי
 אמתע טייכן. און דאָך איז דער פּורמאַן, וואָס פלעגט צו מיר
 אַריינקומען ווינטערצייט מיט פאַרפרוירענע שטיקלעך אייז
 אויף די וואַנסעס, געווען פאַר מיר ווי אַ ברודער. איך פלעג
 אים דריקן זיינע געפרוירענע הענט און אָפטרעטן אים אַן
 אָרט ביי מיין אויוון. פאַר זיינע פערד האָב איך אויפגעבויט
 אַ שטאַל, וואָס האָט צו זיך קיין צווייטן נישט געהאַט אין
 דער גאַנצער סביבה, און פאַר דער זשמעניע היי, וואָס כ'האָב
 זיי געגעבן האָב איך קיינמאָל נישט געוואָלט נעמען קיין געלט.
 די בעסטע וויינען און בראַנפּענס פלעג איך דערלאַנגען צום
 טיש און כ'קען דיר שווערן מיטן ליכט פון מיינע אויגן, אַז
 כ'האָב קיינמאָל נישט צוגעמישט קיין איין טראָפּן וואַסער,
 ווי מ'טוט ביי לייטן. און בעת כ'האָב באַמערקט, אַז עמיצער
 האָט שוין גענוג אויסגעטרונקען און אין ברען פון זיין ליידנ-
 שאַפט, איז ער גרייט איבערצוכאַפּן די מאָס, פאַרטייניקען
 זיין שכל און פאַרנאַכלעסיקן זיינע געשעפטן, האָב איך אים
 אָנגעגאַסן אַ גלעזל אויף מיין חשבון און אים געראַטן פאַר-
 צוזעצן זיין וועג. אַ סך מאָל האָב איך אים אַליין געמוזט
 אָנווייזן דעם וועג. אויף אַזאָ אופן בין איך אין געוויסע

הינזיכטן געווען זיין משרת, ווייל פון באַגינען ביז טיף אין דער נאַכט פלעג איך שטיין אויף די פיס און וואַרטן אויף אים. און אויב עמיצער פלעגט קלאַפן אין טיר נאָכן צומאַכן די שענק, פלעג איך בשעת-מעשה פאַרגעסן אַז ס'זענען דאָ שווינדלער אויף דער וועלט, פלעג זיך אויפהייבן און גיין עפענען די טיר.

„אַבער דער ביישפּיל פון גוטס דינט צו גאַרנישט, הייל אויף דער ערד זענען דאָ בלויזע שווינדלער און דאָס שלעכטס דאַרף נאָר האָבן די האַנט פון איין רשע, פּדי אַ תּל מאַכן פון הונדערט צדיקים. די דאָזיקע האַנט האָט אויף מיר געלאָקערט אינם שאַטן, גרייט מיר אַ קלאַפּ צו טאָן. זי האָט נישט געקענט פאַרגעבן מיין ווילשטאַנד, פאַרטראָגן וואָס מיין האַנט איז נישט קיין צרעה'דיקע, נישט ענלעך צו איר, וועלכע זאָל זיין פעיק צו שנאָרן אָדער צו שלאָגן. און זי האָט מיך זע-ר-לאַנגט. דאָס איז געווען זייער לייכט: מיין ווייב איז געשלאָפן. „אַ, אַדריאַן! דאָ האָט זיך די האַנט פונם שלעכטן מענטשן צוזאַמענגעטראָפן מיט דער שלעכטער האַנט פונם גורל, שלעכט אויף אַן אַנדער אופן, און זיי האָבן זיך ביידע באַהעפט, פּדי דורכצופירן די מלאכה פון צעשטערונג...! איז עס דען געווען אַ חטא פון מיין זייט לייב צו האָבן דאָס שענסטע מיידל פונם שטעטל! האָט מען דען לייב די מיאוס-טע? כ'ווייס נישט דערפון. ערשט איצט איז מיר קלאָר, אַז כ'בין געווען בלינד אין מיין לייב, אַז ס'איז מיר נישט איינ-געפאלן אַ קוק צו טאָן, צי דאָס בעטגעוואַנד פון איר געלע-גער איז אומעטום ציכטיק, צי הינטער אירע אויערן איז נישטאָ קיין בלאַטע, און צו אירע פיס זענען אויסגעוואָשן. אַדריאַן, אויב אין דיין האַרץ וועט זיך אַמאָל אַנציינדן דאָס-זעבע געטלעכע פייער, וואָס האָט אַמאָל אין מיין האַרץ גע-פלאָקערט, זאָלסטו דיך דערמאָנען אין מייער ווערטער און איידער דו וועסט דיך איבערגעבן מיט לייב און לעבן דער מענטשלעכער פוילעניש, זאָלסטו טאָן דאָס, וואָס איך האָב נישט געטאָן: באַטראַכט דאָס בעטגעוואַנד פונם געלעגער, פון דיין

יפפה, כאפ א קוק הינטער אירע אויערן און באטראכט די פיס, וואָס זענען באַהאַלטן אין לאַקירטע שיקלעך. און אויב דו וועסט פאַרגעסן מיינע ווערטער, זאָלסטו דיר דערמאָנען אינם בית-עולם, וואָס דו זעסט דאָ, דרינג אַריין מיט זיינע אויגן אין דידאַזיקע חורבות, קוק זיך צו צו די ווילדע גראָזן, וואָס שפּראַצן ארום ווי אַ תּוֹכָה, וואָס אַ בייזער צונג האָט געוואָרפן אויף דער פאַריאושטער מענטשהייט; לייג גוט אַכט אויף דעם שטאַל, וואָס באַקלאַגט זיינע בהמות; אויף די הויילע זענט, וואָס שרייען צום הימל פון פאַרצווייפּלונג; אויף די גרויסע שטיקער פאַרזשאַווערטע און אויסגעבויענע בלעכן, וואָס האָבן אַמאָל געבליאַסקעט, פּוּגקט ווי אַ שפיגל אויף דער זון; אויף דעם דאָך, וואָס האָט זיך שטאַלץ דערהייבן איבער בערגער כאַטקעס, פּראַקלאַמירנדיק דאָס רעכט פון יעדן מענשן צו לעבן אין זויבעריקייט און ווילטשאַנד, און נישט ווי אַ מוילדוורף, וואָס שרעקט זיך פאַר ליכט. קריץ איין אין דיין זכרון דאָס בילד, וואָס דו זעסט דאָ. און אויב דיין בלוט וועט דיר אַנידערשליידערן אויף די קני פאַרן שענסטן מיידל פונם לאַנד, גיב אַ ווידערשטאַנד, רוף צו הילף אָט די חור-בות און זאָג צו זיך:

„דער פעטער אַנגעל האָט זיך צעבראַכן דאָס לעבן, ווייל ער האָט בלינד געליבט דאָס שענסטע מיידל פונם שטעטל, ווייל ער האָט נישט באַקוקט דאָס בעטגעוואַנד פון איר גע-לעגער, אירע אויערן און די פינגער פון אירע פיס!
 „און זאָלסט אָפּשטויטן פון זיך דעם אומברחמנותדיקן גורל...“

נאָך זיין ווייבס טויט האָט דער פעטער אַנגעל אין משך פון עטלעכע יאָר איבערגעלאָזט אַ וווינונג אויף גאַטס באַראָט אָן אַ שומר. ער האָט געהאַט בדעה איר צוריקצוגעבן איר אַמאָליקן גלאַנץ אינם טאָג, ווען זיינע קינדער וועלן זיין אומשטאַנד אַליין מיט איר אַנצופירן. ער האָט צונויפגעקליבן צווישן די חורבות אַלץ, וואָס האָט נאָך געהאַט אַ ווערט, עס

צוויי-פגעלייגט ארום זיין קרעטשמע און אליין אנגעהייבן צו פירן א לעבן פון אן פרוש, — א פרוש, וועלכער האָט זיך צו-געווינט איינצוטונקען די צונג אינם בראַנפן, וואָס ער האָט פאַרקויפט.

א שיינער, הויכער, קרעפטיקער, פעסט-געבויטער מענטש מיט אַ שטאַלצן גאַנג, מיט אַ בפּוּדיקער באַרד, מיט שיינע געקרייזלטע גרוילעכע האָר, — האָט ער אויסגענומען ביי אַלעמען אין די אויגן. זיין קורצזיכטיקייט, וואָס האָט אים געווינגען אַרויסצורוקן זיין פרוסט קעגן דער פרוסט פון זיי-געם אַ גאַסט, פּדי אים צו דערקענען, האָט נאָך פאַרשטאַרקט דעמדאָזיקן איינדרוק. ער איז געווען זייער אַ גוטער, ער האָט אָבער נישט געקענט פאַרטראַגן, מ'זאָל אים ווידערשפרעכן, ווי די אַלע, וואָס זענען „געקומען צו עפעס" אַדאַנק דער פּראַצע פון זייערע אייגענע הענט. און איצט האָט ער פאַר-צענפאַכט די דאָזיקע פחות, פּדי צו דערגרייכן צו זיין ציל, דאָס הייסט: „פאַרוואַנדלען די חורבות אין אַ פאַלאַץ" אינם טאָג, ווען זיינע קינדער וועלן זיין מסוגל דערצו. אזויאָרום, נישט געקוקט אויף זיין אומגליק, האָט מען אים געהאַלטן פאַר אַ רייכן מענטשן...

אָבער זיין אמתע עשירות, זיין גליק, זיין האַפענונג — זענען געווען זיינע דריי קינדער, אַ יינגל פון זיבצן יאָר און צוויי מיידלעך פון אַכט און פון צען יאָר. דאָס יינגל האָט געדאַרפט ענדיקן די מיטל שולע אינם קומענדיקן יאָר. „איך וועל מיך באַמיען", האָט ער געזאָגט צו אַדריאַנס מאַמע, „אַז באַלד נאָכן אַרויסגייען פון דער שולע, זאָל ער אין משך פון איין יאָר פאַרבלייבן אויף מיליטער-דינסט. אויב ער האָט אַ באַרוף צו מיליטער, וואָלט איך שטאַרק געוואָלט מאַכן פון אים אַנאָפּיציר, אַ שטאַרקע אינטעליגענטע האַנט צו פּערטידיקן דאָס פּאַטערלאַנד; אויב נישט וועט ער זיך אליין אויסקלויבן אַ קאַריערע, וועלכע אים וועט בעסער גע-פעלן ווערן."

פון זיינע טעכטער האָט ער נאָר געוואָלט מאַכן „גוטע
באַלעבאַסטעס“, געבן זיי נדן און זיי חתונה מאַכן אין שטאָט.
נאָר דער מענטש טראַכט...

איינמאָל אין אַ שרעקלעכן ווינטער-טאָג, בעת ער איז
געזעסן און געטראַכט וועגן זיינע פּראָיעקטן, און אַ בייזער
צפון-ווינט האָט אויסגעקערט דעם ברייטן וויסטן טאָל, זענען
אריינגעקומען פיר מענטשן אין זיין קרעטשמע, פיר אומבאַ-
קאנטע. לויט זיין רגילות האָט ער אַרויסגערוקט די ברוסט,
פדי זיי צו דערקענען, און זיין האַרץ האָט זיך אים איינגע-
קאָרטשעט, ווי די הערנער פון אַ שליאַנקע, ווען זיי ריין
זיך אָן אין אַ ספּנה: די פּאַושויןען זענען אים נישט געפעלן,
געוואָרן. „אויב דידאָזיקע לייט זענען אַרענטלעכע מענטשן,
הער איך אויף צו גלויבן מיין האַרץ“, האָט ער זיך געטראַכט,
דריקנדיק אין קעשענע דעם רעוואָלווער, מיט וועלכן ער פּלעגט
זיך קיינמאָל נישט צעשיידן.

— „גוט מאָרגן, אַנגעל!“ האָבן זיי זיך אָנגערופן, „ס'איז
וואַרעם ביי דיר!“

— ברוכים-הבאים! אַ שלעכט וועטער, האָ?
און אין האַרצן האָט ער צוגעגעבן: איך בין אַריינגע-
פּאָן. דאָס זענען קולות פון גאַרגל-שניידער.
— מיר ווילן עסן, אַנגעל, און מיר ווילן טרינקען.
מיזאָגט אַז דיין וויין צעשמעלצט אייז.
— גאַנץ מעגלעך, מיינע פריינט. כיוויס אָבער, אַז
ס'איז דאָ אַ מין אייז, וואָס ער קען קיינמאָל נישט צעשמעלצן.
— כאַ, כאַ, כאַ! דו ביסט נישט קיין נאָר, אַנגעל. און
וואָס איז דאָס פאַראַ אייז?

— איר דאַרפט געוויס וויסן דערפון: מ'רופט עס אָן
„הינטיש האַרץ“, אָבער ס'איז אַ שלעכטער אויסדרוק, הייל
מען באַליידיקט דידאָזיקע אַרעמע חיות, וואָס זענען אמתע
פריינט. — האָט ער אָפּגעענטפערט, אַנווייזנדיק אויף צוויי גרוי-
סע טשערעווע-הינט, וועלכע האָבן אים אויף קיין טריט נישט
אָפּגעלאָזט.

— באַ דו האָסט פינצטערע געדאַנקען. די העלט איז נישט אזוי שלעכט ווי דו מיינסט.

— גאַנץ מעגלעך; אָדער ווען מ'איז אַ קרעטשמער אויפן ברייטן טראַקט, ווי איך, זעט מען זיך אָן מיט פלערליי פאַר-שוניגען און מ'דרימלט ביינאַכט מיט אַן אָפן אויג.

מיט דעם רמו האָט ער געגעבן אַנצוהערן דער חברה מיט וועמען זיי האָבן צו טאָן. ער האָט זיי דערלאַנגט, וואָס זיי האָבן געוואָלט: סאַלע, ברויט און וויין.

— אפשר וואָלסטו, אונדז אַדריאַן, אַרויפגעבראַכט פריש וויין פון דיין קעלער? — האָט אַ זאָג געטאָן איינער פון זיי, וואָס האָט געמאַכט אַ ליבלעכע מינע.

דער פעטער האָט כּיטרע אַ שמייכל געטאָן און געטראַכט: „אָהא! איר ווילט מיך אַרײַננאַרן אין אַ נעץ!“ ער האָט זיי אָפּגעענטפערט:

— אָט ערשט נאָר וואָס האָב איך אַרויפגעבראַכט אַ טאָפּ פון פינף ליטער. אויב איר זענט מבינים, וועט איר עס פילן אין טעם.

דאָס האָט אַביסל צעשטערט זייער פלאַן. זיי זענען אָבער געווען פיפיקע באַנדיטן. אין אַ מינוט אַרום איז איינער פון זיי אַרויסגעגאַנגען „כדי אויסצופישן זיך“, און דער פּע-טער האָט פאַרשטאַנען, אַז דאָס איז אַ סיגנאַל אַנצופאַלן: דער פאַרשוין איז געגאַנגאַן זיך שטעלן אויף דער וואַך. ער איז בלאַס געוואָרן און האָט זיך צוגעגרייט. אַ וויילע איז אים דורכגעלאָפן אַ געדאַנק — אַרויסצוכאַפן זיין געווער און אַ גע-שריי טאָן: „די הענט אינדערהויך!“ ער האָט אָבער תּיכּף אַ טראַכט געטאָן, אַז דאָס אויסערלעכקייט קען אַמאָל אַרײַנפירן אין אַ טעות.

אין אַ פאַר מינוט אַרום האָט אים שוין פאַרדראָסטן, וואָס ער האָט עס נישט געטאָן. די פאַרשוניגען האָבן גערעדט הויך אויפן קול וועגן אַן אויסגעטראַכטן ענין. זיי האָבן גע-בעטן שוועבעלעך. דער פעטער איז שוין געווען זיכער: „אָט, דאָ איז דער הונט באַגראָבן!“

מיט גרויס מוט און מיט פעסטע טריט, מיט איין האַנט האַלטנדיק דאָס געווער טיף אין קעשענע פון זיין מאַנטל, איז ער געגאַנגען אויף זיי און מיט דער ליינקער האַנט האָט ער אויסגעשטרעקט דאָס פּושקעלע. דער שטאַרקסטער פון די דריי האָט פאַמעלעך אויסגעצויגן זיין האַנט, פּדי עס צו נע-מען ביי אים, רעדנדיק בשעת מעשה ווער ווייסט וואָס מיט זיינע חברים. אָבער ווען ער האָט שוין געהאַלטן ביים אַנדרין דאָס פּושקעלע, האָט ער מיט איין שפרונג אָנגעכאַפט דעם פעטער פאַר דער האַנט, ווי מיט אַ צוואַנג. דער באַנדיט איז בליץ-שנעל אַנידערגעפאַלן, געטראַפן דורך דער קויל, וואָס איז אַרויס פון זיין קרבנס קעשענע. די איבעריקע אָבער האָבן שוין נישט דערלאָזט דעם פעטער אַרויסצוציען זיין געווער. מיט זייערע גראָבע שטעקענס האָבן זיי אים צעשפאַלטן דעם קאַפּ, און דער אומגליקלעכער איז אַנידערגעפאַלן אויף דער ערד, בעת די הינט האָבן מוראדיק, נאָר אוימויסט, געריסן די אַנפאַלער ביי די פיס. זיי זענען פאַלד דערהרגעט געוואָרן. די גולנים האָבן שנעל אַרויסגענומען דאָס געלט, וואָס האָט זיך געפונען אינם טישקעסטל און זענען תיכף געלאָפן געוואָרן. איבערלאָזנדיק זייער פאַרשמאַכטן חבר.

דער פעטער אנגעל איז געבליבן לעבן אַ דאַנק דעם שאַס, וואָס האָט פאַרווינדעט איינעם פון די אַנפאַלער, און אַ דאַנק די צוויי געטרייע הינט. זיי האָבן אַזוי צעביסן די פיס פון די צוויי אנדערע באַנדיטן, אַז יענע האָבן קוים געקענט מאַכן פליטה.

די באַלעגאַלעס, וואָס זענען דורכגעפאַרן אין אַ שעה אַרום, האָבן געפונען אין קאַליוזשעס בלוט דעם קרבן און דעם באַנדיט, דעם ערשטן מיט אַ צעשפאַלטענעם קאַפּ, דעם צווייטן מיט אַ קויל אין בויך, ביידע נאָך ביים לעבן; זיי האָבן זיי איבערגעפירט קיין בריילא, ווו מען האָט זיי ביידן געראַטעוועט.

נאָך פונפציק טעג ליגן אין שפיטאַל, איז דער פעטער אַרויס אַן אָפגעשוואַכטער; ער האָט אָבער בלויז דאָס בלוט פאַרלוירן. אין זעקס חדשים אַרום האָט ער פאַרלוירן אַ זאַך. האָס איז ביי אים געווען טייערער ווי דאָס לעבן: ער האָט פאַרלוירן זיינע ביידע טעכטערלעך בעת אַ קאַטאַסטראָפּע אויפן דוניי, ווען אַ סך אַנדערע זענען אויך דערטרונקען גע- וואָרן אויף אַ שפּאַציר אין שיפּלעך, וועלכע האָבן זיך אי- בערגעקערט.

דאָ האָט ער בולט דערזען, די שוואַרצע האַנט פונם אומרהמנותדיקן גורל. אָבער דערדאָזיקער מענטש איז אויס- דערוויילט געוואָרן דורך זיין גורל, פּדי צו דערפילן דעם גאַנצן שוידער, וואָס דריקט זיך אויס אינם רומענישן שפּריכוואָרט: „גאַט לייגט נישט אַרויף אויף די אַקסלען פון אַ מענטשן מער, וויפּל ער קען איבערטראַגן!“ און וואָס פאַר אַן אומ- גליקן קען דען נישט איבערטראַגן אַ שטאַרקער מענטש אויף זיינע פלייצעס!

קומענדיק צוריק פונם קלויסטער, ווו ער האָט געהייסן פראַוון אַ מעסע פאַר די נשמות פון זיינע צוויי באַגראָבענע טעכטערלעך, האָט ער זיך פאַרמאַכט אין זיין קרעטשמע און לאַנגע שעהן אַרומגעשפּאַצירט איבערן חדר, מיט די הענט אין די קעשענעס. דערנאָך האָט ער צעעפנט די טיר אין דער גאַנצער ברייט, אַרויס אויף דער שוועל, אַ גרויסן שפיי גע- טאָן גלייך פאַר זיך, פּיוקט ווי ער וואָלט עט געוואָלט עמעצן אין פנים, און אַ זאָג געטאָן: „אַט האָסטו און ווייס, נבוהדיקער גורל! דו בויגסט מיך, אָבער איך גלייך זיך אויס און כראַקע דיר אין צורה אַריין. נא דיר נאָך!

און ער האָט נאָכאַמאָל אַ שפיי געטאָן. ס'איז אים נאָך פאַרבליבן זיין זון, דאָס לעצטע פלעמל, האָט ער באַלויכטן די פינסטערקייט פון זיין מוח, וועלכער איז געווען אָנגעגריפן פון ווייטיק און בראַנפן. דער גורל האָט אָבער אַ בלאָז געטאָן אויפן פלעמל און ס'איז פאַרלאָשן גע- וואָרן.

אין עלף חדשים ארום, נאכדעם די זיין זון איז אריין-
 געטראָטן אין אַ קאוואַלעריע-פּוּלֶק, און אין אַ מעת-לעת אַרום,
 נאכדעם ווי אַנגעל האָט פון אים באַקומען אַ בריוו, אַז ער
 האָט בדעה דאָרט צו פאַרבלייבן, האָט דער אומגליקלעכסטער
 צווישן אלע מענטשן, — דערווייל נאָך אַ גליקלעכער, — צו-
 געמאַכט זיין אכסניה, אין אַוועקגעריטן אין שטאָט אַריין, פּדי
 צו דינגען בעל-מלאכות און אָנהייבן צוריק אויפבויען די
 זורבות. ער האָט נאָך נישט באַוויזן אַפצורייטן צוויי הונדערט
 מעטער, ווען אַ בריוו-טרעגער, אויך רייטנדיק אויף אַ פּערד,
 האָט אים אָנגעיאָגט אויפן וועג און אים דערלאָנגט אַ דעפע-
 שע. דאָס האַרץ האָט אינו קיין שלעכטס נישט פאַרויסגעזאָגט.
 ער האָט אויפגעפנט גאַנץ רויק דאָס פאַפיר און איבערגעלייענט:
 „אייער זון אַלעקסאַנדער אַנגעל איז אַראָפּגעפאַלן פונם
 פּערד ביי די קאוואַלעריע-איבונגען און איז געשטאַרבן בעת...“
 דאָס פאַפיר איז אים אַרויסגעפאַלן פון דער האַנט; ער האָט
 זיך אַ שטעל געטאַן אויף די זאַטל-שטענגלעך, אַרויסגעלאָזט
 אַ יאָמערדיקן געשריי, און אַראָפּגעפאַלן פונם פּערד, פונקט
 ווי אַ דעמב, וואָס ווערט אונטערגעהאַקט.
 אזוי אַרום האָט דער פּעטער אַנגעל אויסגעטרונקען זיין
 צום ביו צום סוף.

מ'האָט געקענט מיינען, אַז דעמדאָזיקן אומגליק וועט
 ער שוין נישט איבערלעבן. ס'הייבט זיך נישט אָן. דער טויט,
 וואָס האָט געקענט זיין פאַר אים אַ דערלייזונג איז נישט
 געקומען, און קיינער האָט נישט געקענט פאַרשטיין, פאַרוואָס
 דער מענטש האָט זיך נישט גענומען דאָס לעבן.
 ער האָט זיך דאָס לעבן נישט גענומען. ער האָט אָבער
 געגוססט אלע טאָג, אַריינגיטנדיק אין זיך אָן אַן אויפהער די
 קליינע גלעזעלעך פון זיין שטאַרקסטן בראַנפן. ער איז אַליין
 געוואָרן פאַר זיך דער בעסטער קליענט.
 דער צעפאַלונגס-פּראָצעס פון דעמדאָזיקן מענטשן,

איבערגעגעבענעם פאָטער, אַ גוטן בירגער און גלויביקן מענטשן, איז די שרעקלעכסטע פון די טראגעדיעס. וואָס דער שרייבער פון די דאָזיקע שורות האָט נאָר געקענט. דאָ וועט מען נאָר ליינען דעם אָנהויב. דער סוף, — טרייער, וואָס רייסט דאָס האַרץ, — וועט דערציילט ווערן ערגעץ אנדערש.

נאָכן טויט פונם יינגל, האָט ער געבעטן אַז די לוויה און די קבירה זאָלן פאָרקומען אין זיין דאָרף. אַלע איינווי- בער האָבן אַנטייל גענומען, און בעת די ביקסן האָבן אויס- געשאָסן ווען מ'האָט אַראָפּגעלאָזט די טרומבע, זענען אַלע אין טרערן געפאלן אויף די קני. די זעלנער און דער אָפי- ציר, וועלכע האָבן אָפּגעגעבן דעם טויטן דעם לעצטן כבוד, האָבן געוויינט. נאָר איין מענטש האָט נישט געוויינט: דער פאָטער. ער איז געבליבן שטיין אויפן ברעג פונם קבר מיט אַ הויילן קאָפּ, דעם קאָפּעלאָש אין דער האַנט, און באַטראַכט די טרומבע אין קבר. אין דאָזיקן מאָמענט איז פון עולם אַרויסגעלאָפּן איינער אַ מענטש, זיך געוואָרפן צו זיינע פיס, זיי אַרומגענומען און געשריגן:

„אַנגעל! אַנגעל! איך בעט ביי דיר מחילה. דאָס האָב איך אונטערגעצונדן דיין הויז! קאָנסט זיך אין מיר נוקם זיין, נאָר פאַרגיב מיר צוערשט ו...“

ער האָט אויסגעדרייט דעם קאָפּ און לאַנג אַנגעקוקט דעם מענטשן, וועלכער האָט זיך געוואָלערט ביי זיינע פיס, געקאָרטשעט זיך ווי אויף הייסע קוילן, שרייענדיק:

„זיי מוחל און הרגע מיך; וואָרף מיך אַריין אין תּפיסה!“ ער האָט אים געזאָגט: „איך בין דיר מוחל“, און איז אַוועקגעגאַנגען. קיינער האָט אים נישט געוואָגט נאָכצוגיין.

קומענדיק אַהיים, האָט ער אַראָפּגעריסן פון די ווענט דאָס בילד פון דער הייליקער בתולה מיט יעזוסן אויף די הענט, וואָס איז געווען אַרומגערינגלט מיט באַזיליקעס, אויך די פאָרטרעטן פונם קייזער, דער מלכה און דעם טראָן-פּאַל- גער. ער האָט גענומען אַ לאַפּאַטע, אויסגעגראָבן אַ גרוב אין גאָרטן, זיי אַריינגעלייגט אַהין און זיי פאַרשאַטן מיט ערד.

דערנאך האָט ער זיך פאַרמיערט אין זיין קראָם און מיט לייב און לעבן זיך איבערגעגעבן דעם ביטערן טראָפּן. אין משך פון אַ יאָר, אָנהייבנדיק פונם טאָג פון דער קבורה, האָט קיינער נישט געוואוסט, צי ס'איז עמיצער דאָ איבערוויניק אין שטוב אָדער זי איז פּוּסט. די איינזוינער זענען דורכגע-גאנגען, געבויגן די קני פאַר די פענסטער מיט די אַראָפּגע-לאָזטע פּאַרהענגלעך און ווייטער געגאנגען זייער וועג. ער פלעגט אַרויסגיין ביינאַכט, אין דער באַגלייטונג פון אַ הונט, זיך דורכשפּאַצירן אויף די הורבות פון זיין הויז און קומען צוריק אַהיים. בייטאָג פלעגט ער טרינקען די קליינע גלעזע-לעך, נישט ווערענדיק קיינמאָל שפור, און מיט דער גאַמבע אין די דלאָניעס פלעגט ער דורך אַ שפּאַלט פון די פּאַרהענ-גלעך באַטראַכטן די שטיקער חענט פון זיין אָפּגעברענט הויז. פונסט אַ יאָר נאָך זיין פינסטערן טרויער, האָט ער גע-עפנט זיין קרעטשמע. דאָס הייסט, איינעם פלעגט ער יאָ באַ-דינען, דעם צווייטן נישט און קיינמאָל האָט מען נישט גע-וואוסט אויף וואָס ס'איז באַזירט זיין אָפּזאָג און זיין סימפּאַטיע. די אורחים האָבן געהאַט דרין-אָרץ פאַר זיין ווילן, ווייל זיינע אומגליקן זענען אויף אַ ווייטן מהלך אַלעמען געווען באַקאַנט. איבעריקנס, האָט ער קיין פרישע סחורה נישט אַראָפּגעבראַכט, ווייל זיין קעלער איז געווען אָנגעפאַקט מיט פעסלעך וויין און בראַנפן.

אַדריאַן און זיין מוטער זענען געווען די איינציקע נפשות מיט וועלכע אָנגעל האָט באַווייליקט אַרויסצוריידן אַ וואָרט. מיט אַ צעבראַכן האַרץ האָט אים אַדריאַן צוויי מאל באַזוכט אין משך פונם ערשטן יאָר נאָכן אויפגעפּענען דאָס געשעפט אויפדאָסניי. דער פעטער פלעגט שטענדיק זיצן ביים פענסטער און קוקן אינדרויסן, דאָס פלעשל און דאָס קליין גלעזלע פאַר אים, די טיר פאַרמאַכט אויפן שלאַס און דער הונט ביי דער זייט. איין פּור איז פאַרבייגעפאַרן; די ביידיע אָנטרייבער זענען אַראָפּגעגאנגען און אָנגעקלאַפט אין דער שיר. ער האָט זיך נישט געעירט פונם אָרט און זיי זענען

אונעקנעפארן. א צווייטע פור האָט זיך אָפגעשטעלט. עפעס אַ פאַרשוין, נישט אַראָפּשטייגנדיק, האָט אַ געשריי געטאָן : „אנגעל! קען מען אפשר טרינקען אַ גלעזל משקה?״ דעם האָט ער באַדינט.

גייענדיק אָפּזוכן דעם פעטער אנגעל לויטן בעפעל פון זיין מוטער, האָט אַדריאָן געטראַכט וועגן די דאָזיקע אומגליקן און צו זיך געזאָגט : „די מאַמע איז זיך טועה האַלטנדיק, אַז איך קען ווירקן אויפן פעטער, ער זאָל אַרויסקריכן פון זיין לאַך״.

די זאָך איז באַמת נישט געווען קיין גרינגע. ס'האָט זיך נישט געהאַנדלט בלויז וועגן אַ באַזוך, נאָר אויך וועגן איבערבועטן זיך. נאָכן טויט פון זייער מוטער, מיט אַכט יאָר צוריק, האָבן זיך ביידע פעטערס צעקריגט צוליב אַ נאַרישע ירושהלע. אין סאַמע ברען פון דער מחלוקת האָט זיך דער פעטער אנגעל דערלויבט צו זאָגן קעגן דעם ווילן פון זיין עלטערער שוועסטער, וועלכע האָט געוואָלט אויסמיידן די חלוקה : „איך וויל האָבן אַן אייגן שטיקל ירושה פון מיין מוטער, פדי צו קענען קויפן פאַטשערקעס און אויפהענגען אויף דער איקאָנע, וויסנדיק, אַז דאָס שטאַמט פון מיין מוטער״. דער פע-טער דימי, בטבע אַ בעל-פעסן, האָט אים אָפגעענטפערט מיט אַ באַליידיקונג : זיין ברודער האָט אים אַ פאַטש געטאָן און דער יינגערער האָט באַגאַנגען אַ פעלער, דערלאַנגענדיק דעם עלטערן מיט אַ שטעקן איבערן קאַפּ. דער עלטערער איז אַרויסגעגאַנגען פון זיין פאַטערלעך הויז, זאָגנדיק : „איך וועל אַהער מער נישט קומען און נישט דו צו מיר, פל זמן דו וועסט נישט אַ קוש טאָן פאַר אַלעמען אין די אויגן די פאַדעשווע פון מיין שטיוול!״

פון דאַמאַלס אָן זענען זיי געווען צעקריגט. פאַר זיין אומגליק, וואָס איז געווען אַ טויט-קלאַפּ פאַרן פעטער אנגעל,

איז דער יינגערער געווען פארעקשנט און האָט נישט געוואָלט נאָכגעבן זיין שוועסטער, וועלכע וואָט אים געוואָלט איבערריידן, ער זאָל גיין בעטן מחילה ביים ברודער. נאָכן אומברחמנותדיקן טויט האָט קיינער נישט געוואָנט צו פאָאומרויקן אָנגעלס שטיל-שווייגעניש מיט אַ באַרישקייט.

איצט אָבער האָט אַדריאַנס מאַמע דורכאויס געוואָלט שלום מאַכן צווישן די ביידע ברידער. אָנשטאָט צו גיין צום געשלאָגענעם האָט זי אים גערופן צו זיך. זי האָט אויסגע-רעכנט אויף זיין פיין, וואָס האָט ווייכער געמאַכט זיין גאוה, ווי אויך אויף דער השפעה, וואָס זי האָט געהאַט אויף די ברידער, באַזונדערט אויפן רייכסטן פון דער משפחה, ווייל אויף זיין פאָרלאַנג צו צעטיילן די ירושה האָט זי קעגנגע-שטעלט איר אומפאָראינטערעסירן אָפּזאָג.

ס'איז געווען אַכט אזויגער אינאָונט, ווען אַדריאַן איז צוגעקומען צו זיין פעטערס הייז. אינם דרומדיקן פענסטער, וואָס איז אַרויסגעגאַנגען צום דערפֿל, איז געווען ליכטיק. ער האָט זיך דערנענטערט צום פענסטער און צוגעלייגט דעם אויער. קיין סימן פון לעבן. בלויז אַ נאַפט-לאָמפֿ האָט גע-ברענט אויפן טיש. דער הוינט סילטאָן האָט אומגעדוילדיק גע-בילט. דעם פעטערס הוינט האָט אָפּגעענטפערט, אָבער דער פאָרהאַנג האָט זיך נישט באַוועגט. אַדריאַן האָט געוויסט, אַז אומזיסט וועט ער קלאָפן. ער האָט צוגעדריקט די נאָז צו דער שויב און געזאָגט מיט אַן איבערגעשראַקענעם קול : „פעטער.“ דאָס בין איך, אַדריאַן, איך וויל מיט דיר וועגן עפעס רעדן.“

אין אַ מינוט אַרום איז דער פאָרהאַנג אָפּגערוקט גע-וואָרן, און דער פעטער האָט אים געגעבן אַ ווונק ער זאָל צוגיין צו דער טיר, וועלכע ער האָט געעפנט, האַלטנדיק די לאָמפֿ אין דער האַנט. אַדריאַן איז אַריין מיט סילטאָנען. ביים ערשטן בליק, וואָס ער האָט געוואָרפן אויפן שוואַך-באַלויכטענעם צימער, האָט זיך זיין האַרץ נאָך מער פאַר-לאָמט. הי מעכטיק דיין שפראַך איז, דו טרויער פון זאַכן,

האָס זענען פארלאָזט געוואָרן דורך דער מערקווירדיקער האָנט
 פון אַ מענטשן! אויס גלעזער אויפן טובאַנק, אויס ברויט
 אויפן גרויסן טיש, אויס גערויכערטע סאַלע, וואָס הענגט אַראָפּ
 פון סופיט פון די עקן פון דיקע ברעטער, אויס קיילעכדיקע
 ביטקוויסן, וועלכע זענען געווען אַרויפגעטאָן אויף אַ האָרי-
 זאַנטאַלן שמעקן! שטויב, אָפגעלאָזנקייט, יאוש, טויטע שטילקייט...
 אינמיטן פון דאָזיקן בית-עולם איז געשטאַנען דער פע-
 טער אנגעל מיט דער פאַלטע אויף די פלייצעס, ווי שמענדיק
 גרויט, נאָר איינגעבויגן, — ליידער איינגעבויגן, דער מענטש,
 וואָס האָט אַמאָל געהאַלטן הויך פאַרריטן דעם קאָפּ און מיט
 גדלות אַרויסגערוקט זיין ברוסט, ווי אַ לייב, — דערדאָזיקער
 פעטער אנגעל האָט רויק באַטראַכט זיין פלעמעניק. אַדריאַן
 האָט מיט ביידע הענט אָנגענומען זיין פרייע האַנט און זי אַ
 קויש געטאָן לויטן מנהג. ער האָט זיך שיער נישט צעווייגט.
 נישט אויסריידנדיק קיין וואָרט, האָט אים דער פעטער אַריי-
 געפירט צו זיך אין צימער. דאָ — דיזעלבע אָפגעלאָזנקייט.
 די נאַקעטע און פאַרגעלטע ווענט האָבן מער נישט פאַר-
 שפרייט דעם פרישן ריח פון וואָפנע. דאָס בעט, עפעס אַ גע-
 לעגער, נישט צוגעפעט און אומריין, האָט געמאַכט דעם איי-
 דרוק, ווי ס'וואָלט פראַטעסטירט קעגן דעם קערפער, אָנגע-
 שטאַפט מיט אומגליקן, וואָס קוועטשט אים יעדע נאַכט. דער
 אויוון פון ציגל האָט אַרויסגעוויזן זיינע שוואַרצע, פאַרוויכער-
 טע לעכער. די באַלקנס פונם סופיט זענען אויך געווען פאַ-
 רויכערט. צוויי הילצערנע שטויבן, אַ טיש און אַ צוויי-רעריקע
 ביקס, האָס איז געהאַנגען פאַרן רימען אויף אַ טשוואַק, —
 דאָס איז דער סך-הכל פונם מעבל. אויפן טיש האָבן זיך גע-
 האַלערט אַ פלעשל פון בראַנפן מיט אַ גלאַז, אַ ביבל, אַ
 קליין נאָטיץ-ביכל מיט אַ בלייפעדער, צוגעפונדן אויף אַ
 שטריקל, אַ מעסער און אַ אָנגעהויבן ברייטל. אַדריאַן האָט
 זיך פאַנאנדערגעווייגט מיט ביטערע טרערן.
 דער פעטער, וועלכער איז געזעסן אויף אַ שטול, האָט
 צוגעצויגן צו זיך אַדריאַנען און אים אַ קויש געטאָן צום

ערשטן מאָל נאָך זיין אומגליק. מיט אַ מענלעך, אָבער מיט אַ צעבראָכן קול, וואָס האָט פאַרלוירן זיין אַמאָליקן קלאַנג, האָט ער צו אים דאָרט געזאָגט:

„איך בין זייער צופרידן, וואָס איך זע דיר, אַדריאַן...
נאָר פאַרוואָס וויינסטו ?

— פעטער... סקאָסט מיר געזונט!... דו עסט טרוקן ברויט... אינם טאָג פון פסח... דאָס נישט!... אפילו די הינט עסן געבעקס, היינט...“

אַדריאַן האָט אָפגעווישט די טרערן, און קוקנדיק זיין פעטער גלייך אין פנים אַריין, האָט ער געזען, ווי ער שמייכלט מיט גוטסקייט, מיט אַ מין אומדערטרעגלעכע גוטסקייט פון אַ נפש, וועמען די לייך האָבן אוועקגעהרגעט. דער קאָפּ איז געווען כמעט אַן האָר; די באַרד און די איבערגעבליבענע האָר — אינגאַנצן ווייס. זיין העמד און זיינע מלבושים זענען געווען שמוציק, אָן קנעפלעך. ער האָט אָפגעענטפערט דעם פלעמעניק מיט נאָך אַ שוואַכערע שטימע:

„אויב נאָר צוליב דעם אַליין וויינסטו, טאָ באַרויק זיך און זאָג מיר, נאָך וואָס דו ביסט געקומען.

— איך בין געקומען פרעגן ביי דיר, צו דו טראָגסט נאָך אַ שואה צום פעטער דימי.

— כ'האַב מער קיינעם נישט פיינט.

— קענסטו אים מוחל זיין זיין חטא ?

— איך האָב מער קיינעם נישט וואָס מוחל צו זיין.“

דער פעטער האָט אָפגעענטפערט מיט דערזעלבער גלייכ-גילטיקייט, גלייך ער וואָלט געזאָגט: „דאָס ברויט איז אויפן טיש“, אָדער: „אינדרויסן פאַלט צו די נאכט“.

„אויב אזוי!“ — האָט זיך אָנגערופן אַדריאַן מיט וואַק-לעניש — „וועל איך דיר זאָגן דעם אמת: מיין מאַמע האָט מיך געשיקט דיר בעטן, זאָלסט היינט אינאָונט קומען צום פעטער דימי.“

— דיין מאַמע שיקט דיר...“ האָט איבערגעחזרט דער

אומגליקלעכער מענטש, שאַקלענדיק מיטן קאַפּ; „דיין מאַמע איז אַ הייליקע, אַדריאַן“.

און, טראַכטנדיק אַ ווילע האָט ער נאָכדעם צוגעגעבן:
„נו, און דו, וואָס זאָגסטו דערצו?״

פעטער, דו קענסט זיך אַליין אָנשטויסן: איך וויל
עס מיטן גאַנצן האַרצן.

— און די איבעריקע? זיי ווילן עס אויך?

— זיכער, אַז אַלע ווילן דאָס, פעטער.

— אויב אַזוי, וויל איך צוזאַמען מיט אייך“.

ס'אַראַ גרויל: „וויל איך צוזאַמען מיט אייך“, די דאָזיקע
ווערטער, וועלכע האָבן זיך אַרויסגעגליטשט פון זיינע ליפּן,
באַדעקט מיט אַ טויט-שמייכל! ס'אַראַ פאַרניכטונג פון ווילן!
אַ פּחד איז אָנגעפאַלן אויף אַדריאַנען.

זיי זענען אַרויסגעגאַנגען, באַגלייט פון זייערע הינט.

דער פּאַפּ סטעפּאַן, וועלכן אַדריאַן האָט דורכגייענדיק
פאַרבעטן, איז געווען אַ זקן פון אַ יאָר אכציק, וואָס האָט
שוין נישט געפּראָוועט קיין גאַטס-דינסטן אינם קלויסטער; ער
האַט נאָך אַבער אַ סך טובות געטאָן אין דאָרף, אַלס עצה-
געבער און רודף-שלומ'ניק. זיין ראיה איז שוין געווען אַביסל
אָפּגעשוואַכט, מיט זיינע פּיס אַבער האָט ער זיך נאָך געקענט
פאַרמעסטן מיט אַ יוגנמאַן. ער האָט געווינט אין שכנות
מיטן פעטער דימי. ער האָט תּיכף גענומען זיין שטעקן און
איז געגאַנגען אָנקלאַפּן אין יענעם טיר.

ווען ס'האַט זיך באַזינן זיין אַפּאָסטאָלישע פיגור, מיט
אַ לאַנגער געל-עלפאַנדביינערנער באַרד, האָבן זיך אַלע אויפ-
געהייבן און אים געקושט די האַנט, וועלכע ער האָט שוין
אין משך פון פּופּציק יאָר אויסגעשטרעקט צו די ליפּן פון זיי-
נע זינדיקע:

„קריסטוס איז אויפגעשטאַנען תּחית-המתים, מיינע

קינדער, האָט ער געזאָגט מיט אַ קול, וואָס איז געאיבט גע-
וואָרן אין קלויסטער.

„באמת, ער איז אויפגעשטאנען תחית-המתים, האָבן אים
אַלע אין איין קול אָפגעענטפערט.

אַדריאַנס מאַמע האָט אָפגעטרעטן דעם גייסטלעכן דאָס
אַרט. ער האָט זיך אָן צערעמאָניעס אַוועקגעזעצט, ווי דאָס
וואָלט געווען זיין רעכט. זי איז געבליבן שטיין, אָנגעשפּאַרט
דעם רוקן צו דער וואַנט, אין האָט איבערגעקרייזט אירע הענט.

די אַנוועזנדיקע זענען אַביסל צעמישט געוואָרן דורך
דעמדאָזיקן אומגעריכטן וויזיט און אָנגעצילט די בליקן אויף
דער עלטערער שוועסטער, פאָדערנדיק ביי איר אַ דערקלערונג.
זי, — אַ מאַגערע, אַ גלייכע, מיט אויסגעצויגענע געזיכטס-
שטריכן, — האָט אויף אַלע פאַרזאַמלטע דורכגעפירט איר בליק.
פול מיט גוטסקייט, און געזאָגט:

„איך האָב אייך גערופן, פאָטער סטעפּאַן, פּדי איר זאָלט
מיר העלפן היינטיקן אַוונט מאַכן שלום צווישן מייע צוויי
ברידער דימין און אַנגעלן, וועלכער דאַרף, — אַזוי גלויב
איך, — פאַלד קומען. ווי ס'איז אייך באַקאַנט זענען שוין
אַכט יאָר פאַרבייגעלאָפן זינט זיי גיבן זיך נישט די הענט,
זינט זיי מיידן זיך אויס און לאָזן דורך די הייליקסטע חגאות,
נישט פאַרוזכנדיק ביי איין טיש קיין ברויט און קיין חוין.
מען מוז מאַכן אַ סוף דערצו. מיינט נישט, אַז איך וויל מאַכן
אַן אָנשטעל פון אַ צנועה. איך האָב גענוג חטאים, און דער
גרעסטער פון מייע זינד איז דער, וואָס כ'האָב געלעבט מיט
אַ מענטשן צען יאָר אָן דער ברכה פונם קלויסטער און גע-
בראַכט אויף דער וועלט אַ קינד, וואָס האָט נישט קיין טאַטן.
איך מיין אָבער, אַז דער ערגסטער חטא איז שנאה, יעדע
שנאה צווישן מענטשן, הויפטזעכלעך צווישן צוויי ברידער...

— איך טראָג מער נישט קיין שנאה אויף מין ברודער
אַנגעל, האָט זיך אָנגערופן דער פעטער דימי, און אָנגעכמורעטער
„כ'בין זייער צופרידן. וואָס איך הער דאָס פון דיר“

האָט געזאָגט דער פּאָפּ, אָבער „ס'האָט ביי דיר זייער לאַנג געדויערט, דימי.

— יאָ, ער איז געווען אומגערעכט קעגן מיר...

— אמת, ער האָט זיך טאַקי נישט אָרנטלעך באַגאַנגען מיט דיר, האָט מספּים געווען דער דינער פון גערעכטיקייט, דו האָסט זיך אָבער פאַרזינדיקט קעגן אים; דו האָסט גע- שלאָגן און פאַרגאַסן דאָס בלוט פון דיין עלטערן ברודער. דו האָסט פאַרגעסן די הייניקע ווערטער פון אינדזערע עלטערן, וועלכע האָבן געזאָגט, אַז „דער יינגערער וואָס וועט שלאָגן אַן עלטערן פון זיך, וועט אים טראָגן אויף זיין רוקן אויף יענער וועלט“; און זיי האָבן געגלויבט, אַז מ'קען זען מײן געשטאַלט אין דער פּולער לבנה“.

דימי האָט געשוויגן. זיין שוועסטער האָט ווייטער גערעדט: „אמת טאַקי, אנגעפּ האָט געטאַן אַן עוולה. ער האָט פאַרגעסן, אַז אונזער ברודער דימי איז אַליין פאַרבליבן אינ- דערהיים און האָט יאָרן לאַנג געדאַרפט זאָרן וועגן אינדזער אַלטער מאַמען, בעת מיר, דריי ברידער און שוועסטער, האָבן זי פאַרלאָזט און זיך יעדער אַוועק אויף זיין וועג. טאַקי דערפאַר האָב איך זיך קעגנגעשטעלט דער חלוקה, הגם איך בין די אַרימסטע פון אַלע פיר. ווייל די חלוקה וואָלט אויף דער גאַס אַרויסגעוואָרפן דעם יינגסטן ברודער מיט זיין ווייב און צוויי קינדער. מ'דאַרף אָבער נישט פאַרגעסן, אַז אַנגעל, וועמען ס'איז געגאַנגען גוט, האָט אים געוואָלט העלפּן אויפדאַס- ביי אויפבויען אַ הויז. און דאָ טאַקי הייבט זיך אַן דימיס אומגע- רעכטיקייט. ער איז געווען גרויס ביי זיך און האָט נישט גע- וואָלט אַנקומען צום ברודער. איך גלויב אפילו, אַז ער האָט אים שוין דעמאָלט פיינט געהאַט. אַזוי אַרום האָבן די מחלוקת און די קלעפּ געדרימלט און זיין האַרצן, ווי אַ פייער טליעט אונטער אַש; און דערפאַר טאַקי האָבן זיי זיך סוף-בל-סוף צעשלאָגן. איצט האָט דער אומגליקליכער אַנגעל אויסגעקויפט אַלע זיינע חטאים; די אומגליקן האָבן ביי אים אַוועקגענומען דאָס מענטשלעכע וואָס אין אונדז; און ביי היינטיקן טאַג

איז ער מיט די לעבעזיקע פארבונדן בלויז דורך זיין גוף, וואָס שלעפט זיך נאָך אַרום אויף דער ערד. איך, פון מיין זייט, וואָלט שוין בעסער געוואָלט ער זאָל זיין טויט, ווייל דאָס וואָס ער טוט איצט איז ערגער ווי דער טויט. ער טרינקט, אָבער דאָס בראַנפן טרינקט אים אויס; דעם בראַנפן גיט ער אַוועק זיין נשמה. פון וויינאכט אָן בין איך ביי אים נישט געווען און ער קומט אויך מער נישט צו קיינעם. איינמאָל האָב איך צו אים אַ זאָג געטאָן, אַז אויב ער וועט נישט אויפהערן צו פירן אַזאָ לעבן, וואָלט גלייכער געווען פאַר אים ער זאָל שטאַרבן. ער האָט מיר געענטפערט: „איך בין שוין אַ געשטאַרבענער.“ דאָך גלויב איך נאָך, אַז מיט אייער הילף וועל איך אים קענען אָפרייסן פון פלעשל. אפשר וועט דער פאָטער סטעפאָן קענען אויף אים האָבן אַ גוטע ווירקונג. אויב ער וועט קומען היינטיקן אָונט צו אונדז וועלן מיר אים אויך אפשר באַזוכן. דעריבער בעט איך ביי דימין: ער זאָל אים איבערבעטן מיט גרויס חנוּעה...”

אין דערזעלבער רגע האָט זיך די טיר ברייט צעעפנט און נישט אָנקלאַפנדיק, האָט זיך אויף דער שוועל באַווין דער פעטער אַנגעל מיט אַדריאָנען פון הינטן. ער האָט זיך געוואָלט האַלטן גלייך און באַמיט זיך צו האָבן אַ פייערלעכע מינע. מיט זיינע אָפגעקראַכענע מלבושים, מיטן צעריסענעם מאַנטל, אַריבערגעוואָרפן אויף זיינע פלייצעס, מיט די שטיוול, באַלייגט מיט בלאָטע פון לאַנגע חדשים, מיטן היטל פון ציגן-פעל אין דער האַנט, האָט ער געמאַכט דעם איינדרוק פון אַן אַלעטער. ער האָט אַלעמען באַגריסט אויפן אַלטמאָדישן שטייגער:

„אַ גוטן אָונט, חשובע פאַרזאַמלטע!“

זיין פּרֹוציאָונגער אָנקומען אין אַזאָ טרויעריקן צושטאַנד האָט אויף אַלעמען געמאַכט אַ טיפן איינדרוק. דער פעטער דימי און זיין שוועסטער האָבן זיך פאַנאָדערגעוויינט. דער טעטער דימי האָט זיך געוואָרפן צו די פיס פון זיין אומגליקלעכן

ברודער און אים געקושט די שטיוול. די צווייטע האָט געגאָסן
טרערן אויף די הענט, פון וועלכע מען האָט געשפירט בראַנפן.
„אַרימער ברודער! ... אַרימער ברודער! ... וואָס איז פון
דיר געוואָרן?“

דער פעטער אנגעל, גלייכגילטיק צו דעם אַלעמען, האָט
אויסגעהייבן זיין ברודער און האָט אים אַרומגענומען, נאָכ-
דעם דער שוועסטער, שפעטער האָט ער אַ קוש געטאָן די
האַנט פון גייסטלעכן, געדריקט די הענט פון אַלעמען אין
זיין עלטער און זיך געלאָזט קושן דורך די יינגערע.
דאָמאָלס האָט ער זיך אַוועקגעזעצט אויפן אָרט, וואָס
מ'האַט אים אָנגעוויזן, אויף דער צווייטער זייט טיש, אַקעגן
דעם גייסטלעכן. אין דער שטיילקייט, וואָס האָט געהערשט אין
שטוב, האָט מען בלוז געקענט הערן דאָס כליפן פונם ברו-
דער און פון דער שוועסטער, וועלכע האָבן נישט אויפגעהערט
צו וויינען.

ווי נאָר ער האָט זיך אַוועקגעזעצט איז פון זיין פנים
טיפף פאַרשוונדן געוואָרן דער שמיכל, זיין בליק איז צוריק
געוואָרן אייז-קאלט. ער האָט געזאָגט:

„צו ליב וואָס וויינט איר? דאָס ברענגט קיין נוצן נישט.“
ס'איז שטיל געוואָרן און קיינער האָט נישט געוואָגט אַ
וואָרט צורויסצורידן. דער אַלטער גייסטלעכער האָט צוגעפּעס-
טיקט זיין קלוגן בליק אויף זיין אומגליקלעכן קוזין, וועלכער
איז געווען פונקט אזוי פאַרעלטערט ווי ער. מיט אַ פעסטן
קול, וואָס איז געווען דורכגעזאַפט מיט גוטסקייט, האָט ער צו
אים געזאָגט:

„אנגעל, איך דערלייב זיך דיר צו דערמאָנען, אז דו ביסט
אַריינגעקומען אַהער אינם הייליקן טאָג פון פּסח, און האָסט
נישט איבערגעזחזרט די ברכה פון יעדן גוטן גלייביקן קריסט.“
אנגעל האָט קענטיק נישט פאַרשטאַנען דעם פאַרווורף
און האָט געשטעלט אַ שאלה, ווי איינער וואָס פאַלט אַראָפּ
פון אַן אַנדער וועלט.

וועלכע ברכה, פאַטער זי?

דער גייסטלעכער האָט באַגרייפֿט זיין אומבאַזוסטזיניקן צושטאַנד און רויק געזאָגט:
 „נו אונדזערע הייליקע ווערטער: קריסטוס איז אויפגע-
 שטאַנען תּחית-המתים.

אַנגעל האָט אַראָפּגעבויגן דעם קאָפּ, אָנגערירט מיטן פינגער אַ ברעקל ברויט, וואָס האָט זיך געפונען לעבן אים אויפן טיש, דערנאָך צוריק אויפגעהייבן דעם קאָפּ און אָפּגע-
 ענטפערט: „איך גלויב נישט, אַז קריסטוס איז אויפגעשטאַנען תּחית-המתים. טויטע ווערן נישט לעבעדיק.

— אַנגעל!... דו ביסט אַ זינדיקער מענטש! קריסטוס איז נישט קיין „טויטער“, נאָר דער זון פון גאָט, און אַזיין אויך אַ גאָט!...“ — האָט אויסגעשריגן דער פּלי-קודש מיט, אַ רויקער, אָבער מיט אַ ביסל אַ ציטערדיקער שטים.

„איך ווייס דערפון גאַרנישט, — האָט אַנגעל אָפּגעענט-
 פערט גאַנץ געלאָסן.

און זאָגנדיק דאָס, האָט ער אַרויסגעשליעפּט פון זיין מאַנטל-קעשענע אַ פּלעשל פון אַ האַלבן ליטער און פון אַן אַנדער קעשענע אַ קליין גלעזלע; פאַר אַלעמען אין די אויגן האָט ער אָנגעפילט די פּוסה און די פּלאַש אַריינגערוקט צו-
 ריק אויף איר אָרט. פונם גלעזל האָט ער געטאַן אַ קליינעם זופּ, וועלכן ער האָט אַרומגעפירט אין זיין מויל פאַרן אַראָפּ-
 שלינגען. דערנאָך האָט ער דאָס גלעזל אוועקגעשטעלט פאַר זיך אויפן טיש, זייער פאַרויכטיק, גלייך ער וואָלט מורא געהאַט ס'זאָל זיך נישט איבערקערן.

אַלע זענען דערשטוינט געווען. אַדריאַנס מוטער האָט זיך פאַרדעקט די אויגן מיט די הענט און שטילערהייט גע-
 וויינט. אַנגעל האָט געקענט פאַרשטיין, פאַרוואָס ער האָט אויף אַלעמען אָנגעטריבן אַזאַ שויעק. ער האָט דורכגעפירט איבער אַלע אַנוועזנדיקע זיין רויקן בליק. גלייך ער וואָלט געטאַן די נאַטירלעכסטע זאַך, אין אַ משך פון דריי יאָר האָט ער זיך אַזוי נוהג געווען הונדערט מאָל אַ טאָג, דעריבער איז עס

פאר אים געוואָרן אַ דערשיינונג, וואָס איז געשטאַנען אויסער די גרענעצן פון יעדער קריטיק.

„אַרימער אנגעל!“ האָט אויסגעשריגן דער גייסטלעכער. „איך באַדויער דיך. דו האָסט אויפגעהערט צו זיין נישט נאָר אַ קריסט, נאָר אויך אַ מענטש“.

אַנשטאַט אַ תשובה האָט אנגעל ווידער אָנגענומען דאָס בלאָז, צוגעטראַגן עס צו די ליפּן און געטאַן אַ קליינעם זופּ. דערנאָך, מיט אַן אומעטיקן אויסזען, האָט ער אַרויסגעלאָזט אַ מין פאַרשטיקטן זיפּץ, גלייך ער וואָלט גערעדט צו זיך אליין: „איך ווייס נישט צוליב וואָס האָט איר מיך אַראָפּגע-
בראַכט אַהער...“

די שוועסטער, וואָס איז געזעסן פון זיין רעכטער האַנט, האָט אָפּגעווישט די טרערן; זי האָט אים אָנגענומען ביי דער האַנט און זיך געווענדט צו אים ווי צו אַ קינד:

„טייערער ברודער, כּי האָב דיך גערופּן אַהער, ווייל מיר ווילן דיך צוריק מקרב זיין, מיר ווילן דיך ליבן און מאַכן זאָלסט אונדז ליב האָפּן... האָסטו שוין באַמת מער נישט ליב דאָס לעבן? פילסטו שוין מער נישט קיין נייגונג צו עפעס?... — ס'איז אַלץ איינס צי איך האָב יאָ עפעס ליב, אָדער נישט... ס'איז אַלץ פּוסט און נאַריש... פאַרוואָס אינטערעסירסטו זיך אַזוי מיט מיר, שוועסטער! —

וואָס הייסט, אנגעל! איך בין דיין עלטערע שוועס-טער, און דייע צרות זענען מיינע צרות... —

ס'איז נישט אמת, דו האָסט געליטן און דו ליידסט צוליב דייע צרות, אָבער נישט צוליב מיינע.

— ניין, אנגעל, מיר ליידן ביידע צוליב דער קרובה-שאַפט פון אונדזער בלוט.

— ס'איז נישטאָ קיין קרובהשאַפט פון בלוט: אויב איך וועל מיר אָפּשניידן אַ פּוס, וועט מיין בלוט רינען, נישט דייענס.

— ס'זענען אָבער פאַרצן מאָראַלישע ליידן, וואָס זענען פאַר אונדז געמיינזאַם.

— ס'הייבט זיך נישט אָן. הלואי זאָל נישט מקוים

ווערן דאָס, וואָס איך וועל איצט זאָגן: אויב דו וועסט מאַרגן „פאַרלירן דיין זון, וועל איך בלויז לייַדן, אָבער דו וועסט שטאַרבן“.

זיין שוועסטער איז אַנטשוויגן געוואָרן, גלייך זי וואָלט זיך מיט אַ ווייטיק אין האַרצן איבערצייגט אַז ער איז גע- רעכט. און ער האָט ווידער אַ זופּ געטאָן אַ ביסל בראַנפן. דער גייסטלעכער האָט אָנגעהייבן צו רעדן וועגן דעם באַקאַנטן ביבלישן משל:

„אַנגעל, דערמאַן דיך אין אַיובן! זיין אומגליק איז געווען גלייך צו דיינעם, ער איז אָבער פאַרבליבן פעסט ביי זיין גלויבן, וויל פאַרשטיין, אַז מיר, שטערבלעכע, קענען נישט פאַגרייפן דעם געטלעכן געדאַנק, ווער ווייסט? אפשר זענען זיינע צרות בלויז נסיונות, וואָס דער אויבערשטער שיקט אָן אויף דיר, כדי צו מאַכן פון דיר שפעטער איינעם פון זיינע אויסדערוויילטע?“

אַנגעל האָט זיך אויסגעגלייכט אויף זיין שטול און זיי- נע אויגן זענען פאַלויכטן געוואָרן. ס'האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז ער וויל עפעס ענטפערן דעם גייסטלעכן, נאָר די ווערטער זענען אים געבליבן שטעקן אין האַלדז. ער האָט צוגערופן אַדריאַנען, וועלכער איז די גאַנצע צייט געשטאַנען אין אַ ווינקעלע, און האָט זיך אים געהייסן אוועקעצן ביי זיין ליני- קער זייט, צווישן זיינע ביידע פעטערס. דערנאָך האָט ער גע- זאָגט מיט אַ מער פעסטערער שטימע:

— סטעפאַן, מיין פריינט, ס'געפינען זיך טרויעריקע שקרים אין אייערע רעליגיעזע מעשיות. מיין קאָפּ איז נישט אומשטאַנד דיר אָפצווענטפערן (ער האָט געזוצט דעם גייסט- לעכן), אָבער אַט דאָס יינגל, אונדזער פלעמעניק, ווייסט אַביסל מער פון אונדז...

— פעטער, — האָט אים אַדריאַן איבערגעשלאָגן אינמיטן די רייד — איך וואָלט זיך נישט געוואָלט היינטיקן אָוונט מיטן אין אייער וויפּוּח; איך בין צו יינג, און מיינע איבערצייגונג- גען קענען פאַרשאַפן לייַדן דעם פאַטער סטעפאַן.

דער פעטער אנגעל האָט אים אַרױפגעלייגט די האַנט
אויפן אַקסל אין אים באַרױקט:

„מײן קינד, דו וועסט דאָ קײנעמס פּבּוד נישט אָנרירן.
מיר זענען דאָ צווישן אײגענע, אָדער פּמעט ווי צווישן אײ-
גענע, דו פּאַרשטייטט צו נײן? צוליב מײן טובה וועגן
דאַרפסטו רעדן דערפון, וואָס דו האָסט געלייענט אין די בײ-
כער. איך לעב איצט בלױז צוליב אמת. שוין גאַנצע צוויי
יאָר, ווי איך גריבל זיך, אַזוי אָדער אַנדערש, אין די היילי-
קע שריפטן, און כ'האַב זיך בלױז דעם קאַפּ פּאַרדרייט. מיט
וואָס וועסטו דערקלערן, אַדריאַן, וואָס אַזויפיל חכמה געפינט
זיך אין דעמדאָזיקן בוך זײט בײ זײט מיט אַזויפיל באַפּע-
מעשיות? אַט לאַמיר נעמען למשל די דאָזיקע אומגלױבלעכע
מעשה מיט אױבן?“

איבערגעשראַקן דורכן דורכדרינגלעכן בליק פונם גײסט-
לעכן, האָט אַדריאַן געענטפערט:

„דאָס איז דערפאַר, וואָס די ביבלישע העלדן קענען
נישט קאָנטראַלירט ווערן דורך דער געשיכטע. די ביבל איז
אַ בוך פון גלױבן, וואָס איז מיט אַ פיוון אָנגעשריבן גע-
וואָרן פאַר מאמינים. זי פּאָדערט מ'זאָל גלױבן, אָבער נישט
פאַרשן.“

— זאָג מיר אָבער, צי קענסטו גלױבן אין אַ גאָט, וואָס
נעמט צו בײ אַ טאַטן אַלע זײנע קינדער צוליבן פאַרגעניגן
אים אויסצופרווון? ער דאַרף האָבן אַ האַרץ פון אַן אמתן
באַנדיט!“

בײ די דאָזיקע ווערטער האָט זיך דער גײסטלעכער אַ
חייב געטאָן פונם אָרט, ווי אַן אָפגעברײטער:

„איך פאַרלאָז אײך“, האָט ער זיך אָנגערופן, ס'איז
נישטאָ פאַר מיר קײן אָרט אין אַ שטוב, וווּ מ'לעסטערט גאָטס
באַמען.“

— אַט אויף אַזאַ אופן שטיצסטו דעם אױב, ווי איך
בײן? — האָט אנגעל געפרעגט. דריי קינדער האָבן איך געהאַט.

און אלע דריי האָב איך פאַרלוירן. וואָסער פאַרברעכן האָב
 איך פאגאנגען, וואָס דיין גאָט שטראָפּט מיך אזוי?
 — אומגליקלעכער! גאָטס חסד האָט דיך אויסגעקלויבן,
 פדי דיך צו פאַרעכענען אין דער צאָל פון זיינע קדושים,
 וואָס וועלן געניסן פונם אייביקן לעבן?
 — דיין געטלעכער חסד וואָלט בעסער געטאָן, ווען ער
 וואָלט מיר לאָזן געניסן פונם ערדישן לעבן, וואָס איז מיר
 געפעלן, און נישט מאַכן פון מיר אַ שיפור אָן אַ משפּחה און
 אַן אַ גאָט!
 — קיינער איז נישט ראוי צו משפּטן גאָטס מעשים!
 נאָך דיזאָזיקע ווערטער, האָט דער גייסטלעכער געגעבן זיין
 ברכה און איז אַרויסגעגאַנגען.

„אנגעלי“, — האָט צו אים געזאָגט זיין שוועסטער, נאָכן
 אוועקגיין פונם גייסטלעכן, — „האָסט זיך באַצויגן מיט קנאַפּ
 דרך-ארץ צום פּאָטער סטעפּאַן, האָסט זיך פאַרגעסן אַז ער
 איז אַ גייסטלעכער.“

— אַדרבה, שוועסטער, איך האָב זיך געדאַרפּט דערמאַ-
 נען, אַז ער איז אַ גייסטלעכער, פדי אים צו זאָגן, אַז איך
 גלויב נישט אין די אלע מעשיות פון די גייסטלעכע. דאָס
 זענען זיי אַריין שולדיק דערין, וואָס איך גלויב נישט מער
 אין זייער גאָט. צו וואָס גיבן זיי אונדז אַן אַלמעכטיקן אַר-
 כיטעקטאָר, וועלכער מישט זיך אַריין אלע וויילע אין אונדזער
 לעבן? ס'איז דאָך קיין וואָרט אמת נישטאָ אין דער גאַנצער
 מעשה. אָבער דער אמת דאַרף דאָך ערגעץ שטעקן, טאָ ווי
 זשע? איך ווייס דערפון גאַרנישט. איין זאך איז פאַר מיר
 נאָר קלאָר, אַז מיר לעבן, ליידן און וועלן שטאַרבן ווי בהמות,
 נישט וויסנדיק פאַרוואָס און פאַר ווען, איך ווייס אויך, אַז
 אונדזער גרעסטער טעות באַשטייט דערין, וואָס מיר פאַרלאַנג-
 גען שטענדיק דאָס גליק, אינדערציט ווען דאָס לעבן לאַכט
 זיך אויס פון אונדזערע פאַרלאַנגען. אויב מיר זענען גליקלעך,

איז דאָס בלויו אַ צופעליקע זאָך; און אויב מיר זענען אומ-
גליקלעך, איז עס אויך דורך אַ צופאַל. אין דעמדאָזיקן ים,
פול מיט שטיינער, וואָס רופט זיך אָן לעבן, איז אונדזער
שיפּל ווי אַ שפּילכל אָפהענגיק פון פּלעריי ווינטן; אונדזער
געשיקטקייט איז פּמעט ווי אָנמעכטיק. ס'איז איבעריק צו באַ-
שולדיקן עמעצן, אָדער אָנבינדן אונדזער האָפּנונג אָן עפעס
אַ זאָך: דאָס גליק אין דאָס אומגליק איז אָנגעצייכנט, בעת
מען ליגט נאָך אין דער מאַמעס טראַכט. גליקלעך איז דער,
וואָס פּילט ווייניק אָדער פּילט גאָרנישט. דאָס פּיסעלע, וואָס
ער פּאַרלאַנגט, וואַרפט אים צו דאָס לעבן. און אומגליקלעך
איז דער, וואָס פּילט און פּאַרלאַנגט: ער האָט קיינמאָל נישט
גענוג.

אָדריאַן האָט באַגלייט זיין פעטער אין זיין נאָרע. אַנ-
געל האָט זיך אָפּגעשטעלט פאַר זיין טיר און געזאָגט צו
אָדריאַנען ביים געזעגענען זיך:
„אָדריאַן! איך וועל אינגיכן שטאַרבן, ווייל מיינע גע-
דערעם זענען פאַרברענט פון בראַנפן. באַטראַכט מיך גוט און
דערמאָן דיך יעדעס מאָל, ווען דו וועסט וועלן אַ שפּיי טאָן
אויף אַ שפור, אַז איך, דיין פעטער אַנגעל, אַ מענטש וואָס
איז שטענדיק געווען ציכטיק און האָט ליב געהאַט דאָס זוי-
בערע לעבן איז געוואָרן אַ שפור, און שטאַרבט אַ שפור:
צו ליב קיינעם שולדיג.“

פּעטער אָנגעל'ס טויט.

אויפן שלעכטן וועג וואָס פירט פון בראַיילאָ צום דערפֿ
 באַדאָווינעשטי, אינגאנצן צעלעכערט פון די לעצטע פּריש-
 געפאלענע פּרילינגס-רעגענס, האָט זיך דעם פּעטער דימיס
 פּורל, איינגעשפּאַנט אין צוויי פּערד, שרעקלעך געטרייסלט.
 אַדריאַן, זיצנדיק אויף אַ ברעטל לעבן זיין פּעטער, האָט זיך
 געקלאָגט אויף בויך-ווייטיק און געבעטן, ער זאָל פּאַרן פּאַ-
 מעלעך. די פּערד, צופּרידן וואָס זיי דאַרפֿן נישט לויפֿן, האָבן
 פּריילעך געפירקעט אין דער פּרישער באַגינענדיקער לופּט
 און האָבן אָנגעהייבן צו גיין טריט ביי טריט. דעמאָלט האָט
 די צעשרויפטע אייזנוואַרג פּונם געשפּאַן אויפּגעהערט צו רוישן
 און ס'איז געוואָרן שטיל. אַדריאַן האָט זיך אויסגעגלייכט אויף
 זיין געזעס און מיט אַ ליידנשאַפטלעכן בליק באַטראַכט דעם שוואַרצן
 שטילן שטח פון מיטן מערץ, וואָס איז נאָך געווען פּאַרגליי-
 הערט אינם לאַנגן ווינטערדיקן שלאָף.

דער פּעטער דימי, כאַטש אַ בראַווער אָרנטלעכער פּויער,
 איז בטבע געווען אַ שווייגעוודיקער און האָט לייב געהאַט צו
 קוקן פּאַרבאָרגענערייט אַרום זיך. ער האָט מיט נייגעריקייט
 געקוקט אויף זיין לאַבזעוואַטן פּלעמעניק, וועלכן ער האָט דער-
 צויגן ביז זיבן יאָר און קומט ערשט צופּאַרן פון אַ צוויי-
 יעריקער רייזע איבער מצרים און קליין-אַזיע. ער האָט אים
 פון אַ זייט באַטראַכט. אַדריאַן האָט עס באַמערקט, און זיין
 פּאַרגעניגן איז צעשטערט געוואָרן.

פּעטער, האָט ער געזאָגט עטוואָס פּאַרביטערט, אויב
 דו ווילסט היסן וואָס איך טו איצט, דאַרפסטו זיך אויסדרייען

צו מיר און מיך באַטראַכטן וויפֿל דיין האַרץ גלויסט. אָבער נישט בגנבה, ווי אַ דעדעקטיוו. דאָס איז נישט פֿון די אָנגע-
נעמע זאָכן”.

אָנשטאַט צו ענטפֿערן, האָט דער פֿויער אַרויסגענומען פֿון זיין קעשענע אַ טאָבאָק-בייטעלע, וואָס איז געמאַכט פֿון אַ קליינעם חזירישן פענכער, אין האָט רויק אָנגעהייבן צו-
נויפצודרייען אַ פּאַפּיראַס. נאָכדעם האָט ער מיט אַן איראָגישן אויסזען פּאַרגעלייגט דאָס בייטעלע זיין פֿלעמעניק, כאַטש ער האָט געוויסט, אַז אַדריאַן האָט פּיינט צו רויכערן שטאַרקן טא-
פּאַק. אַדריאַן האָט אים געדאַנקט און פּאַררויכערט אַ גוטן עגיפּטישן פּאַפּיראַס.

„דו ביסט שוין נישט מער פֿון אונדזעריקע“, האָט אַ מורמל געטאָן דער פֿויער, קלאַפּנדיק מיט די קרעמען-שטיין-
דלעך, פֿרי אָנצוצינדן דעם קנויט.
„זיי מוחל, פעטער! כּי האָב פּאַרגעסן דיר פּאַרצולייגן פּייער“.

און פּאַרטיפּנדיק זיך מיט זיין בליק אין דעם אומענ-
דלעכן שטח, האָט ער אין אַ רגע אַרום צוגעגעבן.
„ווייל אַ סך זאָכן באַאומרויקן מיך. קודם, מיין ראַשי-
קער צוריקקער, וואָס האָט אַזויפיל צרות פּאַרשאַפט מיין מאַ-
מען... אָט דידאַזיקע שוואַרצע ערד, וואָס כּי האָב שוין פּאַר-
געסן, און ענדלעך, דער געדאַנק צו געפּינען דעם פעטער
אָנגעל אין דעם מצב, וואָס דו האָסט מיר ערשט געשילדערט...
אַגב, אפשר ווייסטו צוליב וואָס ער דאַרף מיך האָבן?
— כּווייס נישט... ער האָט מיר באַפוילן נעכטן אינ-
אַוונט דורך אַ באַלעגאַלע, אַז ער וויל דיך דורכויס היינט
אינדערפרי זען.

— ער האַלט, הייסט עס, זיין קרעטשמע אָפֿן?
דימי האָט מיט חידוש באַטראַכט זיין פֿלעמעניק:
„ביסטו חסר-דעה? — האָט ער אויף אים אַ געשריי גע-
טאָן מיט פעס. כּי האָב דאָך דיר געזאָגט, אַז ער לייגט שוין
פֿון דריי יאָר אין בעט, און אַז ווערים עסן אים לעבעדיקערייט;

וויילסטו, אפשר, ער זאל אויפשטיין און דערלאנגען א פלעשל
בראָנפן די פורמאָנעס? קודם איז ער שוין נישט מער, ווי אַ
סקעלעט, און צווייטנס, האָט ער שוין אַלץ איינער אַליין אויס-
געטרונקען."

אדריאַן איז בלאַס געוואָרן און אַזש אַ ציטער געסאָן
פאַר שרעק, זיין פעטער האָט עס באַמערקט און האָט אים
געוואָלט צוגעבן מוט:

"דו דאַרפסט זיך שטאַרקן, אויב דו ווילסט נישט קראַנק
ווערן, אַרויסגייענדיק פון אים. ס'איז באַמת נישט קיין אָנגע-
נעמע זאָך צו זען אַ מענטשן אין אַזאַ מצב. ס'איז אים ער-
גער ווי איובין. יענער, אויב מ'זאל גלויבן אין די רייד פונם
גייסטלעכן סטעפאַן, האָט זיך אויסגעהיילט פון זיין קראַנקייט
און האָט צוריק געפונען ביים לעבן זיינע טויטע קינדער און
זיינע צוגעגנבעטע בהמות. אָבער אָנגעל וועט שוין מער גאָר-
נישט געפינען און אַליין וועט ער שוין פון זיין בעט נישט
אויפשטיין. פון איובן אָן האָבן זיך די צייטן געפיטן. גאָט
ווייזט שוין מער נישט קיין ניסים. מסתם צוליב אונדזערע
חטאים..."

— ווער גיט אויף אים אַכטונג? — האָט אַדריאַן גע-
פרעגט מיט אַ פאַרשטיקט קול.

— קיינער... דאָס הייסט, ס'איז יאָ דאָ לעבן אים אַ
יינגל וועלכן דו קענסט נישט מסתם. ווי לאַנג ביסטו שוין
נישט געווען אינם דאָרף?
— בערך זעקס יאָר.

— אַלזאָ, אָט וואָס ס'איז געשען. מיט אַ פיר יאָר צו-
ריק האָט פאַרבלאָנדושעט צו אונדז אין שטעטל אַן אומבאַ-
קאַנט קינד. פון וואַנען? איין גאָט ווייס פונדאָנען. עס האָט
אזוי געשטאַמלט, אַז פון צען ווערטער האָט מען קוים איין
וואָרט פאַרשטאַנען. ער איז געווען אָפגעריסן אָפגעשליסן און
זיין גאַנצער קערפער איז געווען באַדעקט מיט ביילן. מ'האָט
אויף אים שטאַרק רחמנות געהאַט. גוטע מענטשן האָבן אים
פאַרזאָרגט מיט אַ געלעגער, מיט עסן און אויך געגעבן אים

די מעגלעכקייט צו פארדינען אויף ברויט. אָבער גאָט האָט קנאַפּ חסד באַוווּן צו אים: דאָס יינגל איז נישט געווען ביכולת אָפּצוהיטן ווי געהעריק די צוויי שעפּסן, וועלכע מען האָט אים אָנפּאַרטרויט. ער האָט זיי פּאַרלירן און איז צוריק געקומען מיטן שטעקן אין דער האַנט, שרייענדיק און מאַכנדיק פּאַרשידענע תּנועות, ווי אַ משוגענער. קיינער האָט נישט פּאַר-שטאַנען קיין איינציק וואָרט, וואָס ער האָט געשטאַמלט. אזוי אַרום האָט ער געוואַנדערט פון איין טיר צו דער צווייטער און זיין הינטער-חלק האָט פּאַרווכט דעם זיסן טעם פון פּאַר-שידענע מינים שטיוול. פּאַרענדיקט האָט עס זיך דערמיט, אַז ער איז געבליבן ליגן אָן אומבאַהאַלפּענער אויף דעם בלאָטיקן וועג. אַנגעל האָט אים אַריינגענומען צו זיך און ער איז שוין פון דאַמאָלס אָן ביי אים פּאַרבליבן. דורך דער פּאַליציי האָט ער געוואָלט עפעס דערגיין וועגן זיין אָפּשטאַמונג, ס'איז אים אָבער נישט געלונגען. איצט שמועסט מען, אַז ער האָט אים אָפּגעשריבן אינדערשטיף אַלץ, וואָס ס'איז אים פּאַרבליבן פון זיין פּאַרמעגן. אָבער מ'שטיינט געוואָנט, וואָס ער האָט אים איבערגעלאָזט: די פעסער זענען אלע פּוסט און די שענק איז אַ חורבה. די באַדינונג פונם קלייניגן משרת אַנטשפּרעכט גאַנץ גוט די באַדערפענישן פונם באַלעבאַס און דאָס איז זיי-ער וויכטיק פאַר זיי ביידן. סיי ווינטער, סיי זומער, געפינט זיך דאָס יינגל אינדרויסן, פּדי זיך צו שפּילן און פּדי נישט דערשטיקט צו ווערן ביים לעבעדיקן מת, אין וואָס ס'איז פּאַר-וואַנדלט געוואָרן מיין אַרעמער ברודער. ווייל אַנגעל, וועלכער איז צוגעשמידט צו זיין בעט און זיין קערפּער איז אַן אומ-פּילבאַרע ווונד, נייטיקט זיך מען זאָל אים יעדע פּערטל שעה דערלאַנגען אַ קליין גלעזעלע בראָנפּן. אַליין קען ער דאָס פּלעשיל נישט אויפהייבן. אָבער אזוי ווי דאָס יינגל געפינט זיך שטענדיק אויף דער גאַס און ביי אַנגעל'ן איז די שטימע זייער שוואַך געוואָרן, שרייען קען ער נישט, טאָ וואָס זשע האָט ער אויסגעטראַכט? לויז, ער האָט זיך פּאַרווען מיט אַ פּיפּעלע, אַזעלכע ווי אונדזערע זשאַנדאַרמען האָבן.

און ווען ער נייטיקט זיך, הייבט ער אָן צו פייפן. אינדרויסן איז דער יינג פינקטלעך, ווי אַ זייגער; אַז ס'קומט אָן די געהעריקע צייט שפילט ער זיך לעבן אָפּענעם פענסטער, וואַרטנ-דיק אויף אַ נפּיף. אזוי איז זומער. ווינטערצייט בעת די פענסטער זענע פאַרקלאַפט און פאַרשטאַפט, לויפט דער קליי-נער לאַבז אַרום אויף דער גאַס מיט זיין שליטעלע. וואָס זשע טוט מען? פּסדר אַריינגיין און אַרויסגיין דאָס קייט אָפּ דאָס צימער, און ס'דערעסט דעם דינער. מאַכט זיך, אַז דער חולה האָט באַמערקט אַ קאַך, גרויס ווי אַ טרינק-גלאַז, וואָס שניידט דורך די וואַנט, אינדערהויך ביים פענסטער. די קאַך איז שטענדיק פאַרשטאַפט מיט שטרוי וואָס דער קראַנקן-וועכטער פון דרויסן שלעפט אַרויס, ווען ס'קומט אָן די געהעריקע רגע. „ס'פאַרשטייט זיך, אַז דאָס יינגל פאַרטראַכט זיך אַמאָל. דאַמאָלס, איינער אַליין מיט זיין גורל, פייפט אַנגעל אַביסל צו לאַנג פאַר זיין ביטערן טראַפּן. ער קען אָבער איצט מוחל זיין. חוצדעם, ווען ער וואָלט אים אפילו יאָ געוואָלט פאַר-בייטן, קען ער עס נישט. דער יינג איז פון גאַט אַליין גע-שיקט געוואָרן צו באַדינען אַ דורכגעפּוילטן מענטשן, — און דעם ברודערס קראַנקייט איז געמאַכט געוואָרן, פּדי דער קליי-נער שטומער נע-ונעדניק זאָל קענען לעבן.

„איך וואָרן דיך: אַז דו וועסט צוקומען צו דער שטוב, גיב צוויסן וועגן דיין קומען, פּראַביר נישט אַריינצוגיין אָן דעם קליינעמס וויסן: דער לאַבזו שלאַגט ווי אַ טויב-שטוי-מער; ס'איז זייער לייכט צו באַקומען פון אים מיט אַ דראַנג איבערן קאַפּ. זיין שטעקן קאָזט ער קיינמאָל נישט אַרויס פון די הענט.“

דאָס פאַרל האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף אַ שידוועג.
„פּונדאָנען קענסטו גיין צו פּוס-האַט דימי אַנגעזאָגט.

— דו וועסט מיך נישט באַגלייטן?

— ניין, כּהאַב עפעס אַן ענין צו דערליידיקן. חוצדעם,

איז בעסער דו זאָלסט גיין אַליין.“

אדריאָן האָט זיך אָפּגעזעגנט מיט דימין און פאַרקערעוועט

צו זיין פעטער אנגעלס קרעטשמע, וועלכע ער האָט זיך פֿאַרגעשטעלט טרויעריקער ווי אַ טויטן-הויז.
 דער חעג איז געווען פֿלאַטיק; די פיס האָבן כסדר פֿאַר-
 זונקען אינם קלעפּעדיקן קוואַטש. פֿאַר אים און אַרום אים
 האָט זיך געצויגן אַ ברייטע שוואַרצע קאלטע און נאַסע איינ-
 זאַמקייט, ערטערווייז באַזייט מיט ווייסע כאַטקעס, און פענ-
 סטערלעך פֿלויע, ווי העט ווייט מעבר-ליים. פֿון אַלע דעכער
 האָבן זיך געצויגן לאַנגע רויך-זיילן.

אַדריאַן איז צו יענער צייט אַלט געווען פונפֿאַונצואַן-
 צייק יאָר. במשך פֿון די לעצטע זעקס יאָר פֿלעגט ער בלויז
 עטלעכע חדשים יערלעך פֿאַרברענגען אין זיין געבורטס שטעטל,
 די איבריקע צייט איז ער געווען אין בוקאַרעשט (ווי ער האָט
 זיך מיט לייב און לעבן אָפּגעגעבן דער רעוואָלוציאָנערער באַ-
 וועגונג) ענדלעך האָט זיין פּאַסירונגס-לעבן אַ סך עגמת-נפש
 פֿאַרשאַפֿן זיין מאַמען און זיין פעטער אנגעל, וועלכער האָט
 זיך שטאַרק אינטערעסירט מיט זיין פלעמעניק.

דער גרויסער שיפור האָט עטלעכע מאָל געפרווט האָבן
 אַ שמועס מיטן משוגענעם וואַנדערער, וועלכער האָט זיך צו
 אַלץ גענומען און אויף קיין זאַך זיך נישט אָפּגעשטעלט. ס'האָט
 זיך אים קיין איין זאַך נישט איינגעגעבן. אַדריאַן פלעגט זיך
 באַווייזן און תּיפֿף נעלם ווערן ווי אַ שאַטן. דאָסמאָל האָט
 מען אים גערופן צו דער צייט; דימי איז צו אים געקומען
 צופֿאַרן מיט זיין פּורל באַגיבען און ער האָט געמוזט נאָכגעבן.
 יאָ, נאָכגעבן. נישט מיט קיין גרינג האַרץ איז
 ער געגאַנגען זען דעם מענטשן, וואָס דער גורל האָט אָנזי
 באַעוולט. זיין פּחד איז איצט געווען אַ סך גרעסער ווי אין
 דער נאַכט פֿון פּסח, אין דער נאַכט, ווען ביידע ברידער
 האָבן „שלום געמאַכט“. ס'האָט זיך אים אויסגעוויזן, אַז ער

גייט זיך איצט שטעלן צו אַ געריכט, ווי זיין גורל וועט געמשפט געוואָרן און פונדאָנען ער וועט אַרויס אַ פאַרמשפּטער.

„ער בעט זיין טראָפּן מיט דער הילף פון אַ פייפּל זי“ ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף דעם פרט, האַלטנדיק אז דאָס איז דער קולמינאַציע-פונקט פון זיין פעטערס אומגליק.

איבערקייענדיק נאָכאַמאָל זיינע געדאַנקען און איבער-הויפט די פראַגע, פאַרוואָס דער קראַנקער וויל זיך דורכאויס מיט אים זען און שמוסן, האָט ער זיך מיט אַמאָל געפונען אויף דער צווייטער זייט פונם דערפּל, אויף אַ הונדערט טריט פון דער חורבה, וואָס מ'האַט אַמאָל געקענט אָנרופן קרעטשמע. ער האָט פאַרלאַנגנאַמט זיינע טריט און פאַטראַכט די ערטער מיט אַ פאַרכאַפּטן אָטעם. ער איז געווען שטאַרק גערירט. אויס נייגעריקייט האָט ער צווערשט געוואָלט אָפּזוכן דאָס פאַ-רימטע קינד, דעם שומר און צערבער, וועלכער האָט זיך שטענדיק געפונען אינדרויסן. מיט זיינע קורצזיכטיקע אויגן האָט ער דורכגענישטערט דעם גאַנצן שטח אַרום דער שטוב. קיין זאַך האָט זיך דאָרט נישט פאַוועגט. העט ווייט אויפן גרויסן גאַלאַצער שליאַך האָפּן די פּורמאַנעס געשריגן און אָפּגעענטפּערט איינער דעם צווייטן, בעת אונטערן בלייענעם הימל האָבן זיך געדרייט אין אַ ראָד טויזנטער קראַען, צו-געבנדיק אַ גרעסערע מעלאַנכאָליע דער איינזאַמקייט.

אָדריאַן האָט זיך דערנענטערט ווי אַ שולדיקער, ווי אַ גנב. ער האָט פאַמערקט, אז דער דאַך פון דער קרעטשמע איז אויף דער העלפט געווען איבערגעדעקט מיט פרישן ראָר. די גרויסע שאַפּע, וווּ ס'פלעגן אַמאָל שטיין די פערד פון די פּורמאַנעס, איז פאַרשווונדן געוואָרן. אויף איר אָרט האָט זיך געפונען אַ קליין סטאַגעלע פון פייכטע, צונויפגע-אַרעסטע היי. דאָס הייז אַליין איז נאָך מער ווי פריער איינגעזונקן געוואָרן אין דער ערד. די טיר, ווי אויך די צוויי פענסטער האָבן זיך איינגעבויגן שטאַרק אין אַ זייט, פאַרלירנדיק זייער

דערטיקאלע פאָזע. וואָס שייך די שויבן, זענען זיי געווען שמוי-
ניקער ווי דעמאָלט, ווען דער פעטער אנגעל האָט זיי צע-
בראָכן אינם שיינעם אָפגעברענטן הויז.

„אַט דאָ גוססט איצט דער מענטש, וואָס האָט אַמאָל
אזוי ליב געהאַט זויבערקיט!“ – האָט אַדריאַן געטראַכט.

נישט זעענדיק דאָס יינגל, איז ער אַוועק צו דער טיר.
אין דערזעלבער רגע האָט דער אויסטערלישער שומר אַרויס-
געטויכט פון הינטערן סטאָג, מאַכענדיק מיט אַ גרויסן פּלאַקן
און געשאַטן מיט אומפאַרשטענדלעכע ווערטער, ענלעך צו די
קוויטשערייען פון אַ געשלאָגענעם הונט. אַדריאַן איז געבליבן
שטיין רויק פאַר דערדאָזיקער אויסטערלישער דערשיינונג.
איינגעהילט אין אַ גרויסן צעפליקטן רעקל, וואָס האָט ביי
אים דערגרייכט ביז צו די קני, מיט לאַנגע פיס, ווי ביי אַ
פאַטשאַן, פאַרוועסע און פאַרבלאַטיקטע, האָט דאָסדאָזיקע יינגל
קוים געטראָגן אויף זיין מאַגערן, אויסגעצויגענעם האַלדז און
אומגעהויערן קאָפּ, ענלעך צו אַ צעקוועטשטן אַרבוז, וועל-
כער האָט זיך אָן אויפהער געוואַקלט צווישן זיינע אַקסלען.
אַדריאַן איז געשטאַנען און געשטוינט.

„איך וויל אַריינגיין צום פעטער“, האָט ער אַ זאָג גע-
טאָן מיט אַ מין געפיל פון עקל. אָנשטאַט אָפצוענטפערן האָט
דאָס זיבעלע פאַרשטעלט די טיר און אויפגעהייבן דעם פּלאַקן.
נאַכדעם, בעת ער האָט זיך איבערגעצייגט, אַז דער פּרעמדער
גיט נישט ווייטער, האָט ער אויפגעפנט די טיר. פאַרשווגדן
איבעווייניק און פון איבעווייניק פאַריגלט די טיר.

אַדריאַן האָט פאַמערקט דעם שטרויענעם שפינדל, וואָס
האָט פאַרשטאַפט די לאַך אין דער וואַנט; ער האָט אים אַרויס-
געצויגן און צוגעלייגט דאָס אויער. ער האָט דערהערט, פאַר-
שטיקטע אוממענטשלעכע קולות, אָבער אנגעליס שטימע האָט
ער נישט געקענט דערקענען.

ענדלעך, האָט די טיר אַ סקריפּ געטאָן אין דער אויס-
טערלישער פאַרשוין האָט פאַרבעטן אַדריאַנען איבעווייניק,

אויסציענדיק די האנט מיט א קאמישע גלייכצייטיק טראגישע באוועגונג.

אדריאן איז אריינגעגאנגען אין דער אלטער קרעטשמע, וועלכע איז איצט בלויז געווען א שטאל מיט צווייגן, אָנגע-שניטענע פארן פייער. דער דעמבענער טיש, וואָס האָט אמאָל געבליאסקעט, איז געלעגן אַ צענטמעטער אין אַ ווינקעלע צו-זאמען מיט פלעשער, קאראסקעס אין גלעזער. דורך אַ גרוי-סער לאַך אינם שטרויענעם דאָך האָט מען געזען דעם הימל. דער קעלער איז געווען איינגעלייגט, און אַ ריח פון שימל האָט אָנגעפילט די לופט; די רעגנס און די שנייען האָבן פאַרוואַרלט אין אַ זומפּ די פּאָדלאָגע פון איינגעקלאַפטע ערד. דיִדאָזיקע שטומע זאכן האָבן אַזוי אויסגעשריגן זייער יאוש, אַז אַדריאן האָט זיך געפילט ווי צוגעשמידט צום אָרט. דאָס האַרץ האָט אים אַ קלעם געטאָן, דערזענדיק דאָסדאָזיקע בילד פון אַ לעבנס-באַנקראַט. ער האָט צו זיך געזאָגט:

„און דאָס איז ערשט בלויז דער פּאָדער-צימער.“

דערשטיקנדיק אין זיין דעם שטארקן חשק צו אַנטלויפן, האָט ער געעפנט די טיר פונם חוֹלֶהט צימער.

אַ שרעקלעכע שטינקעריי פון אַ מת פון טינוף און פון השתנה. זיינע אויגן, צעפרעסן פון אמאָניאָק, האָבן זיך פאַרמאַכט. ער האָט אָבער באַוויזן צו דערזען אַ ווקן, אַ קאַפּ, וואָס האָט געבליאסקעט ווי אַן אָנגעבלאָזענער פענכער, און אַן אויסגעדארטע האַנט, וואָס איז אַראָפּגעהאַנגען פון אַ געלעגער באַדעקט מיט פאַרעיעשטע זעק.

אדריאן האָט זיך איינגעבויגן איבער דערדאָזיקער איס-געדארטער האַנט און דאָרט צוגעדריקט זיין שטערן. די האַנט איז געווען קאַלט ווי אייז. דער חוֹלֶה האָט זיך נישט גערירט פון אָרט.

„הויב זיך אויף... אַדריאָן... און האַלט מיך אונטער...
אדריאן האָט אַ ציטער געטאָן. דאָס איז נישט געווען

קײן מענטשלעך קול, אנגעלס מענלעך קול, נאָר אַ מין נאָז-
 מיאָקעריי פֿון אַ קינד, וואָס גוססט פֿון טובֿערקולאָז.
 ער האָט זיך אויפֿגעהייבן, דאָס היטל אין דער האַנט,
 און איז געבליבן שטיין אַ דערשלאָגענער אינמיטן דעם צימער,
 פֿנים צו פֿנים מיטן קראַנקן. דערדאָזיקער חוֹלה איז נישט
 געווען זיין פעטער אנגעל; דאָס איז געווען אַ זקן מיט אַ
 פֿנים פֿון אַ מומיע, מיט אומגעהויער-גרויסע, פֿלישטשענדיקע
 שוואַרצאַפֿלען, אָן ברעמען, וואָס זענען געווען, איינגעראָפֿן
 אין צוויי אָפֿגרונט-לעכער, מיט אַן אויסגעצויגענע דינע נאָז,
 ענלעך צו אַן אויסגעשפיצטן עק פֿון אַ מעסער, מיט אויס-
 געטרונקענע לייפֿן און אַן אויפֿגעעפֿנט מויל. קליינע גרויע הע-
 רלעך האָבן באַדעקט האַלדז און נאָקן פֿון איין אויער ביז
 צום צווייטן. די באַרד, וואָס איז אַמאָל געווען צוגעקעמט און
 גלאַנציק-שוואַרץ, האָט איצט אויסגעווען ווי אַ הויפֿן וואָל, באַ-
 צויגן מיט אַ וויסקייט פֿון אַ רויך. צוגעבנדיק דערצו די
 צוויי סקעלעטישע הענט, וואָס האָבן זיך געבאַמבלט אין די
 אַרבל פֿון אַ ברודיקן רעקל, איז געווען אַלץ, וואָס מען האָט
 אַרויסגעווען פֿון דער קופֿע צודעקן, זעק און דורכגעפֿילטע
 טראַנטעס. דאָס איז געווען דער גאַנצער פעטער אנגעל.

.....
 „זעץ דיך אַנידער... דאָרטן... אויף אַ שטול, ס'עקלסט דיר?...
 — ניין, פעטער. איך בין אומגליקלעך, וואָס איך גע-
 פֿין דיך אין אַזאַ מצב...
 — דו ביסט אומגליקלעך... פֿארוואָס? איך נישט...
 — דו מוזט שרעקלעך ליידן:
 — באַרויך זיך... איך לייד שוין מער נישט. נאָר דער
 קאַפֿ לעבט נאָך; דאָס איבעריקע... איך פֿיל עס שוין נישט.
 ס'איז פֿאַרענדיקט... דאָס איבעריקע... נאָר דער קאַפֿ!... ס'אַראַ
 אויסגעצייכנטע זאָך דאָס איז!
 ער איז אויף אַ וויילע אַנטשוויגן צוואַרן, צוגעפעסטקט
 דעם בליק אויף זיין פֿלעמעניק, און דערנאָך געזאָגט מיט
 איבערצייגונג:

„כ'האָב נאָך געוואָלט שטאַרבן מיט דריי טעג צוריק... ווייל אַלע געדאַנקען האָבן זיך שוין ביי מיר אויסגעשעפט. אָבער מיטאַמאָל איז ירמיהו אַריינגעקומען צו מיר אינאַוונט און האָט מיר געבראַכט די בשורה, אַז דו ביסט געקומען צו פאַרן... דאַמאָלס האָב איך אָפגעלייגט מיין טויט און באַשלאָסן וואַרטן אויף דיר.

— פעטער, וואָס רעדסטו? מ'שטעלט נישט אָפ דעם טויט. ווען ער קומט, ער קומט נישט ווען מ'ויל, סידן דו האָסט זיך אַליין געוואָלט נעמען דאָס לעבן.

— יא, האָט אַנגעל גוטמוטיק מסכים געווען, יא, כ'ווייס אויך פון דעמדאָזיקן נאַטירלעכן געזעץ. זאָג מיר אָבער, אַד-ריאַן, — דו ווייסט דאָך אַ סך שיינע זאַכן פון די ביכער, — ביסטו זיכער אַז די וועלט ווייסט שוין אַלץ?

— יא, ניין! האָט אויסגעשריגן אַדריאַן... ס'איז נאָך דאָ אַ סך צו דערגיין!

— זייער גוט... אין צווישן די דאָזיקע פאַרבאַרגענע זאַכן רעכן אויך אַריין דאָס, וואָס דיין פעטער אַנגעל וועט דיר זאָגן: דער געדאַנק איז פונקט אַזוי שטאַרק ווי דער טויט: ער צעשטערט אים נישט, ער קען אים אָבער אויפרעגן.

אַדריאַנען האָט זיך אויסגעוויזן, אַז דער חוּלה רעדט נישט צו דער זאַך, און ער האָט זיך נאָך צוגעהערט אויס העפלעכקייט. ער האָט באַטראַכט אויף זיין נאַקעטן קאָפּ די סמנים פון די ווונדן, וואָס האָבן זיך געצויגן אין אַלע זייטן, און וועלכע האָבן געשטאַמט פונם שרעקלעכן אָנפאַל אויף אים אין זיין אייגענער קרעטשמע.

„דו באַטראַכסט דעמדאָזיקן צעטראַסקעטן קאָפּ. האָט זיך אַנגעל אָנגערופן. דו ווייסט: אַ מענטש מיט אַן אָפגעשוואַכטן געדאַנק וואָלט שוין צוויי מאָל געקענט שטאַרבן. ווייל דורכן געדאַנק שטאַרבט מען. ווען די מינוט פון צעשטערונג דער-נענטערט זיך, שטעלט זיך דעמאָלט אַנטקעגן דער שטאַרקער מוח. קעמפט, האַלט מלחמה מיטן טויט און, אין געוויסע פאַלן, דערווייטערט ער דעם טויט אויף אַ וויילע, באַזייטיקט אים

אזוי אויך, אין יענעם טאָג, ווען איך בין אָפּגעגאַנגען מיט בלוט, האָב איך מיטן פּוילן באַווסטזיין געשפּירט, אז איך בין געפּאַלן אין חלשות און אז ס'שטייט מיר פּאַר די ספּנה צו פּאַרזינקען אין גסיסה. און כאַטש איך בין אויסערלעך געווען אין אַנמאַכט, דאָך האָט מײן מוח געאַרבעט ווי געהעריק און כ'האַב גוט געהערט, וואָס די כּירורגן זאָגן וועגן מיר. אויף קיין רגע האָב איך זיך נישט געלאָזט באַהערשן פּון דעם „נישט-זיין“, ווייל איך וואָלט דאָרט געקענט פּאַרבלייבן אויף אײביק. כ'האַב אָן אויפהער געטראַכט וועגן לעבן“.

אַנגעל האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף אַ וויילע, פּדי אָפּ-צוכאַפּן דעם אָטעם. אַדריאַן האָט געהאַט אַן אײגנדרוק, אז ער געפינט זיך פאַר אײנעם פּון די באַלזאַמירטע פּרעהס פּונם בולאַקום מוזיי אין קאַירע, פּון עפעס אַ פּרעה, וועמענס אָפּע-נע אויגן פינטלען נישט. די באַוועגלעכע, אויסגענרוקנטע און דורכזיכטיקע הויט פּון פּנים האָט געלאָזט זען אַלע געזיכטס-ביינער, איבער וועלכע זי איז געווען איבערגעצויגן, ווי אַ דין פאַרמעט-בלאָט וואָס קען פּלאַצן בײ יעדער באַוועגונג. און אָט, הייבט זיך אויף פּאַמעלעך די האַנט, וואָס איז געווען באַהאַלטן בײ דער וואַנט, און צוגעטראָגן צום מויל אַ בליי-פּייפּעלע, צוגעבונדן צום קליינעם פינגער. מיט אַן ערנסטער מינע האָט דער פעטער אַנגעל דערלאָנגט צעלעכע קורצע פּייפּן. מ'האַט גוט געזען, אז די לופּט גייט נישט אַרויס פּון די לונגען, נאָר פּונם מויל. די האַנט האָט זיך צוריק אַראָפּגעלאָזט אויפן זאַק, וואָס האָט צוגעדעקט די ברוסט. די מוראדיק-צעעפּנטע אויגן האָבן זיך אַזוי העפּטיק אַנגעציילט אויף אַדריאַנען, גלייך זיי וואָלטן געהאַט בדעה אים צוצו-שמידן צו דער וואַנט.

„פעטער“, האָט זיך אַדריאַן אַנגערופּן, זיך אויפהייבן-דיק פּונם אָרט; „דו ווילסט עפעס? — בלייב אויף דיין אָרט! וועסט מיר סיי ווי נישט קענען באַדינען“

אינם זעלבן מאַמענט האָט זיך די סיר פון דער אכסניא אויפגעפנט, ווי אונטערן שטויס פון אַ ווינט, און דער האָס-טיקער משרת האָט זיך אַריינגעריסן אין צימער. דער באַלע-באָס און דער משרת האָבן זיך אַ וויילע אָנגעקוקט. דערנאָך האָט דער לעצטער אויפגעהייבן אַ פלעשל בראָנפן, וואָס איז געשטאַנען צופוסנס פונם בעט, אָנגעגאַסן אַ קליין גלעזעלע און עס אויסגעליידיקט אינם מויל פון חולה. נאָך דערדאָזיקער אָפּעראַציע, איז ער תיכף נעלם געוואָרן.

אדריאַן האָט שווייגנדיק זיך צוגעקוקט צו דערדאָזיקער סצענע. ער האָט געוואַרט אויף זיין פעטערס אַ דערקלערונג. יענער האָט גאַנץ רויק ווייטער געצויגן דעם פאָדעם פון זיי-נע געדאַנקען:

„איך זע, אַז דו באַציסט זיך מיט אומגלויבן און מיט אַ מין חסד צו מיינע ווערטער, אָבער איך האָב נישט אויף דיר קיין פאַראַיבל: ס'איז פאַרט שווער צו פאַרשטיין דאָס, וואָס מ'האָט אַליין נישט איבערגעלעבט. טאָ הער זיך איין... שוין דריי יאָר, ווי איך שטעל נישט אַראָף קיין פוס פון דעם געלעגער. דריי ווינטערס, דריי פריילינגס, פונקט אַזויפיל זוי-מערס און האַרבסטן, ווי איך ליג פסדר אויף מיין רוקן און באַטראַכט דעם שוואַרצן סופיט. די דאָזיקע צייט האָב איך אַמ-שטאַרקסטן געפילט אין מיין גאַנץ לעבן. שוין פון אַ יאָר צייט, אַז איך עס און שלאָף פמעט נישט. אין די לעצטע זעקס חדשים — לחלוטין גאַרנישט: נישט קיין ברעקל ברויט און נישט קיין רגע שלאָפן. אָבער איך טרינק, און טרינק דעמדאָזיקן בראָנפן. בייטאָג גיסט אין מיר אַריין דער יונג די משקה, וואָס דו האָסט אַקאַרשט געזען. ביינאַכט, פדי נישט אומצוקומען און פדי נישט וועקן דעם אומגליקלעכן נפש, סמאָ-קע איך אַ גאַמבקע, וואָס מ'ווייקט איין אין בראָנפן. אַט ליגט עס דאָרטן אויפן טיש. אינדערפרי איז זי אויסגעטריקנט, פאַר-ברענט פון מיינע ליפן.“

אדריאַן האָט זיך פאַרדעקט דאָס פנים מיט די הענט:
„פעטער!“ האָט ער אויסגעשריגן, „ס'אַראַ שרעקלעך לעבן!...“

— שרעקלעך, זאגסטו, לייבנקער מיינער? שרעקלעך מעגלעך... ס'איז אבער לאגיש צוגעפאסט צו מין גורל... כ'האָב געוואָלט האָבן אַ פּוּלשטענדיק גליק, אַ לייכט לעבן, דעם העכסטן תענוג פון דעם אייטעלן, גאוהדיקן לייב... און פּדי דאָס צו באַקומען האָב איך אָנגעשטרענגט מיינע אַלע פּוחות. צוואַנציק יאָר קאַמף, פּדי צו דערווערבן אַ שיינע פּרוי, וואָס ווערט איינגעשלאָפּן ביים עסן; אַ פּרעכטיק הויז, וואָס ברענט אָפּ ווי שטרוי; בהמות, וואָס ווערן פאַרשוונדן; קינ-דער, וואָס שטאַרבן; גאַלד, וואָס ציט צו גזלנים; און אַ ריין העמד, וואָס ווערט אויפצומאַרגנס שמוציק. און דאָס אַלץ צו ליב אָט דעם גוף, וואָס האָט זיך אָפּגעטיילט פון מין קאַפּ; וואָס איז מיר געוואָרן פּונקט אַזוי פּרעמד, ווי די זעק, וואָס דעקן אים צו; צו ליב דעם גוף, וואָס פּוילט איצט, וואָס איז נישט מער, ווי אַ שטיק פּגירה!... אַ פּערטל דור האָב איך פאַרבּראַכט אַ מענטשלעך לעבן, אַלס שקלאָף פון דערדאָויקער נבלה, וואָס איך וואָלט איצט געוואָלט זען, וויאָזוי קראָען עסן זי אויף, פּונקט ווי די ווערעם פאַרצערן זי איצט. אָבער קיין איין מינוט האָב איך זיך נישט אַרומגעזען, אַז כ'פאַרמאָג אַ קאַפּ, מאַרד, ליכט, צו וואָס די פּוילעניש אוי די ווערעם האָבן קיין שליסט נישט...

דער חוּלָה איז אויף אַ לענגערע צייט אַנטשוויגן גע-
וואָרן, אָפּגעמאַטערט פון אָנשטרענגונג. אַדריאַן, וועלכער האָט
קוים געקענט איבערטראָגן זיין בליק, האָט זיך אַליין געשטעלט
די שאַלה, צי דער פעטער האָט אים נישט אַמאָל עפעס פאַר-
צוואַרפן. ער האָט געטראָפּן.
„אַדריאַן!... כ'האָב דיך גערופן — דיר צו זאָגן, אַז כ'בין
מיט דיר נישט צופּרידן!“
אונטערן בייטש פון אַזאַ מין פּאַרווורף, האָט דער יונג
אַזש אַ ציטער געטאַן אויפן אָרט.
— אומצופּרידן מיט מיר? פאַרוואָס, פעטער?

— ווייל דו ביסט א לעב-יונג! ווייל דו פארגעסט וועגן דאָס ליכט פון דיין קאָפּ און וועגן מיינע אמאָליקע ריידן... דאָס איז בלויז דערלויבט טויזנטער פאַרפֿינסטערטע שטערבלע-כע ווי איך, אָבער נישט דיר, אַדריאַן, דו הערסט? נישט דיר, אין וועמענס מאַרך דאָס ליכט איז אַריינגעדרינגען אין די צאָרטעסטע קינדער-יאָרן! צי געדענקסטו, ווען דו ביסט אַלט געווען פּופּצן יאָר, — די עלטער, בעת מ'שפּילט זיך מיט פּאַפּירענע פּלי-שלאַנגען, — פּלעגסטו קומען צום פעטער אָנגער אין זיין ריינער גאַסטפּריינטלעכער שענק, פּדי אים צו דערציילן וועגן אַסטראָנאָמיע און ער זאָל דיך באַוונדערן? צי געדענקסטו מיט וואָסער אויפּריכטיקייט מיר אַלע, — איך און מיינע ווילדע באַלעגאַלעט, פּלעגן דיר קוקן אין מויל אַרײַן, פון וועלכן ס'האַט זיך געגאַסן די הימלישע חכמה? אַך! די דאָזיקע פּאַרגאַנגענהייט! איך זע זי, גלייך ס'וואָלט ערשט נעכטן געווען! אינדרויסן בלאָזט אַ ווינט, און ס'פּאַלט אַ שניי... אין שענק איז אַ מחיהדיקע וואַרימקייט, אַרבעטער מיט ניין מאָס רייד, אַ הענוג צו לעבן... איך האָב געשניטן די גערויכערטע סאַלע, נישט געוויגן, נישט גערעכנט, נישט געקאַרט, און האָב אָנגעגאַסן דעם וויין מיט אַ ברייטער האַנט, פון גאַנצן האַרצן... מ'האַט געגעסן, געטרונקען, געלויבט דעם אויבערשטן און זיך צוגעהערט צו דייע רייד, וועלכע פּלעגן צעשמעטערן זיין בנין, פאַרפּילפּאַכן די וועלטן, מעסטן די שטערן און אויסלאַכן די שטותעריי פון די פּאַפּן!... כאַ, כאַ!... ווי דאָס פּלעגט מיר געפעלן! אַפּילו די באַלעגאַלעס האָבן הנאה געהאַט פון דייע רייד. עמיצער האָט זיך אָנגערופּן: „ווער איז דערדאָזיקער בחור, וואָס דרשנט ווי פון אַ בוך אַרויס? — „ס'איז דאָך מיין פּלעמעניק, צו אַלדע רוחות!“ — האָב איך אָפּגעענטפּערט, שטאַלצירנדיק מיט דיר און מיט זיך, העלכער איז געווען אַ גרויסער עם-הארץ. „ס'איז דאָך דער איינציקער זון פון מיין עלטערער שוועסטער, אַ געליבטע, וועלכע האָט צו צוואַנגיק יאָר איר גלייכן נישט געהאַט!...“ און אַנכאַפּנדיק דעם גרויסן צען-ליטערדיקן קרוג מיט

חיין, פלעג איך, לויט מיינעם אן איינפאל, אָנפילן די ליימע
 נע טעפלעך, וועלכע האָבן געליטן פון טרוקעניש, ווי א פעלד
 וואָס איז געבראָטן פון דער יוגי-זון...

אָבער גענוג שוין! ווייט, ווייט זענען פון מיר די דאָ-
 זיקע שרעקלעכע זכרונות! און דו אַדריאַן, מיין פלעמעניק,
 דו ביסט מחויב מיר אויסצוהערן, דו מוזט מיר פאַלגן! האָסט
 גאַרנישט וואָס צו האָפּן און וואָס צו דערוואַרטן פון אַ לעבן,
 וואָס צעברעכט דעם מענטשן, וואָס פאַרסמט דעם גוף און
 נעמט צו דעם שכל פונם קאַפּ. וואָסער ווערט האָט דאָס אומ-
 פאַרשעמט לעבן, וועלכן דו גיטט דך איבער? אָט דערדאָ-
 זיקער מלבוש, וואָס איז געמאכט אויף דיין מאָס? אָט דאָס
 בלישטשנדיק קעלנערל? אָט די זויבערע מאַנזשעטעלעך?
 וואָס? צי נויטיקט זיך דען אין די אלע שמאַכטעס אַ יוג-
 גערמאַן, וואָס פאַרשטייט דאָס ליכט פונם הימל און וועמען
 ט'איז באַקאַנט דער אומגליק פון זיין פעטער אנגעל?"

פיל מיט דרך-אריץ צום חוּלָה האָט אַדריאַן אַראָפּגעבויגן
 דעם קאַפּ. פעסטע אַרגומענטן זענען אים געלעגן אויפן שפיץ
 פון דער צונג, אָבער ער האָט נישט געהאַט גענוג דרייסטיקייט
 אויף אָפּצווענטפערן. און בשעת ער, אַ שווייגענדיקער, האָט
 זיך געחידושט איבער דער שטרענגקייט פון זיין פעטער, האָט
 יענער צוגעטראָגן דאָס פייפל צו זיינע טויטע ליפּן און גע-
 דולדיק, פאַמעלעך, מיט אַ קורצן אַטעם, אָנגעהייבן צו רופּן
 זיין משונהדיקן משרת, וועלכער איז באַלד אַריינגעקומען, אַג-
 געפילט דאָס גלעזל, אַריינגעגאַסן די משקה אינם מויל פון
 זיין באַלעבאַט, ווי אין אַ לאַך, און תיכף צוריק אַרויס, שאַק-
 לענדיק מיטן קאַפּ און מיט די הענט.
 „צוריק מיט דריי יאָר“ — האָט דער חוּלָה ווידער אַג-
 געהייבן, — האָב איך זיך דערוואַרט פון זייער אַ מיאוסער
 געשיכטע: צוזאַמען מיט אַן אויסגעלאַסענער חברה, וועלכע

פאסט נישט פאר דיין ליכט, ביסטו אין א געוויסן אונט אוועק אויף א פאלקס-באל אין בראיילא און דו האסט דארטן פאר- דרייט דעם קאפ א יונג מיידל. דיזעלבע נאכט ביסטו געשלאפן מיט איר. אויפצומארגנס האסטו זי אוועקגעווארפן און האסט געמאכט פליטה קיין בוקארעסט. אין פופצן טעג ארום האבן דיך די פאליציאנטן געבראכט צופירן לויטן באפעל פונם אויספאר- שונגס-ריכטער. אין א חודש ארום האסטו באקומען א שענד- לעכע שטראף פון פופצן טעג תפיסה פאר פארפירן א מיני דעריעריקע.

אדריאן איז רויט געווארן ביז איבער די אויערן:
 „כ'האב קיינעם נישט פארפירט, פעטער. די מינדעריע- ריקע איז אריינגעשטיגן אין קאטש מיט איר אייגענעם ווילן. און דאס איז ביי איר נישט געווען צום ערשטן מאל. דער קרבן פון דעמדאזיקן פארט בין איך גאר געווען... וויל אג- דערש וואלט איך לויטן געזעץ געדארפט אפזיצן גאנצע דריי יאר.“

— גאנץ מעגלעך. נאר דו וויסט דען נישט, אז א מיני- דעריעריקע האט נישט קיין אייגענעם ווילן און אז זי געפינט זיך אונטערן רשות פון אירע עלטערן?
 — מיבעט נישט ביי קיין עלטערן די טאכטער, מיט וועלכער מ'וויל זיך דורכשלאפן.

— מסכים! מ'שלאפט אבער נישט מיט מיידלעך, וואס קענען דיך אויפצומארגנס אוועקטראנספארטירן אין תפיסה אריין.
 דער פעטער האט געווארט אויף אן ענטפער. אדריאן האט געשוויגן. דער ערשטער האט ווייטער גערעדט:
 „נישט בלויז דאס אליין האב איך דיר פארצווארפן. איך ווייס, אז צוליב דער געשיכטע איז דיין מאמע אויס בוישה געפערלעך קראנק געווארן. די עלטערן פון דער בתולה זענען געקומען פאדערן נאלסט מיט איר חתונה האבן. און בשעת דו האסט זיך ארומגעשפאצירט אין בוקארעסט, האט די גאנצע גאס געליארעמט אויף דער מאמען פון אן אויסגעלא- טענעם זון. דיר איז דאס זייער ווייניק אָנגעגאנגען, אזוי

הייניק און זייענדיק אין א שלעכטער לאגע, האָסטו צו איר געשריבן, זי זאָל דיר אַרויסהעלפֿן מיט געלט. קוים אויפגע- הייבן זיך פֿון איר קראַנקייט, האָט זי געדאַרפט גיין זיך בויגן איבער די וועש און צונויפקלייבן אַ פֿאַר גראַשן, פֿדי דיר אַרויסצוהעלפֿן... אויב דו רופֿסט דאָס אָן קינדער-ליבע, גיב איך דיר נאָך. דאָס איז אָבער נאָך נישט אַלץ. וועסט באַלד זען, אַז איך ווייס אַלע פֿרטים פֿון דיין לעבן... צוליב דיין אַרעסט איז דיין מאַמע געווען געצוונגען אינמיטן ווינטער איינפֿאַקן אירע שמאַכטעס און אַפֿזוכן זיך אַן אַנדער ווינונג. וואָס האָט געקאָסט אַ סך טייערער. ענדלעך ביסטו אַרויס פֿון תּניסה און דו האָסט זיך ווידער פֿאַרדרייט אַ קאָפּ: דו האָסט זיך אַריינגערקט אין דער אַרבעטער באַוועגונג; מ'האַט דיר הידער אַרעסטירט און געשלאָגן ווי אַ פֿערד-גנב. דער פֿועל-יזא: אַ חודש סאַנאַטאָריום, אָפּגעשוואַכט דאָס געזונט און אַ תּירוף, אַז דו מוזט פֿאַרן זיך היילן קיין עגיפֿטן, וווּ דו פֿגרטסט פֿאַר הונגער און דערמאָנסט דיך אין דיין מאַמען. אַך! אַדריאַן, וואָס פעלט דיר מער: האַרץ אָדער שכל? דאַמאָלס איז דיין אַרימע מאַמע געקומען צו מיר... אַן אויסגעמאָגער-טע, אַן אָפּגעשוואַכטע, איז זי צום ערשטן מאַל אין איר לעבן געקומען בעטן געלט ביי מיר, פֿדי צו קענען שיקן איר זון... ס'האַט זיך אין מיר דערוועקט אַ רחמנות נישט צו דיר, נאָר צו איר, צו דערדאָזיקער מאַרטירערין, און כ'האַב פֿאַר איר ברייט אויפגעפֿנט מײַן בייטל".

אַדריאַן האָט אויסגעבראַכן אין אַ געוויין, איז אַנידער-געפֿאַלן פֿאַרן עפּושידיקן געלעגער, האָט אָנגעכאַפט די אויס-געזאַרטע און קאַלטע האַנט פֿון זיין פעטער און זי מיט וויל-דער ליידנשאַפט אַ קוש געטאָן.

„זיי מוחל!... זיי מוחל!... איך בין אַן אומגליקלעכער! — זייער גוט, וואָס דו האָסט חרטה, ווייל חרטה ברענגט אויסבעסערונג. באַמי זיך צו פֿאַרבעסערן און פֿון איצט אָן בין

פאנאטי איסטראטי

איך דיר מוחל אלע דיינע חטאים און דו וועסט צוריק זיין מיין אדריאן, מיין פלעמעניק, דער גייסטיקער זון פונם פעזער אג-געל, פון דעמדאזיקן פעטער, וואָס דו זעסט דאָ לייגן אויפן געלעגער דערפאר, ווייל ער האָט זיך אמאָל באַנאָרישט און האָט געוואָלט האָבן די שענסטע פרוי, דאָס פּרעכטיקסטע הויז און זייער אַ ריין העמד. אָבער, פּאַסטאַ!

— וואָס דאַרף איך טאָן, פעטער? — האָט געשעפטשעט דער יינגערמאַן, אַפּווישנדיק זיך די טרערן און פאַרנעמענדיק צוריק זיין אָרט. אַנגעל האָט מיט שוועריקייט אויפּגעהייבן זיין אויסגעטרזוקנטע האַנט, גלייך ער וואָלט געהאַט בדעה אַרויסצוזאָגן אַ קלָסה:

— אָפקערן זיך פון אַלץ, וואָס חנפּט, צעברעכן די גאוהדיקע פאַרלאַנגען, מאַכן אונטערדריקן די שטימע פון לייב, וואָס פּוילט פּוילשטענדיק, הייליקן די נשמה דעם קולט פונם גייסט, וועלכע איז אינדזער איינציקער זייל אין אומגליק. אָט דאָס איז אַלץ, וואָס כ'האַב דיר צו זאָגן... „אָבער, פעטער“, האָט אַדריאַן געפרוּהט זיך אַנצורופּן, „דו פאַראַרטילסט היינט אַלץ, וואָס דו אַליין האָסט נעכטן לייב געהאַט...“

— אמת, אָט טאַקי די זאַכן, וואָס כ'האַב נעכטן לייב געהאַט, האָבן מיך דערפירט צום היינטיקן מצב, וואָס דו זעסט מיט דיינע אויגן...

— דאָך האָט מען לייב דאָס, וואָס פאַרשאַפט פאַרגעניגן: אַ שיינע פרוי, אַ פּרעכטיק הויז און אַ ריין העמד. אונדזער תאוה פאָדערט עס, אונדזערע געפילן דערפירן אונדז דערצו. — אַן אויסערלעכער גלאַנץ פון אמת, אַדריאַן! ... פלוז אַן אויסערלעכער גלאַנץ! ... די ליידנשאַפטן און די געפילן מאַכן נאָר אַ טומל, אָבער אינדעראַמתן זענען זיי נישט אומשטאַנד צו ברענגען דאָס גליק.

— דאָס איז דער טומל פון אונדזער האַרץ... — אונדזער האַרץ איז אַ פאַרברעכער! — האָט אויס-געשריגן דער חוּלה מיט דער העכסטער אַנשטרענגונג, וואָס

האָט אים אינגאנצן אָפגעמאַטערט. זיינע ווערטער האָבן שוין נישט געהאַט דעם קלאַנג פון אַ מענטשלעך קול; ס'איז ניי-דער געווען אַ מין נאָז-פייפער. נאָך די לעצטע ווערטער איז דער חולה אויף אַ לענגערע צייט אַנטשוויגן געוואָרן. דער קאָפּ האָט זיך אויסגעדרײט צו דער וואַנט און פונקט ווי די הענט פאַרגליווערט געוואָרן אין אומבאַוועגלעכקייט. אַדריאַן האָט געמיינט, אַז עס דערנענטערן זיך דעם פעטערס לעצטע מינוטן.

ניין. דער פעטער אנגעל האָט נאָך געטראַכט. ער האָט זיך היידער אויסגעדרײט צו אַדריאַנען און האָט אים לאַנג באַטראַכט מיט זיינע שרעקלעכע אויגן, וועלכע האָבן בעסער ווי ווערטער אויסגעדרײקט דעם גאַנצן קאַמף פון זיין מוח. דערנאָך, נישט אַראָפּגעמענדיק דעם בליק פון אַדריאַנען, האָט אַנגעל שטאַרק און אייליק אַ פייף געטאַן. ווי ער וואָלט גע-וואָלט באַווייזן דעם פלעמעניק, אַז ער לאַכט זיך אויס פונם טויט.

דאָס ייגל איז שנעל אַריינגעלאָפן; דער פעטער האָט אַראָפּגעשלונגען זיין פאַרציע. אָפגעלעקט זיינע ווייסע ליפּן און לייכט געשמייכלט, פון זיין נצחון איבערן נישט-זיין...

„אונדזער האַרץ? אונדזער האַרץ? אַדריאַן... לאַמיר עס באַוויינען! לאַמיר באַוויינען דאָס שטיקל פלייש, וואָס הערט נישט אויף צו קלאַפן! אָט דעמדאָזיקן רעטער, דיאָ-זיקע באַרנע, וואָס טראַגט אין זיך די אייביקייט; וואָס באַ-וועגט זיך מיט אַ העפטיקער שנעלקייט, ווי נאָר ס'דערפילט די היץ פון אַ פרויס-בוין, בעת ס'איז, בלי-ספק נישט גרעסער פון אַ שפילקענע קעפּל; וואָס וואַקסט און שלאַגט; וואָס רעגט זיך אויף, פרייט זיך, ליידט און קלאַפט אָן אויפ-הער פון דער יצירה ביז צום טויט. אָבער גענוג שוין!... לאַמיר זיין גערעכטיק צו דעמדאָזיקן אומגליקלעכן פאַרברעכער.

אמח טאקע, עס פארשאפט אונדז א סך ליידן, אָבער עס טוט דאָס מיט אַ גוטער כוונה. אָך? אָט זענען די זכרונות!... פארשאַלטענע זכרונות!... ענדלעך!... לאַמיר נאָך אַ וויילע לעבן מיט דעמדאָזיקן שרעקלעכן עבר!...

„ווען דער קוואַל פון מיינע טרערן וואַלט נישט געווען אויסגעטרוקנט, וואַלט איך גערן באַוויינט דעם מענטשן, וואָס איך בין געווען צוריק מיט צוואַנציק יאָר... איך בין דאָמאָלס אַרויפגעשטיגן אויפן בערגל פון מיין גליק, און מיין זינדדיק בלוט האָט געבראַכט דערצו. אַז כ'האָב דורכגעמאַכט הינדערט לעבנס מיטאַמאָל. קיין זאָך דערפון, וואָס ס'איז פאַרגעקומען אַרום מיר, איז מיר נישט פרעמד געווען. אַלץ איינס — צו פרייד צו פיין, סיי אויף שמחות, סיי אויף וויפּוּחים — איממע-סום איז ער געווען, דער פעטער אַנגעל. איך פלעג שטענדיק אויסטרינקען דאָס ערשטע און דאָס לעצטע גלאָז וויין, און איך פלעג תמיד זיין דער לעצטער אין קאַמף!... ווייל, אַ — גוטער, אַלמעכטיקער גאָט! — ס'איז אַנגענעם צו הערן, ווי ס'קלאַפט אין די שלייפן דאָס „קריסטוס-בלוט“ וואָס פליסט אַראָפּ דורך אונדזער פייערדיקן „קוימן“, פּונקט ווי ס'איז אַנגענעם אַנצוברעכן די זייטן ביי אַ לץ, וואָס לאַכט דיר אונטער דער נאָז. און ס'איז אַ באַווסטע זאָך, אַז אויף אונדזער רע חגאות, מישט זיך גאַנץ אָפט אויס דאָס „בלוט פונם האַר“ מיטן בלוט פון אונדזערע שטערבלעכע גופים.

„דאָסזעלבע האָט פאַסירט אינס יום-טוב פון קריסטוס-געבורט, וועגן וואָס כ'ווייל דיר דערציילן... „איבריגנס דאַרפסטו דערפון אַליין אויך אַ ביסל גע-דענקען, ווייל דו ביסט דאָמאָלס אַלט געווען זעקס יאָר און דו ביסט אויך געווען פאַרמישט אין די געשלעךן.

„אונדזערע גרויסע קריסטלעכע חגאות פון אַמאָל!... באמת, דער מענטש איז נישט מער ווי אַ פינסטערע בהמה!... די צייט שטעלט אים פאַר נסיונות, ענדערט זיינע געפיקן און

פארדארבט זיין נשמה א סך גיכער' היי ביי חיות, וועלכע בלייבן די זעלבע, נישט געקוקט אויף דער צייט.

„די דרייטע יאטן פון מיינע יינגע יאָרן קען מען מיט רעכט אָנרופן לייבן, ווען מען פאַרגלייכט זיי מיט די היינטי-קע זיבעלעך! ... ס'זענען דאמאלס אויך געווען שוואַכע, אָבער ווער האָט זיך מיט זיי גערעכנט? וועמען איז אָנגעגאַנגען זייער עקזיסטענץ? ווען עמיצער האָט אין אַ צוקערניע אין פעטראָלי, אין קאזאסו אָדער אין נאַזירו דערמאָנט דעם נאָ-מען פון אונדזער דערפֿל, האָבן תיכף אַלע אָנוועזנדיקע בלוין אַ טראַכט געטאַן וועגן אַ פּאַר פאַרשוּנען: צוערשט וועגן ירמיהו, דעם סאַמע דרייטן צווישן די דרייטע; דערנאָך, — אויף מיין ערן וואָרט, — וועגן אָנגעל'ן! ... ערשט שפעטער האָט מען זיך דערמאָנט וועגן מיין פריינט ניקאָלאַי, וואָדימיר, וועגן קאַסטאַ דעם לאַנגן, און וועגן נאָך אַ סך אַנדערע, ווייניקער באַקאַנטע, אָבער אַלע, פון ערשטן ביזן לעצטן אומ-באַזיגט, סיי ביי דער אַרבעט, סיי אויף היליאַנקעס, ביי וויכ-טיקע ענינים, אויף געשלעגן! אָבער היינט...

„עך! ... אַדריאַן, טו אַ שפּיי פאַר מיר, ווייל כּקען שוין מער נישט שפּייען! היינט זענען בלוין דאָ ליליפּוטן, וועלכע דערשרעקן זיך פאַר זייער אייגענעם שאַטן און לאַזן זיך שלאָגן פון ווייבער! ...

„אין יענעם ערב יום-טוב פון קריסטוס-געבורט — גלייכ-צייטיק אַ פריילעכע און אַ טרויעריקער, — האָב איך טראַנט-פאַרטירט אין הויז פון מיינע עלטערן אַ קליין פעסעלע פון צען דעקאַליטר וויין, זעקס פעטע הענער, און אַ האַלבע טון זויגעדיקע חזירימלעך, צום בראַטן אויף זויערן קרויט. „וועסט אפּשר זאָגן, אַז דאָס איז צופיל פאַר אַ טון מיילער, וואָס האָבן זיך געדאַרפט צונויפּזאַמלען אַרום דעם טיש. אזוינס איז מעגלעך מיט די סוכאַטניקעס פון דיין צייט, העלכע ס'הייבט אָן צו עקלען נאָכן דריטן ביסן פון געבראַטנס

און שפורן זיך אָן מיט אַן האַלבע גלאָז וויין. אָבער פאַר
אונדז... אַ פּיינע מעשה!...

„פונקט ווי איצט זע איך פאַר מיינע אויגן אונדזער
קרוב סטעפאַן, דעם גייסטלעכן, וועלכער האָט געקענט די
ביבל און די פיר עוואַנגעליעס אויף אויסנווייניק אגב, איז ער יע-
נעם יאָר געשטאַרבן... צו יענער צייט איז סטעפאַן געווען אַ
זעכציקער; שורות ציין האָט ער געהאַט ווי אַ שימפּאַנזע
און מענלעכן פּוּח — ווי אַ האָן. די „פּאַפּיכע“ — זיין ווייב, —
אַ שקאַפע מיט אַ פעסטן הינטער-חלק און מיט אַ פּרצוף פון
אַ בהמה, איז דאַמאַלס געווען מעוברת מיט איר אַכצענטן קינד,
די איבעריקע זיבעצן זענען אַלע געווען געזונט און שטאַרק.
אַך!... דו וואָסט געדאַרפט אָנקוקן די קינפּאַקן פון אַט דעם-
דאָזיקן „הימלישן“ פּאַרל, תּיכּף נאָך דער ברכה, וועלכע איז
געווען קורץ און שנעל, צוליבן גאָזער, וואָס האָט אָנגעפּילט
דעם פּאַפּס מויל!... זיין גאַמבע האָט געבראַכן און געריבן
קנאַכן-ביינער מיט אַזאַ שנעלקייט, גלייך ער וואָלט געשיילט
סעמעטשקעס, און זיין מאַיעסטעטישע באַרד האָט זיך בשעת
מעשה געדרייט אויף זיין ברוסט, ווי אַ שטיין פון אַ מיל,
בעת ער איז אין גאַנג.

לעבן דעם גייסטלעכן האָט מײן מוטער, — האַבנדיק
אַ באַגריף וועגן דעם הייליקן טאַג און פּרום ביז צו די שפיצן
פון אירע זעגל — דרייט געקעמפט פאַר אַ שטיקל געבראַטנס...
דער ברודער דימי, אַ כּיטרער בעל-פּעסן, האָט זיך קוואַליק
אויסגעקליבן די פעסטע שטיקלעך... ירמיהו האָט אַלץ אַראָפּ-
געשלינגען נישט געקליבן און נישט געקייט, בעת קאָסטאַ דער
לאַנגער, — לאַנג מיט די איברים, און מיט רייד — איז
אַרוימגעפאַרן מיט זיינע אַנסופיקע הענט איבערן גאַנצן טיש,
אַלץ געשלונגען, ווייניק גערעדט, געמאַכט אַנדערע זאָלן רעדן
„כּדי זיי פאַרשטאַפּן זייערע מילער מיט גאַרנישט“.

— פּאַטער סטעפאַן, ווי מיינט איר, מ'מעג זיין אַ זולל-
וסובא ?

— מ'מעג, זון מיינער, מ'מעג.

— דאָס איז נישט קיין חטא?
 — אן עברה איז נישט דאָס, וואָס ס'גייט אַרײַן אין
 מויל, נאָר דאָס וואָס ס'גייט אַרויס...
 — דערצײלט אונדז עפעס פונם הייליקן מאָלאַזייט...
 — תיפף...

„און די קינבאקן האָבן זיך העפטיק באַוועגט מיט
 אַ געוויסן ריטם, דערמאָנענדיק מיטן גערויש די צײַט
 פון עסן אין אַ חזירים-שטאַל. גלייכצײטיק האָבן די אָנגע-
 פאַקטע בייכער אַרויסגעלאָזט אַזעלכע קולות, אַז די בײַדע
 שורות בענק פון איין עק טיש ביזן צווייטן האָבן אַזש געציטערט.
 „זיבן מאָנטבילן און זעקס פרויען האָבן פאַרנומען צוועלף
 פלוצער בײַ בײַדע זײַטן פונם פירקאַנטיקן טיש. אויבן אָן
 מיטן פנים צו מזרח, האָט זיך דער פאַטער סטעפאַן אויסגע-
 טײלט פון אַלע אַנדערע מיט זײַן רײזיקן גוף. מ'איז געווען
 טאַרצווייפלט, וואָס אַרום טיש האָבן זיך געפונען דרייצן... „די
 צאָל פונם טײוול“. מיר האָבן זיך אָבער געטרייסט דערמיט,
 וואָס מיר האָבן אויך צוגערעכנט צו אונדזער חברה דעם לײ-
 פּיפּוט, וועלכער האָט אונדז באַדינט ביים טיש, אַ קלוגער,
 פּרײליכער זקן, וואָס האָט מיט מאַטערניש איבערגערוקט איבערן
 טיש דעם אומגעהויערן לײמענעם צען-לײטערדיקן קרוג.
 „ווען די מײלער זענען מיר געוואָרן פון עסן, — האָט
 מען אַ טראַכט געטאָן וועגן לאָזן זיך ווילגיין און מען האָט
 זיך גענומען צו די קאַראַפקעס. דער שווימיקער ווײן האָט זיך
 געגאַסן טײכנזײט, און צוזאַמען מיט אים די גלייכווערטלעך.
 דימי האָט גענומען צווישן זײנע פינגער זײן לאַנגן פאַסטוך-
 פייפּל. און אָט זענען אַלע אויף די פיס אין דער פּאַפּ צווישן
 זײ. אַ ווילדער טאַנץ איז אַוועק אַרום טיש, וווּ ס'איז געווען
 אָנגעשטעלט טעפּלעך און געמעס. די שטופּערייען און גע-
 שרייען האָבן אויפגעטרייסלט דאָס גאַנצע הויז. צום סוף זענען
 דער גײסטלעכער מיט זײן חײב אַוועקגעאַנגען, בײַדע אָפּגע-
 גאַסן מיט טײכן שווייס; זײ האָבן אונדז דערמיט געוואָלט
 בעפן אַ בײשפּיל פון מעסיקײט. און וועלנדיק זײ נאָכטאָן

האָבן מיר מיט אַ שטאַרקערן ברען אָנגעהויבן די היליאַנקע פונדאַטיין.

אַבער מיר איז אין יענעם אַוונט נישט געגאַנגען בלויז אין דער שמחה... זייער אַ וויכטיקע געשעעניש האָט געזאָלט פאַרקומען, און זיין וויכטיקייט איז פאַר אַלעמען געווען גאַנץ קלאָר. נאָכמער, דערדאָזיקער פאַקט האָט ליידנשאַפטלעך צע-טיילט אין צוויי פּמעט גלייכע גרופּירונגען די מאַנספּילן, וואָס האָבן זיך דאָרט פאַרזאַמלט.

„ס'האָט זיך געהאַנדלט אין דעם, מ'זאָל ווידער חתונה מאַכן דיין מוטער; איך האָב שטאַרק געהאַלטן פון מיין פּריינט ניקאָלאַי, אַ פּויער מיט אַ געוויסן פאַרמעגן, אַן אלמן אָן קינדער. ער איז ספּעציעל צוליב דעם צוועק געקומען צום מאָלצייט; ירמיהו און קאָסטאַ זענען בפּיוון געקומען, פּדי אונטערצוהאַלטן זיין קאַנדידאַטור און דורכצופירן מיין ווילן. אַבער דיין מוטער איז נישט געווען אינגאַנצן פּריי. דער ברו-דער דימי, דער פּלב, האָט זינט אַ לאַנגע צייט שטילערייט, קעגנגעשטעלט זיינעם אַ ידיד צו מיינעם, אויך אַ ניקאָלאַי, אויך זייער אַ סימפּאַטישן מענטשן, אַ פּיש-סוחר פון בראַיאַ, וועלכער האָט פאַרדינט אַ סך און געלעבט מיט אַ ברייטער האַנט. אויסער דימין האָט זיין קאַנדידאַטור אונטערגעשטיצט אונדזערער אַ נאָענטער קרוב טודאָר, פאַר וועלכן מיר האָבן אַלע מורא געהאַט, צוליב זיין ווילדן כאַראַקטער און זיינע גע-וואַלדיקע פּווחות. טודאָר האָט געלעבט מיט ניקאָלייען ווי מיט אַ ברודער.

„און אָט זיצן מיר, פאַרביסענע שונאים, ביים טיש, פיר אויף מיין צד, דריי אויפן צווייטן. אַבער טודאָר האָט פּייכט געקענט בייקומען צוויי פון די שטאַרקסטע. דיין מוטער האָט זיך געפונען אין זייער ריי, אַבער איך האָב דעמאָלט נישט געקענט וויסן אויף וויפּל ס'האָט געהאַלטן מיט אירע סימפּאַ-טיעס צו זייער ניקאָלאַי און ווי ווייט זי איז פאַרקראַכן מיט

אירע באַציאָונגען צו אים. ס'איז דאָך געווען קלאָר, אז אין איר ביטער לעבן האָט זי פון צייט צו צייט געמוזט אָננעמען אייניקע מתנות, וואָס דער פיש-סוחר האָט איר אָן אויפהער געשענקט.

„און ס'אראַ אויסטערלישע באַשעפּעניש דיִדאָזיקע אומ-גליקלעכע שוועסטער איז געוועזן!.. צו דרייסיק יאָר איז זי נאָך געווען פּונקט אזוי שייך, ווי אַ יונג מיידל נאָר-וואָס נאָך דער חתונה. בטבע אַ ליבלעכע, אַ פריילעכע, אַ זינגערין און אַ טאַלענטירטע טענצערין, פלעגט זי ווערן ביז און האָט אָנגעוואָרפן אַ מרה-שחורה אויף דער בעסטער געזעלשאַפט, ווי נאָר מ'האָט אָנגערירט איר אומאַפּהענגיקייט און ווי נאָר מ'האָט פאַרפירט אַ שמועס וועגן איר חתונה. און אַלץ צוליב דיר! דער געדאַנק, אז דער נייער מאַן וועט זיך אפּשר שלעכט באַציען צו דיר, האָט זי ווילד געמאַכט ווי אַ טיגערין. דורך דיר האָט מען זי געקענט האַפּן, אָדער פאַרלירן, און מ'קען זאָגן, אז דו ביסט אין יענעם אָונט געווען דער פרו-ביר-שטיין.

„מיין פריינט ניקאַלאַי האָט דיך ליב געהאַט און פלעגט אָפּט קומען צו אונדו זיך שפּילן מיט דיר. איר זענט ביידע געווען צוויי הברים. און דאָס איז געווען פאַר אונדו אַ גרוי-סע מפּלה. אין דער נאַכט פון קריסטוס-געבורט האָט ניקאַלאַי דיר געבראַכט נאַשוואַרג אין בעט אַריין, וווּ דו פלעגסט איינ-שלאָפן און זיך אויפכאַפן לויט דער מדרגה פונם הוהא. דאָס איז שטאַרק געפּעלן געוואָרן דיין מאַמען, און זי האָט אַרויס-גערופן אייפּערזוכט ביים צווייטן, וועלכער, נישט וויסנדיק ווי-אזוי צו מאַכן אַ סוף צו דערדאָזיקער שפּיל, האָט אַרויסגע-שלעפּט פון זיין קעשענע אַ גאַלדענע מטבע, זי דיר צוגע-וואָרפן, זאָגנדיק:

— כאַפּ, אַדריאַן, וועסטו האַפּן מיט וואָס צו קויפן צען שילאַ „זיסוואַרג!“
— יא... זיי וועלן אַבער שמעקן מיט פיש!.. האָט מי

פריינט אָפּגעענטפערט, מאַכנדיק אַ רמו אויף זיין פּאָך, וואָס יינגע מיידלעך האָבן פיינט.

— „אַלץ בעסער, ווי דער ריח פון מיסט... האָט אים יענער אַריינגעזאָגט, אַלס אָנצוהערעניש וועגן דער פויערישער מלאכה.

„אַט די אַלע גיפטיקע שטעכווערטער האָבן זיך אָן-געהייבן צו שיטן אַרום האַלבע נאַכט, ווען דאָס וויין אַליין האָט געטראַגן די פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר אונדזערע ווער-טער. אין טודאַרן האָט שנעל אויפגעקאַכט דאָס בלוט. דאָס ערגסטע איז געווען דאָס, וואָס ער איז לחלוטין נישט געווען שיפור. פּדי צו וויסן אין וואָסער מצב ער געפינט זיך, האָב איך אים אונטערגעשטעלט אַ פּיסל, בעת ער איז אַרויס פּישן: ער איז נישט אומגעפאַלן.“

. . . . .

אַנגעל האָט קוים אָפּגעכאַפט דעם אָטעם, די דערציילונג האָט אים פאַרמאַטערט. ער איז מיטאַמאָל אַנטשוויגן געוואָרן. זיין פנים האָט גאַרנישט אויסגעדריקט: נישט קיין אויפּרעגונג און נישט קיין מידיקייט. די זעלבע פאַרגליווערקייט, די זעלבע שרעקלעכע צעעפנטע אויגן. ער האָט ווידער אַ פּייף געטאַן צו זיין משרת, הייסנדיק זיך דערלאַנגען דעם ביטערן טראַגן. דערנאָך האָט ער פּונדאַסניי אָנגעהייבן מיט אַ רויקערן קול: „ווען איך טראַכט איצט, ווען איך פאַרטראַכט זיך גאַנץ רויק איבער דער אויסטערלישקייט פונם מענטשנס ליידנשאַפטס-לעבן, שטעל איך זיך די שאַל, צי זענען מיר אַמאָל נישט פשוטע מאַריאַנעטקעס, די קרבנות פון אַ דעמאָן, וואָס שפּילט זיך מיט די שטריקלעך און הייסט אונדז טאַנצן, ער זאָל הנאה האָבן. ווייל ס'איז געווען גענוג צו האָבן אַ קאַפּיטשקע שכל אין יענעם אָונט, און מען האָט געקענט לייכט באַגרייפן, אז דיין מוטער האָט געהאַט פּונקט אַזויפיל חשק חתונה צו האָבן, ווי... זיך אויפצוהענגען. אָבער דאָס וויין און אונדזערע

פאַרגרעבטע הערצער האָבן אונדז פאַרבלענדט און תּיכּף, פּון האָרט צו וואָרט, האָט מען זיך אַרומגעזען, אַז מען האָט גאַרנישט געהאַט בּדעה עמעצן חתונה צו מאַכן; אַז מ'האַט זיך פּשוט געוואָלט אַפּיסל צעמימיתן, ווי ווילדע חיות.

„דיין מאַמע, פּון איר זייט, — א פּרוי, וואָס האָט גע- האָט אַ טיילוואָנישן פאַרגעניגן צו וואַרפּן די מאַנספּילן איינעם אויפן צווייטן, און פאַר וועלכער נישט איין קאָפּ איז צע- שפּאַלטן געוואָרן אין איר יוגנט — האָט אַזוי ווייט מיטגע- האָלפּן דעם טייוול, אַז אונדזער בלוט האָט זיך אָנגעצונדן און דאָס זעלבע פּייער האָט שיער זי אַליין נישט פאַרברענט. וויסנ- דיך ווי שטאַרק אייפּערזיכטיק עס איז דער פּיש-סוחר, האָט זי אָנגערייצט ביידע ניקאָלאַיען איינעם אויפן צווייטן; זי האָט אָנגעהייבן צו זינגען אַ נאַריש פּאַלקס-לידעלע, וואָס איז דע- מאַלט געווען אין דער מאַדע, און וווּ דער נאַמען ניקאָלאַי האָט זיך אין אַ רעפּריין איבערגעהורט נאָך יעדער סטראָפּקע:

אי, אי, אי

קוש מיך, ניקאָלאַי!

„יאָ, קוש מיך, ניקאָלאַי, אָבער וועלכער פּון זיי ביידע?... און אַזוי ווי יעדער איינער האָט מיט עפעס צוגעהאַלפּן צו דער- נענטערן די בלוט-באַד, האָט מיין ניקאָלאַי אָנגעהייבן אויסצו- לאַכן זיין קעגנער. דערביי נאָך האָט ער אַ ווונק געטאָן מיט אַן אויג און אונטערן טיש אָנגערירט דעם פּוס פּון דיין מאַ- מען מיט זיין פּוס. טודאַר האָט אַ רעווע געטאָן:

— צו אַלדע רוחות!... ס'וועט זיך באַלד אָנהייבן?...

— יאָ, קווען!... האָב איך אויסגעשריגן; ס'האַלט שוין

דערביי!...

„מיין מוטער האָט זיך אויפּגעהייבן. מאַכנדיק אַן אָנ- שטעל, אַז זי גייט עפעס אַפּרוימען פּון טיש, האָט זי אַוועק- גענומען אַלע מעסערס, וואָס האָבן זיך געוואַלגערט אונטער אונדזערע הענט. דאָך, באַמערקנדיק, אַז טודאַר אַליין איז

פארבליבן באַוואַפנט מיט אַ גרויסן מעסער, צוגעבונדן ביי זיין גארטל, האָט זי זיך אָנגעהייבן צו בעטן ביי אים :

— טודאַר!... מיין קינד!... גיב מיר דיין מעסער!...

דער שטאַלצער טודאַר האָט אַרויסגעשלעפט זיין מעסער און עס אַ שליידער געטאָן צי דער טיר. די גוטע אַלטיטשקע האָט דאָס מעסער אַוועקגענומען. דערנאָך איז זי צוריק אַריינגעקומען מיט אַ קריגל הייליק וואַסער אין דער האַנט, באַשפּריצט דאָס צימער, גערויכערט קטורת און תפילה געטאָן :

— אַלמעכטיקער האַר!... טרייב אַרויס דעם, נישט-גוטן פון אונדזער שטוב, וווּ ער האָט אַריינגעשטעקט זיין ווידל און ברענגט מחלוקת צווישן מענטשן!... זיי אים משלח, ליבער גאָט, אויף וויסטע פעלדער!... האָב רחמנות אויף אונדז זינט דיקע, אין נאָמען פון דיין זון, וועלכער איז היינט געבוירן געוואָרן!

— גיי אַרויס פון דאָנען, טאַכטער מינע!... גיי, צעשאַר אַביסל דאָס פיער אין אויוון!... און טו תפלה... וויל דו ביסט די סיבה פון שלעכטס, פונקט ווי הוה איז געווען די סיבה פונם שטערבלעכן חטא...!

אַלע מאַנספילן האָבן נישט געוואָלט דערלאָזן די „סיבה פון שלעכטס“ זאָל אַוועקגיין...
„ירמיהו האָט געזונגען :

— לאָזט—אונדז—אי—בער—די—שיי—נע—סי—בה—פון

שלעכטס!

וואָס—וועט—ווערן—פון—די—מע—נער—אז—דער—שיי—

נער—סי—בה—פון—שלעכטס!...

„די מוטער האָט זיך געבעטן רחמים :

—ירמיהו!... איר וועט זיך נאָך די קעפּ שפּאַלטן!...

— לאָזט—אונדז—זיך—שפּאַלטן—די—קעפּ—אויב—דאָס

פאַר—שאַפט—אונדז—פאַר—גע—ניגן!...

דימיס פלייטע האָט ווידער אַרויסגעלאָזט אירע פאַר-
בישופטע טענער. פון זיינע פינגער אוי ליפּן האָבן געפלאָסן
קלאַנגען און ווערטער :

פעטער אנגעל

דויל-דו, דויל-דו, דויל-דו...
 ווי ליב איך האב א טולע בלאזן!...
 דויל-דו, דויל-דו, דויל-דו...
 און א מענטש א יונגער און נישט קיין אלטער!...
 דויל- דו, דויל-דו, דויל-דו...

. . . . .

„מיט איין שפרונג זענען אלע געווען אויף די פיס, און
 די ס א ר ב א האט געמאכט ציטערן די ערד. טאנצודיק האט
 דימי געשפילט און גערעוועט :

שפרינג, אפינקא*! ... קלאפ מיט פוס!...
 מוזל אויף די גרענעצן הערן!...
 דויל-דו...

„און קאסטא דער לאנגער :

דאס גוטע וויין און די הייליקע ווילקייט
 מאכן פארנעסן דאס שמינדל.
 צווישן די שלעכטע גראזן!..

„און די שוועסטער, א לוסטיקע :

ווי ליב איך האב דעם דרייטן מאנסביל,
 בעת ער רוט אויף א וואלד-לאנקע!..

„און טודאר, דער אַנרייצער :

כהאב ליב שלאגן, קלאפן
 און שליידערן אויף דער ערד דעם שונא!..

„ווייער ניקאלאי האט געריטשעט :

דאס וויין איז שלעכט, דער ליטער איז קליין.
 אבער די באלעבאסטע איז שיין!..

(* אפינקא, א לעדערנער פויגרישער סאנדאל).

„און מיין ניקאלאי האָט אונדז שטאַרק פאַרשעמט !..“

טאנצט נישט צופיל מיט דער זונה,
חייל זי פאַרצט און דאָס שטינקט.

— לאָמיר טרינקען ! לאָמיר טרינקען ! אַרויף אויסן טיש
די קריג !..“

— לאָמיר טרינקען אויף ברודערשאפט !..

„מיר האָבן געטרונקען אויף ברודערשאפט, צו צוויי,
די הענט געפלאַכטן, איין קאָפּ צו דער צווייטער, די טעפּלעך
וויין ביי די לייפן, כ'האָב קוים באַוויזן צו באַמערקן, אַז דיין
מוטער טרינקט אויף ברודערשאפט מיט מיין פריינט ניקאלאי, —
וועלכער האָט זיך צופעליק געפונען לעבן איר, — ווי אין
דערזעלבער רגע איז טודאַרס טעפּל דורכגעפלוין דעם ציי-
פער און זיך צעבראַכן אויף מיין פריינטס קאָפּ...
„דאָס איז געווען דער סיגנאַל, דער פונק... אין אַ וויי-
לע אַרום איז אויסגעבראַכן אַ שרעקלעכע געשלעג !... טעפּ,
טעלער און אַנדערע פלים זענען געפלוין ווי פּיילן... די
טישן מיט די בענק זענען איבערגעקערט געוואָרן ; די
נאָפּט-לאָמפּ איז אוימגעפאלן, האָט זיך צעבראַכן, און פאַרלאָשן
געוואָרן... מיר זענען פאַרבליבן אין דער פינסטער... אונטערן
בלאַסן אָפּשיין פונם שניי אין פונם פינקלדיקן הימל, וואָס האָט
זיך אָפּגעשלאָגן אין די שויבן, האָט מען געקענט זען אַ
פלאַנטער פון צעהיצטע גומים, פון זיבן מאַנסבילן, זיבן פריינט
און קרובים, וועלכע האָבן זיך מערדערלעך געשלאָגן, שענדלעך
געבלוטקט, אָן שום ווערטער, אָן געשרייען און אָן אַ פאַרוואָס.
קיינער האָט זיך בשום אופן נישט געוואָלט אונטערגעבן. מיט-
אַמאָל האָט זיך דערהערט די חוזקדיקע און אויפגערגעטע
שטימע פון זייער ניקאלאי :

— אַ רוח אין אייער מאַמען אַריין !..“

„איך גלויב, אז ס'מוז נעמען א סוף צום שלאָגן!.. ס'וילט זיך מיר טריַנקען!..“

„פונקט ווי מען טוט א דריי די עלעקטרע, אזוי האָט די געשלעג מיטאַמאָל אויפגעהערט!.. אָפּנהאַרציקע געלעכטערס, באַגייסטערטע הסכמות האָבן אָפּגעקלונגען אלס תשובה אויפן אומגעריכטן אויסרוף פונם שלעגער, וועלכער האָט זיך שוין מער נישט געוואָלט הרגענען!..“

— ליכט!.. ליכט!.. און דער עיקר חייך!.. ווו זענען די פרויען?.. ווו האָט זיך אַהינגעטאַן דער ליַליפּוט?..“

„די ווייבער, וועלכע זענען זיך אויס מורא צעלאָפּן, זענען צוריק אַריינגעקומען מיט ליכט. אָבער דיין מוטער איז פאַרשווונדן געוואָרן צוזאַמען מיט דיר. אומזיסט האָט מען אייך געזוכט אין הויף, אין שפייכלער, אין שטאַל. טראַגנדיק דיין אויף די הענט, — דיך, איר איינציקן אוצר און איר איינציקע זאָג, — איז זי אינמיטן דער נאַכט אַוועק צופּוס קיין פראַיאַ, נישט קוקנדיק אויפן שניי, אויף קעלט און אויף וועלף!.. זי איז צוריק אַוועק אין איר אַרעם חדרל פון אַן אלמנה, וואָס שטרעבט צו אומאַפּהענגיקייט און האָט דעם באַווסטזיין פון איין חוב: אויפּהאַדעווען איר איינציקן זון!.. צו אירע פאַרענעניגנס האָט גענומען אַ סוף!.. גלייך אויפּצו-מאַרגן האָבן זיך אָנגעהייבן אירע ליידן!..“

„אָבער דאָס איז געווען אירער אַן ענין. וואָס אנבאַ-לאַנגט אונדז, האָבן מיר זיך באַמיט תּיפּף צו פאַרגעסן די פאַרשווונדענע, אויפּגערוימט דאָס צימער, געהייסן פּרענגען וויין און זיך אַוועקגעלאָזט אין אַ ווילדע „קינדיאַ“, אונטער די קלאַנגען פון דימיס פּלייטע. די אַרבל פאַרשאַרצט, די פּנימער צעבלאָטיקט, די קליידער צעריסן, דער פּעס איינגעשטילט, האָבן מיר אַלע מיט גרויס באַגייסטערונג זיך אַוועקגעלאָזט אין אַ ווילדן קאַראַהאַד. מיר האָבן געטאַנצט צוגעדריקט איינער צום צווייטן, זיך אויסגעלאַכט פון אונדזערע ווונדן אין פנים פונם

לייפוט, וועלכער האָט אויך געהאַפּקעט אינמיטן דעם קאַראַהאַד, מיט איין האַנט ביי די לענדן און מיט דער צווייטער אויפן גרויסן צען-לייטער-קרוג, וואָס מ'האַט אים אַוועקגעשטעלט אויפן קאַפּ. און אין אַזאַ מין פּאַזע האָט ער זיך געמוזט שטיצן פון די קלעפּ, וועלכע ער האָט פון אונדז מיט די פיס באַקומען אין הינטן...

...
 „פאַרטאָג האָב איך זיך געלאָזט אַהיים, אָנגעשטאַפט מיט עסן און טויט שיכור. איינגעוויקלט אין מיין „שובאַ“ האָב איך מיט מאַטערניש געשפּרייזט אינם שניי, הויך ביז צו די קני, נישט טראַכטנדיק לחלוטין וועגן דעם טאָג פון לעצטן יום-הדין, פאַר וועלכן איך שטיי איצט“

דער חולה איז אַנטשוויגן געוואָרן... אין אַ וויילע אַרום האָט ער אַריינגערופן דעם משרת און איינגעשלונגען זיין קליי-נע פּאַרציע בראַנפן, בעת אַדריאַן האָט געזוכט אין דער גאַנצער געשיכטע, וואָס ער האָט אויסגעהערט, אַ שפור פון זינד:

„איך זע נישט, פעטער, די שרעקלעכע עוולה, וואָס דו האָסט פּלומרשט באַגאַנגען און פאַר וועלכער דו פאַרדינסט אַ שטראַף פון גאָט... דו האָסט בלויו געלעבט לויט דינע גע-פילן“.

אַנגעל האָט געוואָלט לאַכן, אָבער ער האָט בלויו אָנגעשראָקן אַדריאַנען מיט זיין שרעקלעכער גרימאַסע:
 „דו זעסט נישט דעם חטא? וואָס זשע, אָרעמער פריינט, דאַרפסטו אויב אַזוי האַפן, פדי דו זאָסט אים זען?... ווילסט איך זאָל דיר דערציילן אכזריותדיקע זאַכן?... גוט, אָט האָסטו אַ קורצע מעשה, וואָס וועט דיך אפּשוי גיכער איבערצינגן. דאָס איז געווען דעמאָלט, ווען כ'האָב נאָך געהאַפּט, דורך פאַרראַט אויפוועקן מיין ווייב פון איר שלאָף. ירמיהו, וועלכער איז געווען אַן אמתער זון פונם ליידנשאַפטלעכן סקאַנדאַל-“

ליסט, קאָסמאָ, פלעגט מיר שטענדיק צושאָרן פאַרפירערישע געלעגנהייטן. אָט דער פאַרשוין, וועלכער איז געוואָרן אַ פאַר-ביסענער שונא פון די פּאַפּעס, זינט זיין פּאַטער איז אומגע-קומען דורך אַ פּאַפּ, האָט געהאַט נאָכדעם אַ באַזונדערע הנאה צו פאַרפירן די ווייבער און די טעכטער פון גאָטס משרתים. דאַרפסט וויסן, אַז ביי די זעכציקער יאָרן איז ער נאָך גע-ווען יונג און שיין, ווי אַ דעמב, און ער האָט געהאַט מער דערפאַלג, ווי אַ בחור פון צוואַנציק יאָר.

„ירמיהו האָט מיר געוויזן דעם וועג קיין קאַזאָסו, וווּ ס'האַט זיך געפונען די געסט פון ליבע. פּדי צוצוקומען אַהין איז געווען גענוג אַ האַלבע שעה, רייטנדיק אויף אַ פּערד. צום ערשטן מאָל האָבן מיר זיך אַהין אוועקגעלאָזט, נישט אַרויסווייזנדיק פאַר קיינעם, אַז מיר זוכן עפעס : פּלומרשט געקומען „מאַסן אַ פּוסה“ ביי אַ חבר; ווייסט דאָך, אַז די שענקער האָבן הנאה צו פאַרוזכן און באַרעדן דאָס וויין פון זייערע קאָלעגן.

„ס'איז געווען האַרבסט-צייט... די צייט פון פּריש וויין, און פון אַ גוט שטיקל „פּאַסטראַמאַ“ (*). דורך אַ יינגל פּונם דאָרף, וואָס פלעגט זיין אויף שליחות ביים פּאַפּ, האָט די פּאַפּ-פּעכע געגעבן צו וויסן ירמיהו, אַז איר געטלעכטער מאַן איז ערגעץ אוועקגעפאַרן. ער פלעגט בכלל אָפט נישט זיין אינ-דערהיים. אַלס איין איינציקער פּאַפּ אין קאַזאָסו פלעגט מען אים אַרויספּאָדערן ווייט פון זיין היים אין פאַרשידענע אַר-מיקע דערפּער. היות די אייגוויינער זענען געווען פּרום, פּאַ-נאַטיש, אַבערגלויבלעך, האָט דער פּאַפּ שטענדיק און אָן אויפ-הער דאָרט געהאַט אַרבעט. מ'האַט נישט געדאַרפט האָבן קיין באַזונדערן אויסרייד, פּדי אַראָפּצוברענגען דעם פּאַפּ: מ'האַט אים גערופן צו אַ טבילה, צו אַ חתונה, אָדער צו אַ לוויה. מיטן זעלבן פּעסטן גלויבן האָט מען אים גערו פן צו

(*) אַ שטיק פלייש פון אַ געזאַלצענער ציג, וואָס ווערט אויסגעטריקנט און, לויטן געשמאַק אויך געבראַטן.

פארלייכטערן די ליידן פון א פרוי, וואָס גייט שווער צו קינד, אָדער פון א בהמה, וואָס דארף זיך קעלפן; אַרויסצו-יאַגן רוחות פון א פאַרשופט הויז; טובל זיין אַ פרוכטפאַרע פעלד; מאַכן הספדים איבער טויטע; אָפּריכטן תפילות איבער אַ ווונד, איבער די בגדים פון אַ מאַן וואָס טרינקט צו פיל, איבערן קאַפּ פון אַ משוגענעם און איבערן קאַפּ פון אַן עפילעפטיקער. דעריבער האָבן אַלע געוויסט, אַז ווי נאָר די גאַטעס-דינסט איז פאַרענדיקט, איז שוין דער אַרעמער פאַפּ געזעסן אויפן פערד מיט די הייליקע מכשירים אונטער דער האַנט, מוכן-ומזומן אָנצוהייבן פּונדאָסניי זיינע וואַנדערונגען, פון וואַנען ער פלעגט קומען שפעט אינדערנאַכט אַהיים, וווּ פאַריאושטע נשמות פלעגן די גאַנצע צייט קומען אָפּווכן זיין שפור און אים שלעפן פון איין שוועל צום צווייטן, פונקט ווי ער וואָלט אַלעמען געבראַכט דאָס גליק.

„איז דען פדאי דיר צו זאָגן, אַדריאַן, אַז דערדאָזיקער אָרנטלעכער, אמתער מענטש, דער אונערמידלעכער דינער פון זיין גלויבן האָט זיך נישט פאַרדינט אונדזער באַליידיקונג?.. און פאַרוואָס איז אויף זיין גורל אויסגעפאלן צו האָבן אַ ווייב מיט אַ טאַכטער, וועלכע זענען אין דערזעלבער מאָס געווען אויסגעלאָסן?״

„דערפון האָב איך לגמרי נישט געטראַכט אינם טאַג, ווען ירמיהו, — דער הימל וועט אים געוויס באַשטראַפן פאַר זיין טויט, — האָט מיך אַריינגעפירט צום פאַפּ אין שטוב. און דעם אמת דארף איך דיר זאָגן, אַז כּיפּין געווען צופרידן ווי אַ האָן, ווען דאָס טעכטערל, — אַ פרוי פון אַ דאָרפישן בריוו-טרעגער, וועלכער פלעגט אויך שטענדיק זיין אונטער-וועגענס, — האָט געוואָרפן פאַרפירעשע בליקן מיט אירע שיי-נע אויגעלעך אויף מיין שוואַרצער באָרד, אויף מיינע פאַר-קעמטע האָר, אויף מיין ריין העמד, און אויף מיינע אויסגע-פוצטע שטייף!... ס'איז מיר אַפילו אויפן געדאַנק נישט

געקומען, אַז כ'טו עמעצן שלעכטס און אַז איך פאַרדאַרב מיין נשמה... און כאָטש מיין נשמה איז פון קיינמאַל אָן נישט געווען צוגעפאַסט צו אַזעלכע מיני תענוגים, בין איך דאָך געווען צופרידן. כ'האַב זיך דאָרטן אַזוי גוט געפילט, אַז כ'האַב איבערגעחזרט מיין וואָרט.

„אגב זענען דאָס געווען צוויי שלאַנגען, לעבן וועלכע מ'האַט פאַרגעסן אַלץ, וואָס האָט נישט געהאַט קיין שייכות צו קערפערלעכער תאוה. איין גאַט ווייסט פאַרוואָס ער האָט אָנגעקלעפט די דאָזיקע תענוג-ווינדן אויפן קערפער פון איינעם פון זיינע אָרנטלעכסטע באַדינער. די פּאַפּיכע אַליין האָט מיט זיכערקייט אויפגעקלערט, אַז אַפילו גאַט האָט נישט געוואוסט, וויאָזוי דאָס איז געשען. און זי האָט אונדז אויסגעטייטשט די דאָזיקע געטלעכע אומגעשיקטקייט אויפן פּאַלגנדיקן קאָמישן אויפן: — איר ווייסט דאָך, האָט זי אונדז געזאָגט, אַז גאַט

איז נישט געווען איינער אַליין אינם טאָג, ווען ער האָט באַ-שאַפן דעם מענטשן, און אַז דער „נישט-גוטער“ איז אויך ביי-געוועזן... צו אַלץ האָט ער זיך געמישט, אומעטום האָט ער געוואָלט זיין און אָן אויפהער האָט ער דערצערנט דעם באַשעפטיקטן אַלמעכטיקן, וועלכער האָט זיך פאַרטיידיקט אויף וויפיל ער האָט געקענט... דערזענדיק די בלאַנקענדיקע ווייס-קייט פונם געטלעכן טייג, וואָס דער אויבערשטער האָט גע-האַלטן ביים קנייטן, פדי צו מאַכן דערפון אַ מענטשלעך וועזן, — אַ ווערק, וואָס האָט געוואָלט זיין דאָס בעסטע, — האָט דער „נישט גוטער“ שטאַרק געוואָלט עס באַשמוצן. אָבער דער בורא האָט גוט אַכטונג געגעבן. דאָך, וועלענדיק אָפּמאַרן דעם אַל-מעכטיקן, האָט דער „נישט גוטער“ אים שנעל געפרעגט אַ קשיא, אָנווייזנדיק בעת-מעשה אויף דער זון, וואָס האָט זיך באַהאַלטן אונטער אַ כמאַרע. דו, וואָס ביסט אַזוי קלוג, פאַר-וואָס האָסטו אַ שוואַכע כמאַרעלע געגעבן דעם פּוּח אָפּצושוואַכן די שיינ פון אַזאַ מעכטיקע פּלאַנעטע און איינצוהילן די ערד אין טיפן טרויער? — דאָס איז דערפאַר, האָט דערקלערט דער אויבערשטער, פדי אַלע ערדישע זאַכן זאָלן בלישטשען

מיט פארשידענע קאלירן, אז דער מענטש זאל קיינמאל נישט זיין זיכער, און ער זאל אין אלץ צווייפלען, חוץ אין זיין מעכטיקייט. דער אשמדאי האָט אויסגעהאַכט און געמאַכט דעם אָנשטעל ווי ער וואָלט געווען צעטומלט, אָבער אינדער-זעלבער צייט איז אים געלונגען אָנצורירן מיטן עק דאָס געט-לעכע טייג, וואָס איז תיכף גרוי געוואָרן. דער האַר האָט עס באַמערקט און איז שטאַרק נתפעל געוואָרן. „פאַרוואָס ווונדער-סטו זיך אזוי? — האָט חוזק געמאַכט דער בייזער רוח — דיין טייג איז דערפאַר גרוי, ווייל דאָס ליכט האָט זיך גע-ביטן!“ גאָט האָט פאַרשטאַנען, אז ער איז דאָ אַריינגעפאַלן און האָט אויס גאווה פאַרשוויגן. ער האָט אַריינגעלייגט די טייג אין דער פאַרם, געגעבן איר אַ צורה פון אַ מענטשן. און מיט איין בלאָז אַוועקגעשטעלט אדמען אויף די פיס... די אומרייניקייט איז ליידער פאַרבליבן אין אים... זי איז גע-וואָרן אַ טייל פון אונדזער וועזן, אזוי ווי איר זעט...”

„און פון דאַמאָלס... אָט האָט איר!... אָט האָסטו פייב-טע שוואַרצאַפֿלען, וואָס לעכערן דורך דאָס האַרץ, ווי פּיילן... אָט האָסטו אומגעדודיקע ליפן, וואָס וואַרטן אויף אַ גלעט פון וואַנסעס און אויף אַ ביס פון אַ זכר... אָט האָסטו ברוסטן וואָס זענען באַהאַלטן, פּדי מ'זאל זיי בעסער אַרויס-זען... אָט האָסטו צוויי פרויען, צוויי מאַנסבילן, אָט האָסטו סו פיר נפשות, וואָס זענען פולשטענדיק באַהערשט דורכן טיילעס עק!... ווער טראַכט דאַמאָלס וועגן דעם געטלעכן פונק, האָט טליעט נאָך אין אונדז... אויס צניעות, אויס רייניקייט, אויס איינגעהאַלטנקייט, אויס דרך-אריז!... צוויי פרויען און צוויי מאַנסבילן, זייט-ביי-זייט, זענען באַהערשט פון קאַפּ ביז די פיס דורכן אומענדלעכן עק פונם „נישט-גוטן!...“

„און כ'האָב טועם געווען. אַדריאַן, כ'האָב פאַרזוכט פּח-עץ-הדעת! און ס'איז מיר אזוי געפֿעלן, אז כ'בין געוואָרן דער בעסטער אין מיינע באַציונגען מיט אַלעמען. כ'האָב מוחל

געווען מיין פרוי דאָס שלאָפן און כ'האַב זי מער נישט גע-
שלאָגן. איך האָב פאַרדאַפלט מיין גוטתאָרציקייט צו די, וואָס
האַבן ביי מיר געאַרבעט און זיך באַצויגן מיט חסד צו די,
וועלכע האָבן מיך באַגנבעט. פון אינדערפרי ביז אין דער נאַכט
בין איך אַרומגעגאַנגען אַ לוסטיקער און אַ פריילעכער...

„און אַט!... דערדאָזיקער „אַט“ איז פון גאַר אַן אַנדער
מין... ווייל, קהלת זאָגט, אויף אַלץ זיין צייט: אַ צייט אויף
לאַכן, אַ צייט אויף וויינען, אַ צייט אויף קושן, און אַ צייט,
ווען מ'דאַרף זיך דערווייטערן פון קושן... אַט אַזאַ צייט איז
געקומען...“

„איינמאַל אין אַ זומערדיקן דושנעם נאַכמיטאָג, האָבן
מיר, איך און ירמיהו, פאַרזוכט פונם פאַרווערטן און צייט-
ווייליקן תענוג, אינם הויז פון גייסטלעכן, אַ הויז, וואָס האָט
זיך געפונען אויסערן דאָרף, אָפגעזונדערט און פאַראיינזאַמט.
דער בריוו-טרעגער איז געווען פאַרנומען מיט זיין אַרבעט
און דער פּאָפּ איז צוליב ראש-חודש אָפגעפאַרן באַשפּרינקלען
די וווינונגען פון זיין סביבה. מיר זענען געווען זיכער, אַז
קיין מענטשלעך אויג וועט אונדז נישט באַמערקן און מיר
האַבן ליידנשאַפטלעך געמאַכט אויפֿלעבן יענעם חלק פונם געט-
לעכן טייג, וואָס דער טייוול האָט אָנגערירט מיט זיין עק.
מיטאַמאָל האָט גאָטס נקמה-האַנט אויפגעפונט די טיר, און אויף
דער שוועל האָבן זיך, ווי צוויי שרעקלעכע שופטים, באַוויזן
דער גייסטלעכער מיט זיין איידים. ביידע, הויך און קרעפטיק, ביידע
זענען געווען באַדעקט מיט שטויב און בלאַס פון מידקייט. דער
פּאָפּ האָט געהאַלטן אין דער האַנט די פלי מיטן טויף-וואַסער,
דער בריוו-טרעגער — אַ סענקעוואַטן שטעקן מיט אַ טאָרבע
פאַר בריוו.“

„ווי שטומע זענען זיי ביידע פאַרבליבן שטיין אויף
דער שוועל, אָבער מיר, די פיר שולדיקע, האָבן זיך אַ וואָרף
געטאָן אין אַ ווינקל פונם חדר; ירמיהו האָט אַפילו געכאַפט
אַ מעסער, כדי זיך צו פאַרטיידיקן; איך האָב די אויגן נישט

געקענט אויפהייבן פאר חרפה; ביידע נקבות האָבן צביעותזיק אַראָפּגעבויגן זייערע קעפּ. און דאָס קול פונם אַלמעכטיקן האָט אָפּגעהילכט דורכן מויל פון זיין באַליידיקטן משרת, וועל-כער איז פאַרבליבן שטאַלץ אין זיין אומגליק.

ער האָט אומגעפער אזוי געזאָגט:

— פרידן מיט אייך, איר זינדיקע נשמות!... און זאָל דער פרידן אויך זיין מיט אייך, הצופהדיק ווייבער! דו, ירמיהו, וואָרף אַוועק דאָס שאַרפע מעסער, ווייל אַ גייסטלע-כער, ווי גרויס ס'זאָל נישט זיין די חטא, מיט וועלכן ער שטויסט זיך אָן, גייט קיינמאָל נישט אַריין אין זיין שטוב, אָדער אין אַ פרעמדע שטוב, מיט נקמה-געדאַנקען!... נאָר גאָט אַליין קען משפטן, ווער ס'איז גערעכט און ווער ס'איז אומ-גערעכט... דאָס איז אַלץ, וואָס כ'האַב דיר צו זאָגן, — דיר, אַ מענטש אָן אַ האַרץ, אָן בושה, אָן רחמנות. אָבער צו דיר, אַנגעל, ווייל איך מער ריידן, ווייל דו האָסט אַ האַרץ, חרפה און רחמנות כ'ווייס, אַנגעל, אַ דו ביסט אומגליקלעך אין דיין פאַמיליע-לעבן... אָבער פאַרוואָס זשע זוכסטו זיך אַ דער-לייכטערונג אין יענעמס אומגליק?... כ'מיין נישט דערביי זיך אַליין. איך בין גענוג שטאַרק צו טראָגן דעם צלם, וועלכן דער אויבערשטער מאַכט שווערער פון טאָג צו טאָג, צו פיי-ניקן מיין זינדיק לייב דערפאַר, ווייל כ'האַב געלויבט דעם תענוג פון קערפער און פדי צו דערמאָנען מיר, אַז „אַ פרוי וואָס איז שיין און וואָס איז נישט אָרנטלעך, איז פונקט ווי אַ גאָלדענע רינג אויף דער גאָז פון אַ חויר“. קוק זיך אָבער צו צו דעמדאָזיקן יונגמאַן, וועלכער שטייט לעבן מיר און ציטערט ווי אַ טויטע בלאַט, ווייל ער פילט, אַז זיין קער-פערלעכער גליק איז שטערבלעך צעקלאַפט, צעשמעטערט דורך דיר, דורך אַ מענטשן, וואָס האָט אַ האַרץ, בושה און רחמנות... קוק אים אָן, אַנגעל, און ווייס, אַז... אַ האַרבע שטראַף וועט טרעפן דעם, וואָס גייט אַראָפּ פון דרך-הישר!“... איך בין

אויך אַראָפּ פּונם דאָזיקן וועג, וועלנדיק פאַר זיך אַליין די-
 דאָזיקע פּרוי, וועלכע איז דורך גאָט באַשטימט געוואָרן צו געהערן
 אלעמען... אין דערפאַר קום איך איצט אָפּ... אָט דער יונגערמאַן, מיין
 טאָכטער, איז אַראָפּ פּון וועג, טרעטנדיק מיט די פּיס אויף
 אָרנטלעכע לייבע און אויסשפּרייטנדיק די הענט צו אַ בתּוּלָה,
 וואָס וואָלט גיכער געדאַרפט זיין אַ זונה... ער קומט איצט
 אָפּ דערפאַר... דו, אַנגעל, וועסט אויך האָבן דיינס!... כּווינטש
 דיר נישט קיין שום שלעכטס, אָבער דאָס שלעכטס איז שוין
 אין דיר; ווייל ס'איז דערלויבט דער מענטשלעכער תּאוּוה
 אַרויפצופאַלן אויף שמוץ, מיינענדיק אַז ס'איז ריינקייט, אָבער
 ס'איז פאַרבאָטן צו גיין בפּיוון זיך אָנצושטעקן. גייט אַוועק
 פּונדאָנען!... גייט אייך געזונטערהייט, אָבער היט אייך פאַר
 גאָט און פאַר די ווערעם, וואָס שלאָפּן נישט...*.)

„האַסטו געהערט, אַדריאַן?... די נישט-איינגעשלאַפּענע
 ווערעם!... אָט האָסטו זיי איצט!... זיי געפינען זיך אונטער
 די דאָזיקע שמאַטעס, וואָס דעקן זיי צו, זיי און מיין טויט-
 לעבעדיקע פּגירה... שוין פּון אַ יאָר צייט, אַז זיי עסן מיך
 אויף פאַמעלעך... און שוין פּון אַ יאָר צייט לעבט נישט אין
 מיר קיין שום אַנדער זאַך ווי מיין מוח, מיין קאָפּ...

„ס'איז געקומען אַ סוף צום פעטער אנגעל!... אַלץ איז
 צעשמאַלצן געוואָרן!... ס'איז קיין סימן נישט פאַרבליבן פּון
 זיין שיינעם הויז; פּון זיינע שיינע קינדער; פּון זיין ריין
 העמד, פּון זיין שוואַרצער באָרד; פּון זיינע אָפּגעליאַקירטע
 שטיוול... ס'איז צעפּוילט געוואָרן דער קערפּער, וואָס האָט
 קיינמאָל נישט געוואָסט פּון מידקייט און פּון קרענקן!...
 און דאָס, מיט וואָס די שרעקלעכסטע מערדער האָבן זיך נישט
 געקענט קיין עצה געבן, האָבן די נישט-איינגעשלאַפּענע ווע-
 רעם צורעכט געמאַכט!...

„בלויז דער מאַרן אַליין האָלט זיך נאָך גוט... בלויז

* אין רומעניש „נישט-איינגעשלאַפּענע ווערעם“ באַדייט: ווערעם,
 וואָס שלאָפּן קיינמאָל נישט.

ער דינט מיר נאָך ווי אַ ליכטיקע לאַמטערן אין דער אומ-
ענדלעכער נאכט, — די נאכט, וואָס האָט זיך אָנגעהייבן אינם
אָונט, ווען מיין זון איז אַראָפּ אין קבר... אָבער די לאַמ-
טערן האָט אָנגעהייבן שטאַרק צו לייכטן... און ס'איז נישט
פאַרבלויבן מער קיין אייל פאַר קיין שום אַנדער זאַך... אַלץ
פאַר אים, פאַר זיין פּלאַם!.. אזוי אַרום בין איך אַרויף אויפן
וועג פון דערלייזונג!...

„הונדערט פופציק פונט אומנוצלעכע בלאַטע האָבן גע-
וואָלט איינשלינגען די גאַנצע וועלט! איצט וואָלגערט עס זיך
דאָ אומבאוועגלעך!... אַזויפיל פאַרלאַנגען, אַזויפיל השגות,
אַזא גערויש און זיווי ווייניק געטראַכט פון אייביקייט!... האַר פון
דער וועלט, פאַרוואָס אַזא אומגעלומפערטע באַציונג צו דיין בעסט
ווערק!... דער קאָפּ אַליין וואָלט גענוג געווען פאַר אינדו.
צו האָבן איך דען ערגעץ אַנדערש, ווי אין מוח אָפּגעזוכט די
אומגעווינערקייט?.. אַך, ווען איך גיב נאָר אַ טראַכט, אַז די-
דאָזיקע אומגעווינערקייט, אונדזער איינציקע אייביקייט, איז פאַר-
קלענערט ביז גאַרנישט און פאַררוקט ווי אַ קליין זאַמדעלע
אין אַ פאַרחושכט ווינקעלע פון מיין קאָפּ!... אין דער גאַנצער
שטוב טומלט זיך... אַ גרויסער קאַסטן האַקט אין קאָפּ טאַג
און נאכט... אַ פייער פון שטרוי, וואָס וויל פאַרברענען דעם
טעמפל, צינדט אים אָן, פאַרפעסטעט דאָרט די לופט און
מאַכט מען זאָל דאָרט נישט קענען ווינען.

„שוין זיבן יאָר האַלט איך אין איין טראַכטן וועגן דעם
אַלעם... שוין דריי מאָל האָבן איך איבערגעלייענט דעם אַלטן
און דעם נייעס טעסטאַמענט. קהלת האָט שוין אין אַן איין-
שעהדיקן שמועס אַרויסגעזאָגט אַלץ, וואָס מ'קען נאָר זאָגן
וועגן לעבן; קיינמאָל וועט מען שוין נישט קאָנען זאָגן בעסער
און אויך נישט מער, אַפילו אויב מ'וועט רעדן צען טויזנט
יאָר נאָכאַנאַנד. בלויז איין אמת איז פאַראַן: „אַלץ איז הבל-
הבלים און אַ געיעג נאָכן ווינט!... אַפילו דאָרטן, וווּ דער-
דאָזיקער חכם געפינט יאָ אַביסל גליק, ווייזט זיך דערנאָך
אַרויס, אַז ס'איז גאַרנישט. ס'האַנדלט זיך נישט אין דעם,

מ'זאל געפינען דאָס גליק אינם לעבן, נאָר דערין, מ'זאל קע-
נען איינהאַלטן דאָס גליק אויף אַ לענגערע צייט; אָבער אין
לעבן איז נישטאָ קיין שום זאָך, וואָס איז דויערהאַפטיק... דער
עיקר דאָרף מען וויסן, וויאָזוי דאָס אַלץ צו באַנוצן...
„און אַט דערפאַר האָב איך פאַרלאָזן דאָס לעבן און
כ'האַב זיך אויסגעדרייט מיטן פנים צום טויט...“

„מ'איז טויט פון דער מינוט אָן, ווען מ'הערט אויף
דערפון צו פאַרזוכן... כ'בין שוין פון דריי יאָר טויט... אָבער
כ'בין פריי געוואָרן ערשט מיט זעקס חדשים צוריק, פונם טאָג
אָן, ווען מיינע אויגן האָבן זיך איינגעגעסן אין דער אייביקייט...
דאָרט האָב איך געפונען די אייביקייט... ס'איז נישטאָ פאַר מיר
קיין חילוק צווישן טאָג און נאַכט... כ'בין אומעטום דאָ. אַלץ
זע איך; אַלץ פיל איך; און קיין זאָך גייט מיר נישט אָן...
פרייד און ליידן זענען בלויז שטערונגען אויפן וועג פון פרייהייט...“

וויפיל מאָל בין איך שיער נישט אַריינגעפאַרן אינם
עולם-התוהו; כ'האַב זיך אָבער תמיד צו דער ריכטיקער צייט
אַרומגעקוקט. מ'קוקט זיך אַרום. ווען ס'דערנענטערט זיך דער
אַנהייב פון דער אין-סופיקער זאָך גלויסט זיך ברעכן, און
עפעס אַ משא דריקט אומרחמנותדיק.. איין רגע — נישט אַטויג
געגעבן און ס'איז אַ סוף...“

„איינמאָל האָב איך זיך אויף מיין אַרט געשפילט מיטן
לעבן און מיטן טויט. דאָס האָט פאַסירט דעם לעצטן ווינטער.
כ'האַב נישט געוואוסט, צי ס'איז טאָג צי נאַכט; שוין פון אַ
גאַנץ לאַנגע צייט האָט עס פאַר מיר קיין שום ווערט נישט
געהאַט... כ'האַב אַרומגעשפאַצירט... פריילעכע ערינערונג פון
מיין עבר האָבן מיך אַ טרייב געטאָן צום לעבן, און אַן אַנדע-
רע, אַ טרויעריקע, האָט מיך אַ שטופ געטאָן צום טויט. אַ
וויטער געשריי פון יסורים האָט ביי מיר אַרויסגערופן אַן עקל.
דאָס זענען געווען די קולות פון אַ חזיר, וועלכן מ'האַט
געקוילעט איגום דאָרף ערב חגא פון קריסטוס-געבורט... אַוהאַא!

כ'האָב זיך דערמאָנט וויפֿל חזירים ס'האָבן געצאָפֿלט אונטער מיין קני; וויפֿל מאָל כ'האָב קונציק אַרײַנגעשטאָכן מיין לאַנגן מעסער אינם האַרצן, וואָס האָט געצאָפֿט בײַ דער לינ-קער זײט, אָדער אין דער ווייכער אויסהוילונג פֿונם האַלדז, - לויט דעם וואָס ס'האָט זיך מיר געוואָלט באַקומען... נישט איינמאָל האָט דאָס הייסע גלויט מיר אַ שפּריץ געטאָן אין פנים אַרײַן... די היה האָט זיך אַ לענגערע צײַט געצאָפֿלט, דערנאָך זענען אירע אויגן טונקל געוואָרן: זי איז געווען טויט. און איך פלעג זי נאָך דערלאַנגען אַ פעטש, אַ פּריינטלעכן פעטש, ווי מען דערלאַנגט אַמאָל אַ פּרוי, וואָס מען ליבט, איבערן הינטער-חליק...

„דאָס אַלץ האָט אויף מיר אָנגעטריבן אַ מרה-שחורה... די וועלט איז פאַרשווינדן געוואָרן... אויס עריבערונגען, אויס שטח...! מיין מוח איז באַהעוושט געוואָרן פֿון אַ מין זיסער, גארקאָטישער פּוילקײט... עפעס אַ קניפֿ איז אַרויס פֿון מיין מאָגן... אַ משא האָט מיך געדריקט צווישן די אויגן... כ'בין איבערגעקומען. כ'האָב צו זיך אַלײן געטענהט: „אַלץ איז אין דער בעסטער אָרדענונג!...“

„פּלוצלונג האָבן דריי קינדערשע שטימען זיך פּאָנאָ-דערגעזונגען אונטער מיין פענסטער:

גוט מאָרגן, טאטע ניטל!...

גוט מאָרגן, טאטע ניטל!...

גוט מאָרגן, טאטע ניטל!...

נאָכדעם האָט זיך די טיר ברייט צעעפנט פאַר דער קעלט און פאַרן לעפֿן, און מיין משוגענער, באַגלייט פֿון דריי יינגעלעך, איז אַרײַנגעקומען אין מיין חדר, וווּ דער פּליגל, פֿון טײט האָבן נאָך אַרומגעשוועבט. דאָס האָט ער אַרײַנגע-שלעפט אין מיין פאַרחושכטער קרעטשמע די חברה קלײנוואַרג וועלכע זענען אַרומגעקראָכן איבערן דאָרף מיט די טראַדי-ציאָנעלע ברכות לפֿבוד יום-טוב... שוין גאַנצע זיבן יאָר, ווי די פּריילעכע קולות האָבן זיך נישט דערנענטערט צו מינע

פענסטער... כ'האָב נישט געהאַט זיי צו געבן דאָס, וואָס מ'גיט געוויינלעך אין אזעלכע פּאַרן: ניס, צוקערלעך, פייגן און קיי-כעלעך...

„כ'האָב זיי געגעבן אַ פּאַר מטבעות... זיי האָבן מיר צוגעוונטשן „אַ רפואה שלימה“ און זיי זענען אזעקגעאנגען, אזעקטראַנגדיק מיט זיך די קילע לופט און דאָס לעבן...
 „כ'האָב זיך צוגעקוקט, ווי זיי גייען אַוועק, כ'האָב פאַר-געסן אינם טויט, און ס'האָט זיך מיר שטאַרק געוואָלט וויינען... ס'איז געווען יום-טוב אין דאָרף... און דער פעטער אַנגעל, אָט דערדאָזיקער גוטער קריסט, האָט נישט פאַרמאָגט נישט קיין ניס, נישט קיין פייגן, און נישט קיין צוקערלעך, כדי צו געבן די קינדער, וואָס האָבן געוונטשן אַ „גוטן מאָרגן“ דעם טאַטז ניטל.“

דעם פעטער אַנגעלס מויל האָט זיך פרייט צעעפנט און האָט אַרויסגעוויזן זיינע געל-שוואַרצע ציין פונם טויטן-קאַפּ. אַדריאָן האָט נישט געוואוסט, צי דער חוּלה גוססט שוין, אָדער ס'וילט זיך אים פּלויז וויינען. זיין רעכטע האַנט, וועלכע איז אַראָפּגע האַנגען אַ פאַרגליווערטע ביים זויס פונם געלעגער, האָט אַנגעהייבן צו ציטערן מיט אומרעגלמעסיקע פּאַוועגונגען. וועלנדיק אַנטאפן דאָס פּלעשל בראַנפן, וואָס איז געשטאַנען אויף דער ערד. אַדריאָן האָט פאַרשטאַנען:

— „וויילסט טרינקען, פעטער?...“

ער האָט זיך אויפגעהייבן, כדי אים צו באַדינען.

— „יאָ... שנעל... איך ווער דערשטיקט.“

אַדריאָן האָט אַנגעפילט דאָס קליין גלעזעלע, און האָט עס אויסגעליידיקט אינם אַפענעם מויל. דאָס גלעזעלע האָט נעטאַנצט צווישן די צוויי שורות ציין, וועלכע האָבן זיך גע-קלאַפט אָן אייגאנדער, פונקט ווי דער חוּלה וואָלט דערפּרוירן געוואָרן פון קעלט.

ס'האט תיכף געווירקט. דער אלקאָאָליקער וואָט זיך באַ-
רויקט.

„איך וועל באַלד שטאַרבן, אַדריאַן... אָנשטאַט אַ ירושה
גיב איך דיר אַזאַ עצה: פּל-זמן ס'איז נאָך דאָ צייט – שטעל
זיך אַקעגן מיט אַלע דיינע פחות דעם לייכטזיניקן פאַרגעניגן.
ווייל נאָר צוליב אים ליידין מיר ס'רוב... און צוואַקס דאַרף
מען עס? דער לייכטער פאַרגעניגן פאַדערט פאַר זיך אונדזער
גאַנץ לעבן. פאַרן פעסל אייך, וואָס ער ברענט אויס באַקומען
מיר בלויו אַ ביסל בוימל. דאָס איז קנאַפ. זייער ווייניק. די
הינט האָבן דיזעלבע ליידנשאַפטן וואָס מיר, אָבער זיי שטייגן
אונדז איבער אין חכמה.

„איך האָב געהאַט פּדעה דיר צו געבן אַ ביישפּיל פון
מענטשלעכער משוגעט, דערציילנדיק דיר דאָס לעבן פון קאָס-
מאַן, ירמיהוס פּאָטער און אונדזערער אַ ווייטער קרוב. כּפּיל
זיך אָבער נישט פּוה דיר צו דערציילן די דאָזיקע לאַנגע גע-
שיכטע... אַז ירמיהו וועט וועלן, וועט ער דיר דערפון אַליין
בעסער דערציילן פאַר מיר...“

„כּיפּין מוחל קאָסמאַן דאָס, וואָס כּיקען זיך אַליין פּמעט
נישט מוחל זיין, און דיר אודאי נישט. קאָסמאַ האָט נישט
געהאַט קיין מאַרד; אין האָב בלויו פאַרמאַנט אַ העלפּט.
דו אָבער האָסט צו צוואַנציק יאָר געוואָסט אַזויפּיל, וויפּיל מיר
האָבן נישט געוואָסט צו טופּציק: דו האָסט געוואָסט, אַז ס'איז
נישט אמת, דאָס די תּענוגים זענען דאָס גאַנצע לעבן און אַז
אויסער זיי איז גאַרנישטאַ. אינדעראמתן איז פּונקט פאַרקערט.
אַט דעמדאָזיקן היפּוך האָב איך צו שפּעט פאַרשטאַנען... קאָס-
מאַ האָט פון אים קיינמאַל קיין השגה נישט געהאַט.“

אַדריאַן האָט געפונען פאַר נייטיק אַרויסצוואַגן זיין גע-
דאַנק:

„ס'איז נישטאַ קיין חכמה, פעטער, וואָס זאָל זיין אומ-
שטאַנד צו דערשטיקן זי גרויסע ליידנשאַפט, אַזוי אַז דאָס

גאנצע וועזן זאל אין דערזעלבער צייט נישט צעבראָכן ווערן...
רייסטו אויס די ליידנשאַפט פונם האַרצן, צעברעכסטו דערמיט
דעם מענטשן...

— וואָס הייסט ביי דיר צעברעכן? האָט אנגעל גע-
פרעגט מיט אויפרעגונג.

— פאַר אַ צעבראַכענעם האַלט איך דעם מענטשן, וועל-
כער שטרעבט צו אַן אנדער לעבן, און וויל זיך אַרויסרייסן
פונם לעבן, וואָס איז אים אָנגעצייכנט געוואָרן.
אנגעל האָט אַ שאַקל געטאָן מיטן קאָפּ:

„דאָס הייסט ביי דיר אַ צעבראַכענער מענטש? און ווי
אזוי רופסטו אָן דעם מענטש, וואָס שטרעבט נישט צו אַן אַנ-
דער לעבן, און וויל זיך נישט אַרויסרייסן פונם לעבן, וואָס
ס'איז אים אָנגעצייכנט געוואָרן?“

אדריאַן האָט נישט געוואָגט אויפצורעגן זיין פעטער און
האָט געשוויגן; אָבער דער חוּלָה האָט ווידער איבערגעפרעגט:
„וויאזוי וועסטו אים אַנרוּפן, פלעמעניק?... ווילסט מיר
נישט זאָגן?... אפשר הייסט ער, פעטער אנגעל, אָט יענער
מענטש, וואָס שטרעבט נישט צו אַן אנדער לעבן און וויל זיך
נישט אַרויסרייסן פונם לעבן, וואָס ס'איז אים אָנגעצייכנט גע-
וואָרן?... קענסטו דעמדאָזיקן פעטער אנגעל?... ווילסטו וויסן,
וואָס ס'איז געוואָרן פון אים דערפאַר, וויל ער האָט געפירט
אַ לעבן, וואָס ס'איז אים אָנגעצייכנט געוואָרן?... גוט, אדריאַן,
דעק מיך אָפּ!... נא, וואָרף אַראָפּ פון מיר די שמאַטעס און
באַטראַכט דאָס ביזד פונם פעטער אנגעל, וועלכער איז נישט
אומשטאַנד געווען אַרויסצורייסן זיך פונם לעבן, וואָס ס'איז
אים אָנגעצייכנט געוואָרן! וואָרף אַראָפּ די שמאַטעס און קוק
זיך איין, מיין פינער פלעמעניק! דאָס, וואָס דו וועסט זען,
זעט דיך גיכער איבערצייגן, ווי טויזנטער דרשות! וואָרף
אַראָפּ!

— האָב אויף מיר רחמנות, פעטער... לאַז אָפּ... כ'האָב
וואַר, האָט זיך געבעטן אַדריאַן.

„איך באַפעל דיר — מיך אָפּצודעקן און באַטראַכטן — האָט אַנגעל אויסגעשרינגן מיט זיינע לעצטע פּוּחות.

„זיי מוחל, פעטער, האָב רחמנות!“

ציטערנדיק, האָט אַנגעל מיט גרויס אָנשטרענגונג צוגע-
רוקט זיין לינקע האַנט צו די ליפּן און אָנגעהייבן צו פייפּן.
דאָס יינגל איז באַלד אַריינגעלאָפּן און געוואָלט אים אָנגיסן
בראָנפּן:

„ניין, נישט דאָס... צוערשט רייניק מיך אָפּ. האָט אים
באַפעלן דער חוּלה.

דער משוגענער האָט העפּטיק אָנגעהייבן אַראָפּצווואַרסן
די שמאַטעס אויף דער ערד; און וואָס מער דער קערפּער
איז אויפגעדעקט געוואָרן, איז אַלץ שטאַרקער געוואָרן
דער עיפּוש אין צימער. ווען די לעצטע באַדעקונג איז אַראָפּ-
געפאַלן, האָט אַנגעל אויסגעשרינגן:

„דערנענטער זיך, אַדריאַן, און קוק זיך איין, אינם נאָ-
מען פון דער ליבע, וואָס כ'האָב פון שטענדיק אָן געהאַט צו דיר!“
אָן איבערגעשראַקענער איז אַדריאַן צוגעגאַנגען; און
די קאָליקע האָט אים אָפּגעטרעטן דאָס אָרט, אויפשטעלנדיק
זיך ווי אַ זשאַנדאַרם צופּוסגס פּונם חוּלה. אָבער ווי נאָר דער
יונגערמאַן האָט באַמערקט די צוויי שרעקלעכע שורות פון די
אויבאָוועגלעכע בלויע ביינער פון די פיס און פון די היפּטן,
ענלעך צו אויסגעליידיקטע פּלים, ווי נאָר זיינע אויגן האָבן
דערזען די דאָזיקע ביינער, וואָס האָבן אַרויסגעשטעקט זייערע
שפיצן דורך דער דורכגעשטאַכענער הויט, האָט ער תיפּף באַ-
דעקט דאָס פנים מיט זיינע ביידע הענט און איז אַוועקגעלאָפּן
צו דער טיר, שרייענדיק:

„אַ שרעק!... אַ שרעק!... איז עס באַמת דער פעטער

אַנגעל?“

אין דערזעלבער ריבע איז אינם חדר אַריינגעקומען אַ
שיינער זקן, מיט אַ טונקל פנים, אַ לאַנגער באַרד און אַ

פעסטן גוף. אדריאן האָט זיך אָנגעשטויסן אָן זיין ברייטער ברוסט. דער אָנגעקומענער האָט אים אַריינגעכאַפט אין זיינע אָרעמס:

„וואָס איז געשען, אדריאן? דו האָסט זיך איבערגע-
שראַקן פאַר דיין פעטער?“
ביי דידאַזיקע ווערטער האָט אנגעל אויסגעדרייט דעם
קאַפּ צום גאַסט און אויסגעשריגן:

„ירמיהו!... ירמיהו!... האַלט אים איין!... לאַז אים
נישט אַוועקגייען!... כ'בעט דיך!... דאָ... דאָ... לעבן מיר
ווייל איך דו זאָלסט אים דערציילן דאָס שרעקלעכע לעבן פון
קאָסמאַן... כ'ווייל עס אויסהערן פאַרן שטאַרבן... כ'ווייל זאָלסט
זאָגן דעמדאַזיקן יונגמאַן דעם אמת איבער דעם ווילדקייט
פון תאוה... קאָסמאַס פאַלשע פריידן און זיינע אמתע ליידן...
זיינע פוסטע תענוגים און זיין קריצן מיט די ציין... ווייז אים
די אכזריות פון אַ משוגענעם גאַט, וועלכער האָט באַשאַפן
דאָס לייב, פדי האָבן הנאה דאָס לייב צו מאַטערן... די עלנט,
וואָס לאַקערט אויף יענעם, וועלכער לאַזט זיך אַוועקרייסן
דורכן שטורם פון די הושים... ווייז אים, ירמיהו... זאָגט אים...
דערצייל אים פון... פון... קאָסמאַן!...“

פרוצלונג איז אנגעל אַנטשוויגן געוואָרן. די אויגן האָבן
זיך אָפגעשטעלט אויף אַ פינטעלע פונם סופיט. זיינע הענט
האָבן זיך צונויפגעקאָרטשעט.

„רעד... ירמיהו... דערצייל אים, ווער ס'איז געווען קאָס-

מאַ“, האָט ער צוגעגעבן קוקנדיק אויפן סופיט.
אדריאן האָט געוואָלט אָנהייבן צו שרייען, אָבער ירמיהו
האָט אים פאַרדעקט דאָס מויל מיט דער האַנט. דערנאָך, אויס-
גלאַצנדיק אַ פאַר שרעקלעכע אויגן, האָט ער אים אָנגעכאַפט
ביי דער האַנט און מיט אַ קלינגענדיק קול אָנגעהייבן רעדן
פאַמעלעך, וואָרט ביי וואָרט, קוקנדיק דאָ אויפן גוסס און דאָ
אויף אדריאנען:

— קאָסמאַ איז געווען דער ליידנשאַפטלעכסטער מענטש
פון זיין צייט... זיין לעבן איז געווען אַ שטורם מיט אַפּטע

רונערן... זיין האַרץ האָט דערקענט גרויסע פריידן און איבער-
מענטשלעכע ליידיגן... און קאַסמאַ איז באַשטראָפֿט געוואָרן מיטן
טויט פֿאַר זיינע עוולות, זיינע אכזריות און זיינע פעלערן...

. . . . .
ירמיהו האָט זיך אָפּגעשטעלט, אָפּגעלאָזט אַדריאַנס האַנט
און זיך איינגעבויגן איבערן פּאַרגליווערטן פּנים טונס פעטער
אַנגעל, וועלכן ער האָט אַ ווילע באַטראַכט. דערנאָך האָט ער
אַנגעצילט זיין בליק אויף אַדריאַנען און האָט אָנגערירט מיט
צוויי פינגער די ביידע שוואַרצאַפֿלען, וועלכע האָבן געהאַלטן
אין איין קוקן אויפן סופּיט. אָבער דער פעטער אָנגעל האָט
פּסדר געקוקט מיט זיינע ביידע אָמענע אויגן אויף דער סודות-
דיקער אייביקייט.

III

ק א ס ג א

ירמיהו האָט אַרײַנגעשליעפט דעם אָנגעשראַקענעם אַדריאַן אין דער צעשטאַטענער קרעטשמע. דאָרטן האָט ער אַוועקגעלייגט אויפן פאַרשטויבטן טיש אַן אָנגעפאַקטע טאַרבע, וועלכע ער האָט ביים אַרײַנגיין אַוועקגעוואָרפן אויף דער ערד. פון דער טאַרבע האָט ער אַרויסגעשליעפט אַ ברייטל פון אַ קילאַ, אַ גרויסע שטיק פעמע שינקע, אַ גרויסע ציבעלע און אַ מעסער. דער מגושמדיקער פאַרשוין האָט זיך אַוועקגעוועצט אויף דער באַנק, צעקוועטשט די ציבעלע מיט איין קלאַפּ פון זיין פויסט, צעשניטן דאָס ברויט אין דער לענג און אין דער ברייט, צעפיצלט די שינקע אויף שטיקלעך און, דערלאַנגענדיק אַדריאַ-נען אַ רמו, ער זאַל אים נאַכטאַן, האָט ער אָנגעהייבן צו שיקן אין מויל אַרײַן גרויסע שטיקער.

אַדריאַן האָט נישט אָפּגעענטפערט אויף דער איינלאַדונג. ער איז אַנידערגעפאַלן אויף אַ באַנק און אָנגעלענט דעם שטערן אויף די צונויפגעקריצטע הענט. ירמיהו האָט אים מער נישט געבעטן און אַלײַן אַלץ איינגעשלאָנגען. בלויז איין איינציק

מאָל האָט ער איבערגעריסן זיין מאָלצייט און איז אַראָפּ-געגאַנגען אינם קעלער, פון וואָנען ער איז תיכף אַרויפגעקו-מען מיט אַ קריגל וויין פון פינף ליטער. די משקה האָט ער זיך אָנגעגאַסן אין אַ ליימענעם טעפל פון אַן אַקאַ*, וואָס האָט אים געדינט פאַר אַ גלאָז.

אין אַ האַלבע שעה אַרום האָט זיך דאָס ברויט, די שינקע, די ציבעלע און אַ העלפט פונם וויין געמונען אויפן וועג פון זיין האַלדז אין מאַגן. ווען אַדריאָן האָט אויפגעהייבן דעם קאַפּ, האָט ירמיהו גערויכערט זיין ליוולקע און געשמייכלט אונטער זיינע לאַנגע וואָנטעס. דער יונגעראַמאָן האָט אים אָנגעקוקט, ווי מ'קוקט אָן עפעס אָן אויסטערלישע פאַרזעעניש. אויף דעם בליק האָט ירמיהו אָפּגעענטפערט מיט אַ שנעלער באַוועגונג פון זיינע ווייסע ברעמען, פון זיין גרויער טשוּפרינע און פון זיין היטל, וואָס איז געזעסן אויפן קאַפּ, ווי אַ קליין סטעגעלע היי. בלויז זיינע גרויסע שוואַרצע אויגן, נאַאיוו-אומשולדיקע, ווי ביי אַ קינד, האָבן עדות געזאָגט וועגן דער ליבע, וואָס ס'געפינט זיך אין אָט דעם ווילדן נפּש; זיי האָבן אויסגעדיקט מער פאַרטרוינג, מער אָפּנהאַרציקייט, ווי די פריינטלעכסטע ווערטער. דאָס איבעריקע: די ווילדע באַרד, די שטיווע שמוציקע מלבושים, דאָס אומריינע העמד אָן אַ קאַל-נער, וואָס איז געווען פאַרבונדן מיט אַ שטריקל און די בע-רישע לאַפעס, וואָס וואָלטן געקענט ממתן אָן אַקס, — האָט געטראַגן אויף זיך דעם שטעמפל פון חיהשקייט. מען האָט געקענט מיינען, אַז צו דער גאַנציקייט פון בילד האָט אַדריאָ-נען געפעלט נאָך איין איינציקער באַווייז פון ווילדקייט, ווייל ירמיהו האָט מיטאַמאָל אַ כאַפּ געטאַן די פול-אָנגעגאַסענע „אַקאַ“, מיט איין וופּ זי אויסגעליידיקט און, פונקט ווי אָפּצו-כאַפּן דעם אָטעם, האָט ער צעזאַמענגעדריקט זיינע ציין אינם זים פון טעפל, אַ ביס געטאַן די ליימענע פּלי, ווי ס'וואָלט געווען אַ ברויט. דאָס אָפּגעביטענע שטיקל האָט ער אַ ווילדע

* אַקאַ : 1.000 גרעם.

מעלה-גירה געווען און תיכף ארויסגעשפיגן אויפן טיש די צעמאלענע ברעקלעך.

ביידע מאנסבילן האָבן זיך אַ איילע אָנגעקוקט: אָדר-יאן פאַרצויבערט, און דער אַלטער מיט אַן אויסזען פון אַ מכשף.

„קענסט נישט מיין פנים זשרעבעקל? האָט די נאַכט פון דיין פאַרגאַנגענהייט נישט איינגעהיט וועגן אים די מינ-דעסטע ערינערונגען? איינמאַל, אין אַ שרעקלעכן ווינטער, האָב איך אויפגעהייבן אויפן וועג אַן אַרעמע פרוי מיט פאַר-פרויענע קליידער און זי אַרויפגענומען אויף מיין וואָגן; דאָס האָט פאַסירט נישט ווייט פון אונדזער דערפל. פאַרנדיק האָט זי פאַר מיר אויפגעפנט איר האַרץ און מיר דערציילט אירע דאגות: אַן אַלמנה, אַ קינד פון פינף יאָר, וועמען ס'גייען אויס די פוחות צוליב אַ סודותדיקער קראַנקייט, קיין שום האָפענונג אויף אויסצוהיילן... מיר זענען צוגעפאַרן צו איר הייז; כ'האָב אָנגעכאַפט די אויסגעדאַרטע הענטלעך פונם קינד; כ'האָב מיין בליק טיף איינגעגעסן אין זיינע אויגן, העלכע זענען געווען אָנגעציילט אויף מיינע און כ'האָב אויס-געשריגן מיט אַ דונערדיקן קול: אַך טיילוואַנישע פחות פון לעבן! כ'וויי, אַז דאָסדאָזיקע קינד זאָל אויסגעהיילט ווערן! וועסט געזונט ווערן קלייניקער, וועסט מער נישט וויינען, וועסט רויק שלאָפן, דו הערסט? מנוחה, געזונט, לעבן, זאָל פון דיר קיינמאַל נישט אָפטרעטן! אמן!“ און דאָס קליין אומ-שולדיקע נפשל איז אַרויסגעפאַרן פון מיינע הענט אין פאַר-זונקען אין אַ טיפן שלאָף, וואָס עס האָט זינט אַ לאַנגע צייט נישט געהאַט. און עס איז געזונט געוואָרן. עס איז גע-וואָרן אַ גרויסער שיינער בחור, פונקט ווי דער, וועלכער זיצט איצט פאַר מיינע אויגן! געדענקסטו נישט טייבעלע, מיין פנים?...

— דאָס זענט איר געווען, ירמיהו, דער סודותדיקער מענטש, וועלכער האָט דעמדאָזיקן בס באַוויזן?
ירמיהו האָט באַשטעטיקט מיט אַ שאַקל פונם קאַפּ.

אדריאן האָט אָנגעכאַפּט איינע פון די האַריקע הענט און האָט זי אַ קוש געטאָן. פון דער האַנט האָט זיך געשפּירט דער ריח פון אַ נאַסן הונט. אינדרויסן האָט געטריפּט אַ קליין פּרילינג-רעגנלל, ביי אַ פּאַרנעפּלעטן וועטער. דורך אַ לאַך אין אַ ווינקל פּונם שטרויענעם שענק-דאַך, וועלכער האָט שוין גע- האַלטן ביי איינפאַלן, האָבן זיך טראָפּנס רעגן און געפּל שטי- לערייט אַריינגעגנבעט אין חדר.

די קאַליקע איז אַ פּאַרסאַפּעטער אַריינגעפּלויגן אין צי- מער און האָט מיט אַן איבערגעשראַקענער מינע פּאַטראַכט ביידע מאַנסבילן. ירמיהו האָט צו אים אַ זאָג געטאָן:

„איצט, האָסטו שוין דאָ נישט וואָס צו טאָן... גיי, אַרי- מער יונג, גיי און לייג אַוועק דיין שווערן קאַפּ אויף די רעלסן פּונם אייזנבאַן. דו וועסט תּיפּף פּטור ווערן פון אַ לעבן. וואָס איז צו שווער פאַר דייע באַרקעס, פּונקט אַזוי שווער, ווי דיין קאַפּ... גיי, טו אַזוי ווי איך זאָג דיר: ס'איז צוליב דיין טובה וועגן.“

די קאַליקע איז פאַרשווינדן, פּונקט אַזוי שנעל, ווי ער איז אַריינגעקומען.

„און דו, אדריאן, האָסט יאָ אַ פּאַר פּלייצעס, וועלכע קענען איבערטראָגן דאָס לעבן, וועל איך דיר אַלזאָ דערציילן די געשיכטע פון מיין פּאַטער קאַסמאַ.“

„מיינע ערשטע זכּרונות זענען אַזוי אַלט ווי די ערד, חי די ווייטע ערד פון מיינע ווייטסטע קינדער-יאָרן. פון דאָ- פּאַלס אָן זענען שוין זיבעציק יאָר אַריבער. און אז מ'קען זיך דערמאָנען וועגן אַ זאַך, וואָס מ'האַט דורכגעלעבט צוריק מיט זיבעציק יאָר, איז אַלץ איינס ווי די ערד וואָלט צוזאַמען מיט דיזאַזיקע ערינערונגען אַנטשטאַנען.“

„כ'בין געזעסן אויף אַ שטאַם פון אַ בויס און כ'האַב זיך געשפיגלט אין אַן סאַדזעווקע, פּונקט ווי אַ קליין הינטעלע“

פון דו- וואָכן, וואָס באַטראַכט מיט אַ נאַרישן אויסזען די קליינע פּליגעלעך, וועלכע זשומען אַרום זיין מאָרדע. אַרום מיר האָט זיך געצויגן אַ וואָלד פון הויכע גלייכע ביימער, וועלכע האָבן הויך דערהייבן זייערע שפיצן ביז צו די וואָלקנס. ליגנדיק אויפן רוקן האָב איך זיי געקענט באַטראַכטן. נישט ווייט פון מיר האָט זיך געהערט אַ גערויש פון אַ האַסטיקן שטראָם. קעגן מיר האָט זיך געפונען אַ הייזל, וווּ מגושמדי-קע מאַנסבילן מיט ברייטע הויזן און ווייבער מיט קאַלירטע, געפאַסקעוועטע יופיצעס זענען אַריינגעגאַנגען און אַרויסגעגאַנגען. ריינדיק אויף קורץ און מאַכנדיק מיט די הענט. מיטאַמאָל האָבן זיך אינם הייזל דערהערט קולות, און די ווייבער מיט די שיינע יופיצעס זענען אַנטלאָפן. ס'האַבן זיך באַוויזן מאַנסבילן, וועלכע האָבן זיך געשלאָגן; אָבער פּלוצלונג האָט זיך אַריינגעמישט דער דיקסטער פון צווישן אַלע, וועלכער איז מיר אַמייסטן געווען באַקאַנט, און ס'איז צוריק געוואָרן שטיל. אַלע זענען אַוועקגעגאַנגען, אויסער דעם דיקן און נאָך איינעם, וועלכער איז מיר פונקט אַזוי געווען באַקאַנט, ווי יענער. אָבער אַ מערקווירדיקע געשיכטע! דער דיקער איז דעם צווייטן אַרויפגעשפרונגען אויפן רוקן, כאַטש ער איז ווייניקער געווען געזונט און איז געריטן אויף אים איבערן גאַנצן הויף, ביז וואָנען זיי זענען ביידע אומגעפאַלן אויף דער ערד. כ'האַב דערפון גאַרנישט פאַרשטאַנען און כ'האַב זיך ווייטער געשפּילט אין וואַסער.

.....
 „דאָס בילד, וואָס איז מיר פאַרבליבן אין זכרון נאָך דערדאָזיקער ערשטער ערינערונג, איז מער קלאָר, כ'האַב גע-רעדט. דעם דיקערן פון די צוויי מאַנסבילן האָב איך גערופן קאַסמאַ, דעם צווייטן — עליע. כ'בין צו זיי געווען אינגאַנצן גלייכגילטיק, אויסער דעמאָלט, ווען זיי האָבן מיך אַרויפגע-זעצט רייטנדיק אויף אַ פערד און אַרומגעפירט איבערן הויף. דאַמאָלס פלעג איך זיי פאַטשן אין פנים, ווייל איך בין גע-ווען שטאַרק באַגייסטערט. דאָך האָב איך געפירט אַן איינזאַם

לעבן. מיר האָבן איצט געווינט אויף אַ ברעג פון אזאָ ברייטן טייך, אַז מ'האָט קוים אַרויסגעזען דעם צווייטן ברעג. ביימער מיט אַראָפּגעלאָזטע צווייגן האָבן געטונקט זייערע בלעטער אינם וואַסער, וואָס האָט לאַנגזאַם געפלאָסן. פון צייט צו צייט פלעגן פרעמדע מענטשן אַנקומען אויף באַרושעס, אָנגעדאָדענע מיט פעך. כ'פלעג דאָמאָלס שטאַרק לייַדן. קיינער פון זיי האָט נישט פאַרשטאַנען, אַז כ'וויל אַרייַנשטייגן אין איינער פון די באַרושעס און זיך שאַרן מי זיי אויפן וואַסער. איינמאָל, אויסנוצנדיק דעם מאַמענט, ווען זיי זענען געווען באַשעפטיקט, בין איך אַריין אין אַ ליידיקער באַרושע, איבער-געשניטן מיט אַ מעסערל דעם שטריק, וואָס האָט זי צוגע-בונדן צו אַ בוים און זיך אַוועקגעלייטשט אויפן וואַסער, — צוערשט פאַמעלעך, דערנאָך שנעלער, ביז דער שטראָם האָט מיך אַוועקגעטראָגן. כ'בין אַזוי געווען צופרידן, אַז נישט האָבנדיק וועמען צו פאַטשן, האָב איך זיך אַליין געפלאַסקעט אין די באַקן. דאָס וואַסער האָט געמאַכט דעם איינדרוק פון אַ מין אומגעהויערן טישטוך, פון אַ מין שאַל, וואָס ציט זיך פון איין האַריזאָנט און ווערט פאַרשוונדן אין דעם קעגנאי-בערדיקן האַריזאָנט. די זון האָט אים באַזילבערט, באַגילט און געצערטלט. איינער אַליין אויפן אויבערפלאַך, האָב איך געהאַט בלויז איין פאַרלאַנג: טראָגן זיך ווי צום שנעלסטן. ליידער האָט זיך אַ באַרושע אַ לאַז געטאַן נאָך מיר, און עליע האָט מיך געפאַקט. ער האָט מיך געבראַכט צופירן פאַר קאָסמאָן. יענער האָט מיר עפעס געזאָגט, אָבער וואָס — האָב איך נישט געוואָסט, ווייל כ'האָב זיך נישט איינגעהערט. מיטאַמאָל האָב איך דערפילט, אַז זיינע שווערע הענט שפאַרן זיך אָן אויף מיינע באַרקעס פון הינטן. כ'האָב אָנגעשטרענגט אַלע כחות, פדי אויסצוהאַלטן די משא, וואָס האָט זיך פסדר פאַר-גרעסערט. קורץ דערויף האָב איך דערשפירט, ווי קאָסמאָס אַטעם ברענט מיר דעם נאַקן, די פיס האָבן זיך מיר אַונטער-געהאַקט און כ'בין געפאַלן פּמעט אין חלשות. כ'האָב נאָך דאָ-מאָלס נישט געוואָסט, וואָס ס'איז אַזוינס אַ קיש אין די באַקן

נאָר פון יענער פרימאָרגן אָן האָב איך אָנגעהייבן קאָסמאָן לייב צו האָבן. כ'האָב אים נאָך מער לייב געקריגן אין דער נאַכט נאָך דעמדאָזיקן פרימאָרגן. עליעס אַ סיגנאַל האָט אונדז ביי-דע מיט איין שפּרונג אַוועקגעשטעלט אויף די פּיס. קאָסמאָ האָט באַגאָסן דאָס הייזל מיט נאַפט און מיר געהייסן עס אונ-טערצינדן. כ'האָב אים געמאָלגט. אין אַ וויילע אַרום האָב איך געריטן מיט דער גרעסטער שנעלקייט אין עליעס הענט. און בעת די בלאָטע, וואָס קאָסמאָס פּערד האָט געשליידערט מיט זיינע פּאַד-קאָועס, האָט מיר געשפּריצט אין פנים אַרײַן, אויסגעדרײט צו די קנאַקעדיקע פּלאַמען, האָב איך מיט גאווה געטראַכט: דאָס איז מײַן שטיקל אַרבעט.

• • • • •
 אַ רויקע, האָט די לבנה געשיינט אינם זומערדיקן הימל, קיילעכדיק ווי אַ זילבערן טעלעראַל, וואָס הענגט איבער אונ-דזערע קעפּ, און באַלויכטן אונדזערע דריי פּנימער אינמיטן דעם גרינעם אַאָזיס, באַזוימט מיט הויכע טאָנסעס. פּונקט דע-מאָלט האָב איך אין קאָסמאָן אַנטפּלעקט דאָס, וואָס ער איז געווען אין דער ווירקלעכקייט: אַ באַשיצער און אַ טיראַן. כ'בין דעמאָלט אַלט געווען אַ יאָר גיין, אָבער פעסט בין איך געווען, ווי אַ ווילדע קאַטשקע. די פרייע רופּט פון אַלע תקופּות און דאָס וואַנדער-לעבן פון אַלע געגנטן און אַלע קלימאַטן האָבן מיך פאַרהאַרטעוועט: כ'האָב נישט געוואָסט, וואָס ס'איז אַזוינס קראַנקייט (ביז היינטיקן טאָג איז עס מיר אומבאַקאַנט). אינם זעלבן טאָג פון אַט דער פּרעכטיקער נאַכט, — וואָס איך קען ער-היום נישט פאַרגעסן, — איז ביי אונדז פאַרגעקומען אַ וויכטיקע געשעעניש. אָן שום טעמים און אָן שום דערקלערונג-גען האָט קאָסמאָ געגעבן אַ באַפעל צו פאַרלאָזן דעם לאַגער, וואָס איז גוט געווען צוגעפאַסט פאַר די קאָנטראַבאַנדיסטן, און האָט אונדז אַלע אַריבערגעפּעקלט, מיט געווער און פּעק, אין אַט דעם ווילדן, פּוּסטן, אָפּגעוואַנדערטן ווינקל, וווּ דער טייַויל, הייזט אויס, האָט אמאָל אויפּגעהאַנגען זיין טאַטן. דערדאָזי-קער באַשלוס האָט אַלעמען אויפּגעבראַכט. און זיי זענען

געווען גערעכט: נישט שטענדיק וויל מען זיין, ווי אַ ווינט אין פעלד. דאָס משפּחה-לעבן איז פּונקט אזוי צונויפגעטשעפעט מיטן קאָנטראַבאָנדיסט, ווי מאַך מיט אַ בויס. מ'מאַכט באַקאַנט-שאַפט, ליבט זיך, מ'ווערט היימיש. פאַרשטענדלעך, ווען די ספּנה פּאָדערט, וואַרפט מען אַלץ אַוועק און מ'מאַכט פּליטה; אָבער אומעטום לָאָזט מען איבער גאַנצע שטיקער צעבלוטיקט האַרץ. נאָר איין קאַסמאַ איז געווען בלוז צוגעבונדן צו דער פּרייהייט. נאָר ער אַליין — הגם ער האָט זיך געליבט ביז צערטלעכקייט, — האָט הינטער זיך קיין איין האַרעלע נישט איבערגעלָאָזט פּון זיין געדיכטער טשוּפּרינע. אויך עליע איז געווען אַ באַלעבאַס איבער זיין האַרץ. ס'איז אָבער געווען דערפאַר, ווייל זיין האַרץ האָט אים קיין צרות נישט פאַר-שאַפט. ער האָט בלוז ליב געהאַט חכמה. ער איז געווען דער חכם פּון דער באַנדע; דער שכל איז ביי אים אפילו גע-שטאַנען העכער ווי די פּרייהייט. ער האָט געהאַלטן, אַז חכמה איז פאַר אַ קאָנטראַבאָנדיסט דער גרעסטער אוצר.

„דער באַפעל אָפּצופאַרן, וואָס איז געגעבן געוואָרן פּונקט אינם מאָמענט, ווען די יאַטן האָבן געצערטלט זייערע געליב-טע, האָט אַרויסגערופן אַן אַלגעמיינע אויפּרעגונג. קאַסמאַ האָט אָנגעצילט זיינע ביידע פּיסטאַלעטן און האָט אויסגערופן: — זאָלן די ווייבער אָפּציען פּון דאַנען, איידער איך וועל דריי מאָל אָפּכאַפּן דעם אָטעם. און דער, וואָס וועט אַרויפּשפּרינגען דער לעצטער אויף זיין פּערד, וועט מעגן אַוועק-גיין מיט זיין נקבה!

„די ווייבער זענען נעלם געוואָרן, אַראַפּלאָונדיק זיך פּונם משופּעדיקן גראַבן. די מאַנספּילן האָבן זיך אונטערגעגעבן. גאַנצע אַכט שעה צייט זענען מיר געגאַנגען אָן אַן אויפהער. בלוז איין מאָל האָבן מיר זיך פאַרהאַלטן אויף אַ ווילע.

„איצט איז די באַנדע געשלאָפּן... מיר האָבן זיך אויפּ-געכאַפט פּון ערשטן שלאָף אויף אַ ליידיקן שטח צוהישן ביי-מער, וואָס איז געווען באַגאַסן מיט צאַרטע, מאַטע לבגה-

שטראלן. קאָסמאָ האָט געוואַרט אויף אַ שלים... ער איז אָן-געקומען.

— אַלזאָ, — האָט דער שעף אַ פּרעג געטאָן; — בין איך גערעכט געווען, אָדער איך בין נישט מער, ווי אַן אומ-גליקלעכער האָז?

„דער פּויער איז צוגעקומען און האָט אים אַ קוש גע-טאָן אין דער האַנט:

— דו האָסט געהאַט רעכט, קאָסמאָ... צום צווייטן מאַל-צייט קומט אָן קאַרק-סערדאַר* אויפן אָרט פּון דיין פּריער-דיקן לאַגער מיט אַ גרויסע צאָל פּאַטעראַס**).

„פּול מיט גאוה, האָט קאָסמאָ אַריינגערוקט אַ פינגער אין דער נאָז און אַרויסגעגעבן עליען אַ פאַרדענונג:

— צייט אים אָפּ דרייסיק דוקאַטן און זאָל ער זיי צו-טיילן די פאַרלאָזטע נקבות! און די יאָטן דאַרפן טאַנצן פּון שמחה, וואָס זיי זענען געבליבן לעבן: נקבות באַקומט מען אומעטום!...

„עליע האָט געגעבן דאָס געלט, נישט אַרויסזאָגנדיק קיין וואָרט... ער האָט געשוויגן, ווי ס'שווייגט אַ חכם, וואָס האָט עפעס צו זאָגן; און ווען עליע האָט געטראַכט וועגן עפעס אַ זאך און עס נישט אַרויסגעזאָגט, האָט קאָסמאָ פאַרויס-געוואַסט, אַז ער איז נישט גערעכט. אַ גיפטיקע בריאה איז ער, דער קאָסמאָ. עליעס שווייגן האָט קאָסמאָ קיינמאַל נישט געקענט פאַרטראַגן.

— עליע! דיין שווייגן רעגט מיך אויף... רעד, אַ וואָרט!... אָבער וויי איז צו דיר, אויב דו וועסט זיין גערעכט; איך וועל פּון דיר אַ תּל מאַכן!...

— מעגסט מיך אפילו צעקוועטשן, קאָסמאָ, כּוועל פאַרט זיין גערעכט.

* קאַרק-סערדאַר: אַ קאַמענדאַנט פּון לייכטער קאוואַלעריע ביי דער פּערסישער אַקופאַציע.

** פּאַטעראַס: ספּעציאַלע מיליטער, צו פּאַרפּאָלן באַנדיטן.

— אויב אזוי, הייב זיך אויף און דריי זיך אויס צו מיר מיטן רוקן...

„עליע האָט זיך אויפגעהייבן. קאָסמאָ איז אים אַרויפ-געשפרונגען אויפן רוקן, און עליע, איינגעבויגן אונטער דער משא פון די דאָזיקע צוויי הונדערט פונט, האָט אָנגעהייבן צו שפּאַצירן איבערן וואַלד. ער האָט אים אויסגעהאַלטן נישט לענגער ווי מען רויכערט אויס אַ ליוילקע, נאָכדעם האָט אים אַ שווייס אָנגעהייבן אַראָפּצוקאַפּען מיט שנעלע טראָפּנס פון דער שפיץ נאָז, וואָס איז געווען אַראָפּגעבויגן צו דער ערד. קיינער פון זיי האָט קיין וואָרט נישט אַרויסגעזאָגט. בעת די לבנה האָט אַרומגעטריבן זייערע שאַטנס אויף דער לאַנקע. און אַט, הייבט אָן עליע שטארק צו סאַפּען, טוט זיך אַ וואַקל און פאַלן. קאָסמאָ לאָזט אים אָפּ, זעצט זיך אַוועק אויפן טערקישן אופן, רויכערט און באַטראַכט אים פון קאָפּ ביז די פיס. ווי נאָר ער האָט באַמערקט, אַז עליע הייבט זיך אָן צו רירן, איז ער אַוועק צו אַ סאַסנע און זיך לעבן איר אַוועקגעשטעלט מיטן קאָפּ אַראָפּ און מיט די פיס אינ-דערהויך.

— איצט, עליע, מעגסטו אַרויסזאָגן דיין מיינונג.

„עליע האָט זיך אָפּגעווישט דאָס בלאַסע פנים, פאַרוי-כערט די ליוילקע און אָנגעהייבן פאַמעלעך פו רעדן:

— געלט, קאָסמאָ קען נישט אויסהיילן די הערצער, וואָס ווערן פאַרוונדעט פון ליבע; דאָס געלט רעגט בלוין אויף... דיין גוט האַרציקייט איז פונקט, ווי גוט האַרציקייט ביי קאַרק-סערדאַרן: אַז דערדאָזיקער פאַרשוין פאַרגוואַלדיקט איינע פון אונדזערע בתולות, גיט ער איר אַ האַלדזבאַנד פון זוקאַטן. די אומגליקלעכע וואַרפט זיך אין ברונעם אַריין מיט איר האַלדזבאַנד און מיט איר שאַנדע. דיין גוט האַרציקייט, קאָסמאָ, איז אַ סך געמיינער ווי קאַרק-סערדאַרס: יענער איז בלוין אַן אכור, אים וועט זיך קיין שום בתולה נישט אָפּגעבן; דו אָבער ביסט דאָך אַ מורד. — אין דינע אַרעמס וואַרפט זיך די אומשוילד מיטן אייגענעם ווילן. מיט וואָס באַצאָלסטו

רערפאר? מיט דוקאטן, אויף קארק-סערדארס שטייגער? קאסמא,
 דו ביסט שטארק, אָבער דו ביסט נישט גערעכט.

עליע איז אַנטשוויגן געוואָרן און זיין שוויגן האָט אים
 באַרויקט. עט הויך איבער די שפיצן פון די ביימער האָט
 דער געשריי פון אַ נאַכט-פויגל דורכגעשניטן די לופט. ס'איז
 פון מינוט צו מינוט טונקעלער געוואָרן, בעת קאָסמאָס פנים
 איז באַצויגן געוואָרן מיט אַ וויאַלעט קאָליר און זיין שיינע
 באַרד האָט זיך געקרייזלט אונטער דער גאַמבע, וועלכע האָט
 זי געדריקט צו דער ברוסט.

„כ'האָב נישט געוואָסט, אַז כ'בין געווען קאָסמאָס אַ זון
 כ'האָב אויך נישט געוואָסט, אַז עליע איז געווען זיינער אַ
 ברודער. און איינמאָל האָט דער טייוול אָנגערירט מיט
 זיין עק אונדזער שיינע האַרמאַניע אין אינדזער סוד... דאָס
 איז פאַרגעקומען אין צוויי יאָר אַרום, נאָך דער נאַכט אינם
 פאַרזיבערטן וואַלד. כ'בין דאַמאָלס אַלט געווען ערף יאָר.
 קאָסמאָ פלעגט ציילן מיינע יאָרן און באַצייכענען יעדן
 יאָרטאָג מיט אַ יום-טוב. דער געבורטס-טאָג פון מיין עלפטן
 יאָר איז געפייערט געוואָרן מיטן קנאַק און האָט מיר פאַר-
 שאַפט גרויס ווייטיק אין די דויאַסלעט.

אין יענעם טאָג זענען מיר געוועזן זאַלבעדריט אין אַ
 ווערבע-וואַלד, נישט ווייט פונם דוניי. קאָסמאָ האָט מיך באַ-
 קליידט פון קאָפּ ביז די פיס אין נייע מלבושים, אָפּגע-
 באַרטן אַ לעמעלע אויפן פייער און צוגעגרייט אַ גוטן רויט-
 וויין...

— דיר ווערט היינט ערף יאָר, ירמיהו! האָט ער מיר
 געזאָגט ביים עסן, און היינט טאַקי וועסטו מיר באַווייזן צי
 דו ביסט ראוי צו רייטן אויף מיין פערד. אין אַ יאָר אַרום

וועל איך דיר געבן דיין ליוולקע און פון היינט איבער צוויי יאָר וועסטו באַקומען דיין ביקס.

„נאָכן מאַלצייט האָט ער מיך אַרויפגעזעצט אויפן זאָטל, אָנגעצויגן די סטרעמיעס לויט מיין מאָס. און אין דער רגע ווען איך בין שוין געווען גרייט צו לאָזן זיך אין וועג אַריין, האָט ער אונטערגעשאַטן פעפער אונטערן עק פונם פערד. דאָס פערד, דערפילט די פעפער, האָט עס זיך אַ לאָז געטאָן ווי אַ פייף פון בויגן און האָט געוויס געטראַכט וועגן דעם קאָמ-פרעס אין הינטן, בעת איך האָב בלויז געחלומט וועגן מיין ליוולקע און מיין ביקס, וואָס כ'וועל באַקומען אין די נעכסטע יאָרן. צוגעקלעפט צום זאָטל, האָב איך באַטראַכט די ערד און כ'בין געווען איבערצייגט, אַז זי איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ פליסיקייט. אונטער מיין רוקן האָט אָפּגעהיילט דער גאַלפּ פון עליעס פערד, אויף וועלכן קאָסמאָ האָט געריטן. אָבער יעדע זאך, וואָס ווערט אָפּגעמאַטערט, מוז זיך ענדלעך אָפּשטעלן. דע-ריבער האָט מיין פערד סוף-פל-סוך זיך פאַרהאַלטן פאַרסאָפּעט, ציטערנדיק און צעהיצט.

„קומענדיק צוריק אין וואַלד, האָט מיר קאָסמאָ דער-לאַנגט אַ פולע פּלאַסקאָ* מיט רויטוויין און אַ זאָג געטאָן: — ביז איך וועל אָפּצייילן צען דאַרפסטו עס האָבן אויס-טרונקען.

„און כ'האָב געטרונקען. ווען ער האָט פאַרענדיקט אָפּ-צוצייילן צען, איז די פּלאַסקאָ געווען ליידיק און איך פול; ביידע זענען מיר אַנידערגעפאלן אויפן מאַך. ס'האָט זיך מיר אויסגעדאַכט, אַז די ערד האָט זיך אויך איבערגעקערט. כ'בין תיכף איינגעשלאָפן געוואָרן.

„די זון האָט זיך שוין געזעצט, ווען כ'האָב זיך אויס-געכאַפט. צווישן קאָסמאָן און עליען האָט געטרעשטעט אַ קליין פייערל, וואָס האָט פאַרוואַנדלט זייערע האַרדיקע פנימער אין פנימער פון טונקל-בראַנז קאָליר און זיי פאַרזונקען אין

* פּלאַסקאָ אַ הייצערנע פלי.

אומבאוועגלעכקייט. כ'האַב זיך אַוועקגעזעצט לעבן זיי אויפן
טערקישן אופן און באַטראַכט דאָס פּייער.
— דו ביסט אַ בראַווער זון פונם וואַלד ירמיהו! דו
פאַרבלייבסט ביי מיר.

כ'האַב געשמייכלט אין געזאַגט:

— דו ביסט מיר מחויב אַנצונעמען, קאָסמאַ.
„ס'האַט אויסגעוויזן, גלייך קאָסמאַ האָט אַ ציטער געטאָן;
זיין פנים איז פאַרטונקלט געוואָרן און האָט געוואָרפן אַ פּיי-
ערדיקן בליק אויף עליען. עליע האָט זיך אַפילו קיין ריר
נישט געטאָן.

— זאָג נאָר, דו הינטישער זון איינער, פאַרוואָס עפעס
בין איך דיך מחויב אַנצונעמען? אָבער וויי איז צו דיר, אויב
דו וועסט זיין גערעכט: דערשטיקן וועל איך דיר.

— קענסט מיט מיר טאָן וואָס דו ווילסט, קאָסמאַ;
כ'וועל דיר אָבער דאָך דעם אמת זאָגן. מיט דריי טעג צו-
ריק האָט מיך באַגעגנט אַן אַלטע מכשפה מיט פאַרגאווערטע
ליפן, וואָס קליבט אָפט צווייגן אין וואַלד. זי האָט מיך גע-
קישט און דערציילט, אַז כ'בין דיינער אַ זון, געבוירן פון
אירער אַ טאָכטער, און אַז עליע איז דיינער אַ ברודער און
מיינער אַ פעטער.

רויט פון פעס איז קאָסמאַ אויפגעשפרונגען פון ארט:
— פאַרשאַלטן זאָל זיין דידאָזיקע נישטיקע באַשעפעניש!
נאָר אויב דיינע אויערן האָבן דאָס שוין יאָ געהערט, מוזטו
תיכף ומיד צום ערשטן מאָל אויססיסן פון מושקעט. שפאַר
זיך גוט אָן אין אַ בוים און דריק צו די ביקס-קאָלבע מיט
אַלע דיינע פוחות צום אַקט. אויב דער מושקעט וועט דיר
אַראָפּהאַקן די דושיאַנסלע, שליידער איך דיך אַריין אין דוניי!
„אַ צופרידענער האָב איך אַראָפּגעלאָזט קאָסמאַ אַ
פליאַסק אין פנים אַריין. כ'האַב אויפגעהייבן דאָס שווערע גע-
ווער און אויסגעשאָסן צום ערשטן מאָל. דער מושקעט האָט
מיר אָבער אַ זעץ געטאָן אין דושיאַנסלע אַריין און אַוועק-
געשליידערט אויף דער ערד. כ'האַב זיך אויפגעהייבן און

זיך צוריק אַוועקגעזעצט לעבן פייער. קאָסמאָ האָט מיך באַ-
טראַכט.

— דאָס איז גאַרנישט. איצט קום אַהער צו מיר, וועל
איך דיר אַ קוש טאָן, נישט אויס צערטלעכקייט — ס'איז אַ
געשעפט פאַר ווייבער, — נאָר דערפאַר ווייל דו האָסט זיך
אַקאַרשט דאָס לעבן אָפּגעראַטעוועט. ווען דו וואָלסט זיך גע-
מאַכט פאַר אַ קאַליקע, וואָלט איך דיך דערטרונקען, ווייל
אומפעיקע מענטשן פאַרנעמען בלויו אָן איבעריק ארט אין
לעבן און וואַרפן אַ שאַטן אויף דער ערד.

„און ער האָט מיר אַ קוש געטאָן אין ביידע באַקן.
עליע האָט אויסגעשפּרייט צו מיר זיינע הענט מיט אַן אוי-
טערגעוויינלעכן דראַנג:

— קום אַהער, כיוועל דיר אויך אַ קוש טאָן. איך בין
זיכער, ירמיהו, אַז ער וואָלט דיך געוויס דערטרונקען.
„דאָס פייערל איז פאַמעלעך אויסגעלאָשן געוואָרן. די
פּנימער זענען אַלץ מער פאַרוונקען געוואָרן אין פינסטערניש.
די ביימער האָבן זיך צונויפּגעפרעסט אַרום אונדז, פּונקט ווי
זיי וואָלטן מורא געהאַט, ס'זאָל זיי אַמאָל נישט אַריינשליפּן-
גען דער דוניי, וועלכער האָט מיט גאוה געטריבן זיינע
כוואַליעס אין דער פינסטערניש.

קאָסמאָ האָט זיך אויטגעצויגן אויפן רוקן, ענלעך צו אַ
שטאַם פּון אַ בוים, און מיט אַ שטילן קול אָנגעהייבן:
— ברודער און זון! דאָס זענען ווערטער אָן שום
זין, פּונקט ווי פּאָטער, מוטער און שוועסטער. פרעגט זיך דען
עמיצער, וועמענס זון איז דערדאָזיקער הונט, אָדער ווער איז
זיין פּאָטער! איין גאָט ווייסט, וויאָזוי מיר קומען אויף דער
וועלט, און דאָס אַלעס. ס'איז דאָ איין אמת, און ער געהערט
צו דער מוטער, וואָס זעט, וויאָזוי דאָס קינד גייט אַרויס
פּון איר טראַכט. נאָר זי אַליין קען זאָגן: דאָס איז מיין
קינד. דאָס קינד אָבער קען נישט זאָגן: דאָס איז מיין מאַ-
מע. וואָס ווייסט דאָס קינד? אַלע אַמען זענען מאַמעס פאַר
די אויגן, וואָס קוקן זיי אָן ביים זויגן די ברוסט. מען זאָגט,

למשל, אז איך מיט עליען האָבן מיר געהאַט איין טאַטן, וועלכער האָט געהאַט דריי ווייבער; פון זיי זענען צוויי גע- ווען אונדזערע מאַמעס. אויף אַזאַ אופן זענען מיר פרידער! נאָר וואָס ווייסן מיר דערפון? בעת מיר זענען געווען קינדער, האָבן מיר געזען אינדערהיים אַ מישמאַש פון זכרים און גקבות, וואָס האָבן דערגאַנגען די יאָרן דער דינערשאַפט. איי- נער אַ טיפּש, וועלכער האָט זיך געהאַלטן פאַרן עלטסטן אינם האַרעם, האָט געלייגט די גאַנצע פּוטער אויף זיין ברויט, באַהאַלטן פאַר זיך דאָס גאַנצע גאַלד און געוואָלט האָבן פאַר זיך אַליין אַלע ווייבער פון שטוב. אונדז האָט ער געהייסן בעטן גאָט, און ער אַליין פלעגט אויך תפילה טאָן, דער רוח ווייסט אים פאַרוואָס. איינמאָל האָב איך זיך צוגערוקט צו אַ קליין מיידל, וואָס פלעגט אָנצינדן אין מיינע אויגן אַ הע- לישן פייער. מען האָט מיך אָפגעשמיסן. מ'האַט מיר שפּעטער דערקלערט, אז דאָס איז מיינע אַ שוועסטער, געבוירן פון דער און דער מוטער. דער פאָטער איז תמיד געווען דערזעלבער נאַרישער באַק. אָבער וואָס איז מיר די גאַנצע מעשה אָנגע- גאַנגען? צוואָס האָב איך עס אַלץ געדאַרפט וויסן? איינ- מאָל האָט עליע גענומען אַ זשמעניע געלט און אוועקגעגעבן איינעם, ביי וועמען דאָס הויז האָט אָפגעברענט צוזאַמען מיט די בהמות, מכשירים און אַלץ וואָס ער האָט פאַרמאָגט. מען האָט עליען דערפאַר געשלאָגן ביז בלוט. אַלע אין שטוב האָבן באַרעכטיקט די דאָזיקע שטראָף, חוץ דאָס קליין מיידעלע מיט די פלאַמענדיקע אויגן. מ'האַט זי אויך געשלאָגן, דער- פאַר וואָס זי האָט געטראַכט אַנדערש, ווי די גאַנצע שטוב. ס'איז אָבער געקומען אַ טאָג, ווען מיין קערפער איז שווער געוואָרן, ווי בליי. דאַמאָלס האָב איך צוזאַמען מיט עליען איבערגעדרייט די שטוב מיטן קאָפּ אַראָפּ און מיט די פיס אַרויף, צוגענומען דאָס גאַנצע גאַלד, מכבד געווען מיט אַ פאַר קלעפּ אונדזער אַזוי-גערופענעם טאַטן און אוועקגעלאָזט זיך אין פרייען וואַלד אַריין. אמת, ירמיהו, עליע איז טאַקע מיין ברודער, אָבער גישט דערפאַר ווייל מיר שטאַמען ביידע

פון איין טאָטן, נאָר דערפאַר ווייל מיר לעבן ביידע אין די זעלבע וועלדער. און דו וועסט זיין אונדזער זון און ברודער, ווייל דו ביסט ראוי דערצו. ווייל פונקט ווי מיר האָסטו ליב די לופט, וואָס שמייסט אין די פאַקן; דאָס פערד, וואָס פלייט צו דער ישועה; דעם מושקעט, וואָס זייט דעם טויט צווישן דעם צעטומלטן שונא; דאָס ברויזנדע וויין, די זאפטיקע מאכלים; די ליולקע, וואָס איז פאַר אונדז ווי אַ פריינט און די רעכטע האַנט פון אַ מורד. אין אַ צייט ארום וועסטו זיך באַקענען מיט אַן אַנדער תענוג, וואָס קומט פון דער פרוי, ענלעך צו אַלע אַנדערע תענוגים. אין יענעם טאָג וועט דיין פלוט קאָכן אין דיר אין וועסט אָפּטאָן אַ סך שלעכטס ארום דיר. דאַרפסט וויסן, אַז דאָס שלעכטס, פונקט ווי דאָס גוטס, זענען צוויי פוחות פון לעבן, און דאָס לעבן רעכנט זיך זייער ווייניק דערמיט, וואָס מיר קלערן און וואָס מיר האַלטן פאַר פאַסיק. פייך און פרייד זענען פאַרן לעבן צוויי היפּוכדיקע ריכטונגען פון איין און דעמועלעבן בלינדן ווינט. פיר דיין שיף, וויאזוי דו קענסט, לעב און שטאַרב ו.

א פערד האָט רעשיק אַ פאַרסקע געטאָן. קאָסמא האָט צוגעלייגט אַן אויער צו דער ערד און זיך אַ וויילע איינגע-הערט; דערנאָך האָט ער זיך אָנגעלענט אויף דער ביקס, זיך אויפגעהייבן און אַוועק. די ערד האָט געציטערט אונטער זיי-נע שווערע טריט. עליע האָט געקוקט, ווי ער דערווייטערט זיך, האָט אַרויסגענומען די ליולקע פונם מויל, אויסגעשפיגן און אָנגעהייבן מער-ווייניקער דאָס פאַלגנדיקע:

— בלוז דורך אַ צופאַל געפינסטו זיך דאָ. ווען נישט דער צופאַל, וואָסטו געווען פאַרשקלאַפט דער ערד, אַ מענטש, וואָס מען אונטערדריקט, ביז אַ פלאַם פון אויפשטאַנד וואָלט נישט אַריין אין דיין האַרצן. און דעמאָלט וואָלט דער אויפ-שטאַנד געמוזט אויסברעכן, ווייל אַ וואָלף האָט נישט אין זיך

די טבע אָפּצוהיטן דאָס היזן פונם באַלעבאָס. קאָסמא האָט זיך פאַרזיט, נישט טראַכטנדיק וועגן די פּאַלגן, פּונקט ווי ער טוט עס שטענדיק, באַהערשט דורך זיין פאַרשאַלטן בלוט. אָבער דאָסדאָזיקע פאַרשאַלטענע בלוט איז נישט קיין סימן פון שוואַכ-קייט. פאַרקערט, דאָס איז אַ פּוח, וואָס קען זיך פאַרמעסטן מיטן פּוח פון טייוול, מיט דערזעלבער פאַראַנטוואָרטלעכקייט און מיט דערזעלבער באַוווּסטזיניקייט. איינמאָל האָבן מיר זיך גע-פונען אויף אַ בערגל, באַוואַקסן מיט יעגלינעס. מיר זענען ביידע דעמאָלט געווען שטאַרק צופרידן פון לעבן. מיטאַמאָל האָבן מיר דערהערט דאָס קול פון אַ פּאַסטוּך-פּלייטע. מיר זע-נען געוואָרן באַצויבערט. די מעלאָדיע האָט זיך דערנענטערט, געוואָרן דייטלעכער. באַלד נאָכדעם האָט זיך דערהערט אַ פּרויען-שטימע, און דאָסדאָזיקע קול האָט אונדז נאָך מער הנאה פאַרשאַפט. קאָסמא האָט אויסגעשריגן: „איז דאָס אַ יונג פּאַסטוכל, אָדער אַ פּאַסטושקע?“ אין דערזעלבער רגע האָט זי ערד אַ ציטער געטאָן. מיר זענען ביידע אויפגעשפּרונגען פון די ערטער. פאַר אונדז איז געשטאַנען אַ יונגע פּויערטע, האַלטנדיק אין דער האַנט אַ הילצערנע פּלייטע. זי האָט אונדז באַטראַכט פון קאָפּ ביז די פּיס. צוערשט האָט זי קיין וואָרט נישט געזאָגט, נאָר אירע גרויסע שוואַרצע און שלעכטע אויגן האָבן דורכגעלעכערט אונדזערע אויגן. ס'האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז איר פנים, וואָס איז געווען אָפּגעברענט פון די העפטיקע ווינטן, האָט אָפּגעשפּיגלט די בראַנז-קאָליר פון אונדזערע פנים-מער. אירע באַרוועסע פּיס זענען געווען אָפּגעסמאַליעט פון דער זון. איך האָב געהאַט הנאה בלוין צו קוקן אויף איר, אָבער קאָסמא איז ווילד געוואָרן ווי אַן אָקס. ער האָט אַזש פאַרביסן די ליפּן אויס תּאוּה, און זיין באַרד האָט געציטערט. די יונגע פּאַסטושקע האָט פאַרלייגט די הענט הינטער זיך, געמאַכט אַ טריט פאַרויס און אַ זאָג געטאָן, קוקנדיק דרייטט אויף קאָסמאָן: „דאָס ביסטו, קאָסמאָ?“ ער האָט איר אָפּגע-ענטפּערט: „כּיבין קאָסמאָ פאַר די פּריינט, און גאָר אַן אַני-דער קאָסמאָ פאַר די שונאים!“ אַ. — האָט זיך אַ מאָך

געטאָן מיט ביטורל, — זיי נישט אזוי גרויס ביי זיך; ביידע קאָסמאָס זענען נישט מער ווי איינער, וואָס לאָזט זיך זייער פלייכט כאַפן אויף דער ווענטקע, ווי איצט, למשל ו' און אויס-שיסנדיק אין אַ הויכן געלעכטער, האָט זי זיך אויסגעדרייט צו אונדז מיטן רוקן און אַוועקגעשפרונגען, ווי אַ ציג צווישן די ביימער. דעמאָלט האָב איך דערזען, אז זי האָט אַ שוואַרצן צאָפ, גראָב ווי אַ האַנט און לאַנג ביז צום אויבערשטן זוים פון איר קלייד. אינם זעלבן אָונט האָט אינם יעגלינע-וועלדל, באַלויכטן פון דער לבנה, אָפגעהילכט אַ דאָינא אַ דאָינא צאָט ווי אונדזער עבר, און יונג ווי אַ פריילינג-פלימל. די מעלאָדיע האָט אָפגעקלונגען זייער ווייט, אָבער זיך נישט דער-נענטערט. קאָסמאָס האָט איבערגעלאָזט דאָס פערד, דעם מוש-קעט און אַוועק אָפזוכן די היצערנע פלייטע, בעת איך בין אים נאָכגעגאַנגען טריט ביי טריט, פירנדיק די פערד פאר דער צוים. אָבער די פלייטע איז אפנים געווען פארפישופט, ווייל ווען מיר האָבן זיך דערנענטערט, האָט זי זיך געלאָזט הערן ערגעץ אַנדערש. נאָכדעם איז דער טייוול געקומען קאָסמאָס צו הילף און דער פשוף איז אַוועקגענומען געוואָרן. כ'האָב פאר-לוירן קאָסמאָס שפורן. די פלייטע האָט שוין מער נישט גע-שפילט. דעמאָלט האָט די נאָכט איינגעהילט דעם וואַלד אין טרויער. כ'האָב צוגעבונדן די פערד צו אַ צוים און פאַררוי-כערט מיין לייולקע, וואַרטנדיק ביז דער טריבער הימל וועט אונדז ווידער באַווייזן זיין מלכה אינם זילבערנעם מאַנטל. און אז די לבנה האָט צו אונדז פונדאָסניי געשיקט דורך די צווייגן איר צארטע פלאַסקייט, האָבן זיך צוויי קולות דעהערט אויפן ווייסן וועג, וואָס האָט זיך געצויגן עטוואָס נידעריקער פון דער סטעושקע, וווּ כ'האָב גערויכערט מיין לייולקע. כ'האָב זיך אויסגעצויגן אויפן בויך און אראָפגעקוקט. קאָסמאָס האָט גע-האַלטן די פאַסטושקע פאר דער טאַליע און איר געגלעט דעם צאָפ. ס'איז געווען אינטערעסאַנט צו הערן, וואָס קאָסמאָס האָט איר געוואָגט: שיינע טשאַפאַניטצא (* מיינע! פרוכט פול מיט

(* טשאַפאַניטצא: קליין פאַסטושקעלע, אויף רומעניש

זון און געביסן פון תאוה. כ'ועל האסן די זון, וואָס באַ-
 זיצט דך, וויפל ס'גלוסט איר; כ'ועל פאַרשילטן דעם ווינט,
 וואָס צערטלט דך אָן מורא, און כ'יבין אייפערזיכטיק צו די
 לעמעלעך, וואָס דו דריקסט צו דייע ברוסטן. כ'וואָלט גערן
 געווען די הילצערנע פלייטע, וואָס דייע ליפן קושן יעדן טאָג,
 און איינער אליין וועל איך זיך שלאָגן מיט דער „פאַטעראַ“, כדי
 דיר צו פאַרשאַפן פאַרגעניגן! אַ פאַרשפורטע האָט די גע-
 ליבטע געמורמלט: „לאָז צורו די „פאַטעראַ“, קאַסמאַ, פאַר-
 לאָז דעם וואָלד און זיי מיינער, בלויו מיינער!“ און קאַסמאַ
 האָט דערויף אָפגעענטפערט: „אַ, מיין אָרעמע טשאַבאַניטשאַ,
 דו פאַדערסט פון אַ דעמב, ער זאָל וואַקסן אונטערן פעט!
 דו פאַדערסט פון אַ דונער, ער זאָל דונערן אין אַ טאַפּ! דו
 פאַדערסט פון קאַסמאַן ער זאָל דיר אליין געהערן! דו וואָלט
 געהאַט צופיל, אָבער מיר וואָלט תמיד עפעס געפעלט!“ ביי
 דידאָזיקע ווערטער האָט די קליינע פאַסטושקע צעבראַכן די
 פלייטע מיט די פיס, אויסגעשפרייט די הענט, ווי אַ טייבעלע
 די פליגל און פאַרשוונדן אויפן ווייסן וועג, וואָס האָט זיך
 צונויפגעצויגן אין דער ווייט. קאַסמאַ איז איר נישט נאָכגע-
 גאַנגען; ער האָט אריינגערוקט צוויי פינגער אין מויל און
 אויסגעפייפט אונדזער אָפגעשמועסטן סיגנאַל. כ'האַב אָפגעענט-
 פערט, און מיר האָבן פאַרלאָזט די ערטער.

„מיט זרײַ יאָר שפּעטער זענען מיר דורכגעאַנגען אַ
 וואָלד, וואָס איז געלעגן אַ סך ווייטער פון דידאָזיקע ערטער.
 ס'האַט גערעגנט. מיר זענען נאָכגעגאַנגען די פערד טריט ביי
 טריט. מיטאַמאָל באַמערקן מיר, ווי הויך אויפן וועג לייגט אַ
 פרוי אַוועק אַ פעקעלע ביים זויס און ווערט פאַרשוונדן
 צווישן די קוסטעס. מיר זענען שנעל צוגעלאָפן. דאָס איז
 געווען אַ קליין קינד, איינגעוויקלט אין אַ דעק, די מעטריקע,
 וואָס איז געהאַנגען אויף זיין האַלדז, האָט עדות געזאָגט, אַז
 עס איז אַלט צוויי יאָר און ס'הייסט ירמיהו. עס האָט נישט
 געוויינט, נאָר עס האָט געהאַט אַ פאַרווונדערטן פנים, דאָס
 איז מסתם אַ יונג צווייגעלע פון אַ דעמב, וואָס וויל וואַקסן

אין וואָלד: כ'נעם אים צו זיך! אזוי האָט אַ זאָג געמאָן קאָסמאָ און דיך אַרײַנגעלייגט אין זײַן טאַרבע. מ'האַט דיך גענערט מיטן זאַפט פון געבראַטן פלייש; אין עלטער פון דריי יאָר האָטו געטרונקען ווײַן פון דער פּלאַסקאַ. צו זעסט יאָר האָטו געקענט שווימען. היינט האָטו אַרױסגעלאָזט די ערשטע קױל פונם מושקעט. מאָרגן וועסטו האָבן דײַן פּערד, דײַנע פּיסטאָלעטן און דו וועסט גײן אַהײן, וווּ דײַן גורל וועט דיר פירן.

„מײן גורל האָט צוערשט זײער קנאַפּ חסד צו מיר אַרױסגעווײן.

„ס'איז קױם אַ יאָר אַרײַבער זײנט יענע נאַכט פון אַנט-פּלעקונגען, ווען ס'איז פּאַרגעקומען די ערשטע שלאַכט מיט דער „פּאַטעראַ“, לױט ווי אײך געדענק. כ'האַב נאָך נישט געהאַט באַקומען מײן מושקעט, אָבער כ'האַב שױן געקענט אױף אַ מרחק פון פּופציק טריט דורכלעכערן מיט מײן פּיסטאָלעט אַ „קאַסױלאַ“*. אױפּגעהאַנגען אױף אַ בוים. נישט האָבנדיק די מעגלעכקײט דורכצולעכערן דאָס האַרץ פונם שונא, פלעג אײך האָבן הנאה צו שיסן אױף קאַסױלאַס, בײ דער לבנה-שײן, אָדער אין אױער פון מײן פּערד. דאָס איז געווען זײער לײכט. אַ סך שווערער איז געווען צו טרעפן אין ברוסט פונם שונא. בעת ס'האַט זיך מיר פּאַרגעשטעלט די געלעגנהײט.

„אײן יענער צײט פלעגן מיר זיך אַלע צונױפּטרעפן בײ דער לעפּצונג פון טײך סערעט. אַביסל העכער איז דער וואָלד געווען געדיכט און ווילד; און דאָרט האָבן מיר אײנמאַל אין אַ טאָג געדאַרפט צוטיילן צווישן צווייאונדרייסיק מאָן אַ נישקשהדיקן רױב, וואָס איז אױף דער העלפט געווען באַצאָרט און אױף דער העלפט צוגעלעקנט אױפן דױני. אָבער אײנער

* קאַסױלאַ: אַ פּױערישע הײל, געמאַכט פון שעפּסן-פּעל.

א ראָנאַטקע-האַלטער, א נוקם-ונוטר ווי אַ שוויגער, וועלכער האָט געטראָגן אַ פעס אויף אונדז צוליב עפעס אַ שאָדן וואָס קאָסמאַ האָט אָנגעמאַכט אויף זיין פאַראַם, האָט דערשמעקט אונדזער קעגנוואַרט. ער האָט אונדז פאַרמסרט פאַר דער בראַיאַלער אַדמיניסטראַציע, וועלכע האָט תּיכּף אַרויסגעשיקט אַ שטאַרקע פּאָטעראַ. צום גליק פאַר אונדזערע מענטשן, איז זי אָנגעקומען צו שאַעט, פּדי אונדז פּלוצלונג צו כאַפּן, אַרומרינגלען און אויסהרגענען; אָבער זי האָט באַוווּן אונדז צו פאַרשטעלן די בעסטע וועגן.

„קאָסמאַ האָט געשט פאַר אַ מענטשן, וועלכער האָט זיך נישט געהאַלטן ביי איינעם אָדער ביי עטלעכע באַשטימטע פּלענער; ער האָט געהאַט הונדערט. מ'האַט אויך גע-וויסט, אַז ער איז אַרומגערינגלט מיט געפערלעכע און גוט-באַוואַפּנטע מענטשן, תּמיד אין אַן אומבאַשטימטער צאָל. דאָס איז גענוג געווען צו צעטומלען די פאַרקויפטע אָנפאַלער, וועלכע, נישט קוקנדיק אויף זייער גרויסער צאָל, זענען דאָך געווען גרויסע פּחדנים, און געציטערט מיט זייער פּעל, אָנצו-הייבן אַ קאַמף מיט מענטשן, וואָס שטייען אויסערן געזעץ, הארטנעקיק אין זייער חשק צו לעבן אויף דער פּריי, אָדער גרייט צו פאַרקויפּן טייער זייער לעבן. דער פּריי, וואָס איז באַ-שטימט געוואָרן פאַר קאָסמאַס קאַפּ, האָט זיי ווייניק אָנגעדאַקט, ווייל זיי האָבן געוויסט מיט וואָס דאָס שמעקט.

„אָנהייבנדיק פון מיטאַג, איז קאָסמאַ געווען דער ער-שטער, וועלכער האָט דערשפּירט אַ סכּנה. ער האָט שטאַרק געגלויבט אינם פאַרגעפּיל פון די פּערד. זיין פּערד און עליעס פּערד פּלעגן זעלען זיך טועה זיין. דידאָזיקע שיינע חיות, אויסגעדערעסירט פון לאַנגע יאָרן, פּלעגן אויף אַ ווייטן מרחק דערשמעקן די אָנזעהנדייט פון שונא און געבן וועגן דעם צווייטן דורך באַזונדערע סימנים, וואָס נאָך קאָסמאַ אליין האָט באַגרייפּט.

„ס'איז געווען אין אויגוסט. מיר האָבן פאַרענדיקט די חלוקה פון דער קאָנטראַבאַנדע און ס'איז אונדז אויסגעקומען

צו וואַרטן ביז ביינאַכט, כדי אריבערצופאַרן דעם טייך סערעט
 אויפן פאַראַם. פונקט דעמאָלט האָט קאָסמאַס פערד אויפגע-
 הערט צו קייען גראָז, אָנגעשפיצט די אויערן מיטן ווינט,
 געפירקעט, און פון צייט צו צייט, צוגעשמידט די נאָזלעכער
 צו דער ערד, פונקט ווי עס וואָלט געהערט אַ גערויש. קאָסמאַ,
 וועלכער פלעגט אומעטום און שטענדיק לייגן אָן אויג אויף
 זיין פערד, האָט באַמערקט די דאָזיקע אומרויקייט, זיך אויפ-
 געהייבן, אים געגלעט דעם קאָפּ און צו אים גערעדט:

— מיין בולאַן, מיין שיינער בולאַן, זאָג מיר נאָר, צי
 די תּלִיח־פעטליע דערנענטערט זיך צום האַלדז פון דיין באַלעבאַס.
 „און, אויסדרייענדיק זיך צו זיינע לייט, האָט ער,
 אַרויסגעגעבן אַ באַפעל:

— לאָדנט אויס אייער געווער און לייגט אַריין פּרישן
 פולווער. דאָסזעלבע זאָלט איר טאָן מיט די פּיסטאָלעטן.
 מען האָט תּיכּף אויפגעהערט צו לאַכן. די פּנימער זע-
 נען געוואָרן פאַרטונקלט. מ'האַט געהאַלטן קאָסמאַן פאַר אַ
 דעספּאָט, דאָך פלעגט מען אים אַלץ מוחל זיין צוליב זיין
 חכמה. ער איז געווען אונדזער גאָט און אונדזער האַר.

די עלנדע גלאַקן פון אַ שכנותדיק דערפּל האָבן אָנ-
 געזאָגט די שעה פון אָוונט-געבעט. אַלץ איז ביי אונדז געווען
 גרייט צום אָפּפאַר, ווי מיטאַמאָל איז אָנגעקומען דער שומר.
 וואָס איז געזעסן אויף אַ בוים און האָט געמאָלדן, אַז ס'דער-
 נענטערט זיך אַ פּור, איינגעשפּאַנט אין איין פערד און אָנגע-
 טריבן דורך אַ פּויער. קאָסמאַ האָט מיר מיט עליען אַ ווינק
 געטאָן, מיר זאָלן זיך באַהאַלטן צווישן די ביימער. דער פּויער
 איז צוגעפאַרן און זיך אָפּגעשטעלט פאַר אונדזער באַנדע:

— אַרבוזן, אַרבוזן, ווילע לייט! כ'האַב זייער גוטע
 אַרבוזן, האָט ער אויסגעשריגן, דרייענדיק מיט אַ פאַר דער-
 שראַקענע אייגן.

— זייער גוט, האָט אָפּגעענטפּערט קאָסמאַ. אָבער ס'איז
 אַ שאַד, וואָס דו ביסט אָנגעקומען צו שפעט: מיר האַלטן
 ביים אָפּפאַרן.

— קען איך האָפֿן די העזה אייך צו פרעגן, אין וועל-
כער ריכטונג איר האָט בדעה זיך צו לאָזן מיט אזאָ גרוי-
סער צאָל מענטשן?

— מיטן גרעסטן פֿאַרענדיגן! מיר גייען אַהין, פֿון וואָ-
נען דו קומסט איצט אָן. און מיט דער זעלבער העזה וועל
איך דיך אויך פרעגן אַ שאלה: האָסטו נישט אַמאָל באַמערקט
אויפֿן וועג, ביים אַרײַנגאַנג אין וואָלד, אַ לאַגער פֿון דער
שטראָף-אַפטיילונג?

— קיין איין פֿלוב נישט, מיין טייערער! קיין איינעם
פֿון דידאָזיקע פֿאַרשטאַלטענע הענקער!

— אזוי, אזוי! האָט אַ מאַך געטאָן קאַסמאַ מיט אַ
מינע פֿון אַן איבערגעצייגטן מענטשן.

און ער האָט זיך געווענדעט צו אונדז:

— האַרכט אויט, חברים! אין וועג אַרײַן, איידער די

זון פֿאַרגייט!

דערנאָך האָט ער געזאָגט דעם פֿלומרשטן אַרבייזן-סוחר:

— אַ דאַנק, ברודער. איצט האָב איך צו דיר אַ ביטע:

פֿאַרנדיק צום פֿאַראַם, וועסטו באַגעגענען אַ פֿאַרשוין, ווי איך,

וועלכער האָט אַרום זיך צוויי מאָל אזויפיל מענטשן, ווי דו

זעסט איצט. מ'רופֿט אים עליע. אַלזאָ, זאָג אים אין מיין נאָ-

מען, אַז ער זאָל מיר נאָכגייען מיט אַלע זיינע מענטשן;

און פֿדי זיינע ווערטער זאָלן אים איבערצייגן, זאָלסטו אים

ווייזן דידאָזיקע גאָלדענע מטבע, וואָס איך וועל באַלד אויס-

פֿויגן צווישן זיינע פינגער. די מטבע קענסטו באַהאַלטן בי-

זיך, אַלס זפרון פֿון קאַסמאַן.

— דאָס ביסטו קאַסמאַ? האָט אַ זאָג געטאָן דער פֿאַר-

שער פֿויער, אַנשטעלנדיק אַ פֿאַר נאַרישע פֿאַרחידושטע אויגן,

זאָל זיין געלויבט דער אויבערשטער, און געבענטשט זיין

העג!

— אַ דאַנק פֿאַר דיין ברכה, גוטער קריסט.

„דער שפּיאָן פֿון דער פֿאַטעראַ איז אַפּגעפֿאַרן, גלויבן-

דיק אַלץ, וואָס קאַסמאַ האָט אין אים אַרײַנגערעדט.

בעת די פור האָט זיך דערווייטערט, האָט קאָסמא פאר-
ריסן דאָס פנים צום הימל און אויסגעשריגן:
— כאַרשטונקענער פאַראַמטשיק, דיין מסירה וועט דיר
טייער קאָסטן.

און צורופנדיק מיך:

— גיי, ירמיהו, שנייד ארום די קוסטעס, קלעטער ארויף
אויף אַ בוים און זע, וואָס דער באַלעגאַלע וועט טאָן, קומענ-
דיק צום ארט, ווו דער וועג פאַרבויגט זיך. איך לאָז זיך
מיין פאַרד אָפּגאַלן, אויב דאָס איז אַן אמתער אַרבוזן-הענדלער!
אַ ביסל שפעטער בין איך געקומען צוריק און געמאַלדן:
— ער האָט פאַרלאָזט זיין פור, זיך אַרויפגעוועצט אויפן
פערד און שנעל ווי אַ בליץ נעלם געוואָרן.

— אַ דאנק פאַרן אַרבוז! האָט אויסגעשריגן קאָסמא.

און ער האָט זיך פאַרטראַכט. די מענטשן האָבן שטי-
לערייט געשמועסט צווישן זיך. עליע האָט זיך אָנגערופן:
מען וואָלט זיך אפשר געדאַרפט באַפרייען פון דער קאָנ-
טראַבאַנדע און זי באַהאַלטן אין די קוסטעס.

— יא, האָט געענטפערט קאָסמא; מ'וועט דאָס דאַרפן
טאָן, אינם פאַל, ווען מיר וועלן מוזן דורכשניידן די בלאַטעס.
ווייל אָט וואָס איך טראַכט: ס'געפינען זיך דאָ צוויי וועגן
און איין סטעזשקע. די סטעזשקע גייט אונדז נישט אָן. ס'איז
פאַר אונדז אַלץ איינס, צי זי געפינט זיך אונטער אַ שמירה
אָדער נישט, ווייל דאָרטן קענען מיר זיי אויסקוילן איינעם
נאָכן אַנדערן, ווי שעפסן. די פאָטעראַ איז געוויס איינגעטיילט
אויף אַזא אופן: איין העלפט געפינט זיך אויפן וועג, וואָס
פירט וואַסער-אַרויף צום סערעט, און די צווייטע העלפט אויפן
וועג, פון וואַנען דער שפיאָן איז נאָר וואָס אָנגעקומען. די
ידיעה, אַז מיר וועלן אויסקלויבן אָט דעם לעצטן וועג, וועט
דעציידירן דעם קאָמענדאַנט צו באַפרייען דעם וועג, וואָס ציט
זיך לענגאויס דעם טייך און קאָנצענטרירן דאָ זיינע מענטשן.
מ'דאַרף נאָר דערגיין, צי ער וועט אַוועקנעמען אַלע, אָדער
בלויז אַ העלפט פון זיינע מענטשן, און וויפיל מענטשן וועלן

בלייבן אָפצוהיטן דעם וועג פונם סערעט. דאָס וועט יוֹמיהוּ, דארפן אויספאַרשן. נו; ירמיהוּ! באַווייז נאָר, אז דו ביסט ראוי? צו לעבן אויף דער פריי! איך וועל דיך פאַרשטעלן פאַר אַ קליין פישער-יינגעלע און דו וועסט אַוועקלויפן פאַרוועסערייט, מיט אַ בלויון קאַפּ, מיט אַ שטעקן אין דער האַנט לענגאויס דעם טייך. אז דו וועסט זיך אָנשטויסן מיטן נעסט פון די „פּאַטעראַשעס“ (*), זאָלסטו זיי זאָגן, אַ פאַרסאַפּעטער, אז דיין מאַמע האַלט ביים שטאַרבן און אז דו גייסט אין שטאַט אַריין ברענגען דעם פּאַפּ, פּדי זי זאָל זיך קענען פאַר אים מתוודה זיין. דאַרפסט דאָס אָבער זאָגן אַ פאַריאַמערטער און בשעת מעשה דארפן זיך דיר טרערן גיסן פון די אויגן. דו הערסט? האַסט קיינמאַל נישט געוויינט, טו וויין-זשע איצט ווי אַ פּוילע פרוי! און קום תיכף צוריק, דורכשניידדיק זיך אַ וועג צווישן די קוסטעס.

„מער פון פופציק פּאַטעראַשעס, באַוואָפּנטע מיט ביקסן און שווערדן, זענען געלעגן אויסגעצויגן ביים אַריינגאַנג פון וואַלד און גערויכערט. בעת איך בין פאַרבייגעגאַנגען נאָענט פון זיי, קלאָנגדיק ווי אַ פּוילע פרוי. דאָס וויינען איז מיר אָנגעקומען זייער לייכט, ווייל כ'האַב זיך פאַרגעשטעלט, אז קאַסמאַ און עליע זענען געהרגעט, גענומען אין געפּענגעניש, אויפּגעהאַנגען, און אז איך מוז גיין באַארבעטן די ערד, ווי אַ שקלאָף.

— הע! יאַטל! ווהיין לויפסטו דאָס אזוי מיט אַ גע-וויין? אפשר האַסטו פאַרלוירן דיין מוטער?
— כ'האַב זי נאָך נישט פאַרלוירן, זי האַלט אָבער ביים שטאַרבן; איך גיי אין שטעטל אַריין רופן דעם פּאַפּ.
— זאָלן איר די חטאים פאַרגעבן ווערן! זאָג נאָר, קליינטיקער, האַסטו אַמאָל נישט געזען דאָרט, פון וואַנען דו

קומסט, באַוואַפנטע מענטשן, וואָס רייטן אויף פּערד, אָנגעטאַן
 הי פּויערים?

— יאָ, כ'האַב זיי באַגעגנט.

— אַ סך?

— אפשר צוויי מאָל אַזוי פיל חי איר.

— און פון וועלכער זייט קומען זיי אָן?

— פון גאַלאַצער ריכטונג, דורכן גרויסן טראַקט, וואָס

פירט צום פּאַראַם.

— אַוודאי אַזוי! האָט אויסגעשריגן דער שעף פון די

פּאַטעראַשעס, אַ צופרידענער, אויסדרייענדיק זיך צו זיינע

מענטשן. אונדזער גרויסער קאַמענדאַנט איז געווען גערעכט,

וואָס ער האָט קאַנצענטרירט זיינע מענטשן אויף דעמדאָזיקן

אַרט! אַך, ווי גוט! אַלע באַנדיטן וועלן מיר פּטרן! מיר

מעגן דאָ פאַרבלייבן רויק און רויכערן אונדזערע ליילקעס.

— זייט געזונט, גוטע מענטשן, האָב איך געזאָגט צו זיי.

— גיי געזונט, קליינטשיקער. אפשר ווילסטו זיך אויפ-

זעצן אויף איינעם פון אונדזערע פּערד, פּדי גיכער אָנצוקומען

אויפן אַרט?

— אַ דאַנק, כ'האַב מורא, איך זאָל נישט אַראָפּפאַלן.

— וואָס טוסטו?

— כ'כאַפּ פיש מיט מיין טאַטן.

די זון האָט באַרירט דעם האַריזאָנט מיט איר רויטן

דיסק, ווען אונדזער באַנדע האָט מיט אַלעמענס הסכמה זיך

געלאָזט אין וועג אַריין, לענגאויס דעם סערעט. מיר זענען

געווען גרייט אָנצופאַלן אויף אַ גרופּע פונם שונא, אים צע-

טרייבן און מאַכן פליטה, איידער ס'וועט אָנקומען אַ גרויסע

פאַרשטאַרקונג פון דער פּאַטעראַ, צוגעצויגן דורך דער שיסע-

ריי. בעת מיר האָבן גערירט, האָט קאַסמאַ געזאָגט צו די

מענטשן:

— שוין אַכט יאָר לעבן מיר ציוואַטין אויף דער פּריי.

נישט האַבנדיק דאָס רעכט זיך צו באַקלאַגן אויף אונדזער
 נורל, ווייל ביז איצט זענט איר געווען בלויז באַאמרויקט
 פון קליינע צוזאַמענשטויסן. ס'איז אָבער מעגלעך, אז איצט
 העלן עטלעכע באַצאָלן מיט זייער לעבן. איין זאך ווייסן מיר
 אָבער אַלע, אז אַ יאָר אויף דער פריי האַט אַ גרעסערן ווערט,
 ווי זיין פאַרשקלאַפט אַ גאַנץ לעבן. נישט די צאָל יאָרן שפּילט
 אַ ראָל אין אונדזער לעבן, נאָר די שעה, וואָס מ'לעבט דורך
 אַן צרות. פאַר אַ פרייען מענטשן איז דער טויט אַרץ, וואָס
 איז נישט פאַרבונדן מיט פרייהייט. און וואָסער טויט? אַ טויט
 אַן אַ סוף. אַט קוקט אַן אונדזער קינד ירמיהו; ער וועט
 זיך באַלד אָנשטויסן מיט דערזעלבער סכנה וואָס מיר; און
 בלויז איך אַליין ווייס אויף וויפיל ער איז מיר טייער, ווייל
 ער שטאַמט פון אונדזער בלוט. אַלץ איינס, אים, ווי אונדז,
 אַלעמען ווינטש איך בעסער דעם טויט איידער ווערן פאַרשקלאַפט.
 דער „וואַטאָף“ פון דער באַנדע, וועלכער פלעגט אָנפירן
 מיט די גנבה-אַפּעראַציעס, לויטן באַפעל און לויט די אָנזוי-
 זונגען פון קאָסמאַן, האַט אָפּגעזעטפערט אין נאָמען פון
 זיינע מענטשן:

— מיר טראַכטן אזוי ווי דו, קאָסמאַ: אַ פריי לעבן
 אָדער שטאַרבן.

נאָך דידאַזיקע ווערטער איז מען אַוועק אין אַ משונהדיקן
 גאַלפּ. בלויז אַ וואַנט וואָלט געקאָנט איינהאַלטן אַזאַ כוואַ-
 ליע. מיר זענען אַלע געווען אָנגעטאָן אין קורטקעס פון
 אַקסן-פעל, וואָס האָבן אונדז פאַרשטעלט די ברוסט; מיר
 האָבן גיכער מורא געהאַט פאַר די קוילן, וואָס קענען טרעפן
 אונדזערע פערד, ווי פאַר זיך אַליין. מיין ארט איז געווען
 אין דער שפיץ פון דער באַנדע, צווישן קאָסמאַן און עליען.
 ס'האַט קיין רגע נישט געדויערט, ווי מיר זענען אָנגע-
 פאַרן אויף די פּאָטעראַשעס. יענע, נישט וויסנדיק וועגן וואָס
 ס'האַנדלט זיך, זענען אַרויף שנעל אויף זייערע פערד. מיר
 זענען זיך נאָך זיי אַ לאַז געטאָן אין דער האַלב-פינסטערניש
 פונם וואַלד, און אונדזערע מושקעטן האָבן געשפיגן מיט אַ

טראסקעדיקן האַגל, וואָס האָט אַלץ איינגעהילט אין אַ גע-
דיכטן רויך. מיר האָבן זיך שוין געהאַט צעשפּרייט צווישן די
ביימער, פּדי צו לאָזן זיך אין אונדזער וועג אַריין, ווי מיטא-
מאָל האָט זיך דערהערט אַ ביקסן-שיסעריי, און אַ קויל, וואָס
האַט מיר געטראָפּן אין נאַקן, האָט מיך אַראָפּגעוואָרפּן פּון
מײן פּערד.
דאָס איז אַלץ, וואָס כּוהאַב געוויסט אין דער ערשטער רגע,

„דער מאָמענט נאָכדעם איז געווען פאַר מיר פּונקט אזוי
טרויעריק, ווי דער טויט אין ווי שקלאַפּעריי-
ליגנדיק אויף דער ערד אין מײן בלוט, האָב איך גע-
זען, ווי אונדזער מחנה דרייט זיך אויס צום שונא, טרעט
אַריין אין אַ שרעקלעכן קאַמף מיט פּיסטאָלעטן און מעסערס,
בלויז פּדי צו ראַטעווען מײן לעבן. די סכּנה איז געווען זיי-
ער גרויס, ווייל די פּאַטערעאַ האָט אַ ליאַדע רגע געקענט צו-
שיקן פּאַרשטאַרקונגען. מ'איז שוין פּמעט געווען פּאַרטיק. דער
נצחון איז געווען אַ געזיכערטער. די שווערדן פּון קאַסמאַ,
עליען און פּון וואַטאָף האָבן געהאַקט איבער די קעפּ פּון די
פּאַטערעאַשעס. די ישועה האָט זיך דערנענטערט צו מיר און,
שטעלנדיק זיך אויף די קני, האָב איך זיך אויפגעהייבן און
אויסגעצויגן די הענט.

אַבער מײן גורל איז געווען אַנדערש אָנגעצייכנט. אין
דערזעלבער רגע האָט די ערד אַ ציטער געטאָן אונטערן
גאַלאָפּ פּונם שונאס מיליטער, וואָס איז געקומען צו הילף.
די פּאַטערעאַשעס האָבן אויפגעעפּנט אַ העפּטיקע שיסעריי.
דאמאָלס האָב איך דערהערט קאַסמאַס געשריי, וואָס האָט גע-
קלונגען אין דער פינסטערניש פּון דער נאַכט:

— פּאַרבלייב דאָ! איך וועל דיך ראַטעווען!

„און אונדזערע האָבן פּאַרקירועט די פּערד און געלעב
געוואָרן. כּוהאַב פּאַרלירן דאָס באַוויסטוויין.
.....

כ'האָב זיך אויפגעכאַפּט, מיט הענט צוגעבונדן צום רוקן, צווישן אַ שוואַרצער מאַסע פון די פּאַטעראַשעס, און אַ פינסטערניש, וואָס איז געווען אזוי שוואַרץ, ווי די נשמה פון די פּאַטעראַשעס און ווי מיין עתיד. מ'האָט אָנגעצונדן צוויי שטורקאַצן און, ביי זייער רייכערדיקן פּלאַם, האָב איך געזען, ווי מ'האָט געפירט צוויי פון אונדזערע, שווער פאַר-וונדעט און געבונדן, ווי איך.

„איינער פון זיי איז געשטאַרבן אויפן וועג. דעם צווייטן האָט מען אויפגעהאַנגען. כ'האָב זיי מקנא געווען. ווייל איך בין באַשטימט געוואָרן אַלס קנעכט אינם הויף פון אַ גרויסן גריכישן באַיאַר, דעם אַרכאַנט סאַמוראַקיס.

דאָס איז געווען אַן אמתע פּעסטונג, אַרומגערינגלט מיט הויכע ווענט און אָפּגעהיט סיי בייטאָג סיי ביינאַכט דורך אַלבאַנער, אמתע ריזן. די דאָזיקע גרויסע הויז, ווייס ווי שניי, איז געלעגן פונקט אויפן מיטן וועג פון בראַילא קיין גאַלאַטין, אויף אַ שיין בערגל, וואָס האָט באַהערשט דעם פּליין פונם סערעט. די ברייטע טויערן, וואָס זענען געווען אָפּן פון זון-אויפגאַנג ביז שקיעה-צייט, די עספּלאַנאָדע, די סך באַלקאָנען פון מאַסיוון האַלץ, די שמייכלדיקע פּענסטער און די אומגעהויערע גאַל-קעס. האָבן געמאַכט דעם איינדרוק, אַז אין דעמדאָזיקן הויז האָט יעדער איינער געפונען אַ מקום-מנוחה און גליק.

אין דאָס הויז האָט אינדעראמתן געגעבן מנוחה און גליק, אָבער נישט יעדן. טאָג איין, טאָג אויס פּלעגן זיך פאַר די ערן-טויערן אָפּשטעלן גרויסע פּאַסט-פורן, געשפּאַנט אין פיר אָדער אין זעקס פּערד. באַיאַרן, הויכע אַדמיניסטראַטיווע באַאַמטע, אָדער סתם רייכע לייט, רומענער, גרעקן אָדער טערקן, אין דער באַגלייטונג פון זייערע ווייבער, פּלעגן דאָרט אַראָפּ-שטייגן, אָפּטרייסלען דעם שטויב אָדער דעם שניי פון זייערע פירשטלעכע מאַנטלען, וואָס זענען געווען אַרומגענייט מיט זייד.

די אַלבאַנישע משרתים פלעגן זיך בוקן ביז צו דער ערד און קושן די זוימען פון זייערע בגדים. און דער מעכטיקער באַ- לעבאַס אַליין, דער אַרכאַנט סאַמוראַקיס, דער הערשער איבער דער געגנט און איבער די „ווענעטיקעס“* פלעגט זיי מאַכן אַ פיינעם קבלת-פנים“.

ווי נאָר כ'בין אָנגעקומען אין הויף אַריין, האָט מען מיך אַריינגעשלעפט צום אַרכאַנט, די הענט פסדר געבונדן, פונקט ווי כ'וואָלט געווען פּעיק אַלעמען אויסצוהרגענען. דער אַרכאַנט איז איינער אַליין געלעגן אויסגעצויגן אויף אַ דיוואַן, אינם שאַטן פון פּלאַנטערנדיקע וויין-צווייגן. ער האָט געהייסן באַ- פרייען מיינע הענט און האָט אויף אַ ברוטאַלישן אופן פאַר- טריבן מיינע הענקער, וועלכע האָבן זיך הינטערוויילעכטס אַרויס- גערוקט פון צימער, בויגנדיק זיך ביז צו דער ערד.

„מיר האָבן איינער דעם צווייטן באַשאַנקען מיט דורכ- דרינגלעכע בליקן, ער, זייער רויק, איך, פול מיט שנאה. דער ארכאַנט איז געווען דער ערשטער אַריסטאָקראַט. וועלכן כ'האָב געזען. זיין שוואַרצע באַרד איז מיר נישט געפּעלן געוואָרן, אָבער זיין לאַנגע פיגור איז געווען איידל און צאַרט אינם געפרענדזטן מאַנטל. זיין האַנט, באַפּוצט מיט שיינע רינ- גען, האָט פּויל געהאַלטן דעם טשיבעק פון בערנשטיין. ער האָט מיך געפרעגט און איך האָב אים אָפּגעענטפערט אויף גריכיש :

— ווי אזוי רופט מען דיך ?

— ירמיהו.

— קאָסמאַס זון ?

— דער זון פון וואַלד.

דער אַרכאַנט האָט אויפּגעהייבן די האַנט מיט אַן אָפּ-

געמאַטערטן זשעסט :

— ווי דרייַסט זאָלסט נישט זיין, וואָרף אוועק דיינע

קינצן! כ'ווייס, אַז דו ביסט גרייט זיך לאָזן ברענען

* ווענעטיקעס

רעבעדיקערייט: כ'ויל אָבער פון זיך עפעס דערוויסן. טאָ
האַרץ-זשע. אזויווי דיין עלטער דערלויבט מיר נישט דיך צו
שיקן אויף דער תליה, האָב איך בדעה דיך צו מאַכן פאר
משרת ביי מיר אין שטוב.

— וואָס? אַ משרת, דער זון...

— ... פון וואַלד, אויסגעצייכנט. אָבער וואַרט, דאָס איז נאָך
נישט אַלץ. אַ דאָנק דיר, וויל איך אַהער אַראָפּברענגען קאָס-
מאַן, און מאַכן אים פאר מיינעם אַ פאַרטרויונגס-מאַן.
„כ'האָב אויסגעשאַסן מיט אַ הייליכן געלעכטער;

— דו טראַכסט וועגן נאַרישקייטן, מיין אַרעמער אַרכאַנט!
„דער אַרכאַנט האָט געטאָן אַ האַסטיקן שפּרונג, אז דער
טשיבוק איז צעבראַכן געוואָרן און דער דיוואַן האָט אַ טראַסק
געטאָן. ער האָט זיך אָבער תיכף באַהערשט און אַ זאָג גע-
טאָן, גלייך ווי צו זיך אַליין:

— דאָסדאָזיקע יינגל זאָגט מיר „דו“, און רופט מיר
„אַרעמער“.

„און ווענדנדיק זיך צו מיר:

— ... זאָלסט וויסן, קליין אַדלערל מיינס, אז אַזעלכע
חוצפהניקעס הייס איך אָפּשניידן דעם עק פונם צונג.
„און ביי דידאָזיקע ווערטער, האָט ער אַ קלאַפּ געטאָן
מיט די הענט. צוויי באַוואָפנטע אידיאָטן זענען, ווי פון דער
ערד אַרויסגעקראַכן.

— ברענגט מיר צופירן דעם „אַן-לשונדיקן“! — האָט
ער באַפוילן.

„זיי זענען פאַרשוונדן געוואָרן און באַלד צוריקגעקו-
מען מיט אַ גרייז-גרויען מענטשן אין מיט אַ קוק פון אַ
משוגענעם. אויף אַ רמז פון זיין באַלעבאַס האָט ער מיר באַ-
וויזן דעם פּוסטן לאַך פון זיין מויל, ווי די צינג איז געווען
אַפּגעהאַקט.

„ווען זיי זענען אַרויסגעשיקט געוואָרן, האָט דער אַר-
כאַנט צו מיר געזאָגט:

— האַסטו געזען? פרוו רעדן אַנדערש פאַר עדות. דאָ

געפינט זיך בלויז איין איינציקער מענטש, וואָס קען זאָגן
וואָס ער וויל: דאָס בין איך, דער אַרכאַנט סאַמוראַקיס!
„נישט לייגנדיק קיין אַכט אויף זיין דראָונג, האָב איך
אים געענטפערט:

— דו ביסט אַ גוטער פּחדן, אַרכאַנט סאַמוראַקיס, און
דו טוטט זייט גוט, וואָס דו שפּאַצירסט נישט אַרום אין וואַלד:
דאָרטן וואָרטטו נישט געזאָגט אַלץ, וואָס דו וואָלט געוואָלט
זאָגן.

„דער אכזר האָט שטיל געלאַכט, פּאַנפּענדיק אונטער
דער נאָז:

— הום! הום! הום! מיין קליין בערעלע! דאָ, ביי
מיר, איז אויך אַ וואַלד, אַ וואַלד און אַ רעגירונג, ווייל איך
קען דיקטירן געזעצן. נאָכמער, איך ריזיקיר מיט גאַרנישט.

— צו אַלדע רוחות, מיט דיין וואַלד פון משרתים!

— זיי זענען מענטשן, פונקט אזוי שטאַרק, ווי איר!

— ווי מיר? אין לעבן נישט! דאָס זענען אַקסן, מסוגל

צו שלעפּן דיין סאַכע.

— נישט אַלע! מיין פּערזענלעכע גוואַרדיע באַשטייט
פון אמתע באַנדיטן, און אַלס עלטסטער פון דערדאָזיקער גוואַר-
דיע, וואָלט איך געוואָלט מאַכן קאָסמאָן, אָט דעם שרעקלעכן
באַנדיט, וואָס גנבעט ביי מיר די שענסטע ברייליאַנטן, דאָס
בעסטע געווער, די פּרעכטיקסטע טעפּיכער, זיידענע מלבושים,
די טייערסטע קאַשעמיר-סחורות, און פאַרקויפט עס דערנאָך די
אונגאַרן. און פאַרוואָס וואָלט ער נישט געוואָלט ווערן דער
ראש איבער מיין באַנדע? ער וועט האָפּן גאָלד, שיינע מלבושים,
שיינע ווייבער, און אפילו בלוט פאַרגיסן וועט ער קענען, וויפיל
ער וועט נאָר וועלן.

— דו רופסט אין מיר אַרויס אַן עקל, אַרכאַנט! אַ סוף
זאָל עס נעמען! גיב מיך איבער דיין הענקער!

— זיי פּאַרוזיכטיק, ירמיהו! ברענג מיך נישט אַריין
אין פעס!

— מיר וועלן זען! דערווייל גיב איך דיר צייט אויף טראכטן.
 „ער האָט אַ קלאַפּ געטאָן מיט די הענט. ביידע פּלביים פון דער גוואַרדיע האָבן זיך באַוויון.
 — פירט אַוועק דאָס יינגל אין קוזניע אויף אַרבעט, און ברענגט אים מיר צו פירן, ווען ער וועט עס פּאָדערן. אויב ער וועט זיך מיט עפעס פּאַרווינדיקן, וועל איך אליין באַשטימען די שטראַף. גייט!

דער אויפזעער איבער דער קוזניע איז געווען אַ צי-גינער, אַ ריו, אַן אַלטער שקלאַף, וועלכער איז געוואָרן מער שקלאַף, ערשט נאָך דער באַכרייונג. די אַרבל פּאַרשאַצט, די אויגן רויט, די ברוסט נאַקעט און באַדעקט מיט גרויע האַר, האָט ער מיך דורכגעשטאַכן מיט זיינע פּליקן, געקוועטשט מיי-נע הענט און מיר פּאַרשאַפן גרויס ווייטיק אין די מוסקולן. כ'האַב זיך קיין ריר נישט געטאָן, אָבער דאָס בלוט איז אויפ-געקאַכט געוואָרן אין מיר.

— דאָס איז דאָס „קליין אַדלערל“ פון אונדזער הער-שער! כאַ! כאַ! ס'דוכט זיך אים נאָך אַלץ, אז ער געפינט זיך אויף די שפיצן פון די דעמבעס! מיר וועלן אים אַראָפּ-האַקן די פּליגלען! האַ „קליין בערעלע“. נעם נאר דעם גרויסן האַמער און קלאַפּ אָט דאָ, אויף דעמדאָזיקן רויטן אייזן, נאָר קלאַפּ פעסט!

כ'האַב געקלאַפּט אויפן רויטן אייזן, וואָס ער האָט גע-האַלטן מיט צוואַנגען.

— אַך, פעטער, קלאַפּ און פּויג זיך גוט איין איבער דער קאָוואַדלע!

די מענטשן פון דער קוזניע האָבן געלאַכט. כ'האַב פעסטער געקלאַפּט דאָס אָנגעברענטע אייזן, וואָס ער האָט כּסדר געדרייט אין כ'האַב מיך איינגעפויגן איבער דער קאָ-וואַדלע, הייל כ'האַב געוואָסט, אַז איך דאַרף אַרבעטן. אָבער

פלוצונג האָט דער ציגיינער אַוועקגעריסן זיין אייזן; מיין האַמער האָט זיך אָנגעקלאַפּט אין דער הויילער קאַוואַדלע, אָפּגעשפרונגען אינדערלופטן, גלייך ווי אַ פּרוּזשינע וואָלט אים אַ שטופּ געטאָן, אין דערלאַנגט מיר אַ געזונטן קלאַפּ אין שטערן, וווּ ס'איז באלד אויפגעלאָפּן אַ בייץ. אַרום מיר האָבן זיך דעהערט צינישע געלעכטערס. דער ציגיינער האָט חוּז געמאַכט:

— אָט אויף אזא אופן לערנט מען אויס אַ מלאכה!
— און אָט, אויף אזא אופן דאַנקט מען פאַר דער אַר-
בעט ו! — האָב איך מיך אָנגערופן, — וואַרפנדיק אים דעם האַמער אין דער נאַקעטער ברוסט.

„דער שמיד האָט אַרויסגעלאָזט אַ זיילדן געשריי און האָט זיך אזש אַראָפּגעזעצט פאַר ווייטיק.
— לויפט שנעל און דערציילט עס אונדזער האַר. —
האָט ער אַ ריטש געטאָן, וואַרט, באַנדיט, איך וועל דיר באַלד אַריינצייילן הונדערט שמיץ מיט „אַקסענע אַדערן“ אויף דיין נאַקעטן רוקן!
„דער שליח איז צוריקגעקומען און האָט פייערלעך גע-
מאַרן:

— אונדזער האַר באַפעלט דעם שמיד אָפּצושיקן ירמיהוּן צום סטעלמאַך.
— דאָס איז אַלץ, וואָס ער האָט געוואָגט? — האָט זיך געבייזערט דער ציגיינער.

— דאָס איז אַלץ, האָט יענער הכנעהדיק אָפּגעענטפערט.
— אַלע בייזע, פינסטערע חלומות! — האָט געשאַלטן דער שמיד. וואָס האָט ער דאָרט אַזוינס אין הינטן, אָט דער הינטישער באַנדיט, אַז אונדזער האַר באַציט זיך צו אים מיט אַזוי פיל חסד!

„כ'בין איבערגעגאַנגען צום סטעלמאַך, אָבער אויך דאָרט האָב איך קיין האָניק נישט געלעקט. אַזוויי זיין וואַרשטאַט האָט זיך געפונען אין שכינות מיט דער קוזניע, האָט דער ציגיינער געזוכט אַ געלעגנהייט זיך נוקם צו זיין. און ער

האָט מיר אָפּגעטאָן אַ שפּיצל. בשעת איך האָב געהאַלפּן דעם סטעלמאַך אָנצוציען אָן אייזערנע רייף אויף אַ ראָד, איז דעם שמיד געלונגען (געוויס אין הסכם מיטן סטעלמאַך), שנעל צו פאַרבייטן די אָפּגעקילטע רייף אויף אַן אַנדערע, וואָס איז געווען אָנגעגליט אויף וויאַלעט-קאַליר. נישט וויסנדיק פון וואָס צו זאָגן, האָב איך די רייף אָנגענומען מיט דער האַנט און דאָרט איבערגעלאָזט אַ צוגעקלעפטע שטיק לייב. אויפגע- רעגט פון ווייטיק, האָב איך זיך אַ וואָרף געטאָן אויפן ציי- גיינער און אַראָפּגעשליידערט די קאָוואַדלע אויף זיינע פיס.

„איין פּוס איז אים צעקוועטשט געוואָרן. מיר איז אויס- געקומען איבערטראָגן „דרייסיק שמיץ אָקסענע אָדערן אויף אַ אָנגעטאָנענעם רוקן, פּדי די הויט זאָל נישט אָפּקריכן, — אזוי האָט געקלונגען דעם אַרכאַנטס באַפעל. ענדלעך האָט מען מיך באַשטימט אין אַ שטאַל פאַר אַ פּערד-משרר וווּ ס'איז מיר נישט געווען שלעכט און איך בין פאַרבליבן.

„צוויי יאָר זענען דורכגעלאָפּן, צוויי לאַנגע יאָרן, בעת וועלכע איך פלעג אָפּשטאַרבן אלע אינדערפרי ביים אויפשטיין. כ'האָב זיך אָפּט דערמאָנט אין קאָסמאָס ווערטער: „אַ טויט אָן אַ סוף“. אמתע ווערטער! אפילו דאָס גליק צו זיין צוזאַ- מען מיט פּערד, האָט מיר קיין שום פרייד נישט פאַרשאַפּט, ווייל דאָס זענען געווען חיות אָן כאַראַקטער, אָנגעשטאַפּט מיט האַבער, וואָס רירן זיך קוים פון פעטט, וואָס שלאָפּן שטייענ- דיקערייט, פּמעט בהמות. קוקנדיק אויף זיי, בין איך געקומען צום באַשלוס, אַז אַ וויל אומעטיק לעבן ווירקט ערגער אויפן גייסט, ווי שקלאַפּעריי.

„און באמת, פונקט ווי די פּערד, פלעגן די אַלפּאַנער פון דער גוואַרדיע שלאָפּן שטייענדיק, אַיינגעהילט אין זייערע „איליקעס“ מיט די ברייטע צעשניטענע אַרבל, אין „שאלוואַרן“, צוגעפאַסט צו זייערע פיס, אין פאַנטאַסל מיט פאַמפּאַנעס, און

א קליינע ווייסע פעסקע אראפגערוקט אויף אן אויער. חוצ-
דעם — א מיש-מאש פון קארנאוואל-מלבושים, באפוצט מיט
בראָדירונגען, מיט גאלטאָנען, מיט גילדענע פעדעם אין בא-
האַנגען מיט פיסטאַלעטן און שווערדן, וואָס האָט אָנגעטריבן
א פחד אויף מעוברתע ווייבער. אָט די מגושמדיקע ליידיקייטערס,
פארטעמפט פון גוט לעבן און שלאַפן, פלעגן מיך אָפט בא-
זוכן ביי דער אַרבעט און מיר שטענדיק שטעלן די זעלבע
נאַרישע שאלה!

„פילסטו זיך נישט בעסער דאָ ביי אונדו, איידער צו
פירן אַ לעבן פון אַ פאַרפאַלגטער היה?
„איך פלעג זיי ענטפערן!

— אַ הונט פון דער קייט קען קיינמאָל נישט פאַרשטיין
דאָס לעבן פון אַ וואָלף.“

„די קנעכט, מיינע חברים אין ליידין, האָבן נישט געהאַט
קיינ ווילן, קיין מוט. טאָג איין, טאָג אויס פלעגן זיי אַרבעטן,
ווי אייזלען, בעטן גאָט און האָפן צו געפינען אַ בעסער לעבן
אויפן הימל. כ'פלעג זיי באַזויערן אין טיף אין האַרצן האָב
איך זיי פיינט געהאַט.“

„אין משך פון דערדאָזיקער צייט, האָט מיך דער אַרכאַנט
דריי אָדער פיר מאָל אַריינגערופן, כדי מיר צו זאָגן, אז ער
האַט מיך נישט פאַרגעסן, אז ער וואָרט פסדר אויף מיין הספמה
צו ווערן זיין הויז-דינער. כ'האָב אים אָפגעענטפערט, אז כ'וויל
בעסער זיין אַ שקלאָף, איידער פירן אַ שאַנדע-לעבן. דאָך, נישט
געקוקט אויף מיין עקשנות, האָט ער מיר איינמאָל פאַרגעלייגט,
איך זאָל פאַרלאַנגען ביי אים עפעס און ער וועט דערפילן,
כ'בין איינגעגאַנגען.“

— נאָר אָן שום באַדינונגען, האָב איך געזאָגט.

— גוט. זאָג, וואָס דו ווילסט?

— זאָלסט מיר דערלויבן אָוונטצייט איינער אַליי אַרומ-

שפאַצירן אין פאַרק נאָכן אויסלעשן דאָס ליכט.

— דו ווילסט מאַכן פליטה?

— ניין, כ'גיב דיר מיין וואָרט. ווייל שוין צוויי יאָר.

אז איך ווער דערשטיקט אויפן אַרבעטס-הויף, ס'איז מיר שווער צו גיין שלאָפן מיט די הינער צוגלייך, נישט אָנצוקוקן די ביימער, די לבנה, און נישט הערן דאָס רוישן פונם ווינט צווישן די בלעטער. איך וועל דאָס נישט איבערלעבן.

— פון מאָרגן אָן קענטו עס טאָן. חוצדעם וועסטו האָבן אַ באַזונדערע קאַליבאַ * צום שלאָפן, און דו וועסט אַליין גיין נעמען דאָס עסן אין דער וועכטער-קיך.

— זייער גוט, האָב איך אַ זאָג געטאָן.

— אויף אַזא אופן דאַנקסטו מיר ?

— און וואָס נאָך דאַרף איך טאָן ?

— מיר קושן די האַנט, אָדער די פאַלעס פון מיין מלבוש.

— כ'האַב קיינמאָל אַזעלכע זאַכן נישט געטאָן.

„דער אַרכאַנט האָט זיך צעלאָכט, מיר דערלאַנגט אַ

קלעפּל און געהייסן גיין.

„דאָס ביסל פרייהייט, וואָס איך האָב באַקומען, האָט צו-

ערשט אָנגעפילט מיין האַרץ מיט אַ שטראַם פון גליק, אָבער לאַנג האָט עס נישט געדויערט.

„די סך אַלטאַנעס פון געפלאַכטענע וויינשטאַקן און

האַפן, די קוסטעס פון רויזן און לייליעס, די אומגעווענע טאַפּאַלעס—געצווייגט ווי דעמבעס אָדער גלייך ווי יעגלינעס,—

האַבן אין מינע אויגן אויסגעזען, ווי משרתים, וואָס פּאָרן פון זייער לייכט לעבן, פונקט ווי די פּערד אין די אַלבאַנער.

אַרום דעמדאָזיקן קלייניקן פאַרשקלאַפטן וועלדל האָט זיך גע-

צויגן אַ מוראדיקע וואַנט, פופּצן פּוס די הויך, וועלכע האָט

זיך מיט איר אומדורכדרינגלעכער מאַסע חוצפהדיק געוואָרפן

אין די אויגן. קיין שום פייגל, הויז קראַען און שפּערינגען!

דער ווינט, — אָט דער געשיקטער רייזדער, וואָס רעדט צו

די פרייע מענטשן אויף אַלע לשנות פון דער וועלט, — האָט

קיינמאָל נישט באַוויקט אַראָפּצוקומען אינם דאָזיקן אומ-

גליקלעכן גראָבן. ער פלעגט זיך בלויז אין איילעניש

(* קאליבא : א כאַטקע.)

דורכשמועסן מיט די שפיצן פון די טאָפּאַלעס, מיט דער פּוּננה זיי צו באַדויערן. אַפילו די לבנה פלעגט פאַרטונקלט ווערן, ווען זי האָט אויף דעמדאָזיקן אָרט פון פאַלשן גליק אַדורכגע-גליטשט איר בלאַסקייט, ענלעך צו די ליידין פון אַ שוויג-דזוכטיקן. און בעת די נאַכט-וועכטער האָבן געשפּרייזט אַהין און צוריק מיט אַזאַ מין גלייכגילטיקייט, ווי זיי וואָלטן גע-ווען אין אַ קעלער, בעת די וויינענדיקע פּידל-מעלאָדיע האָט זיך געטראָגן פון די הערשער-באַנקעטן, ענלעך צו שטיקער פלייש דורכגעזאַפט מיט פּרייד, פלעג איך אַרומבלאָנקען צווישן די נאַקעטע ביימער-שטאַמען און טראַכטן וועגן דער צווייטער זייט פון דער הויכער וואַנט. קאַסמאַ, עליע און פאַרשידענע אַנדערע זכּרונות, האָבן מיר דאָס האַרץ צעריסן פון בענקשאַפט.

„כ'בין אַלט געוואָרן פּופּצן יאָר. איינמאָל אין אַ טריבן סעפטעמבער-טאָג, האָב איך דערזען אַ גרויסע באַוועגונג אין הויף, אַ וויסלעניש פון ווערעם: דער אַרכאַנט האָט זיך גע-קליבן אין וועג אַריין אויף אַ חודש צייט. ער האָט מיך גע-רופּן צו זיך. פאַרן אַריינשטייגן אין זיין פאַרמאַכטע קאַרעטע, האָט ער מיר אַ זאָג געטאָן, אַרויפציענדיק די הענטשקעס: — זאָלסט זיך נישט דערוועגן צו אַנטלויפּן, ווייל ס'איז אַן אוממעגלעכע זאַך. חוצדעם איז אַרויסגעגעבן געוואָרן אַ באַפעל דיך צו הרגענען.

— איך ווייס דערפון, האָב איך אים געענטפּערט. „און די פיר פּערד האָבן זיך געריט פון אָרט. „די משרתים האָבן תּיפּף פאַריסן די נעז און זיך אָנגע-בלאָזן מיט זייער פּוסטער גאוה, באַשטעטיקנדיק דעם שפּריכ-וואָרט: „בעת די קאַץ איז נישטאָ אין שטוב, טאַנצן די מיז אויפן טיש“. זיי האָבן געטאַנצט, געזויפּט, געשיפּורט. אַ קאַץ איז אַפילו יאָ פאַרבליבן צו היטן די שטוב, — דעם הערשערס אַן עלטערער ברודער, — אָבער ס'איז בלויז געווען אַ שווי-שעלע, אַן אָפּגעקראַכענער, פליכעוואַטער קאָטער, וואָס איז

געבליבן אָן כחות פון צופיל אַרומלויפן אויף פאַרשוונדענע דעכער.

„בעת דערדאָזיקער אָפּוועזנהייט פונם אַרכאַנט, האָט קאַסמאַ מיר דערלאָנגט די ערשטע סימנים פון לעבן. איינמאָל, נאָכמיטאָג, האָט זיך פאַרן גרויסן טויער אָפּגעשטעלט אָן אַל-טער טערק מיט אַ וויסער באָרד, אַ הענדלער פון זיסקייטן און האָט פאַרגעלייגט זיין סחורה די אַלבאַנער, וועלכע האָבן זיך צו אים אַ וואָרף געטאָן. ס'איז געווען חגא. די קנעכט האָבן גערוט, יעדער איינער אין זיין ווינקל. איך האָב זיך געטוינען לעבן פֿלויט, וואָס האָט אָפּגעטיילט דעם אַרבעטס-הויף פון באַלעבאָס הויף. ס'האָט מיר אַ טיאָכע געטאָן אין האַרצן, בעת איך האָב דערהערט דעם הענדלער פון די זיס-קייטן שרייען: אַלויטץ! אַלויטץ! כ'בין אַרויפגעקראַכן אויפן פֿלויט און געקוקט. יא, כ'האָב מיך נישט טועה געווען; ס'איז טאַקי געווען דער אַלטער איבראהים, די פישער פון די ראַ-קעט און אונדזער פאַרטרויונגס-מאַן. ער האָט מיך דערזען. ער האָט אויפגעהייבן אַ האַנט צו די ליפן, אַלס סימן פון אויפריכטיקער פריינטשאַפט. דערנאָך האָט ער מיט אוימגלויב-לעכער דרייסקייט זיך דורכגעלייגט אַ וועג צווישן די צוויי שורות פון די אַלבאַנער, וואָס האָבן זיך באַלעקט די פינגער.

— זאָגט נאָר, כ'בעט אייך, האָט ער אַ געשריי געטאָן אויף טערקיש, פאַרוואָס טאַקע זאָל איך נישט צוטראַגן אַ שטיקל אַלויטץ אָט דעם יינגל. ער מוז שוין האָבן אַ פולן מויל מיט גאווער, בעת ער זעט, ווי איר עסט!

„און אונטער דער נאָז פון די דערשטוינטע אַלבאַנער, איז דער פאַרשטעלטער פאַרשוין מיט טריט פון אַ יינגן מענטשן, דורכגעלאָפן דעם פאַרק און האָט מיר זערהאַנגט אַ צוקערל, זאָגנדיק הויך אויפן קול:

— אָט האָסטו, טייערער, עס... כ'ווייס, אַז דו האָסט נישט קיין געלט צו באַצאָלן; כ'זאָג דיר אָבער אַז קומעב דיקן פּרילינג וועסטו עס באַשטימט האָבן!

— פון וואָנען ווייסטו, אָו ער וועט האָבן געלט דעם קומענדיקן פּרילינג? — האָט צו אים אַ זאָג געטאָן, מיט אַ דראַענדיקן קול, דער עלטסטער וועכטער, בעת יענער איז חידער צוגעקומען צום טויער.

— הע! האָט איבראַהים געזאָגט מיט אַ גוטמוטיקער מינע; פאַרוואָס זאָל איך דעם יינגל נישט פאַרשאַפן קיין פרייד, בעת ס'קאָסט גאַרנישט! די פאַרשקלאַפטע האָבן דאָך אויך רעכט אויף האָפענונג.

„באַלד דערויף האָט ער אַרויפגעשטעלט אויפן קאָפּ דעם קויש מיט די זיסקייטן, שרייענדיק:

— אַלויטן און האָפענונג פאַר די ביטערע מיילער!
„איך בין אַוועק צו זיך, צעחושט פון איבראַהים ווער-טער: דעם קומענדיקן פּרילינג! מאַגישע ווערטער! דידאַזיקע ווערטער פֿלעגן טאָג און נאַכט פלאַמען פאַר מינע אויגן ווי פשוף-פייערלעך פון דערלייזונג. אָבער וויאזוי וועט מען מיך באַ-פרייען? צוועלף אַלבאַנער, וואָס פֿלעגן זיך בייטן אַלע זעקס שעה, זענען געשטאַנען אויף דער וואַך, זעכציק אנדערע האָבן גערוט, פאַרבראַכט, אָדער געשלאָפן אין די צוויי קאָרידאָרן און נאָר געוואַרט אויף אַן אַלאַרם-סיגנאַל, פיקס און פאַרטיק אַרויסצודויפן מיט געווער אין דער האַנט. וויאזוי וועט קאָס-מאָ זיך איינשטעלן אָנצופאַלן אויף אַזאַ אַרמיי, מיט זיינע דרייסיק מענטשן?

„אין אַ חודש אַרום איז אָנגעקומען אַ ידיעה אין הויף אַרײַן, אַז דער אַרכאַנט, וועלכער האָט פאַרבראַכט אין סטאַמ-בול, וועט ערשט צוריקקומען סוף צווייטן חודש. סוף צווייטן חודש איז ער אָנגעפאַרן מיט גרויס טומל.

„דער טומל איז געשאַפן געוואָרן אַ דאַנק דעם, וואָס ער איז נישט געקומען אַליין: אַ פרוי האָט אים באַגלייט.

„אַלע געדונגענע האָבן זיך אויסגעשטעלט אין צוויי שורות, פאַרמירנדיק אַ וואַנט צווישן דעם גרויסן טויער און דעם פּרײַד וואָר. דער אַרכאַנט מיט זײַן געליבטער זענען דורכ-געגאַנגען דעם פייכטן טריבן פאַרק, מיט אַ שמײל פון מלכים.

לפּבור זיי האָבן זיבעציק פּיסטאַלעטן צען מאָל נאַכאַנאַנד איי-
בערגעזוּרעט זייערע סאַלועס, שפּייענדיק דאָס אומשולדיק פּייער
אין פאַרחושכטן האַרפּסט-הימל. מיר האָבן זיך געפונען היי-
טערן פּלויט, מיר, לאַסט-חיות. מיר האָבן געלוייערט, די אוי-
ערן אָנגעשפּיצט, די אויגן צוגעפּעסטיקט אויף די שפּאַלטן
אין די ברעטער, אָבער זען האָט מען גאַרנישט געקענט.

„אויף צומאַרגנס האָט מען איבערגעגעבן פון מויל צו
מויל, אַז די געליבטע פון אונדזער האַר איז אזוי שיין, ווי
איינע פון יענע דריי הונדערט „קאַדאַנאַס“, וואָס געפּי-
נען זיך אינם סולטאַנט האַרעם. נאַכדעם זענען אַוועק דריי
טעג פון פּולשטענדיקער שטילקייט. דער מערטער איז געווען
אַ קאַלטער, זוניקער נאַוועמבער-טאַג. ס'איז אַרויס אַ באַפעל,
מיר זאָלן זיך גוט אַרומוואַשן, אַנטאָן זיך אין די יום-טובּדיקע
מלבושים און זיך צונויפּזאַמלען אַלע, פון קליין ביז גרויס,
אויפן ערן-הויף. מיטאַגזייט זענען מיר שוין דאָרט אַלע גע-
ווען. שטילקייט און שרעק האָט געהערשט אַרום מיר. חוץ
אונדזער מחנה: די אַלבאַנישע שמירה.

„עפּעס אַ משרת עפנט אויף צוויי האַלבע טירן.
שטראַלנדיק פון גליק, באַווייזט זיך דער אַרכאַנט מיט זיין
געליבטער אונטערן אַרעם. זיי ביידע זענען צוגעקומען צו
די פאַרענטשעט פון פּרידוואַר, פּונדוואַנען מ'זעט דעם
גאַנצן הויף. ער טראָגט אַ מאַנטל פון הימל-קאַליר, אַרומגע-
זוימט מיט גאַלדענע פעדעם ביי די אַרבל און ביי די פּאַלעס.
זי — אַ מאַנטל פון גאַרנאַסטאַי, און איבערן שטערן אַ באַנד
פון דימענטן. די האַר, די ברעמען, די לעפּלעך, די שוואַר-
צאַפּלעך פון אירע גרויסע אויגן זענען שוואַרץ ווי עפּן-האַלץ.
די הויט ברוין און טאַט.

„דער אַרכאַנט האָט צו אונדו גערעדט אויף זייער אַ
שלעכטן רומעניש:

— די שיינע פּרינצעסין, וואָס איר זעט אונטער מיין
אַרעם, איז איצט מיין פּלה, אין פּופּצן טעג אַרום מיין ווייב, און
זייערע הערשערין פון היינטיקן טאַג אָן. איר הויכקייט איז

פון אייער לאַנד ; איר נאָמען איז פּלאָריטישיצא (*). לעבן איר הויכקייט וועל איך פאַרגעסן מיין נאַציע און ליב האָבן איר נאַציע. איך וועל ווערן אַ רומענער. איך גיב אייך דריי טעג פריי: רוט זיך אויס, עסט גוט אין טרינקט וויין פאַר איר געזונט!

די לופט איז פּלוצלונג אַנגעפילט געוואָרן מיט קלאַנגען פון הייזעריקע, פאַרגרעפטע קולות: זאָל לעבן איר הויכקייט! „זייט גליקלעך!“ „מיר וועלן בעטן גאָט פאַר אייער געזונט!“ „עטלעכע האָבן זיך געוואָרפן מיטן פנים צו דער ערד און האָבן געקושט די שטויב לעבן די פיס פון די הערשער. אַנדערע האָבן געוויינט פאַר פרייד. און די סטאַדע איז זיך פאַנאָדערגעגאַנגען, יעדער צו זיין קאַריטע, וווּ ס'האַט זיך געפונען אַ בעסער ביסל עסן; יעדן איינעם האָט מען מכבד געווען מיט אַ פערטל פאַרשטוגקענעם שנאַפס און מיט אַ טעפּל פאַסקידנעם וויין. פון דעם אַלעם האָט בלוזי די רוגעהאַט אַ ווערט; אָבער גענאָסן דערפון האָט דער אַרכאַנט מער פון זיינע משרתים. ווייל דריי טעג נאַכאַנאַנד האָבן די קנעכט גע- האַלטן אין איין רעדן וועגן דער גוטסקייט פון זייער האַר, און געבעטן גאָט פאַר אים.

•

•

„אויפן צווייטן טאָג נאָכן דאָזיקן פריזישן חסד, גאַנץ שפעט אינאָונוט, איז אַ דינער מיר געקומען זאָגן, אז זיין האַר רופט מיך.

אין אַ קליין, נידריק חדרל, וווּ די פּאָדלאָגע און די ווענט זענען אינגאַנצן געווען באַדעקט מיט רומענישע טעפּיכער, האָט דער אַרכאַנט און זיין פּלאָריטישיצא גערוט נאָכן עסן, אויסגעצויגן אויף צוויי גרויסע בערישע פעלן, מיט קליינע קי- שעלעך פון רויטן זייד צוקאַפּנס. פיר וואַקסענע ליכט האָבן

(*) אויף רומעניש: אַ קליין בלימעלעך.

שטיל געברענט אין א זילבערנעם לייכטער, צונויפגיסנדיק זייער האַניק-ריח מיט די ריחות פון טערקישער קאווע אין אַריענטאַלישן טאַבאַק. אַ גרויסע דאַרפישע „סאַפּאַ“ האָט פּונ-דרויסן געוואַרעמט דאָס צימער. אומעטום זענען געווען אַנגע-וואָרפן קישנס און טאַבורעטן.

„מ'האַט מיך אויפגענומען ווי אַ פּרייען מענטשן. דאָס גליקלעכע פּאַרל האָט גראַד אויפגעהערט צו רויכערן די נאַר-גילן, און בעת איך בין אַריינגעקומען, האָבן זיי מיך באַגריסט כמעט מיט איין קול:

— אַ גוטן אָונט, ירמיהו.

„פּלאַריטישיצאַ האָט גערעדט מיט אַן אויסגעצייכנטן גריכיש. „כ'בין נתפעל געוואָרן פון איר שיינקייט. דאָס איז גע-ווען אַ פּרילינג-בלימעלע אין פּולער בליונג. איר קערפּער, גראַציעז אײנגעהילט אין אַ קאַשמירענעם שלאַפּראַק פון אַ-ראַנזש קאַליר, האָט אַרויסגעוויזן איר אויסגעטאַקט קנעכל. איר גאַנצער קערפּער האָט געמאַכט אַן אײנדרוק פון היילפּלאַ-זיקייט. אָבער גלייכצייטיק פּויל מיט חשיבות. איר לענגלעך פנים האָט נישט געהאַט אויף זיך קיין סימן פון פאַרבן, די האַר זענען געווען פאַרקעמט אויף הינטן, אַן שום קונצן. זי האָט אויף מיר אַ קוק געטאָן מיט אַן אויסטערלישן בליק, גלייך זי וואָלט געווען גערירט. דער דורכדרינגלעכער בליק פון אירע ברייט-אַפענע אויגן, האָט מיך צעטומלט.

— ירמיהו, האָט זיך אָנגערופן דער אַרכאַנט, דו האָסט גליק: מיין פּלח וויל וויסן די געשיכטע פון דיין לעבן. זי וואָלט געוואָלט וויסן, צי דו האָסט געקענט דיין מוטער. ענט-פער איר און זיי העפלעך.

— כ'בין אַ זון פּונם וואַלד... כ'ווייס נישט ווער מיין מאַמע איז, און ווער מיין טאַטע... קאַסמאַ האָט מיך אויפגע-האַדעוועט.

„ס'האַט זיך אויסגעדאַכט, אַז פּלאַריטישיצאַן האָט זיך עפעס געשטעלט אין האַלדז. זי האָט מיך אַ פרעג געטאָן מיט אַ ציטערנדיק קול, אָבער פּויל מיט צאַרטקייט און האַרמאָניע

— אפשר וויסטו, ירמיהו, ווער ס'האָט דיך אַוועקגעגעבן
צו קאָסמאָן ?

— כ'ווייס נישט. ער האָט מיך געפונען אין וואַלד, אין
עלטער פון צוויי יאָר. ער האָט מיך אַריינגעלייגט אין זיין
טאָרבע און מיך דערנערט מיט זאפט פון פלייש.
„ביי דעמדאָזיקן ענטפער מיינעם איז פאָרגעקומען אַ
מאָדנע זאך. פלאָריטשיצא האָט זיך איבערגעדרייט אויפן בויך.
מיט איין באַוועגונג פון איר צארטן קערפער איינגעגראָבן
דאָס פנים אין די קישנס און זיך צעוויינט אויפן קול. דער
אַרכאַנט איז געוירט געוואָרן פון דערדאָזיקער סצענע. ס'איז
אים געווען נישט אָנגענעם די גאַנצע מעשה.

— וואָס איז מיט דיר, מיין טייערע ? פאָרוואָס ווייסטו ?
„און אויסדרייענדיק זיך צו מיר :
— קענסט שוין גיין.

„אין צוויי טעג אַרום, אין דערזעלבער צייט, האָט מען
מיך ווידער אמאָל גערופן אינם זעלבן צימער.
„פלאָריטשיצא איז געווען עטוואָס בלאַס און האָט צו מיר
גוטמוטיק געשמייכלט. דער אַרכאַנט, אַ צופרידענער, האָט
אַרומשפּאַצירט איבערן צימער, האַלטנדיק די הענט אין די קע-
שענעס פון אַ ברייטער קורטקע. ער האָט צו מיר געזאָגט :
— הער זיך איין, ירמיהו : מיין פּלה וויל פון דיר
מאָכן איר פּערזענלעכן דינער, און זאָלסט נאָר זי אליין באַדינען.
— יאָ, ירמיהו, האָט זי זיך אָנגערופן, ליבלעך, אָבער
מיט אַן ערנסט קול ; ווילסט מיך באַדינען ?
— מאַדאַם, האָב איך אָפּגעענטפּערט, אַן אויפּגערעגטער,
כ'האָב שוין לאַנג געענטפּערט דעם אַרכאַנט, אַז כ'ויל בע-
סער שטאַרבן, איידער ווערן אַ משרת ביי וועמען ס'זאָל נישט
זיין.

— אָבער כ'וועל דיך באַהאַנדלען, ווי מ'דאַרף באַהאַנ-
דלען אַ קינד... פונט וואַלד, — האָט זי אַ זאָג געטאָן מיט
אַ ניסער שטימע.

-- כ'לאָך זי ייס פון אייער אויפזיכט, און אויב איר

הילט, קען איך אייך זאָגן דעם אמת, אז כ'האַפּ אייך פיינט.
איר זענט מיינע שונאים.

„דער אַרכאַנט האָט זיך געוואָלט אַרײַנמישן; זי האָט
אים נישט געלאָזט און אַ פּרעג געטאָן:

— איך בין אויך דיין שונא, ירמיהו?

— א, דו אויך, דו ביסט די פרוי פון יענע, וואָס ווילן
אויסהרגענען די פרייע מענטשן. מיט וועלכער רעכט האָלט
מען מיך פאַרשלאָסן אין אַ משך פון איבער צוויי יאָר צייט, בעת
איך וויל זיין ערגעץ אַנדערש מיט קאָסמאָן?

„זי האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ און אָנגעשפּאַרט דעם
שטערן אויף איר האַנט. דער אַרכאַנט האָט אויסגעשריגן:

— כ'וויל קיינעם נישט הרגענען; אָבער ער מיט זיין פּאַנ-

דע זענען פשוטע גולנים!

— דו רופסט אָן גולנים די מענטשן, וואָס ווילן נישט

זיין דינע משרתים! דו מיינסט מסתם, אז די ערד איז פאַ-

שאַפן געוואָרן, כדי דיר אַליין צו פאַרשאַפן פאַרגעניגן!

„ער האָט זיך געווענדעט צו זיין געליבטער:

— כ'האַב דיר דאָך געזאָגט, טייערע, אז מ'קען גאָר-

נישט מאַכן מיט דעמדאָזיקן עקשן!

„מ'האַט מיך אָפּגעלאָזט. און דאָס איז געווען דער לעצ-

טער פרוי פונם אַרכאַנט צו מאַכן פון מיר אַ משרת.

אַ שווערער ווינטער... אַ פּראָסט... די ביימער, די אַל-

טאַנעס אין פאַרק האָבן זיך געבויען אונטער דער משא פון

אייז און שניי. דער הויף איז געווען פאַרוואַנקען אין אומעט;

אָבער נישט בלויז די האַרבקייט פון סעזאָן האָט גורם געווען

דידאָזיקע אומעט. די געטרייע דינער פונם אַרכאַנט האָבן

אונדז בסוד איבערגעגעבן, אז דאָס אינטימע לעבן פון אונ-

דער אדון איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ גיהנום: פּלאָרי-

טשיצאַ ציט ביי אים אַיינציקע אָדערן און ס'איז ניש-

טאָ דער טאָג מ'זאָל זיך נישט קריגן. דערמיט דערקלערט

זיך דאָס אָפּלייגן פון די חתונה-פּייערונגען, אויף וועלכע אַלע האָבן געוואַרט.

„אינמאָל, אָונטצייט, בין איך געזעסן אין מיין קאַ-
 פּי ב א, וואָס דער שרעקלעכער ווינט האָט אויפגעטרייסלט,
 און באַטראַכט מיט אַ געפיל פון ליידנשאַפטלעכן יאוש דאָס
 פּייער פון די צווייגן. כ'האָב שוין געטראַכט אין יענער צייט,
 ווי אַ דערוואַקסענער מענטש, און געקוקט אויפן לעבן מיט
 אָפּגע אויגן, פונקט ווי אַלע געשעענישן וואָלטן אויף מיר
 קיין שום איינדרוק נישט געמאַכט.

„כ'האָב אָנגעצילט מיין בליק אויף די טאַנצנדיקע פּלאַ-
 מען און בשעת מעשה זיך קאַלטבליטיק פאַרטראַכט איבער
 מיין מצב. ס'איז מיר קלאָר געוואָרן, אז כ'בין געקומען אויף
 דער וועלט אַ דאַנק דעם צופעליקן תענוג פון קאָסמאָן, אַ
 פועל-יוצא פון איין תענוג צווישן טויזנטער. און ס'האָט זיך
 אין מיר דערוועקט אַ שנאה צו קאָסמאָן. ס'האָט מיר איצט
 גענוג געזונט געקאָסט, וואָס איך ווער פאַרשוואַרצט צווישן
 די דאָזיקע חיות, בלויז דערפאַר, ווייל קאָסמאָן האָט זיך פאַר-
 האַלט אָנפאַלן אויף דער „פּאַטעראַ“, בעת ס'וואַלט דעמאָלט
 אַ סך גלייכער געווען צו פּאַלגן עליען, וועלכער האָט פאַר-
 געליינט צו באַהאַלטן די קאָנטראַבאַנדע און מאַכן פּליטה דורך
 די בלאַטעס. דאָס האָט אַרויסגערוּפן אין מיר אַ שנאה צו
 קאָסמאָן. הוצדעם האָט מיך איצט געמאַטערט אַן ערגערער
 געפיל: ס'האָט זיך מיר אויסגעוויזן, אז קאָסמאָן גייט קנאַפּ
 אָן, וואָס איך בין געפאַנגען, פירט זיך ווייטער זיין פריי און
 לוסטיק לעבן, זאָרגט זיך קנאַפּ וועגן יענעם גורל, נעמט
 פאַר זיך צו אַרץ, וואָס ס'פאַרווילט זיך אים און לאַכט זיך
 אויס פון זיך אַליין פונקט ווי פון יענע, וואָס ער צעקוועטשט
 אַרום זיך. דאַמאָלט בין איך געווען אויפגעבראַכט אויף קאָס-
 מאָן, ווי אויף מיין ערגסטן שונא.

„אַ ביטערער עקל האָט מיר אָנגעהייבן צו דריקן אין
 האַלדז. דאָס לעבן האָט פאַר מיר נישט געהאַט מער קיין זין.
 תפיסה אָדער פרייער וואַלד, תענוג אָדער פּיין האָבן ביי מיר

אויסגעזען ווי זאכן, וואָס זענען אין דערזעלבער מדרגה גאָריש.
 „דאָס פייער פון די צווייגן איז ביסלעכווייז אויסגעגאַנגען-
 גען, פונקט ווי מיין זשק צו לעבן. אין דערזעלבער רגע האָט
 זיך די טיר פון מיין „קאַליבאַ“, אויפגעעפנט און פלאָריטשיצא
 האָט זיך באַוויזן.

„זי איז געווען איינגעהילט אין אַ לאַנגן פּוקסן-„שובאַ“,
 דער קאַלבער אויפגעהייבן אויף אַ שאַל, וואָס האָט איר באַ-
 דעקט דעם קאָפּ. איר פנים האָט אויסגעזען, ווי אַ בילד
 פון אַ דרומדיקער מאַדאָנע. אירע בלאַסע אויגן-ראַמען און די
 ליידן, אויף וואָס אירע שטריכן האָבן עדות געזאָגט, האָבן
 אויף מיר געמאַכט אַ שטאַרקן איינדרוק.

„זי האָט אָפּגעטרייסלט דעם שניי און אַנידערגעפאלן אויפן
 ברעג פון מיין געלעגער... כ'האַב איר תּיכּף דערלאַנגט אַ
 בענקל... זי האָט געשוויגן, פונקט ווי כ'וואָלט גאָרנישט גע-
 זאָגט, און מיך באַטראַכט... כ'האַב זי אָנגעקוקט... לאַנג האָבן
 מיר זיך איינער דעם צווייטן באַטראַכט... דערנאָך האָבן איר
 זיך צו איר אויסגעדרייט מיטן רוקן און גישט געלייגט קיין
 אַכט אויף איר אָנוועזנהייט... כ'האַב זי פאַרגעסן... וואָס פאַר
 אַ ווערט האָט אַ שיינע דרומדיקע מאַדאָנע אין אַ פּוקסן-
 „שובאַ“, ווען מ'איז אַלט פּופּצן יאָר און ווען דאָס לעבן אין
 תּפּיסה איז פאַרמיאוסט?

„פּלוצלונג האָבן צוויי צאַרטע הענט, צאַרטער פון סאַ-
 מעט, זיך צוגערירט צו מייע בעקן. פּלאָריטשיצא האָט אָנגע-
 הייבן צו רעדן מיט ווערטער, באַאיינפלוסט דורך גאָט, מיט אַ
 קול, גלייך ער וואָלט אַראָפּ פון הימל:

— קינד פון וואָלד!... קינד פון ליבע!... דו ביסט די פרוכט פון
 אילוניע. דו ביסט שייך, דו ביסט קלוג, דו ביסט שטאַלץ און דו ווילסט
 בעסער שטאַרבן, איידער זיין אַ קנעכט. דו וואָלגערסט זיך אין אַ
 „קאַליבאַ“, אַרומגערינגלט מיט הויכע מויערן, בעת דו האָסט דאָס
 רעכט צו וווינען אין אַן אומפאַרצוימטן פּאַלאַץ, וואָס הויכע דעמבעס

בויען אויס אויף בערג... דייע אויגן זענען אָנגעצילט אויף אַן אַרים פייער'ן פון נישטיקע צווייגלעך, בעת זיי האָבן גאָר געדארפט באַטראַכטן אַ שריפה אין וועלדער... און פון הויכ-קייטן, וווּ אַדלערן שוועבן אַרום, ביסטו אַראָפּגעפאלן אין אַ שטאַל אַרײַן... אָבער אפשר דאַרף אזוי זײַן: די קינדער קומען אָפּ פאַר די חטאים פון זייערע עלטערן.

— ווער ביסטו, פשוף-מאכערין, וועלכע גלויבט, און קינדער דער דארפן אָפּקומען פאַר די חטאים פון זייערע עלטערן?
— איך בין די, וואָס האָט געזוכט דאָס פּוּלַע גלויק, וואָס האָט געוואָלט טרוימען, מיט אָפּענע אויגן צו דער זון, און וועלכע האָט זיך אָפּגעברענט דערפאַר די אויגן!

„אַ שמעקעדיקער ריח האָט אַ גלעט געטאָן מיין פנים, ברענענדיקע לײַפן האָבן געקושט מיין שטערן, און פלאַריטשי-צא איז פאַרשווונדן געוואָרן, פונקט ווי זי איז געקומען, מיין פייער האָט זיך אויסגעלאָשן... אין דער „קאַליבאַ“ איז פינסטער געוואָרן.“

„סוף מערך... אַ שיינער טאַג... ס'וילט זיך ליגן אויס-געצויגן אויף דער פרייער לופט, גענעצן און ציהערן זיך צום זינגען פון אַ זשאַוואָראָנעקל. ס'זענען אָבער נישט געווען קיין זשאַוואָראָנעקלעך אויפן אַרכאַנטס הויף. אָנהייבנדיק פון די קליינע שרצימלעך, וואָס קריכן אַרום אויף דער ערד, פון די שקלאַפן, פערד, און אַלבאַנער, וואָס פלעגן פאַרצן צוזאַמען אין אַקאַמפּאַנימעט, אָדער באַזונדער, איינער נאָכן צווייטן, ביזן אַרכאַנט און זיין פלאַריטשיצא, — אלע האָבן געפילט די באַזערפּעניש אַרויסצוקריכן פון זייערע לעכער און אַרום-שלעפּן זיך אינדרויסן. דער אַרכאַנט אַליין פלעגט זיך קיין סך נישט באַוועגן, נאָך אַ זאַפטיקן מאַלצייט פלעגט ער זיך אויסציען אויף אַ טאַפּטשאַן, אויף דער פרייער לופט אינם

„פרידוואָר“ אין פארדייען דאָס עסן, אַרויסלאָזנדיק פסדר פאַר-
 שידענע מינים ריחות, ווי אַ חזיר, וואָס האָט זיך אָנגעפּרעסן
 מיט קוקורוזע. זיינע האַלב-צוגעמאַכטע אויגן זענען געווען
 אָנגעצילט אויפן גרויסן טויער אין הויף, וואָס איז געווען
 צעפראַלט אין באַוואַכט דורך זיינע באַוואַפנטע ריזן. פּלאַרי-
 טשיצאַ פלעגט אַרומזוימען נאָז-טיכלעך אין איך, לעבן איר,
 פלעג האַלטן אין איין רעדן וועגן בערג, טאָלן, וועלדער און
 וועגן די אלע זאַכן וואָס גיבן צו אַ חשק צו לעבן. ווייל
 כ'האַב פאַרשטאַנען, אז אַנשטאַט פאַרפרוירן צו ווערן אין מיין
 „קאַליבאַ“ איז אַ סך בעסער צו זיין אין דער געזעלשאַפט
 פון אַן אַרכאַנט אַ געליבטע און שלאָפן אין אַ פּאַלאַץ. יאָ,
 כ'האַב נאָכגעגעבן: מ'גייט שטענדיק נאָך, מען מ'רייבט צופיל
 דעם רוקן מיט אַן אייזערן בערשטל.

„אַבער כ'האַב קיינעם נישט באַדינט. כ'האַב געמאַכט
 דעם אָנשטעל פון אַ קליינעם אַרכאַנט, אייף צו להכעיס די
 אַלבאַנער און צו דער שטוינונג פון די קנעכט.

„דער אַרכאַנט פלעגט מיט פאַרגעניגן אויסהערן מיין
 פּלאַפּלעריי. ער האָט זיך בכלל גוט באַצויגן צו מיר.

— זאָג מיר, ירמיהו, קאָסמאַ האָט טאַקע גאָר קיין מורא
 נישט פאַר מיין פּאַטער אַ?

— ער לאַכט זיך אויס פון דיין פּאַטעראַ.

— אָבער היינט, מאַרגן וועט מען אים דאָך פאַקן, און
 דאַמאַלט וועט דער שרעקלעכער קאָסמאַ דאַרפן אויסקלייבן:
 די תּלית אָדער ביי מיר אַ קנעכט.

— ער וועט ביי דיר נישט דינען: די תּלית וועט אים
 בעסער שמעקן.

— ס'אַראַ פאַרשאַלטענער יונג! איז דען, באַמת, אזוי
 שווער צו באַדינען אזאַ פאַלעבאַס ווי איך? כ'וועל זיך מיט
 אים באַגיין ווי מיט אַ פרייען מענטשן, אַבי צו האַבן קאָסמאַן
 אויף מיין הויף!

— אַרכאַנט, פרייע פענטשן האַבן נישט קיין באַלעבאַטיס
 איבער זיך, און באַלעבאַטיס קענען נישט האַבן קיין פרייע

פאנאטי איסטראטי

מענטשן ביי זיך אין הויף. דאָס איז פונקט אזוי אוממעגלעך,
זיי וועלן אריינטאָן אן אַרביז אין אַ פלאַש.
— אויב אזוי וועל איך אים אויפהענגען!
— אויב דו וועסט אים נאָר פאַקן...

„א פאַרע האָט געזעצט פון דער פייכטער ערד, וואָס
די זון האָט געבאַקט. אויף דער שוועל פונם טויער האָבן זיך
באוויזן צוויי מענטשן. דאָס זענען געווען צוויי מאָנאַכן פון
ירושלים אָדער פון מאָנט-אַטאַס, וואָס פלעגן זיך אַרומשלעפּן
אין זייער אַ גרויסער צאָל איבערן לאַנד און שנאָרן פאַר זיי-
ערע קלויסטערס. זיי זענען געווען הויך, פעסט, ווי די אַל-
פאַנער; זייערע בערד און די האָר פונם קאָפּ לאַנג און געל,
די פנימער בראָנו-קאָליר, די סומאַנעס ברוין און אָפגעריסן,
די שייך פאַרבלאַטיקט. זיי האָבן געטראַגן אָנגעפאַקטע טאַרבעס.
איינער פון זיי האָט געהאַלטן אונטערן אָרעם אן אייזערן
קעסטל, פאַרקלאַפט און פאַרחתמעט, ווהיין מען האָט געוואָרפן
דאָס געלט, דער צווייטער, דער העכערער, האָט געטראַגן אַ
בוך, וווּ מען האָט פאַרשריבן די נעמען פון די מגדבים מיט
קריסטלעכע הערצער. ווי נאָר זיי האָבן דערזען דעם אַרכאַנט
אויפן פרידוואָר האָט דער הויכער מאָנאַך אָנגעהויבן צו
שרייען צו אים אויף גריכיש מיט אַ מעכטיקער שטימע. דער-
הערנדיק זיין קול איז פלאָריטשיצא בלאַס געוואָרן. כהאַב
תיכף דערקענט קאָסמאַן און עליען.

— געבענטשט זאָל זיין דער אַרכאַנט סאַמוראַקיס, וואָס
האָט זיך קונה שם געווען מיט זיין ווילטעטיקייט! זאָל אויך
זיין געבענטשט זיין איידעלע ווייב, די גרעסטע צנועה אין
רומעניע! מיר, הכנעהדיקע באַדינער פון גאָט, וואָס פאַר-
ברענגען אונדויער גאַנץ לעבן אין תעניתים און תפילות צו
גאָט, געלויבט זאָל זיין זיין נאָמען, און פאַר דער מנוחה פון
די זינדיקע נשמות, קומען מיר איצט בעטן דעם גרויסן אַר-
באַנט, ער זאָל אונדז מיט זיין גנאד דערלויבן צו קושן די

אַלעס פון זיין בגד. הייל מיר ווייסן גוט, און יעדער נצרך
וואָס ווענדעט זיך צו אים נאָך הילף, וועט קיינמאָל נישט
אָוועקגיין מיט ליידיקע הענט!"

"די וועכטער, צוגעווינט צו די אָפטע באַזוכן פון די-
דאָזיקע מאָנאָכן, זענען גלייכגילטיק געבליבן שטיין ביים טויער.
זיי האָבן בלויו געשטוינט איבער דער ריזיקער פיגור פונם רעד-
נער. דער אַרכאַנט האָט זיך אַ צעפרידענער אויפגעהייבן און גע-
זאָגט מיט אַ שמייכל אויפן פנים:

— זייט באַגריסט, חשובע „קאָלאָגערס!" קומט אַהער
נאָענטער.

"מיט אַ צביעותקייט, אויף וועלכער כ'האַב קיינמאָל
נישט געגלויבט, זיי זאָלן זיין פעיק, זענען קאָסמאָ און עליע
צוגעפאלן צו די פיס פונם אַרכאַנט. כ'האַב זיי באַטראַכט פון
דער נאָענט: מ'האַט זיי בשום אופן נישט געקענט דערקענען.
קאָסמאָ האָט צו מיר אַ ווונק געטאָן מיט די אויגן, אָפגעווישט
די וואָנסעס און ווידער גערעדט:

— כ'בעט הכנעהדיק מחילה ביי אייערן ליבן זון, וואָס
כ'האַב זיך פאַרגעסן אים צו באַגריסן; זאָל ער אויך זיין
גליקלעך און זאָל אים גאָט אַריינגעבן זיין טאַטנס חכמה, לאַנ-
גע יאָרן און יורשים, וועלכע העלן דורות לאַנג פאַראייביקן
דעם נאָמען פון די סאַמוראַקיס.

— אַ דאַנק אייך, ווילע לייט, פאַר אייערע ברכות! אין
משך פון דריי טעג זייט מיינע חשובע געסט; איר וועט באַ-
קומען אַן אַנשטענדיק אָרט און האָבן גוטע באַדינגונגען. פאַר
העלכן קלויסטער זאַמלט איר געלט!

— פאַרן קלויסטער פון הייליקן געראַטיס און מאָנט-אַטאָס, —
האַט געענטפערט קאָסמאָ, — איינשלינגענדיק מיט די אויגן
פלאַריטשיצאָן, וועלכע האָט אָפגעקירעוועט איר בליק, ווי פון
דער זון.

— ס'קומט אויס זייער אויסטערליש, האָט זיך צעלאַכט
דער אַרכאַנט. כ'האַב נאָך קיינמאָל נישט געזען אַזעלכע מאָ-
נאָכן ווי איר. קוקנדיק אויף אייך וועט קיינער נישט זאָגן

אַז איר פאַרברענגט אייער לעבן אין תפילה און תעניתים ;
אדרבה, מ'קען גיכער מיינען, אַז איר שליינגט איין גאַנצע
אַקסן, און טרינקט אויס גאַנצע טייכן וויין !

— דער הייליקער גייסט, וואָס מיר טראָגן אין זיך, איז
אונדזער בעסטער מאַכר, אַרכאַנט !

— אַן אמתער נס ! כ'וואָלט קיינמאָל נישט געזאָגט, אַז
דער הייליקער גייסט קען אזוי דיך מאַכן. אויב אזוי, טאָ
צו וואָס נוצט אייך דאָס געלט !

— אַ, אַרכאַנט ! — האָט קאָסמאָ אויסגעשריגן. דאָס געלט
גייט אויף בויען קלויסטערס פאַר זיין הייליקן נאָמען און זיי
אויפהאַלטן, דאָס גייט אויף אייל און בוימל פאַר די איקאָנע-
לעמפלעך, אויף וואַקסענע ליכט, אויף קטורת און אויף מלבושים,
פאַפּוצט מיט גאָלד, פאַר די קדושים פון קלויסטער, — אָט
אזויפיל הייליקע זאַכן, זענען אומבאַדינגט נויטיק פאַר דער
מנוחה פון אונדזער נשמה !

— אַלזאָ, איך בין מנדב פאַר דער מנוחה פון אונדזער
נשמה פיר אימפּעריאַלן, אין דוקאַטן.

„און ער האָט אַריינגעוואָרפן די גאָלדענע מטבעות אינם
לעכל פונם קעסטל, וואָס עליע האָט געהאַלטן. נאָכדעם האָט
ער גענומען דאָס בויך און אַריינגעשריבן זיין נאָמען.

— אזוי גאָר ! — האָט ער אויסגערופן, איבערלייענענ-
דיק די חתימות פון די מנדבים ; איר זענט געווען ביי קאַרק-
טעדאַר מאָוראַמיקאַליס און ביים אַרכאַנט קוטזאַרידאַ, און
יעדער פון זיי האָט אייך בלוז געגעבן צען גילדן ? ווי קאַרג
זיי זענען !

— אמת, מילדער אַרכאַנט ! יעדער קויפט זיך אינם
הימל דעם פּלאַץ, וואָס איז פאַסיק פאַר אים !
— זייערע פּלעצער וועלן נישט זיין גאָר פון די בעס-

טע !

— אמן ! נאָר אייער נאָמען העט זיין אויסגעקריצט
מיט גאָלדענע אותיות אויפן מירמלשטיין פונם מזבח אין אונ-
דזער קלויסטער. איבער וועלכן ס'הענגט דאָס בילד פונם

הייליקן געראַס-ל, וועמענס מלבושים זענען באַפּוצט מיט צוויי-
אונצוואַנציק דוקאַטן גאַלד און וועגן דרייסיק קילאַ. און פּדי
איך איבערצוצייגן אין אונדזער דאַנקבאַרקייט, וועל איך האַלטן
אַ קיריאַקאָדראַמיאַן*)

„קאַסאַ איז אָפּגעטרעטן צוריק אויף דריי טריט — די
ברוסטן פאַרויס, די באַרד און סוטאַנע צעפּלוישט אויף אַלע
זייטן, אין די אויגן אַ פּלאַם פייער, — און אָנגעהייבן אויפן קור:
— איינמאַל לעבט דער מענטש אויף דער ערד! און
די ערד געהערט צו אונדו! פאַר אונדזערטוועגן האָט זי גאַט
באַשאַפּן! פאַר אונדו איז די פּרוכט פּונם בוים און זיין
שאַטן! פאַר אונדו איז דער שטראַל פּון דער זון, די זאַפט
פּון וויינטרויבן און דאַס פּלייש פּון אַ לעמעלע. פאַר אונדו
איז דער יעגלינע-וואַלד און די קרעפטיקע טשאַבאַניצעס, מיט
ברוסטן, שטיוונע פּון ווינט, מיט אַ דרייטסן בליק און מיט
אומבאַגרענצטער תּאוּה. פאַר אונדו איז אַלץ, וואָס באַווייזט
זיך נאָר פאַר די אויגן, און פּון אַלץ דאַרף מען געניסן. גאַט
זויל אַזוי, און דער מענטש פּילט אין דעם אַ באַדערפעניש.
אַבער אַ ביטערן סוף וועט האַבן דער, וואָס נעמט פאַר זיך
מער, וויפּל ער קען צעבייסן מיט זיינע צוויי שוורת ציין!
ס'וועט אויספּעלן פאַר אַנדערע, און גאַט וועט זיין אין פעס.
און דער אַלמעכטיקער וועט דעמאַלט אָנשיקן אַ מגפה אויף
די פּאַלאַצן מיט קרישטאַלענע ווענט; ער וועט אַרויסלאָזן
די געפּאָנגענע פּון די פעסטונגען, וועלכע וועלן אונטערצינדן
די בליענדע שטעט און אינמיטן דער נאַכט וועט ער אַרייַג-
שיקן באַרג-באַנדיטן אינם שלאַף-צימער פּון פּריצים, וועלכע
זענען באַוואַכט דורך משרתים, באַוואַפּנטע פּון קאַפּ ביז די
פּיס!..

— גענוג! — האָט אויסגערופן דער אַרכאַנט, אויפ-
הייבנדיק זיך. דערדאָזיקער „קיריאַקאָדראַמיאַן“ געפעלט מיר
נישט!

(* אין גריכיש: אַ זונטיקדיקע דרשה.)

„און ווענדנדיק זיך צו מיר :
 — גיי ירמיהו, פיר אױעק דידאָזיקע קאַלאַגעריס אין
 קאַזאַרמע! זאָלן זיי בעסער תפלה טאָן איבער מיינע פלי-זין,
 זיי זאָלן שטענדיק אָפּהאַלטן אַ נצחון איבער די באַנדיטן!
 „כ׳האָב זיך אַראָפּגעלאָזט פון די שטיגן, באַגלייט דורך
 די צוויי מאַנאַכן, מיט די טאַרבעס אויפן רוקן. אַלבאַנער זע-
 נען אינדרו נאָכגעגאַנגען. און ווי נאָר מען איז אַריינגעקומען
 אין דער קאַזאַרמע, האָט מען אָנגעהייבן צו פאַרוואַרסן די מאַנאַכן
 מיט שאַלדן :

— האָט איר אפשר הייליקע זאַכן פון מאַנט-אַטאַס ? טאַ-
 ליסמאַנען ? קמיעות, וואָס ברענגען גליק ?
 — מיר האָבן אַלץ, האָט אָפּגעענטפערט קאַסמאַ, ניש-
 טערנדיק אין די טאַרבעס. אַט האָט איר דעם בוימל, וואָס
 האָט געברענט אינם לעמפעלע פונם הייליקן געראַסיס, אין
 וואָס היילט אויס אַלע מזלֹות, ווי נאָר מען שמירט מיט אים
 אָן דאָס קראַנקע אַרט... אַט זענען קרעלן, וואָס מען האָט געפונען
 אין בייכער פון פיש : זיי וועקן אויף די ליבע ביי יעדער
 פרוי, וואָס טראַגט זיי אויף איר ברוסט. דאָס איז אַ הייליק
 שטיקל האַלץ, וואָס מ׳האַט אָפּגעהאַקט פונם צלם, אויף וועלכן
 אונדזער האַר האָט אויסגעהויכט זיין לעצטן אַטעם. דאָס
 איז דער בעסטער טאַליסמאַן קעגן קוילן פון באַנדיטן. חוצדעם
 פאַרמאָג איך צלמים פון פערלמוטער, פון העלפאַנדביין און
 פון...

— גיט אונדז! גיט אונדז בוימל, הייליקן האַלץ, קרעלן
 צלמים פון מאַנט-אַטאַס!
 מיט געלט אין דער האַנט האָט זיך יעדער פון דער דינער-
 שאַפט געאיילט עפעס צו קויפן. און קאַסמאַ האָט זיי מיט אַ
 ברייטער האַנט איינגעטיילט די נאַרישע סגולות.

„דער מאַלצייט פון יענעם אָונט אין קאַזאַרמע האָב איך
 געהאַט צו געדענקען. קאַסמאַס פרעסטיזש, וועלכער איז געווען

גענוג דערהייבן, אַ דאָנק דער האַרציקער אויפנאַמע פּונם אַר-
כאַנט, האָט שפּעטער מער אויסגענומען ביי די אַלפּאַנער מיט
זיין אויסטערלישער התלהבות. מיט זיינע פּריילעכע מעשיות
פּון מאַנט-אַטאַס, און אפילו מיט שפּאַסן, וואָס האָבן געהאַט אַ
קנאַפע שייכות מיט גייסטלעכקייט. צום ערשטן מאל האָבן דע-
מאַלט די אַלפּאַנער אַוועקגעוואָרפן זייער שמוציקן פּרצוף און
געוואָרן מער מענטשלעך. זיי האָבן זיך פשוט געהאַלטן ביי די
זייטן פאַר געלעכטער.

„מען האָט דערלאָנגט איין מאַכל נאָכן צווייטן. וויין האָט
זיך געגאַסן ווי טייכן. בעת די פּריילעכקייט האָט שוין דער-
גרייכט די העכסטע מדרגה, איז קאַסמאַ מיטמאַמאַל געוואָרן
ערנסט און זיך אָנגערופן:

— קינדער מיינע! איידער מיר וועלן ווייטער עפעס
אָנהייבן צו טאָן, האַלט איך פאַר מיין חוב אייך צו דערמאַ-
נען, אַז אייער האַר האָט מיך געפּעטן תּפּלה צו טאָן פאַרן
נצחון פון אייער געווער איבער די באַנדיטן. דערצו מוזט איר
אַרויסטראָגן אייער גאַנץ פּלייזין און עס אַנידערלייגן אין
שטויסן אונטער די פענסטער פונם אַרכאַנט, און ווי נאָר די
לבנה וועט זיך באַווייזן אויפן הימל, וועל איך דאָרטן געבן
מיין ברכה. לאַמיר צוערשט זיך באַפּרייען פון דערדאָזיקער
לאַסט, לאַמיר אַרויסטראָגן דאָס געווער. דערנאָך ערשט וועל
איך אייך געבן צו פאַרזוכן מיין מאַסטיקאַ פּון שייאַ (*).
די גריכן זענען שיעור נישט משוגע געוואָרן פאַר פּרייד.
— מאַסטיקאַ פון שייאַ? איר האָט דאָס? אַך שייאַ! אַך
פּאַרדרידאָ! ס'אַראַ תּענוג פאַר אונדזערע צינגער!

„אין קנאַפער צייט, ווי מ'וואָלט געדאַרפט פאַרברויכן
אויף אויסצורויכערן אַ פּאַפּיראַס, זענען מושקעטן, פּיסטאָלעטן
און שווערדן אָנגעוואָרפן געוואָרן אונטער די פענסטער פונם

(*) וויין פון איגדל שייאַ (בראַנפן), מיט אַ ריח פון מאַסטיק-סמאַלע) 8

משקה, וואָס מ'טרינקט גערן אויפן מזרח.

אַרכאַנט. דערהערט אַ גערויש, האָט דער אַרכאַנט אויפגעעפנט
דאָס פענסטער:

— וואָס איז דאָ פאַר אַ גערויש?

— איך גיי בענטשן דאָס געווער, האָט געענטפערט קאַסמאַ.

— צו אַלדע רוחות! די ברכה איז זייער אַ גוטע זאַך,

אַבער איר קענט דאָך פטרן דאָס גאַנצע פלייזין!

— האָט נישט קיין מורא, אַרכאַנט! נאָכן בענטשן, וועלן

די ביקסן שיסן, אפילו ווען איר וועט זיי אָנשטאַפן מיט פליע-

ווע, אָנשטאַט פולווער!

„דערדאָזיקער שפּאַס האָט ביי אַלעמען אַרויסגערופן אַ

געלעכטער.

„און אַט וואָס ס'האָט שפּעטער פּאַסירט. ווי נאָר קאַסמאַ

איז צוריק אַריינגעקומען אין קאַזאַרמע, האָט ער אַרויסגעשלעפט

פון די טאַרבעס צוויי גרויסע הילצערנע קריגלעך, צו דריי

אַקאַס יעדע איינע.

— אָט איז די מאַסטיקאַ, די טרערן פון לאַנד שיאַ!

ס'וועט אפּשר אויסקומען בלוז צו איין זופ פאַר יעדן איינעם

פון אייך. איר מוזט זיך אָבער באַנוגענען מיט דעם ביסעלע,

ווייל גאָט האָט נישט געוואָלט באַשאַפן גאַנצע טייכן פון

ראַקיי-שיאַ. אַנו, נעמט נאָר אייערע פּוסות!

„און אין יעדן גלעזל האָט ער אַריינגעגאָסן אַ קליינע

דאָזע. און מיט ביידע קריגלעך אין די הענט, איינס ביי קאַס-

מאַן און דאָס צווייטע ביי עליען, די גלעזלעך הויך איבער

די קעפּ, האָבן אַלע געשריגן:

— פאַר אונדזער גלויבן! פאַרן אַרכאַנטס געזונט אין

פאַרן געזונט פון זיין גוואַרדיע! פאַרן נצחון פון זייער גע-

ווער! זאָל לעבן!

— זאָל לעבן!...

— מ'האָט געטרונקען...

— איצט וועלן מיר גיין געבן די איבעריקע מאַסטיקאַ

די מענטשן, וואָס געפינען זיך אויף דער וואַך, האָט קאַסמאַ

אַ זאַג געטאָן.

„און מיר זענען אַרויסגעגאַנגען. אינדרויסן האָט ער מיך
אָנגעכאַפט פאַר דער האַנט.
— גיי, ברענג צעטראַגן צוויי אָרעמס פּליטערלעך, פּונקט
דוויפּיל האַלץ, אַ טאַפּ בוימל אוי לייג עס אַלץ אַוועק לעבן
אַעם שטויס פון פּלי-זין!
— אָבער...
— האָב נישט קיין מורא! אַלץ איז געענדיקט. איצט
האַבן מיר זייער אַ לייכטע אַרבעט.

„אַ העלישע נאַכט, אַ מערדערישע נאַכט, אינמיטן דער
פּולער אויפּלעבונג פון דער נאַטור. צוויי און זעכציק מאָן
שטאַרק ווי אייזן, זענען געפאַלן אויף רעכטס און אויף לינקס,
ווי הויכע זיילן, וואָס ווערן אונטערגעהאַקט. אויף ביידע שורות
ברעטער, באַדעקט מיט טעפּיכער, פּאַרמירנדיק אין קאַזאַרמע
צוויי לאַנגע אומענדלעכע בעטן, און אויף דער הוילער ערד,
האַבן מענטשלעכע קערפּער, וואָס זענען באַשאַפּן געוואָרן צו
געניסן פון לעבן, זיך געקאַרטשעט, צווישן עקלדיקע שריים
און אויסגעבראַכענע שטיקלעך, מיט שוים אויף די מיילער, די
אויגן אַרויסגעקראַכן פון קאַפּ. זייערע געוואַלדן האָבן געקענט
אַרויסשלעפּן טויטע פון די קברים. ס'האַט זיך אויסגעדאַכט
אַז די פייכטע, נאַקעטע טאַפּאַלן ציטערן פון שרעק. אין
פּאַדערצימער פונם פּאַלאַץ האָבן צוויי ווילדע גריכן, די
איינציקע, וואָס האָבן נישט געוואַלט פאַרזוכן די פאַרסטע
מאַסטיקאַ זיך געוואַלגערט. דערשטאַכענע, אין קאַלדזשעס בלוט.
„קאַסמאַ האָט אויסגעגאַסן דאָס טעפּל בוימל אויפן האַלץ
און אויף די פּליטערלעך און עס אונטערגעצונדן. די פּלאַמען
האַבן אַרומגעכאַפט דאָס געווער. די פענסטער פונם אַרכאַנאָסט
זודר זענען געווען באַלויכטן. מיר זענען אַריין אין דעם אַר-
כאַנאָסט אַפּאַרטאַמענטן. ער איז געלעגן אין בעט לעבן פּלאַץ.
ריטשיצאַן, וועלכע איז געווען בלאָס ווי קרייט. דערזענדיק
אונדן, אַנגעצויגענע ווי שופּטים, האָט דער אַרכאַנאָסט צוערשט

געמיינט, אז ער געפינט זיך אונטער דער ווירקונג פון א קאָש-מאר; ער האָט זיך אויסגעריבן די אויגן. נאָכדעם אויפ-הייבנדיק זיך:

— וואָס הייסט עס? וויאָזוי זענט איר אַרײַן אַהער? און פאַרוואָס?...

— דאָס איז אויך אַ נס פון הייִזיקן גייסט; מיר זע-נען געקומען, פּדי צו פאַרענדיקן די קיריאַקאָדראַמאַן, האָט געענטפערט קאָסמא, אַרויסנעמענדיק זיין פּיסטאָלעט.

— באַנדיטן!!

— כּ״האַב דאָך אייך געזאָגט: „און ער וועט אינמיטן דער נאַכט אַרײַנשיקן פאַרג-באַנדיטן אין שלאַף-צימער פון די האַרן, וואָס ווערן אָפּגעהיט דורך משרתים, באַוואָפנט פון קאָפּ ביז די פּיס.“ איר דערמאָנט אייך דערין, אַרכאָנט?

— הא, אַרוואַניטאַקיאַ, צום געווער!

— „און דאַמאָלס וועלן די האַרן אומזיסט רופן נאָך היִלף. דאַמאָלס וועלן זיי וויסן, אַז אַלץ, וואָס ס'קומט דורכן פּוח פון אַנדערע, ווערט אויך פאַרשוונדן דורכן פּוח פון אַנדערע.“

— ווער ביסטו, פאַרשאַלטענער מאָנאַך? ביסטו אַ באַנ-דיט, וועלכער איז געוואָרן אַ מאָנאַך?

— ניין, אַרכאָנט! דאָס איז אַ מאָנאַך, וואָס איז שטענ-דיק געווען אַ באַנדיט!

„אויף אַ זייטיקן חעג, וואָס ציט זיך אין דער קרום צום גרויסן טראַקט פון קאַלאַראַזי, אין אַ טונקעלער נאַכט, ווי אין אַ קבר, האָבן זיך אונדזערע פּערד קוים באַוועגט פאַרויס, איינס נאָכן צווייטן, פון פאַרגט האָט געריטן קאָסמא און אַרײַנגערעדט צו פּלאַריטישיצאַן:

— ... דייע ברוסטן וועלן שטיווע ווערן, געשמין דורך אַלע ווינטן פון דער ערד... דו וועסט באַדן דיין קער-פּער אין שטראַמען, אים טריקענען אויף דער זון, און די פּעלד-בלומען וועלן אים דורכזאַפן מיט זייערע ריחות... און קאָסמא וועט זיך ליבן...

„ער האָט זיך פּלוצלונג אָפּגעשטעלט, באַטראַכט דעם
הויף פּונם אַרכאַנט סאַמוראַקיס, פּולשטענדיק איינגעהילט אין
פּלאַמען, און מיט רציחה אַ וואַרטש געטאַן:
— מיט אייז שלאַנגען-נעסט ווייניקער...“

„אַ גאַנצע וואָך צייט האָבן מיר געריטן צו דרום צו, האַלטן-
דיק זיך לענגאויס דער יאַלאַמיטצא און אַנדערע טייכן,
פּדי אויסצומיידן די וועגן. די קאַפיטעס פּון די פּערד האָבן
געוונקען אין דער פייכטער ערד פּון די פּעדלער, ווי אין
ווייך ברויט, איינגענעצט מיט וואַסער. דראַבנע פּסדרדיקע
רעגנס האָבן אונדז פּון צייט צו צייט געצווונגען, זיך צו
האַלטן שעהנווייז אונטער אונדזערע צוויי געצעלטן. דאַמאַלס
זענען מיר געווען אין אַ שלעכטער שטימונג. די זון האָט זיך
אַבער צוריק באַוויזן; וואַרעמע אפּריל-ווינטן האָבן אַנגעבלאַזן
אונדזערע מאַנטלען; און אַט זענען מיר ווידער לויטיק און
פּריילעך.“

„פּאַרשטעלט ווי אַ פּאַסטור, פּלעגט עליע זיך אַוועקלאָזן
איבער די דערפער זוכן ברויט און וויין. מען פּלעגט אויך
אַפט איינאַרדענען אַ יאַגד אויף האָזן. ביינאַכט פּלעגן מיר
זיך פאַרבאַהאַלטן אין קוסטעס, אָדער אין בלאַטעס, שטיין
אויף דער וואַך גאָך דער ריי גאָך, און מ'האַט אַכטונג גע-
געבן אויף די פייערן, וואָס האָבן געברענגט פאַר די גע-
צעלטן.“

די גאַנצע צייט האָט מיר קאַסמאַ קיין איינמאַל נישט
געפּרעגט וועגן מיין לעבן אין אַרכאַנטס הויף. ער איז צופיל
געווען פאַרנומען מיט פּלאַריטישאַן; טאַג און נאַכט פּלעגט
ער פּון איר נישט אַפּטרעטן. ס'האַט מיר שטאַרק פאַרדראַסן.
— האָט אים, לכּל-הפּחות, מיין גורל געזונט געקאַסט,
אין משך פּון די צוויי יאָר? — האָב איך איינמאַל אינאַונט
אַ פּרעג געטאַן זיך אַליין, ווען מיר זענען געב-יבן שטיין.

— זייער ווייניק.

— אויב אזוי האָט ער נישט קיין האַרץ!

— אדרבה, ער האָט יאָ; נאָר זיין גוט האַרציקייט, איז פּונקט ווי וויין: ס'וואַרעמט נאָר די אָנוועזנדיקע; ס'וואַרעמט אין ס'קילט: דאָס זענען קאָסמאָס ביידע פּנימער.

„ס'האָט זיך מיר אויסגעדאַכט, אז עליע ווערגט זיך. כ'האָב קוים געהערט זיין קול. דערפאַר אָבער האָט קאָסמאָס קול אָפּגעהילכט פון שכנותדיקן געצעלט:

— נאָר דיך, פּלאָריטשיצא, וועל איך אַמייסטן ליב

האַבן...

„אויף עליעס פנים האָט זיך באַוויון אַ פאַרדאַגעטער שמייכל. זיינע אויגן האָבן געלויכטן אין דער פינטטער, באַטראַכטנדיק די פּלאַמען, וואָס האָבן געברענט ביי אונדזערע פיס.

— ירמיהו, — האָט ער אַ וואַרטש געטאָן אונטער דער נאָז, אַנכאַפּנדיק מיך ביי דער האַנט און צורוקנדיק זיין באַרד ביז צו מיין ברוסט, — ירמיהו! קאָסמאָס איז אַ דעמאָן! האָסטו געהערט, וואָס ער זאָגט צו דער פרוי? נישט צו איין פרוי, נאָר צו גאַנצע פּאָלקן. האָב איך געהערט, ווי ער האָט אים בערגעחזרט דיוועלבע דבורים! גאָט אין הימל, שטאַרבן זאָל איך, אויב ער האָט אַמאָל געזאָגט אַ ליגן און איז נישט געווען אָפּנהאַרציק! יאָ, אַלע האָט ער מיטן גאַנצן האַרצן ליב געהאַט, צו אַלע איז ער געווען צאָרט, ווי אַ טייפּעלע, מילד, ווי אַ רעגן, וואָס פּרישט אָפּ די ערד, וועלכע איז אָנגעברענט פון דער זון. און מיט אַלע איז ער געווען פּרעך ווי אַ קאָטער, און גלייכגילטיק צו זייערע טרערן, ווי דער טויט. הער אויס, ירמיהו, אַ געשיכטע, וואָס איך וועל דיר דערציילן, וועסט דאַמאָלס בעסער אַלץ באַגרייפן:

— בערך אין אַ יאָר צייט אַרום נאָך דער שלאַכט מיט דער פּאָטער, אין וועלכער דו ביסט געפּאָנגען געוואָרן,

זענען מיר געגאנגען נקמה נעמען פאר די איינוווינער פון אַ ווייטער געגנט אין מאָלדאוויע, וואָס איז שטארק טערראָריזירט געוואָרן דורך אַן אַכזריותדיקן הערשער. קאָסמאָ האָט געהאַט אַ מנהג, זיך תמיד אָפצוטיילן פון אונדזערע מענטשן; דערי-בער זענען בלויז מיר ביידע, פאַרשטעלט ווי אַרימע הענדלער, אַריינגעקומען אינם הויף פונם אַכזר. זיין גוואַרדיע איז פונקט אָפגעפאַרן צו פאַרשטאַרקן די רייען פון אַ פאַטעראַ, וואָס מען האָט פאַרמירט, כדי צו פאַרפאַלגן אַ דרייטן היידוק, וועלכער פלעגט פלאַנצן דעם טויט צווישן די סאַטראָפּן פון מאָלדאוויע. די ידיעות, וואָס מיר האָבן פאַקומען, זענען געווען זייער גינסטיק פאַר אונדז: „איר וועט געפינען אינם הויף אַ צוואַנציק פּחדנישע דינער, וועלכע מען וועט אייך העלפּן בינדן.“ ס'איז טאַקע אזוי געווען; אָבער וואָס שייך דעם בינדן, איז פונקט געשען פאַרקערט. נאָך איידער מיר האָבן זיך גענומען צו דער אַרבעט, האָט אַ פשוט מיידל מיט אַ תמימות-דיקער נשמה און אַ ברענענדיקן פליק, אָנגעצונדן אַ פייער אין קאָסמאָס האַרץ און צעדרייט אַלע זיינע פלענער. אין דעמזעלבן מאָמענט, פירנדיק אונדז צו אַ סטאַג היי, ווי מיר האָבן געדאַרפט פאַרברענגען די נאַכט, האָט זי געזאָגט צו קאָסמאָן:

— דו הענדלער-וואַנדלער,
וואָס באַהאַלט שלעכט זיין פלי-זין,

דו וועסט נישט הרגענען מײן האַר, ווײל ער האָט מיר גוטס געטאָן!

„קאָסמאָ האָט אויסגעשריגן:

— זאָג מיר, קינד מיינס, וואָס איז געקומען אויף דער וועלט אין דער תקופה, ווען די צייטיקע קאַרשן זעטיקן אונדזער אַפעטיט, ווען די ברייטע לָאָנקעס דערוועקן אין אונדז אַ פויליקייט און ווען די פייגעלעך מעלדן וועגן זייער רעכט אויף ליבע, — זאָג מיר, וואָס פאַראַ טובות האָט דיר דער אַכזר געטאָן, וועל איך פאַרגעסן די צאָל פון זיינע פאַר-ברעכנס און מיינע פאַרפליכטונגען פון היינטיקער נאַכט.

— יאָ, קאָסמאָ, דו וועסט אַלץ פאַרגעסן, ווייל מײן הערשער האָט מיך אַרויסגעריסן פון די בעגל פון אַ ווילדער חיה, און, אַן אומבאַריטע, מיר צוריקגעקערט די פרייהייט. און ער האָט מיר געזאָגט: „דו וועסט דאָ קענען לעבן, ווי דיין האַרץ גלוסט און ליב האָבן וועמען דו וועסט וועלן“. די ווילדע חיה: איז געווען זיין אינטענדאַנט. פונקט היינטיקן אַוונט האָבן מיר „די נייע לבנה“, וועט ער, אַלזאָ מאַרגן פאַרטאָג קומען אויף דעמדאָויקן וועג, וואָס ציט זיך דאָ פאַר אונדז, און וועט ברענגען צו טראָגן זיין האַר דעם מעשר און זיין אויסדרוק פון הכנעה. ער וועט קומען איינער אַליין, רייטנדיק אויף אַ פערד. גיי אים אַקעגן און זיי דעם משרת מכבד מיט די קוילן, וואָט דו האָסט באַשטימט פאַרן הער-שער גופא! און נעם צו זיין גאַלד... און מיט דעם גאַלד קויף אַקסן פאַר די פאַראַרימטע פויערן... דאַמאָלס ערשט וועל איך זיין דיין שקלאַפּין“.

„אין יענער נאַכט, בעת מיר האָבן גערויכערט אונדזערע פּיוֹקעס און געקוקט אויף די שטערן, האָב איך געזאָגט צו קאָסמאָן:

— וועסט טאַקע טאָן, קאָסמאָ, ווי דער שטן הייסט דיר?
 — איך וועל טאָן אַלץ, וואָס דער שטן הייסט מיר, ווייל כ'האַב ליב דעמדאָויקן שטן און איך וויל אים האָבן.
 — דו וועסט זיך אָבער לאָזן פאַרפירן...
 — אפילו דעם טייוול אַליין וועל איך זיך לאָזן פאַר-פירן...
 — און דו וועסט זיך איינשטעלן דאָס לעבן, פדי צו דערלאַנגען די שלעכטס אין די פיס, אַנשטאָט צו דערלאַנגען אין קאָפּ? ... קאָסמאָ, דו ביסט שטאַרק, דו האָסט נישט קיין שכל אין קאָפּ!...
 — עליע, דו ביסט שטענדיק גערעכט, אָבער דיין גע-רעכטיקייט איז מיר צוגעגעסן. הייב זיך אויף!“
 „כ'האַב זיך אויפגעהייבן. קאָסמאָ איז מיר אַרויפגע-געשפרונגען אויפן רוקן. כ'האַב זיך אַרומגעדרייט אַרום דעם

סטאָג, ביז כ'האָב דעם אָטעם נישט געקענט אָפּכאַפּן און בין
 אומגעפאַרן. דאָמאָלס האָבן מיר זיך ביידע אוועקגעזעצט...
 „— איצט מענטשו אַרויסזאָגן דיין געדאַנק, עליע.
 „און בעת קאָסמא האָט מיך אויסגעהערט, קלאַפּנדיק זיך
 שטאַרק מיט דער פּויסט אין ברוסט אַרײַן, האָב איך צו אים אַזוי
 געזאָגט:

„— קאָסמא... מ'קען נישט זיין קיין העלד אויף דער
 העלפט... מ'האַלט דיך אומעטום פאַר אַ העלד... מ'פאַרגע-
 טערט דיך... דו אָבער ביסט גאַרנישט אַזעלכער און אַלײן
 פאַרגעטערסטו קיין זאַך נישט... אָדער דו פאַרגעטערסט צופיל
 זאַכן... אָט איז אַ געגנט, וואָס וועט אויפצומאַרגנס נאָך אינ-
 דזער אָפּפאַר אַזוי זאָגן: קאָסמא איז געקומען הרגענען דעם
 דראַכס פון אונדזער לאַנד און ער האָט בלוז געהרגעט אַ
 קליין שלענגעלע. דאָס האָט פאַסירט דערפאַר, ווייל דאָס
 שלענגעלע האָט געוואָלט אויפּעסן אַ ווערעמל און דאָס ווערעמל
 איז קאָסמאן געפעלן געוואָרן... אָט וואָס די גאַנצע געגנט
 וועט זאָגן... און זי וועט זיין גערעכט... און דו נישט... און
 אַ העלד מוז תמיד זיין גערעכט.“

„אויפצומאַרגנס, פאַרטאָג, זענען מיר געלעגן פאַרבא-
 האַלטן הינטער קוסטעס, ביים זוים פון אַ גרויסן וועג, דורך
 וואַנען די שלאַנג האָט געזאָלט פאַרבייגיין. דאָס ווערעמל איז
 געווען צוזאַמען מיט אונדז. קאָסמא האָט אים געגלעט דעם
 קאַפּ און פאַרביסן מיט די ליפּן אויס תאוה, ווייל דאָסדאָזיקע
 ווערעמל איז ליידער געווען אַ טאַכטער פון דער זון, אַ פונק
 פונם פריווען-פייער וואָס צינדט אָן דעם פולווער ביים זכר.
 — איך טרוים פון דיר, קאָסמא, איך טרוים פון מייע

קינדער יאָרן אָן!

„— און איך זוך דיך, מיין פלאַם, זינט די וועלט שטייט!
 „— אָבער דו וועסט הרגענען דעם מענטשן, וועלכן איך
 וועל דיר באַלד אָנווייזן?

„— יא, כוועל אים הרגענען, ווייל מייע אויערן ברע-
 גען און מייע שליפּן פלאַצן... אין פל-זמן דו וועסט מאַכן

מינע אויערן זאלן ברענען און מיינע שלייפן זאלן פלאצן. איך הרגענען, שולדיקע און אומשולדיקע, וועמען ד נאָר וועלן!

— ביסט א גבור, קאָסמאָ!

— א גבור, טאָכטערל, א גבור ביז צו דינע פיס!

„און אָט רייט פארביי א מענטש, טריט ביי טריט, מיט א טאָרבע ביים זאָל. דאָס העמד אויף אים איז ריין, דער קאָפּ אָפגעדעקט און זינגט מיט א לעבנסלוסט, פון א שיינעם מענטשן, וואָס איז צופרידן מיט זיך. מיטאָמאָל טוט ער א ציטער, שטעלט זיך אָפּ, דרייט דעם קאָפּ אין אַלע זייטן און שטרעקט אויס די רעכטע האַנט צום פיסטאָלעט: ער האָט דערהערט, ווי אונדזערע פערד האָבן א פארסקע געטאָן פונ-דערווייטנס, זיין אומרויקייט האָט לאַנג נישט געדויערט, ווייל דאָס מיידעלע פארמאכט די אויגן און פארדעקט זיך דאָס פנים מיטן פארטוך, בעת קאָסמאָ צילט אָן זיין ביקס און שיסט אויס.

„דער מענטש פאָלט, דאָס פערד טראָגט זיך אַוועק... אויפן וועג, באַגלייט פון דער אויפגייענדיקער וון, פלייט דאָס ערד וווּ א רוח, מיטשלעפנדיק דעם קערפער פון זיין באַ-לעבאָס, וואָס הענגט פארטשעפעט מיטן פוס ביים זאָל, בעת דער צעטראַסקעטער קאָפּ פארקערט דעם שטויב אויפן וועג.

„קאָסמאָ גייט צו צו זיין דעמאָן:

— ביסט צופרידן, פרוי? וואָס ווילסטו נאָך? ווילסטו אפשר איך זאל אויך מיין ברודער הרגענען? ווילסטו אפשר איך זאל פטרן מיין פערד, וואָס שטייט און ציטערט אין וואַלד? זאָג מיר, וואָס דו פארלאַנגסט?

— דיר, קאָסמאָ, וויל איך!...

„וועסט מיך האָבן, אייביקייט מיינס! וועסט מיך האָבן, פֿל-זמן מיינע אויערן וועלן ברענען, און אין מיינע שלייפן וועט טראַסקען!“

„א ווילע שפעטער באַווייזט זיך א פויער, א טיפער

זקן, מיט אונדזערע ביידע פערד. קאָסמאָ דערלאַנגט אים פיר
בייטלען מיט געלט:

— דאָס איז אַלץ, קאָסמאָ?

— דאָס איז דערווייַל אַלץ, פריינט

— דו האָסט דאָך אַבער נישט דערפילט דיין גאַנצן

חוב

— כ'האַב נישט קיין שום חובות: גוטע מענטשן זע-
נען קיינעם גאַרנישט שולדיק".

„מיר זענען אַרויף אויף אַ פערד... קאָסמאָ האָט גע-
ריטן פאַרויס מיט זיין איינטאַגיקער אייביקייט אין די אַרעמס-
אויף אַ צוואַנציק טריט הינטער אים, בין איך נאָכגעפאַרן, אַ
שווייגעוודיקער, און געטראַכט וועגן דער איינזאַמקייט פון
מענטשן.

„דורך די פאַרוואַקסענע וואַלד-וועגן, איבער שטיינער
און גריבער, — וווּ די פאַדקאָועס פון די פערד האָבן זיך
געבליטשט און צעטרעטן דאָס גרינס, וווּ פון די געדיכטע
צווייגן האָבן אַראָפּגעקאַפּעט אויף אונדזערע קעפּ גרויסע רע-
גענס-טראַפּן, — איבער פרייטע פעלדער, וווּ די פערד זענען
געלאָפּן ווי רוחות, האָבן מיר זיך אַראָפּגעלאָזט צו דער לעפּ-
צונג פון סערעט.

„דעם ערשטן אָונט האָבן מיר זיך פאַרהאַלטן ביים זוי-
ם פון אַ וואַלד. אַ פּלאַנטער פון קיסטעס, וווּ מען האָט זיך
נישט געטאַרט רירן אין דער פינסטער. לעבן אונדזערע פיס
האָבן זיך געצויגן אימענדלעכע פאַרלאָזטע פעלדער, אויף
וועלכע גאָט האָט אויסגעגאַסן די איידלסטע ריחות, פדי צו
פאַרשאַפּן פאַרגעניגן זיינע זומערפייגעלעך.

„און אַט שווימט אַרויס די פולע לבנה אויפן הימל;
דער וואַלד ווערט אַנגעפילט מיט סודות, דאָס פעלד מיט גרילן
און קאָסמאָס האַרץ — מיט זינד. יא, יענעם אָונט איז קאָסמאָ
געווען צו מיר שלעכט, ווי אַ שונא. ער האָט מיר געהייסן
שפּילן אויף דער פלייטע פאַר זיין דעמאָן, כאָטש ער האָט

גוט געווסט, אז איך שפיל נאָר פאַר מיין גאָט און פאַר אונ-
דזער פרייהייט.

„זי האָט אזוי געזאָגט :

— אויב אַ פלייטע וועט איצט אויפשפילן, וועט זיך
דער הימל עפענען, און דעם אויבערשטנס מלאכים וועלן זיך
צו אונדז אַראָפּלאָזן און זינגען הימנס.

„קאָסמא האָט אויפגעציטערט און מיר באוויזן זיין פנים,
באַלויבטן פון דער לבנה. ס'איז געווען אַ רויט, געשוואָלן
פנים, פונקט ווי ער וואָלט לאַנג געבלאָזן אויפן פייער. כ'האַב
פאַרשטאַנען זיין שטאַרקע בקשה, כ'האַב אָבער אַראָפּגעלאָזט
די אויגן און געשוויגן, בעת דאָס בלוט האָט אין מיר געקאָכט.
— שפיל, עליע.

— פאַר וועמען שפילן ?

— שפיל פאַר דער אייביקייט !

— דיין אייביקייט איז קורץ, קאָסמא !...

— קורץ, עליע, נאָר שטאַרק ווי דאָס ליכט, וואָס נעמט

אַרום די ערד !

„כ'האַב אַרויסגעצויגן די פלייטע פון אינטערן גאַרטל; כ'האַב
באַשפּיגן די לעכלעך, כ'האַב געשפילט... און ווי נאָר די ער-
שטע קלאַנגען האָבן זיך דערהערט אין דער נאַכט, האָט זיך
דער הימל געשפּאַלטן, מלאכים האָבן געזונגען הימנס, ווייל
דעם דעמאָנס קול האָט זיך פאַנאַנדערגעגאַסן אין מעטאַלישע
טרעלן, וואָס איז געווען מער האַרמאָניש, ווי די שטימע פון
אַ נאַכטיגאַל. די האַר האָבן זיך מיר געשטעלט אונטער דער
היטל, מייע פּינגער האָבן פיבעריש געטאַנצט איבער דער
פלייטע. מיין פאַרשטאַנד האָט אָנגעהייבן צו גלויבן, אז דער גיהנום
דאַרף זיין אַ סך געטלעכער ווי דער גן-עדן, און אַ דעמאָן,
וואָס זינגט איז פרימער, פון אַ מלאך, וואָס טוט תפילה.

כ'פּין די, וואָס מ'קען נישט באוויזן

כ'פּין די נשמה, וואָס גיט זיך איבער,

ס'נישטאָ קיין אכזריותדיקער גאָט,

מיין חרץ ווייסט נישט פון קיין זינד...

„הָאָט אַווי הָאָט געוונגען דער דומאַן... און זיין קול
הָאָט פאַרטויבט דאָס גערויש פונם וואָלד און דאָס זינגען פון
די גרילן. דאַמאָלס האָב איך פאַרגעסן מיין געזעץ, כ׳האָב
פאַרראַטן מיין גאָט; כ׳האָב געשפּילט מיט ברען. כ׳האָב אַזוי
פּלאַנג געשפּילט, ביז געוואַלצענע טראַפּנס שווייס האָבן מיר אָנגע-
געהייבן צו ברייטן מייע אויגן. דאַמאָלס האָב איך זיך אָפּ-
געשטעלט, אָפּגעווישט דאָס פנים און באַמערקט, אַז קאָסמאָ
איז נישטאָ, אַז זיין דעמאָן איז אויך נישטאָ. און כ׳בין פאַר-
בליבן אַליין, איינגעהילט אין פינסטערניש און שטילקייט, —
איינער אַליין, פּונקט ווי מיר זענען אַלע דאָ אויף דער ערד...
„אונדזער ווייטערדיקער וועג איז די גאַנצע צייט פאַר-
געקומען אונטער אַ פּסדרדיקן רעגן. מענטשן און פּערד זענען
דורכגענעצט געוואָרן, ווי מיין, וואָס קריכן אַרויס פון וואַסער.
פּדי צו פאַרהיטן זיין אוצר, האָט זיך קאָסמאָ אויסגעטאַן ביז
צום העמד און אַרויפגעוואָרפן אַלע זיינע מלבושים אויפן רוקן
פון דער פּרוי, וועלכע איז געוואָרן ענלעך צו אַ גרויסן צע-
דרייטן אויסגעוויקטן פּאַקעט. די נעכט האָבן מיר פאַרבראַכט
אין היילן. דאַמאָלס האָט קאָסמאָ אַרויסגעוויזן אַ געוואַלדיקע
איבערגעפּונקייט. ער איז אַליין געלאָפּן אָפּזוכן טרוקן האַלץ,
האָט אָנגעצויגן זעלטענע פייערן, געטרוקנט די מלבושים, צו-
געגרייט הייסע געטראַנקען און, נאַקעט ביז צום בויך, ענלעך
צו אַן אמתן ווילדן, — האָט ער אָנגעהייבן צו רייבן דאָס
געווער און איבערלאָזן זיי מיט פּרישע מאַטעריאַלן
„ענדלעך, זענען מיר געקומען צו אונדזער ציל, אַז
דער לעפּצונג פונם סערעט, אויפן זעלבן פאַרשאַלטענעם אָרט
ווי מיט אַ יאָר צוריק איז אונדז אויסגעקומען צו קעמפן מיט
דער פּאַטערנאָ, צוליב דער מסירה פונם פאַראַמשטשק. איצט
איז געקומען די שעה, ווען דערדאָזיקער פּלב האָט געדאַרפּט,
באַצאָלן פאַר זיין פאַרראַט.
„מיר האָבן זיך מיט אים שנעל אָפּגערעכנט; אָבער
דער ענין איז געוואָרן קאָמפּליצירט און די דראַמע האָט זיך
פאַרדאַפּלט, אַ דאַנק דעם פאַרפּלאַנטערטן סאָדעם פונם גורל.

„מיר האָבן זיך אַלע דריי באַהאַלטן אין אַ גראָבן, ביים קאַפּ פּון אַ בריק, אויף דער מאַלדאָואַנער זייט. מיט געווער אין די הענט האָט קאַסמאָ אָפּגעהיט דעם פאַררעטער, בעת די קלוגע פרייע פּערד האָבן געקייט די גראָז אויף אַ הונג-דערט טריט פון אונדז. די פרוי, — וועמענס ליידנשאַפטלע-כער שטערן איז נאָך אין דעמוזעלבן טאַג אונטערגעגאַנגען, — האָט אַ פּרעג געטאַן:

— וואָס טוען מיר דאָ, קאַסמאָ?

— וועסט באַלד זען: כ׳האַב אַ חוב צו באַצאָלן.

— ביסטו געוויינט צו צאָלן חובות?

— צייטנווייז יאָ...

„דער פאַראַמטשיק האָט זיך באַוווּן, די הענט אין די קעשענעס. ער איז אַוועק אויף רעכטס, אויף לינקס, נאָכדעם גלייך אויף קאַסמאָס ביקס, גלייך ער וואָלט געגאַנגען דער-פילן דאָס, וואָס ס׳איז אים געשטאַנען אָנגעשריבן אויפן שטערן. אָבער אין דער רגע, ווען קאַסמאָ האָט אָנגעצילט די ביקס, איז די פרוי בלאָס געוואָרן, אים אָנגעכאַפט פאַר דער האַנט און אויסגעשריגן:

— וואָרט! ס׳איז מיין ברודער!

„בלוי פאַר פּעס, האָט קאַסמאָ זי איבערגעקערט מיט איין זעץ פון זיין ביקס.

— מעגלעך, אָז ס׳איז דיין ברודער, ער איז אָבער מיין שונאָ!

„און ער האָט אַוועקגעלייגט דעם פאַראַמטשיק, וועל-כער האָט צו שפּעט דערשפּירט די ספּנה. מיט געוואַלדן און יללות איז די שוועסטער אַוועקגעלאָפּן צו הילף דעם ברודער, וועלכער האָט זיך שוין דערין נישט גענייטיקט. זי איז אַנגי-דערגעפאַלן אויף זיין קערפּער און געיאָמערט. ווען מיר זע-נען צוגעקומען, האָט זי זיך אַ שטעל געטאַן פאַר קאַסמאָ:

— דו האָסט דערהרגעט מיין ברודער!

— כ׳האַב געהרגעט אַ שפיאָן! און וואָס האָסטו

געמיינט? דו האָסט געמיינט, אָז נאָר אינטענדאנטן וועל אַר
הרגענען?

— דאָס האָט ער מיך געראַטעוועט פונם אינטענדאנטס
לאַפעס! די גרעסטע טובות האָט ער מיר געטאָן!

— און מיר האָט ער די גרעסטע רעה געטאָן: ער
האָט מיך פאַרמסרט פאַר דער פּאָטער אַו!

„די פרוי האָט געקניט פאַרן קערפער און תפלה געטאָן.
מיר זענען אַוועק צו די פערד. צוריקקומענדיק, האָט קאָסמא
אַוועקגעלייגט אויף דער ערד אַ בייטל מיט דוקאַטן און אַ
זאָג געטאָן צו זיין איין-וואַכעדיקער אייביקייט.

„ווען דו וועסט ענדיקן דיין געבעט, זאָלסטו דיין ברו-
דער באַגראָבן, דערנאָך זאָלסטו זיך אַליין באַגראָבן אין אַ
קלויסטער און דאָרט ווייטער תפלה טאָן צו גאָט. דאָס וועט
זיין לויט דיין געשמאַק, אָן שום אַנשטרענגונג און אָן שום
שאַדן, ווייל ס'זענען דאָ אַ סך ברידער ווי דיינער.“

„עטוואָס שפּעטער האָט צו מיר קאָסמא, טראַגנדיק זיך
אין אַגאַלאַפּ, געזאָגט מיט איבערצייגונג.

— זי פרויען זענען באַשאַטן געוואָרן פּדי אַפּצווענדן
דעם גורל פון די מענער!“

„עליע איז אַנטשוויגן געוואָרן. זיין פנים, קוים בא-
לויכטן דורכן פייער, האָט אויסגעדריקט קינדערישע התפעלות.
— טו אַ טראַכט, ירמיהו, וועגן די דאָזיקע פאַרפלאַנטער-
טע זאַכן פון לעבן, — האָט ער מיר צום סוף צוגעגעבן. אין
איינגעוויקלט זיך אין זיין געבאַ, האָט ער זיך אַ וואָרף
געטאָן אויף אַ באַרג שטרוי.“

„כ'בין פאַרבליבן איינער אַליין אין אַ געצעלט, מיט
וועלכן דער ווינט האָט זיך געשפּילט, ווי מיט כוואַליעס.
שלאַפן האָט זיך מיר נישט געגלוסט. מיין געדאַנק האָט אַרומ-
געפאַסט אַלץ, וואָס כ'האַב ביז איצט דורכגעלעבט, בעת, מיין
אויער האָט זיך באַמיט אויפצוכאַפן דעם קלענסטן גערויש אין

קאסמאס און פלאריטשיצאס געצעלט. כ'האָב אָבער נאָר געהערט דאָס רוישן פון פאַראיינגאַמטע זאַכן. אויפגערעגט פון מיינע גע- פילן, האָב איך פאַרלאָזט מיין געצעלט, געמאַכט עטלעכע טריט אינדערויסן, און באַלד האָט די צייט אויפגעהערט צו עקוויטירן פאַר מיר. האַרמאַניע... אייביקע איינשטימיקייט... די מלוכה פון ראָרן און טשערעט, פון ווילדן מוילבערבוים, פון טויזן-טער זשאַבעס, וואָס ליגן באַהאַלטן אונטער בלעטער פון וואַ-סער-לייליעס; און די קיביץ-פויגל, וואָס דרעמלען מיט אַן אָפע-נעם אויג. — אָט די גאַנצע מלוכה האָט הנאה געהאַט פונם גליקלעכן גאַט-לעבן. כ'האָב געהערט, ווי אַ קאַרפּ איז אַרויס-געשפּרונגען אויפן וואַסער-אויבערפלאַך און, ווי בליי, צוריק פאַרוונקען אין אירע היימישע טיפענישן. אַ צאפליע האָט לאַנג געקלאַפט מיטן שנאָבל, בעת אַ שפאַרבער האָט דורכ-געשניטן דעם אומבאַמערקלעכן שטח, קלאַפּנדיק שטאַרק מיט די פליגלען. און אונטער די לאַסקעט פון שטילן ווינטעלע, האָבן אַנצאָליקע טשערעט-שטעקעלעך — די באַלעבאַטיים פון יענער געגנט, — זיך געבויגן און אינדערשטיל געלויבט דעם אויבערשטן. מיין רעיון איז מיר פאַרטונקלט געוואָרן...

„אַ שווערע האַנט ווי בליי האָט מיך אויפגעריסן פונם אָרט. קאָסמאַ איז געשטאַנען פאַר מיר: אַן אומגעהויערע שוואַרצע מאַסע. זיינע געדיכטע האַר, פונקט ווי די באַרד און די צעשוויבערטע וואַנסעס, זענען אין אומאַרדענונג געלעגן אויפן האַלדז און נאַקן. די האַריקע ברעמען האָבן אַרויסגע-וויזן אויף זיין פנים בלויו דעם פליישיקן נאָז און צוויי גרויסע אויגן, לויט מיין מיינונג, גוטע און צופרידענע. מיט אַ רויקער, האַרמאַנישער, אָבער ערנסטער שטימע, האָט ער צו מיר געזאָגט:

— איך באַגריס דיך, ירמיהו, יונגער פרייער מענטש!... דו גיסט אַכטונג אויף קאָסמאַס גליק... זייער גוט טויסטו... אָבער דיין שעה פון אָפּו האָט שוין געשלאָגן... גיי!... קאָס-מאַ וועט דיך פאַרטרעטן.

— ביסט דין טועה, קאָסמאָ: איך שטיי נישט אויף דער
 וואַך פון דיין גליק כ'לעב מיט די זומפן.
 „ער האָט אָפגעטראָטן אויף אַ טריט:
 — נאָך בעסער! דו טוסט מיטאַמאָל צוויי גוטע זאַכן:
 צוערשט דו, דערנאָך איך!... דאָס ליגט שוין אין דער
 נאַטור. אָבער זאָג נאָר: ביסטו אַמאָל נישט אין פעס אויף
 מיר?

— יא, עטוואָס...

„קאָסמאָ האָט זיך אויסגעצויגן אויף דער ערד. און
 ליגנדיק מיט אויסגעשפרייטע הענט, האָט זיך געדאַכט, אַז די
 ערד איז קלענער געוואָרן.

— אַז מ'איז אין פעס אויף איינעם, וועמען מ'האַט ליב,
 און מ'ווייל וואָס גיכער פטור ווערן פון דער נישטיקער שנאה
 און מיטן גאַנצן האַרצן ווידער יענעם ליב קריגן—איז די
 בעסטע זאך באַלד אים שלאָגן; ווייל דער פעס, וואָס נאָגט
 פאַמעלעך, טוט מער שלעכטס, ווי אַ קלאַפּ מיט דער פויסט
 פון אַ געליבטער פּערזאָן. אַט האָסטו אַ ברוסט, וואָס איז אַזוי
 פיל מיט גליק, אַז אפילו מיט קלעפּ פון האַמערס וועט מען
 זי נישט קענען צעשמעטערן. קלאַפּ, ירמיהו.
 „מיט אַלע מיינע פּוחות האָב איך אים דערלאָנגט אַ זעץ.

קאָסמאָ האָט זיך קיין ריר נישט געטאָן.

— קלאַפּ, שטאַרק!

„כ'האַב געקלאַפּט, מיטן גרעסטן פעס.

— נאָך!

„כ'האַב אויפגעהייבן די האַנט... אָבער דאָס גוטמוטיקע
 פנים, די ברוסט פון אַ בער... און איבערהויפּט די צוויי
 הענט, אויסגעשפרייטע ווי פליגל, גרייט אַרומצונעמען און צו-
 צודריקן מײן קערפּער... גיין!

„כ'בין צוגעפאלן צו דערדאָזיקער ברוסט און איינגע-
 גראָבן מײן פנים אין די האַר, פּונוואָנען ס'האַט זיך געשפּירט
 מענלעך שווייס... קאָסמאָ האָט מיך צוגעדריקט צו זיך און
 מיר געגלעט די האַר.

— וואָס איז מיט דיר. ירמיהו? וואָס האָב איך דיר געטאָן?

— ביסט צופיל גליקלעך, קאָסמא, און דיין גליק מאַכט מיר איינזאָם...

„ער האָט מיר נישט געענטפערט, אָבער כ'האָב געפילט, אז זיינע בלייבנע הענט גליטשן זיך אים אַראָפּ לענגאויס זיין קערפער, און דאָס האַרץ קלאַפט ביי אים מיט דער העפטיקייט פון אַ האַמער און מיט דער רעגלמעסיקייט פון אַ זייגער. דערנאָך האָט ער זיך גיך אַוועקגעוועצט אויפן טערקישן אופן, מיר געהייסן טאָן דאָסעלבע, אָנגעשטאַפט זיין ליוולקע, זי פאַר-רויכערט און אומגעפער אַזוי געזאָגט:

— קאָסמאַס גליק, מיין יינגל, מוז איבערלעבן אין יע-נעמס האַרצן איינזאָמקייט און פּוּטקייט. ער איז עלטעך צו אַ שטורם-ווינט, וואָס צעהאַקט ביימער, באַדעקטע מיט קנאַספּן, רייסט אויס בלוזמען, דורכגעוועפט מיט צאַרטקייט, פאַרהאַלט, דער לויף פון גליקלעכע טייכן, וואָס פליסן מיט אַ שטילן גערויש, הרגעט חיות... ער טרינקט אַלץ... אַלץ. וואָס האָט לעבן; דערנאָך צעשמעטערט ער זיך דעם קאָפּ ערגעץ-ווי אין באַרג-פעלן, וואָס נעמען אים געפאַנגען, אָדער ער ווערט איינגעשלאָנגען אין עפעס אַ בויך פון דער ערד, וואָס איז אָנגעפילט מיט וואַסער און מיט אָנסופיקן הימל. ער בריינגט אָבער נוצן אויך. ווייל נאָך זיין דורכגאַנג ווערט אַלץ אויפ-געלעבט מיט מער קראַפט. איך בין פונקט ווי ער. אפשר ווייז איך נישט אַרויס אַזויפיל חסד, אפשר ווייניקער גערעכטיקייט. דאַרפסט וויסן, אז בלויז מיט נישטיקע זאַכן קען מען זיך טיילן און געמיינזאַם פון זיי געניסן. אָבער ווי נאָך דער מענטש ווערט צופיל גליקלעך, בלייבט ער איינזאָם; און ער בלייבט אויך פאַראיינזאַמט, ווען ער איז צופיל אומגליקלעך. אָט וואָס: אין אַ קליינעם גראַפן וועלן אלע דיר נאָכטאַנאַן, אָבער קיינער וועט דיר נישט נאָכגיין אין אַן אָפּגרוינט. דאָס פּרילשטענדיקע גליק איז אַ מין אָפּגרוינט. ביסטו דען איצט נישט געווען פאַרוונקען אין דייע טרוימען אויף אַזוי ווייט,

אז דו האָסט פאַרגעסן אין דער ספּנה און האָסט נישט באַ-
 מערקט, ווי כּיפּין צוגעקומען צו דיר? ווער פּון אונדזערע
 פּרייע מענטשן וואָלט דיר נאָכגעאָנגען ביז אַהין? ווער איז
 מיר נאָכגעאָנגען צום פּאַרשיפּטן הויף פּון אַרכאַנט סאַמו-
 ראַקיס, ווען מיט עטלעכע טעג צוריק האָט זיך אין מיר דער-
 וועקט אַ השּׁק: צו גיין דיך תּיפּף באַפּרייען פּון דיין תּפיסה?
 עליע! עליע אַליין איז מיר נאָכגעאָנגען. אָבער עליע איז
 מיין באַשיצער, וועמען איך האָרד קיינמאָל נישט. און דאָך
 גייט ער מיר תּמיד נאָך, קעגן זיין אייגענעם ווילן. דאָס נעמט
 זיך, געוויס, דערפּון, וואָס אינדזער טאַטע, דער באַק, ביים
 באַהעפטן זיך, האָט ער געהאַט אין זינען, צו באַפּרוּכפּערן
 זיין האַרעם בלויז מיט ווימען פּון שגעון און פּון אַלע אַנ-
 דערע משוגעתן. אויף אַזאַ אופן איז אים געלונגען אַרויסצו-
 ברענגען אויף דער וועלט: מיר קאסמאַן, דעם עראַטישן
 שגעון; עליען, אַדער דעם פּאַרנופּטיקן שגעון; קיראַן, אונ-
 דזער שוועסטער, אַדער דעם קאָקעטישן שגעון; אין צום טוף,
 אינדזער יינגסטן ברודער, וועלכער האָט געהאַט דעם קלאַרסטן
 שגעון און האָט זיך אויפּגעהאַנגען, נישט וויסנדיק, מסתּם,
 וואָס צו טאָן מיט זיין לעבן. אַלפּאַלס, בין איך דערין נישט
 זיכער, ווייל ער האָט ביז משוגעת, ליב געהאַט פּוטער-קיכל גע-
 פּילט מיט ניס, און ער פלעגט טאַנצן פאַר פּרייד, ווען מען
 האָט זיי אַרויסגענומען פּון אויוון. איך גלויב, אַז ביזת ער
 האָט זיך אויפּגעהאַנגען איז אים דאָס מויל געווען אָנגעפּאַקט
 מיט פּוטער-קיכל. מיט אַרף קענען שטאַרבן פּון אייגענער משוגעת,
 אָבער מען דאַרף. מאַל נישט האָבן קיין שייכות מיט יע-
 נעמס משוגעת.

„ביי די דאָזיקע ווערטער האָט קאַסמאַ אָנגעצילט זיין
 משוגענעם בליק אויף זיין געצעלט. די פּולע האַלב-נאַכטיקע לבנה
 האָט זיך אויפּגעהייבן אויף דריי שפּיזן איבערן האַריזאָנט און
 באַוווּזן איר טונקל-פּייערדיקן דיסק פאַר פּלאַטישצאָן

וועלכע איז געשטאנען אומבאוועגלעך פארן געצעלט, די הענט איבערגעקרייצט אויף דער ברוסט. קאסמא האט פון איר דאָס אויג נישט אַראָפּגענומען. אויף אירע אַקסלען, איינגעהילט אין אַ שאַל פון ווייסן זייד, האָבן זיך אירע לאַנגע, צעשויערטע האַר אַראָפּגעלאָזט, ווי צעשמאַלצענע סמאַלע.

„פאַר דערדאָזיקער פרעכטיקער דעושיינונג איז קאָסמא אַנידערגעפאַלן מיטן פנים צו דער ערד, די הענט אויסגע- שטרעקט פאַרויס, פונקט ווי אַ מוסולמענער ביי דער תפילה, און לאַנג פאַרליבן אין דער פאַזע. דערנאָך, ווי אַן אַפּ- געמאַטערטער, האָט ער זיך לאַנגזאַם אויפגעווייבן און אויסגע- צויגן צום הימל צוויי נאַקעטע פעסטע הענט, וועלכע האָבן געמאַכט דעם איינדרוק פון פיס. פּלאַריטישאַצאָ האָט נישט אויסגעקוקט אין מיינע אויגן אַזוי הערלעך, די איבעריקע זאַכן קליין צונויפגעקאַרטשעט; און אַפילו עליע, וועלכער איז פונקט אַרויסגעקומען, אַ פאַרגענעצטער, פון צווייטן געצעלט, האָט ביי מיר געהאַט אַ פנים פון אַן אַרעם מענטשעלע אין אַן אַלטער „געבא“.

„מיר האָבן אים אַלע באַטראַכט, און ס'האַט ער מיר אויסגעוויזן, אַז אַלע איבעריקע האָבן וועגן אים געטראַכט דאָס- זעלבע וואָס איך, דאָס הייסט, אַז קאָסמא, אָנוואַרפנדיק זיך אויף אונדז, וואָלט אונדז אַלע געקענט צערייבן. אָבער ער האָט אויף אונדז קיינעם קיין פחד נישט אָנגעטריבן.

„ער איז צוגעגאַנגען און אַרומגענומען פּלאַריטישאַצאָ פאַר דער טאַליע. זי האָט זיך געלאָזט טראַגן ווי אַ פעדער. אירע שיך האָבן קוים באַרירט דעם ווייכן טעפּיך, וואָס איז דאָרט געווען אויסגעשפּרייט. אין צוזאַמען האָבן זיי געמאַכט עטלעכע טריט, אין פּוּלן ריטם מיט איינאַנדער. באַטראַכטנדיק די דאָזיקע צאַרטע בת-מלכה, זייט ביי זייט מיטן מגושמדיקן וואַלד-גולן, האָט מען געקענט מיינען, אַז דאָס איז אַ נימפּע, וואָס געפינט זיך אונטער דער מאַכט פון אַ סאַטיר.

„אויף יענעם אָרט און אין יענער רגע האָט קאָסמא אויסגעדרייט זיין ווילד געזיכט צו דער לבנה, געקוועטשט

זיין ברוסט מיט די קרעפטיקע הענט, וועלנדיק אויסדריקן דעם איבערפלוס פון זיין גליק. מיט א קול פון א בין, וואָס צווינגט פערד אויפצוהייבן די קעפּ, האָט ער גערעדט:

— פאַרוואָס וויל דאָס האַרץ צעשמעטערן זיינע קייטן? פאַרוואָס דאַכט זיך אים, אז דער גוף איז צו שמאַל! פאַר-וואָס שטיקט אים דאָס בלוט?

„אַננעמענדיק זיין געליבטע ביי דער האַנט, האָט ער פאַר איר אויסגערעדט זיין אָנגעווייטיקט האַרץ:

— פּלאָריטישיצאַ, דו ביסט דער אָפּגרונט, וואָס שלינגט איין די תאוה פון מאַנסבילן! איז דיר באַקאַנט דאָס געפיל פון דויערהאַפטיקייט? מיר וועלן באַלד אָפּפאַרן, ביי דער שיין פון דער לבנה, און היינט באַגינען וועלן מיר דערגרייכן אונדזער לאַגער. דרייסיק יינגען וואַרטן דאָרט אויף אונדז מיט אומגעדולד! זיי אַלע זענען מענטשן אויטערן געזעץ, וועלכע האָבן נישט קיין מורא פאַרן טויט. אַלס געזעץ אַנער-קענען זיי נאָר איין זאך: באַפרידיקן זייער תאוה. — דער העכסטער ציל אין זייער לעבן! יעדעס געזעץ, וואָס איז קעגן דעמדאָזיקן ציל, באַקעמפן זיי. נישט געקוקט דערויף, וואָס ט'קומט זיי אויס צו באַצאָלן דערפאַר מיט זייער לעבן! נישט אומניסט רוף איך זיי אָן העלדן. אין דער פרויס אויגן קוקן זיי נאָך אויס גרעסערע העלדן מיט זייערע בליקן פון צעהיצטע ביקעס, וואָס באַצויבערן איר האַרץ, מיט די שפיצי-קע וואָנסעס, וואָס שטעכן דורך פונדערווייטנס, מיט די כוואַ-ליעדיקע בערד, וואָס צערטלן דעם פוך, מיט די ברייטע הויזן, אויפגעצויגן אַרום די לענדן, און מיט די פאַרשאַלטענע בייטלעך — די זויערע פון אומרויקייט.

„און קאָסמאָ האָט געפאָדערט דאָס אוממעגלעכע:

פלאָריטישיצאַ, קליין בלימעלע,

וואָס יעדער שיינער יונג קען נעמען!

— לאָז דיך נישט נעמען... כ'בין נישט דער האַר אים בער דידאָזיקע מענטשן, כ'בין זייער גאָט; אָבער ס'איז נישטאָ

קיין גאָט, וואָס קען איינהאַלטן אַ פרוי! און איך וויל בלייבן
קאָסמא און שטארבן קאָסמא! שווער מיר פלאָריטישיצא. שווער
מיר אין טרייקייט!

„פלאָריטישיצא האָט אויסגעשאַסן אין אַ הילכיקן געלעכ-
טער, ענ, עך צו די גלעקעלעך פון אַ ווינטערדיקן שליטן;
און די לבנה האָט אָפגעענוטפערט אויף דעמדאָזיקן געלעכטער,
איינוויקלענדיק איר געשטאַלט מיט אַ זילבערנעם שרייער, וואָס
האָט דערפרייט די לאַנקעס.

— קאָסמא, קאָסמא מיט די שטארקע הענט,
דרייסטער קעמפער אויף ניין פראַנטן,

— דו פאָדערסט פון אַ דונער, ער זאָל דונערן אין
טאָפּ? דו בעטסט ביי אַ דעמב, ער זאָל שפראַצן אונטער אַ
בעט? דו פארלאַנגסט פון דער ערד, זי זאָל זיך קעגנשטעלן
דעם אקער, וואָס גראַבט זיך אַריין אין איר, זי זאָל אַרויס-
וואַרפן די זוימען, וואָס באַפֿרוכפערן זי? כאַ, כאַ, כאַ!...
„אין אויסשפרייטנדיק די הענט מיט די פרייטע אַרבל,
פונקט ווי אַ שוואַן, וואָס גרייט זיך צו פליען, איז זי אנט-
לאָפן געוואָרן צום געצעלט און נעלם געוואָרן. אַ בלאַסער,
מיט שווערע טריט, איז קאָסמא צוגעגאַנגען צו עליען און גע-
זאָגט מיט אַ שטילער שטימע:

— וואָס זאָגסטו, עליע, צום ענטפער, וואָס די פרוי
האָט מיר געגעבן?

„עליע האָט אויסגעצויגן דעם האַלדן אין דאָס פנים:

— כ'זאָג, אַז די פרוי איז גערעכט, און איר

איז אַ גערעכטער און אַ ווערטפולער.

„קאָסמא האָט אָנגעהייבן צו ריטשען:

— זאָל דיך דער רוח נעמען צוזאַמען מיט דיין שכל

און גערעכטיקייט! נישט דאָס וויל איך וויסן!

— אלזאָ, וואָס? — האָט עליע רויק געפרעגט.

„קאָסמא האָט באַהערשט זיין פעס און זיך צוגעבויגן

צו זיין אויער:

— ווי מיינסטו, עליע, איז דידאָזיקע פרוי נישט אַמאָר
 יענע טשאַפּאַניטצא פונם סאַסנע-וואַלד, פון זיבעצן יאָר צוריק?
 — גאַנץ מעגלעך, קאָסמאַ... ס'איז גאַנץ מעגלעך, אַז
 דאָס איז זי... כ'בין אָבער נישט זיכער... הוצדעם, צוואַקס
 דאַרף מען עס וויסן? אויב דאָס איז באמת יענע, די
 טשאַפּאַניטצא פון סאַסנע-וואַלד, טאָ דערמאָן זיך בעסער וועגן
 דיין גאווה פון יענער נאַכט. און אויב דו געפינסט, אַז ביי
 היינטיקן טאָג איז זי בעסער, ווי מיט זיבעצן יאָר צוריק, איז
 אַ סימן, אַז די פרוי איז ווי אַ פּערד: וואָס מער עס לויפט,
 אַלץ בעסער ווערט עס...

„קאָסמאַ איז געבליבן שטיין אַ פאַרטראַכטער, מיט דער
 פאַרגעסענער לייולקע אינם ווינקל פון מויל...“

„און ווען די לבנה איז צוגעקומען צום זעניט, האָבן
 מיר פאַרלאָזט די לעצטע סטאַנציע. מיר האָבן זיך דורכגע-
 שלאָגן אַ וועג דורך אַ וואַלד פון ראָרן און טשערעט מיט
 קלעפּעדיקע בלעטער, וואָס האָבן אונדז באַנעצט מיט גאַווער.
 מיר האָבן זיך דורכגעשלאָגן אַ וועג. קיינער האָט קיין וואָרט
 גישט אַרויסגערעדט.“

„קיינער האָט נישט גערעדט. צו אַלדע רוחות! און
 דאָך וואַלט מען עס געדאַרפט טאָן! רעדן? ניין! ריטשען,
 קלאַפּן, האַקן, ברעכן. מיר וואַלטן אין דעם מאַמענט געדאַרפט
 האָבן אַן ערדציטערניש, וואָס זאָל עפענען פאַר אונדז טיפע
 שפּאַלטן; אָדער אַ האַגל פון שטיקער איין, גרויע ווי אייער
 פון אַ קאַטשקע, וואָס זאָלן אונדז פאַדעקן דעם קאָפּ מיט
 בייַלן; אָדער אַ קאַמף מיט איבערגעלעגענע פּוחות פון אַ
 פּאַטעראַ, וואָס זאָל אונדז צווינגען צו אַנטלויפן, פאַדעקטע
 מיט ווונדן; אָדער אַ דוינער, אָדער אַ מגפה, אָדער אַן אַנ-
 דער מין צרה, וואָס זאָל שטערן דידאָזיקע שטיילקייט, בעת

וועלכער אין קאָסמאָס קאָפּ אַנטוויקלט זיך דער געדאַנק פון זיין אונטערגאַנג.

„איך האָב נישט געוויסט פון קיין שום זאַך צו זאָגן. עליע האָט אפשר פון עפעס יאָ געוויסט, אָבער פאַר אונדז אַלעמען איז די זאַך קלאַר געוואָרן, בעת דער נעפֿל איז צעשווומען און דער מאָרגנשטערן האָט געוואָרפן זיינע ווייסע תכריכים אויף אונדזערע פנימער און אויף דער ערד.

„מיר זענען פונקט דעמאָלס געווען אויף אַ וויסט פעלד; אין איין שורה האָבן מיר זיך באַוועגט אויפן געשלענגלטן וועג, טריט ביי טריט נאָך אונדזערע פערד. פֿלאָריטישאַ האָט געדרימלט, איינגעקארטשעט אין די ארעמס פון קאָסמאָן, וועל-כער האָט זי געטראָגן אויף זיין פערד; די ריטמישע באַ-וועגונגען האָבן איר איינגעוויגט און זי אַריינגעוואָרפן אין אַ מין פאַרגליווערקייט. קאָסמאָ האָט, קענטיק, פאַרגעסן פון דער גאַנצער וועלט, און זיין טריבער פנים האָט מיט אַ ביזו אויג באַטראַכט זיין אוצר. דאָסדאָזיקע אויג פון אַ ווילדער חיה האָט זיך אָפגעשטעלט דאָ אויפן פנים מיט די רויקע בתולה-שטריכן, באַצירט מיט אַ מאַיעסטעטיש נעזל פון אַ קאָקאָטע, דאָ אויף די צאַרטע ליניעס פון איר בויך, וועלכע האָבן זיך אויסגעשניצט אויפן מאַנטל און זיך געפאַלדעוועט פון טרייסלען.

„מיטאַמאָל שטעלט קאָסמאָ אָפּ זיין פערד און לאָזט אַרויס זיין טייערע משא; פֿלאָריטישאַ לאָזט זיך בויגן, ווי אַ קישעלע אויף די קני פון איר געליבטן. אירע אָפענע אויגן שמייכלען, די האַר לאָזן זיך אַראָפּ ביז צו דער ערד. אַקס-לען, פרוסטן און שענקלען זענען איצט בלוין אַ טייוולאָנישע האַרמאָניע.

„קאָסמאָ באַטראַכט דעמדאָזיקן אוצר פון קאָפּ ביז די פיס און שרייט אויס:

— וואָס! אָט דאָס איז אַ פעלד, וואָס האָט זיך גע-לאָזט באַארבעטן דורך אַלע אַקערס, און באַפֿרוכטיקן דורך אַלע זוימען? און איך, קאָסמאָ, וואָס וויל דאָס גאַנצע פאַר

זיך אליין, דארף דאָס אויסהערן און נישט גיין תיכף אָפּהאַקן די הענט, וואָס האָבן באַשפּיגן מיין גוטס?
 „פּלאַריטישאַ האָט פאַרבויגן די הענט אונטערן קאַפּ און אַ זאָג געטאָן מיט אַ גוטמוטיקן ביטול:
 — יאָ, קאָסמאַ... דו דאַרפסט דאָס אַלץ פאַרשטיין, און אויך דאָס: קיינער האָט נישט קיין אַכטונג צו אַומבאַאַרבעטע פעלדער, אפילו דו אויך נישט.
 „און מיט אַ שלאַנגען-באַוועגונג איז זי האַסטיק אַראָפּ-געשפּרונגען אויף דער ערד. איך און עליע האָבן מיר איר פון אויג נישט אַראָפּגעלאָזט.

„קאָסמאַ האָט זיך נישט גערירט פונם אָרט. אָבער דאָס בלוט איז אים אַריין אין קאַפּ: פּלאַריטישאַס ענטפער האָט גוט געטראַפּן. דאָס האָט נישט געקענט דורכגיין אָן אַן אויס-ברוך פון כּעס: און ווייל די באַרקעס פון דער פרוי זענען געווען צו שוואַך, כדי איבערצוטראַגן די דאָזיקע משא, האָט ער זי גענומען אויף זיך. איידער מיר האָבן זיך געקענט אָפּגעבן אַ דין וחשבון וועגן וואָס ס'האַנדלט זיך, האָט ער זיך אַראָפּגעגליטשט אויף דער ערד, זיך אויסגעצויגן אונטערן טערן פערד, און אָננעמענדיק מיט ביידע שטאַרקע הענט די געשמידטע קאַפּיטע פונם פערד, האָט ער זי אַוועקגעשטעלט אויף זיין ברוסט. אינם זעלבן אויגנבליק האָט ער דעם פערד דערלאָנגט אַ קלאַפּ מיטן פוס אין בויך. די חיה, נישט צו-געוויינט צו אַזאַ ברוטאַלישער באַהאַנדלונג, האָט אָנגעהייבן הירושען און אַ שפּרונג געטאָן איבערן קערפער פון איר באַ-לעבאַט.

„דערשראָקענע, זענען מיר אַלע דריי געקומען צו הילף. קאָסמאַס פנים איז געווען געל ווי וואַקס, און בלוט האָט גע-שפּריצט דורכן מויל און דורך דער נאָז. אָבער זיינע גוטע אויגן האָבן אויסגעדריקט רויקייט. ער האָט עפעס געוואָלט ענטפערן אויף זי געשרייען פון פּלאַריטישאַס, אָבער אַ נייער בלוט-שטורץ האָט אים געשטערט.

ער האָט פּאַוואָליע צוגעמאַכט די אויגן און געפּאַלן אין חלשות.

„מיינענדיק צוערשט, אַז ער איז טויט, האָבן מיר אים איבערגעטראָגן אויפן פעלד. דאָרטן האָבן מיר תּיפּף באַמערקט, אַז ער אָטעמט נאָך; מיר האָבן אים אָפּגעוואָשן דאָס פּאַר-בלוטיקטע פנים און צוריק אויפגעמונטערט.

„פּלאָריטישיצאַ, אַ בלאַסע, האָט אַרויפגעלייגט זיין קאַפּ אויף אירע קני, באַזייטיקט זיינע האָר, וואָס זענען געווען צוגעקלעפט צום פנים, אים דערלאנגט אַ וואַרעמען קוש און געזאַגט:

— מיין פריינט... מיין פריינט... זיי אַ גוטער! באַרעכן זיך! און פּאָדער נישט פון לעבן דאָס, וואָס עס קען אונדז נישט געבן?

„אַבער קאָסמאַ האָט געשריגן מיט אַ כאַרכלדיקן קול:
— כּיִלָּאָך מיך אויס פון גערעכטיקייט און אומגערעכט-טיקייט... און דערפון, וואָס דאָס לעבן גיט אונדז... און דער-פון, וואָס עס גיט אונדז נישט... מיין ברוסט איז מיין גאַנץ לעבן. דאָס וואָס זי וויל, וויל איך אויך פאַרן פרייז פונם דאָזיקן לעבן. און איך וויל איצט אָפּשניידן די הענט, וואָס האָבן באַשמוצט מיין גוטס... און כּוועל זיי אָפּשניידן!

„ביי דיִדאָזיקע לעצטע ווערטער איז זיין בלאַס פנים ווידער פאַרפאַרבט געוואָרן. ווי אַנגערעכטער קופּער האָט עס געפלאַמט אונטער די פּלוצלינגע אַראַנזש-שטראַלן, וואָס די זון, אויפגייענדיק אויפן האַריזאָנט, האָט אים געוואַרפן אין פולן פנים. קאָסמאַ האָט אויפגעעפנט אַ פאַר גרויסע אויגן און באַטראַכט דעם גלאַנצנדיקן פערטל-דיסק פון דער זון, וואָס איז גלייך פאַר זיינע אויגן אויסגעוואַקסן אין דער אומ-ענדלעכקייט. מיט אַן אַנשטרענגונג פון אַ שטאַרק-פאַרווונדעטן, האָט ער אַ וואַרף געטאָן זיין קערפער פאַרויס, געשיקט דער פּלאַנעטע אַ גרויסן, בלוטיקן שפיי און מיט פעס אַרויסגע-זאָגט דיִדאָזיקע ווערטער:

— פאַר דעם וואָס האָט דיך באַשאַפֿן... און מיך... און

די ערד... און...

„ער האָט זיך תּיכּף אָפּגעשטערט און צוגעמאַכט דאָס
מויִל, פּונקט ווי ער וואָלט געוואָרט אויף אַ תּשובּה. אָבער אַ
שטראָם בליט האָט אים אויפּגעריסן די ליפּן און זיך צעגאַסן
איבער זיין ברוסט.

„קאָסמאָ איז אַנדערגעפּאַלן אויף פּלאַריטישיצאַס קני, די
אויגן אָפּן, — אויגן, וואָס האָבן אויסגעדריקט די טיפּסטע שנאה
צום לעבן. קיינער פּון אונדז האָט נישט געוואָגט אים קומען
צו הילף.

„עליע האָט מיר אָנגענומען פאַר דער האַנט און אַוועק-

געשלעצט צום פּאַרלאָזט פעלד.

— דו דערווייטערסט מיך, כּדי איך זאָל נישט זען ווי
אזוי ער שטאַרבט? — האָב איך געפרעגט ביי עליען, ווען
מיר זענען אָפּגעגאַנגען אַפּיסל ווייטער. באַטראַכטנדיק אַ
שפּאַרבער, וועלכער איז מאַיעסטעטיש געפּלויגן אינדערלופּטן,
האָט ער זענאַגט:

— כּ'גלויב נישט, ער זאָל שטאַרבן פּון דערדאָזיקער
ווינד; קאָסמאָ איז אַ מענטש מיט זיבן לעבנס. אָבער אַ כּ'גלויב,
אַז ער וועט שטאַרבן אויב נישט היינט איז מאָרגן, אין אַ
וואַך אַרום, אָדער אין אַ חודש אַרום, ווייל ער האָט מיט איין
ווערעמל מער אין זיין קאָפּ, און דאָס וועט אים פּטרן... דאָס
איז אַ קראַנקייט, פּון וועלכער ס'איז זיך שווער אַרויסצודרייען.
כּ'וועל דיר באַלד דערקלערן, וואָס דאָס איז אַזוינס.

— אין האַרצן פּון יעדן מענטשן דרימט אַ וואָרעם,
האָס גריזשעט. ביי אַ שוואַכן מענטשן וועקט עס זיך קיינמאָל
נישט אויף, אָדער ס'וועקט זיך אויף זעלטן, כּדי אַ געניץ צו טאָן און
וידער איינצודרימלען. דאָס פּאַסירט ביי אַ מענטשן, וואָס
שטרויכט זיך צען מאָל אַ טאָג אינס זעלבן שטיין, ווערט

אין פעס, זידלט זיך און הייבט נישט אויף דעם שטיין; אָדער, ווען זיין טיר סקריפעט אויף די ריגלען, באַנגנט ער זיך בלויז מיטן אויסרוף: אַך, ס'אַראַ פאַרשאַלטענע טיר! — און ס'פאַלט אים גאַרנישט איין, אַז מיט אַ קליין ביסל בוימל וועט די טיר אויפהערן צו סקריפען. דעמדאָזיקן מענטש האָט גאַט באַשאַפֿן, איך ווייס נישט פאַרוואָס, סוף וואָך, ווען זיין מוח איז אים שוין געווען אויסגעמאַטערט נאָך אַזויפיל מערקווירדיקע זאַכן, וואָס ער האָט באַשאַפֿן פאַרן מענטשן. — אָבער דער טייוול, וועלכער האָט אין משך פון די זעקס טעג זיך אומעטום אַרומגעשלעפט און קריטיקירט דעם אויבערשטן, האָט אויסגענוצט דעם זונטיקדיקן טאַג און אַריינגעגעבן אין מענטשלעכן שאַרבן נאָך אַ ווערעמל, דאָס טייוולאָנישע ווערעמל, וואָס רעגט אויף דעם מענטשן, ווי נאָר עפעס געפעלט אים נישט. אָדער ווען עפעס דערצערנט אים. אָבער בלויז איין נאַכט איז געווען גענוג, דער נאַרמאלער מענטש זאָל אָנפלאָ- דיען אויף דער ערד אַ היבש ביסל נאַראָנים; און דערפאַר טאַקע זעט מען זייער קנאַפּ מענטשן, וואָס מאַכן זיך קאַליע דאָס בלויט. ס'זענען אָבער אויך באַשאַפֿן געוואָרן אַ סך מענטשן מיט איין ווערעמל מער אין שאַרבן, וועלכע שפּרייזן אַרום אויף דער ערד, פּדי צו שטערן די געטלעכע מנוחה. ס'איז דער- גאַנגען אזוי ווייט, אַז דער הייליקער פעטער איז איינמאַל גע- קומען זיך באַקלאָגן פאַר גאַט: „האַר פון דער וועלט — האָט ער געטענהט, — מיין פאַסטוך איז נישט ווי דיינער: רויק, קלוג, געהאַרכזאַם און גוט. מיינער איז אַ גרויסער סקאַנ- דאַליסט: אויב אַ שעפעלע פאַרבלאָנקעט זיך, גייט ער אַוועק עס אָפּווכן מיט אַלע זיינע הינט און לאָזט איבער די גאַנצע סטאַדע אין רשות פון די וועלף; אויב דאָס קעז איז מיט אַ קליינעם ריח, האַרפט ער עס מיר אין פנים; און אויב אַ פליי גיט אים אַמאָל אַ ביס ביינאַכט, קערן זיך דעמאָלט וועלטן, און ער לאָזט מיר נישט שלאָפֿן. האַר פון דער וועלט, ב'האַב פון אים אַ סך צרות.“ דער אויבערשטער האָט גענו, מען דעם שטעקן און איז תיכף אַוועק מיט זיין בעל-יועץ.

ווען זיי זענען אָנגעקומען אויפן געמיינזאַכץ, איז דעם אוי-
בערשטנס פּאַסטוך פּונקט געשלאָפּן, מיט אַן אָפּן מויל. ער
האַט זיך תּיפּף אויפגעכאַפּט און זיי הכּנעהדיק באַגריסט. דער
האַר האָט אים געגעבן אַ ברכּה. אָבער דער פּאַסטוך פּונם
הייִליקן פעטער איז געבליבן זיצן אויף אַ בערגל און האָט
אזוי לייַדנשאַפטלעך געשפּילט אויף אַ פּלייטע, אַז גאַט אַליין
האַט אים געמוזט אויסהערן די זיסע טענער. דערנאָך האָט ער
אים אַ ריר געטאָן ביים אַקסל: „זאָג נאָר, פּריינט, פּאַרוואָס
פאַרלאָזטו די שמירה פון דער גאַנצער סטאַדע, צוליב איין
שעפעלע, וואָס ווערט פאַרבלאָנקעט? — ווייל שטענדיק ווערט
פאַרבלאָנקעט איינס פון די, וואָס כּהאַב אַמייסטן ליב, —
האַט אָפּגעענטפּערט דער פּאַסטוך אַן שום העפּלעכקייט. דעם
אויבערשטן איז עס שטאַרק נישט געמעלן געוואָרן. „מײן
קינד, די ביסט דאָ בלויז אויף דער דינסט. ליב האָבן אָדער
פיינט האָבן איז נישט קיין ענין פון קיין באַדינער!“ דער
פּאַסטוך איז אין פעס געוואָרן: „וואָס, בין איך דען נישט
קודם פּל קיין מענטש?“ דערזענדיק, אַזאַ מין חוצפּהניק, האָט
דער אויבערשטער אָנגעשיקט אויף אים אַ שווערן שלאָף,
באַטראַכט ביי אים דעם שאַרבן און אויסגעשריגן: „אָודאַ,
דאָס איז דאָך דעם טייולס אַרבעט: דער שאַרבן האָט מיט
אין ווערעמל מער!“ און ער האָט עס ביי אים אַרויסגענומען.
דער פּאַסטוך האָט זיך אויפגעכאַפּט אַ רויקער, אַ קלוגער, אַ
געהאַרכזאַמער און אַ גוטער. ער האָט געבעטן מחילה ביי די
באָזוכער, וואָס האָבן אים געטראָפּן אַ שלאָפעדיקן. ער
האַט זיי הכּנעהדיק באַגריסט, נישט געטראַכט מער וועגן זיין
פּלייטע, און נישט געהאַט מער קיין ליבע, קיין שנאה —
פּונקט דאָס, וואָס ס'פּאַדערט זיך פון אַ באַדינער. קאַסמאַס
איבעריק ווערעמל, איז זיין גאַנץ לעבן. ווען איך בין גאַט,
וואָלט איך עס ביי אים געוויס אַרויסגענומען. ס'איז ביי מיר
גאָר קיין ספּק נישט, אַז ער וועט שטאַרבן... זיין בייסנדיק
ווערעמל, וואָס איז אויפגעוועקט געוואָרן דורך דערדאָזיקער
פּרוי, וועט מאַכן פון אים אַ סוף. אויב מען קען אים

אָפּראַטעווען, דורכן אָפּשניידן די צוויי פּריצישע הענט, וואָס
האַבן זיך געפּאַרעט אַרום זיין גוטס, וועל איך אים גערן
מיטהעלפּן...

„עליע האָט נישט אַרויסגעזאָגט זיינע אַלע געדאַנקען.
„כ׳האַב נישט געוואָסט, וואָס איבערצוטראַכטן... כ׳האַב
נאָר געוואָסט, אַז קאָסמאָ איז שטאַרק קראַנק, אַז ער מוז אומ-
באַדינגט שטאַרבן. דאָס האָט מיר גאַנץ שטאַרק ווי געטאַן.

„מיר האָבן זיך געפּוּנען אויף די שטחים, וואָס ציען
זיך צווישן סערנאוואָדאָ און קאַלאַראַזי, אויף גאַר אַ קליינעם
מהלך וועג פּונם וואַלד. וווּ ס׳האַבן גערוט אונדזערע העלדישע
חברים. מיט גרויס אומגעוילד האָבן זיי אויסגעקוקט זייערע
אַנפירער, וועלכע זענען דרייַסט אַוועק אַליין, פּרי מײַן צו
באַפּרייען. זיי האָבן נישט געוואָסט, צי מיר לעבן נאָך, אָדער
מיר זענען שוין טויט. ווען נישט קאָסמאָס פּליצלינגער פּעס,
וואָס האָט אונדז צוגעשמידט צום אָפּענעם פּלאַכלאַנד, וואָלטן
מיר שוין איצט געדאַרפט זיין צוזאַמען מיט אונדזערע חברים.
„וואָס וועט איצט ווערן פּון אונדז? ס׳איז געווען אַ
ספּונתדיק אָרט. נישט ווייט פּון אונדז האָט זיך געצויגן דער
קרייז-וועג, און אַ ליאָדע רגע האָט מען אונדז געקענט באַ-
מערקן. בפרט נאָך, אַז דער דורכגאַנג איבערן דוניי, מיטן
פּאַראָם פּון סערנאוואָדאָ, איז געלעגן אויף אַן אַנדערטהאַלפּן
מײַל פּון אונדז.

„אַ ציטער איז מיר אַדורך איבער די ביינער... כ׳האַב
אַ קוק געטאַן אויף עליען: ער איז געווען פּאַרטראַכט. זיין
שטערן, תּמיד גלאַט, איז דאָס מאָל געווען פּאַרקנייטשט. ס׳האַט
אויסגעוויזן, אַז אַפּילו זיינע אויסגעמאַסטענע טריט האָבן גע-
טראַכט. אַלץ האָט געטראַכט. זיין „געבאַ“, לאַנג ביז צו די
ליטקעס, האָט אים צוגעגעבן אַן ערנסטקייט פּון אַן אויפּפריכ-
טיקן מאַנאָך. קיין שום פּויגל אין דער לופּט!... אויפּן פּלאַכ-
לאַנד שטיל, חי אויף אַ בית-עולם!... בלוזו איינצלנע דיסטל-

פלאַנצונגען האָבן שטיל געשאַקלט מיט די קעפּלעך, און עט-
לעכע זאָמדיקע בערגלעך, וועלכע האָבן דאָ און דאָרט גע-
וואַכט, זינט די וועלט איז באַשאַפן געוואָרן, האָבן מיט זייער
קעגנוואַרט עטוואָס צאָרטער געמאַכט די טרוקנקייט פון דעם-
דאָזיקן מדבר.

„מיט זיינע טריבע טריט איז עליע אוועק צו איינעם
פון די דאָזיקע בערגלעך, אויף וועלכן מיר זענען אַרויפגע-
שטיגן, און דארט, אינדערהויך, קוקנדיק אויף קאָסמאָן און פלאַ-
ריטשיצאָן, וועלכע זענען די גאַנצע צייט געזעסן אויף דער
ערד, קוים וואָס מען האָט זיי אַרויסגעזען, האָט ער אַרויס-
געצויגן דעם מושקעט פון אונטערן מאַנטל און געזאָגט:

— מיר וועלן באַלד זען, ווי ווייט קאָסמאָ איז קראַנק!
„און אין דערזעלבער רגע האָט ער אויסגעשאַסן. מיט אַ רגע
שפעטער איז קאָסמאָ געשטאַנען אויף די פיס, מיטן פנים צו
אונדן, די הענט אויפגעהייבן צום הימל, וואָס האָט געזאָלט
באָדייטן: שמעקט דאָ מיט ספּנה?“

„עליע האָט אָנגענומען דעם מושקעט פאַר דער קאָלבע
אויפגעהייבן אים איבערן קאָפּ, געפאַכעט עטלעכע מאָל אינ-
דערלופטן, וואָס האָט געזאָלט באָדייטן: „אַ ל י ז א י ז א י ז
אַ ר ד ע נ ג ו ג!“

„דער שטערן האָט זיך ביי אים אויסגעגלייכט, און ער
האָט אַ זאָג געטאָן:

— אַך, אויסגעצייכנט! אַבי ער קען זיך האַלטן אויף
די פיס!

„מיר זענען אַראָפּגעגאַנגען פון בערגל. ער האָט מיר
אָנגעוווּן אויף פאַרדאַרטע קאָזענע באַבקעס.

— נישט ווייט פון דאַנען מוזן זיך געפניען סטאַדעס.
לעמיר גיין אָפּזוכן אַ קליין לעמעלע.

„אין, באַמת, ביים זויס פונם פלאַכלאַנד האָבן מיר דער-
זען אַ גרויסע לאַנקע, באַוואַקסן מיט קוסטעס און ווערבעס,
הו ס'האָבן זיך געפאַשעט שעפסן אָן אַ שיער און אָן אַן
פּרך. דערזענטערנדיק זיך, זענען געפערלעכע הינט אויף אונדן

אַנגעפאלן. מיט איין געשריי האָט זיי דער פאסטוך צוריקגע-
 רופן און באַרויקטע, האָבן זיי זיך אוועקגעלייגט ביי זיינע פיס, דריי-
 ענדיק מיט די עקן. דער פאסטוך איז געווען גרויס ווי אַ ליליפוט.
 אַ שוואַרצער, שטאַרק באַוואָקסן, די „קאַסיולאַ“ אַראָפּגערוקט ביז
 איבער די ברעמען, פולשטענדיק איינגעהילט אין אַ לאַנגער
 „סאַריקאַ“, האָט ער אונדז אָפּגעוואַרט, שטייענדיק מיט זער
 גאַמבע אָנגעלענט אויף אַ גרויסן שטעקן. מ'האַט נישט גע-
 קענט וויסן, צי ער איז געווען באַוואָפנט, אָדער נישט. אָבער
 דער פעסטער ווילן אויף זיין פנים, אויסגעשניצט פון רייכע
 איבערלעבונגען, די רויקייט פון זיין קערפער, און איבער-
 הויפט דאָס קליינע און שוואַרצע אויגל, וואָס האָט אונדז דורכ-
 גענישטערט די בייכער פונדערווייטנס, האָבן אויפגעוועקט גרויס
 דרך-אַרץ ביי יעדן מענטשן, וואָס האָט אַ באַציונג צו מענטש-
 לעכע שיינקייט. נאָר אַן אויסוורף וואָלט געקענט הרגענען
 אזא מענטשן, און דאַמאָלס וואָלט זיין פאָלן געמאַכט אויפ-
 ציטערן די גאַנצע ערד.

צען טריט פאַר אים, האָט זיך עליע אָפּגעשטעלט:

— גוט מאָרגן, פאסטוך! האָב נישט קיין מורא, דאָס
 באַגריסן דיך פריינטלעכע מענטשן.

— זייט געבענטשט, וואַנדערער, און זאָל אייער געדאַנק
 אויך זיין אזוי פריינטלעך, ווי דאָס וואָרט.

— אונדזער געדאַנק איז קודם-פּל אָט וועלכער: ביסטו
 דער באַלעבאָס פון דערדאָזיקער סטאַדע, אָדער אַ פשוטער
 משרת?

— כ'בין דער באַלעבאָס איבער מיין ווילן. אַ דאַנק
 דערדאָזיקער סטאַדע לעב איך אויף דער פריי.

— אויב אזוי, טאָ זאָג-זשע אונדז, וויפּל „ספּאַנועס“
 דאַרפן מיר דיר באַצאָלן פאַר אַ לעמעלע, וואָס וועט קענען
 שטילן דעם הונגער פון פיר פעסטע מענטשן.

— די „ספּאַנואַס“, טייערע, גיבן נישט צו קיין אַרונט-
 לעכקייט. אזויווי ס'האַנדלט זיך דאָ וועגן הונגער. טאָ נעמט

זיך אָט דאָס לעמעלע, וואָס האָט אַ מיאוסע פעל. עסט עס בעזונטערייט, און דאַנקט מיר אין אייער געדאַנק.

„די זון האָט שוין געהאַט דורכגעמאַכט מער פון אַ פּערטל פון איר וועג אויפן הימלישן קופּאַל, ווען מיר זענען צוגעקומען צו קאָסמאַן און פּלאַריטשיצאַן מיט אַ לעמעלע אונטער עליעס אַרעם. זיי האָבן אויפגעשטעלט אַ געצעלט און זענען שווייגעוודיק געפליבן ליגן אין שאַטן. די פּערד, באַ-פרייט פון אונזער משא. האָבן זיך רויק געפאַשעט. אויף די פּאַרגליווערטע בלוט-פלעקן האָבן זיך אָנגעקליבן גרינע פליגן. עליע האָט זיי באַשאַטן מיט ערד. נאַכדעם, נישט זאָגנדיק קיינעם קיין וואָרט, — איז ער אַוועקגעגאַנגען ווייט אין די קוסטעס, און איז צוריקגעקומען זייער שפּעט מיטן אָפּגעבראַ-טענעם לעמעלע. ער אַליין איז געווען שוואַרץ פון אַש און גלאַזוניעס.

„מיר האָבן קיין ברויט נישט געהאַט. וויין קוים האַלבע-פּלאַס קאַ. עליע האָט אויסגעשפּרייט אַ לייזונט אויף דער ערד און צעשניטן דאָס לעמעלע. פּלאַריטשיצאַ, קענטיק און אויסגעהונגערטע, איז צוגעקומען און זיך אַוועקגעזעצט אויפן טערקישן שטייגער. קאָסמאַ האָט אויך געטאַן דאָסזעלבע, נאָר אַן חשק, מאַכנאַליש. מען האָט געזען, און מיטן גע-דאַנק איז ער געווען ערגעץ ווייט: ער איז נישט געווען צווישן אונדז. עליע האָט אים צוגעגעבן מוט.

„ער האָט זיך אָפּגעדעקט און, אַרויפציענדיק אויפן פנים און אַפּאַסטאַלישן גלויבן, האָט ער געזאָגט:
— קאָמיר זיך אונטערוואַרפן, פריינט מייער, די גע-זעצן, וואָס זענען נישט געמאַכט געוואָרן דורך אַ מענטשלעכע האַנט.

„קאָסמאַ האָט אים אויפן אָרט אָפּגעענטפּערט:

— איך וואָרף זיך נישט אונטער

— ... און קאָמיר זיי אָנגעזען אַלס אַ געזעץ אין אונ-

דזער לעבן...

— ... איך נעם גארנישט אָן!

„עליע איז געבליבן אָפהענטיק, גינסטיק געשטימט, האָט ער מער נישט געוואָלט דענערווירן קאָסמאָן און דער ערשטער זיך גענומען צום עסן. מיר האָבן שוין אַלע געהאַט אָפגע-געסן, בעת קאָסמאָ וואָס נאָך קיין דריי ביסנס נישט פאַרזוכט און קיין דריי זופן נישט אויסגעטרונקען. ער האָט זיך דער ערשטער באַאומרויקט:

— ברודער עליע, איך בין אַריינגעטראָטן „אינם יאָר פון מיין טויט“... זינט איך געדענק זיך אויף דער וועלט האָט נאָך קיינמאָל ביי מיר דער פעס נישט אַוועקגענומען דעם אָפעטיט. ברודער עליע, וואָס טראַכסטו דערפון?

„עליע האָט אים אַריינגעקוקט גלייך אין די אויגן:
— באַדע * קאָסמאָ, כ׳מיין אז דו וועסט שטאַרבן...
„אויך קאָסמאָ איז אַריין אין פאַרלעגנהייט. ער האָט זיך אָבער געשטאַרקט:

— נישט אמת, עליע, אז כ׳וועל שטאַרבן? און הרגע-נען וועט מיך פּלאַריטישיצאָ!

„די פרוי האָט פּראַטעסטירט:
— כ׳האָב זיך דאָך ליב, קאָסמאָ!... כ׳האָב זיך דאָך פון שטענדיק אָן ליב געהאַט!
„קאָסמאָ האָט איבערגעחזרט:

— דו האָסט מיך שטענדיק געליבט... און דאָך ביסטו די שולדיקע!...

— וואָס האָסטו געטאָן, קאָסמאָ, מיט די אומשולדיקע, וואָס זענען צו דיר געקומען?

— כ׳האָב זיי אויפצומאַרגנס פאַרגעסן. דאָס איז נישט מיין שולד, דאָס איז גאָטס אַ זאך. בלויז ער קען אויפקלערן די אומגערעכטיקייטן פונם מענטשן, ווייל ער האָט געגעבן דעם מאַנסביל אַ טאַרבע וואָס פּלאַצט פון תאווה, און דעם

(* באַדע: אַ פּאַלקס-טיטל, וואָס מען גיט אָן עלטערן, אַלס באַהייז פון

חשק צו שטרעבן תמיד צום קוואַל, וועלכער איז דורך קיינעם
 נישט באַרירט געוואָרן!
 „עליע האָט אויסגעגלאָצט אַ פּאַר אויגן אין זיך אַריין-
 געמישט :

— אמת, קאָסמאַ... אויב אַפילו גאָט איז גערעכט, וועט
 ער זיך אין דעם ענין פאַרפלאַנטערן. קאָסמאַ, איך האָלט פון
 דיר, צוזאַמען מיט דיין משוגעת. און אויב, פּדי אַרויסצורייסן
 דיך פּונם טויט, איז נויטיק אַ נקמה, וואָס פאַסט אַפילו נישט
 פאַר אונדזער פּבוד, גיב איך דיר שוין איצט מיין האַנט צו
 העלפן. זאָג זשע מיר אויף וועמען ביסטו אין פעס ?

— אויף גאָט ! אויף דער גאַנצער וועלט !
 — מיר קענען זיך אָבער נישט שלאָגן, נישט מיט גאָט
 און נישט מיט דער וועלט ! און אויב דיין אומגליק שטאַמט
 פון פּלאָריטשיצאַן, איז זי אויך דערין נישט שולדיק.

— כ'האַב קאָסמאַן קיין שום שלעכטס נישט געטאָן, האָט
 זיך פּלאָריטשיצאַ באַקלאָגט. אַנדערע האָב איך יאָ שלעכטס
 געטאָן, למשל דעם אַרכאַנט סאַמוראַקיס, וואָס איז דורך אייך
 לעבעדיקערייט פאַרברענט געוואָרן...

— גאַנץ פיין !... האָט קאָסמאַ געקריצט מיט די ציין.
 — ... אָדער ווי מיטן פּאשא פון סיליסטרע !
 — ... דער פּאשא פון סיליסטרע ? דיך האָט דערדאָזי-
 קער פּלוב באַשמוצט, און איך זיך דאָ און עס דאָס לעמעלע,
 אַנשטאַט צו גיין תּיכּף — אים אָפּברייסן זיינע אויערן ?
 „ביי דיראָזיקע ווערטער איז קאָסמאַ אויפגעשפרונגען
 פון אַרט, און דאַמאָלס האָט פּאַסירט אַ זאך, וואָס האָט אויס-
 געקוקט אין מיינע אויגן, ווי אַ פייער-עקספּלאַזיע.

„מיר זענען אלע געווען אויף די פּיס. אַ בלאַסער, האָט
 קאָסמאַ מיר אַרויפגעלייגט די האַנט אויפן אַקסל און געזאָגט :

— ירמיהו, כ'לייד, מ'האָט מיר מיין פבוד פארפלעקט, כ'פיל די ליידן פון א שפילער, וואָס האָט פארלוירן זיין גאַנץ פארמעגן און איז מיטאַמאָל רוינירט געוואָרן. ווילסטו אַרויסווייזן דיין גרויסמוטיקייט? ווילסטו פונקט ווי עליע, מיר אויסשטרעקן דיין יונגע האַנט אויף אַ נידריקן טאַטן? ס'איז אַ געמיינער טאַט, מיין קינד, אָבער מעגלעך, אַז דער-פון וועט מיר לייכטער ווערן: כ'וויל אַריינגיסן קאָכעדיק בליי אין האַלדן פונם פאשאַ פון טיליסטרע! קום! העלף מיר! דו ביסט מיין זון, מיר האָסטו צו פארדאַנקען דיין לעבן און דיין פרייהייט!

„פלאָריטישיצאַ איז אַריינגעשפרונגען צווישן אונדז, ווי אַ טיגערן, און אונדז צעטיילט מיט געוואָלט:

— אַ ליגן... האָט זי געשריגן, און די אויגן האָבן איר אַרויסגעטאַנצט פון קאַפּ. אַ ליגן! מיר האָט ער צו פארדאַנקען זיין לעבן און זיין פרייהייט! ער איז די פרוכט פון אילוזיע און ער מוז ווידמען זיין לעבן דעם טרוים. איך בין זיין מוטער!

„ווי דורכגעשאַטן דורך אַ קויל, זענען מיר אַלע דריי אָפגעשפרונגען אָן אַ זייט, בעת פלאָריטישיצאַ איז געבליבן שטיין, אָנגעצויגן ווי אַ סטרובע.

קאָסמאַ האָט זיך אַ רייב געטאַן דאָס פנים מיט דער האַנט און געפרעגט מיט ברען:

— ווער ביסטו, סודותדיקע פרוי? ביסטו נישט אַמאָל די קליינע טשאַפּאַניטצאַ פונם סאַסנע-וואַלד? ביסטו נישט אַמאָל יענע, וואָס האָט זיך באַוויזן, מיט אַ קינד אויף די הענט, עס אַוועקגעלייגט אַויף מיין וועג און פאַרשוונדן גע-וואָרן?

„פלאָריטישיצאַ האָט איבערגעקרייצט די הענט אויף איר ברוסט און געענטפערט מיט אַ קויל, דורכגעווייקט פון פון טרערן: ס'האָט מיר געריסן ביים האַרץ און איך האָב זיך דערמאַנט אָן איר נאַכט-וויזט, אין מיין טרויעריקער קאַליבאַ, ביים אַרכאַנט:

— כ'בין די, וואָס האָט געוואָלט האָבן דאָס גאַנצע גליק, וואָס האָט געוואָלט מיט אָפּענע אויגן חלומען אויף דער זון און זיך דערפאַר די אויגן אָפּגעברייט: דאָס ביסטו, קאָסמאַ, געווען מיין זון אויף איין אויגנבלויק, אין אַ נאַכט פון חלומות און דעמאָלט האָסטו מיך אויסגעלערנט צו קוקן מיט אָפּענע אויגן אויפן לעבן! פון דאמאָלס בין איך גע- גאַנגען מיין וועג, כ'האַב דורכגעמאַכט אלע זיפן גיהנומס און צוריק צו דיר געקומען, אָן אויסגעלייטערטע, כ'ויל שוין נישט דאָס גאַנצע גליק פאַר זיך אליין! צום באַ- דויערן, האָסטו נישט דורכגעמאַכט דעמזעלעבן וועג וואָס איך, און דו וויסט נישט, וואָס ס'איז אַזוינס רחמנות, די אומ- גערעכטיקייט צעפוינטעוועט דיך דאמאָלס, ווען ס'איז דיר אליין נוגע, און פדי צו באַפרידיקן איינע פון דייע תאוות ביסטו גרייט איבערצוקערן די וועלט. דאָך וויל איך דיר באַוווּינן, קאָסמאַ, אַז דו ביסט פון שטענדיק אָן געווען מיין גאָט, דו גלייבסט, אַז אַ געמיינע נקמה וועט באַפרייען דיין האַרץ פונם צאָרן, וואָס נאָגט עס, און דו ווילסט באַפלעקן מיט שאַנדע- בלוט דייע הענט, וואָס זענען באַשטימט געוואָרן צו צערייסן קייטן; נאָכמער דו ווילסט מאַכן פון ירמיהו אַ נידערטרעכ- טיקן בלוטדורשטיקן הענקער, בעת זיין יונג האַרץ דאַרף בלויו ויסן דאָס ברוינן פון אמתן אויפשטאַנד. גוט, איך בין גרייט איין אַוועקצופירן צום פאַשאַ פון סיליסטרע, נאָר מיטן באַדינג, אַ דו וועסט מיך פאַלגן. שווער מיר, אַז דו וועסט מיך פאַלגן!

— וואָס פאַלגן? — האָט אויסגעשריגן קאָסמאַ, אַראַפּ- פּאַזנדיק דעם קאַפּ, גוט, פּלאַריטישאַ, כ'וועל דיך פאַלגן, איך, וועלכער האָט תמיד געפאַלגט בלויו דעם ווילן. אָבער דאָס באַוווּינט מיר נאָך אָן איבעריק מאַל, אַז איך בין אַריינגע- טראָטן, אינם יאָר פון מיין טויט, קאָסמאַ איז שוין מער נישט קאָסמאַ, פון דער רגע אָן, ווען ער ווערט געהאַרכוואָם!

*
*

„די פרוי מוז האָבן פארבאָרגן אין אירע קליידער
 עפעס פונם סוד, פון ששת ימי בראשית.
 „דערדאָזיקער געדאַנק איז מיר אַרויף אויפן זינען, צו-
 קוקנדיק זיך, ווי פלאָריטשיצאַ רייט זייט ביי זייט מיט קאָס-
 מאַן, בעת איך מיט עליען זענען זיי נאָכגעפאָרן פון הינטן.
 זי איז געזעסן אויפן פערד, ווי אַ מאַנספיל. איר ברייטע
 קלייד האָט איר נישט געשטערט צו פאָרן אויף אַ מענלעכן
 זאָטל; בלויז אירע פיס, באַצויגן מיט זאָקן פון רוען זיד, האָבן
 זיך אַרויסגעזען ביז צו די קני, — פיס וואָס וואָלטן
 געקענט פאַרדרייען דעם קאָפּ אפילו אַ נזיר, וועלכער האָט
 אַן עקל צום לעבן. איר גלייכע פיגור, פריי אינם אויבער-
 מלבוש, אַן אַרבל, האָט זיך ריטמיש און גראַציעז געשאַקלט
 ביי יעדן טריט פונם פערד, בעת איר קאָפּ האָט זיך אָן אויפ-
 הער געדרייט, ווי אויף אַ שרויף, נישטערנדיק מיטן בליק דעם
 אַנסופיקן פליין. וויסנדיק, אז מיר האָבן איר צוגעזאָגט צו
 זיין געהאַרצואַם, האָב איך זיך דעמאָלט געפרעגט, וווּ ס'גע-
 פינט זיך דערדאָזיקער ווילן, וואָס מען האָט אונדז אָנגע-
 וואָרפן: אינם דאָזיקן קליינעם לייכטן קעפל, אָדער אין די
 סודותפולע קליידער, וואָס האָבן צוגעדעקט דעם גאַנצן רוקן
 פונם פערד.

„קאָסמאַס שווערע מאַסע, וואָס האָט שוין מער נישט
 אָנגעפירט, האָט זייט ביי זייט מיט איר אויסגעקוקט אומבאַ-
 וועגלעך, און עליע!... ער האָט גאַרנישט פאַרלוירן און גאַר-
 נישט געוונען. ס'איז מיר דאָך אויסגעקומען אויסטערליש,
 וואָס אַ פרוי האָט מיטאַמאָל באַהערשט קאָסמאַס ווילן און
 עליעס שכל.

„אין זי האָט זיך געהאַלטן פאַר מיינע אַ מוטער! און
 קאָסמאַס האָט זיך אָנגערופן מיין פאָטער! און זיי זענען ביי-
 דע איצט געגאַנגען פאַרווירקלעכן אַ פלאַן וואָס האָט זיך מיר
 פשוט אויפן שכל נישט געלייגט: פאָדערן אַ דין-וחשבון ביים
 פאָשא פון סיליסטרע דערפאַר, וואָס ער האָט ליב געהאַט
 פלאָריטשיצאַן פאַר קאָסמאַן אָדער נאָך קאָסמאַן, — געוויס

ווייס איך נישט! אין וואָס באַשטייט אייגנטלעך דעם פּאַשאַט
שוילד? און מיט וואָס פאַר אַ רעכט גייט קאָסמא נקמה נע-
מען? און פאַרוואָס לאָזט ער איבער אינדזערע חברים, זיי וואָלן
וואַרטן אויף אונדז אין גרויס אַנגסט?
„וויפל פאַרנעפּלטע זאַכן!

„ס'איז מיר געוואָרן גרינגער אויפן האַרצן, זינט קאָס-
מא איז געוואָרן הכנעהדיק, ווייל כ'האַב אויפגעהערט מורא צו
האַבן פאַר אים. עליע האָט אויך געהאַט אַ צופרידן פנים.
ווי ס'האַט אויסגעוויזן, האָט אינדזער אונטערנעמונג נישט גע-
דאַרפט זיין צו טראַגיש. חוצדעם בין איך געווען צופרידן,
וואָס כ'וועל האַבן די געלעגנהייט צו באַקענען זיך מיט אַן אמתן
פּאַשאַ, נאָכדעם ווי כ'האַב שוין פאַרזוכט דעם טעם פון אַן
אַרכאַנט.

„פּדי צו קומען קיין סיליסטרע, האָט מען געדאַרפט איה-
בערפאַרן דעם דוניי מיט אַ פאַראַם, פּלאַריטישאַ האָט פאַר-
קערעוועט אונדזערע פערד צום מלוכה-שאַסי, אַנשטאַט צו נע-
מען זיך מיט אַ זייטיק וועגל; און אויף קאָסמא אַ בא-
מערקונג, אַז דערדאָזיקער וועג איז ספּנותדיק, האָט אונדזער
קאָמענדאַנט אין דער קלייד אָפּגעענטפערט מיט אַ שפּאַס:

— אויס פאַרויכט איז תמיד גלייכער צו באַוועגן זיך
אויף אַ גוט פאַרבאַרגענעם וועג; נאָר אויף דעמדאָזיקן אָפּע-
נעם פליין, וווּ מ'קען פאַר אַ מייל באַמערקן, ווי אַ קליין
מיזעלע בערשטלע זיך די וואַנסעס, לוינט נישט צו האַלטן
זיך אויף קליינע וועגן. מיר וואָלטן געווען אין דער לאַגע
פון אַ שטרויס, וואָס פאַרבאַהאַלט זיך אויף אַזאַ אופן, אַז ער
ציט צו די אויפמערקזאַמקייט פון די יעגער, ס'איז פיל בע-
סער צו לאָזן זיך אויפן ברייטן טראַקט, וווּ מען באַגעגנט
בלומרשט בלוז אַרנטלעכע לייט, און אויסרעכענען אויף דעם
„גראַם פון גליק“, וואָס ווייזט אַמאָל אַרויס גאַנצע נסים. האָט
איר געהערט די מעשה דערפון?

„מיר האָבן פון איר נישט געהאַט.
 — מ'זעט באַלד, — האָט זי זיך אָנגערופן, — אז איר
 זענט אין קיין שולע נישט געוועזן. האָרט אויס, — וועל איך
 זי אייך דערציילן. צוויי מענטשן זענען צוזאַמען געגאַנגען
 אויף אַ וועג אינמיטן פּעלד. איינער פון זיי האָט פאַרמאָגט
 „אַ טאָן חכמה“. דער צווייטער „אַ גראַם גליק“. די נאַכט האָט
 זיי פאַרכאַטט צווישן צוויי דערפער, און זיי האָבן באַשלאָסן
 צו שלאָפן אונטערן פרייען הימל. נישט טראַכטנדיק קיין סך
 האָט זיך דער פאַרשוין מיטן „גראַם גליק“ איבערגעדעקט דעם
 קאָפּ מיט דער געבאַ און זיך אויסגעצויגן אויפן מיטן וועג.
 דער צווייטער, וואָס האָט פאַרמאָגט „אַ טאָן חכמה“, האָט אַ
 טראַכט געטאָן: „סיקען נאָך דורכפאַרן אַ פּור און מיך צע-
 קוועטשן“. און ער האָט זיך אַוועקגעלייגט אויפן גראָז. ביי
 דער זייט פּונם וועג. שפעט אין דער נאַכט איז דורכגעפאַרן
 אַ קאַרעטע, געשפּאַנט אין צוויי פּערד. צוקומענדיק צום
 שוואַרצן פּלעק אויפן מיטן וועג, האָבן זיך די פּערד דער-
 שראָקן, אַ שפּרונג געטאָן אין אַ זייט און צעקוועטשט דעם
 בחור, וואָס איז געשלאָפן אויפן גראָז. — ס'איז בעסער אַ
 „דראַכע“ גליק, איידער אַ וואָגן חכמה, זאָגט בפּירוש
 דער רומענער. אָט אויף דעם גליק דאַרפן מיר איצט רעכענען, פּדי
 צוצוקומען צום פאַראַם. און אויב דאָס גליק וועט אינדז נישט
 דינען, דאַכאַלס פאַרבייבן אינדז די קוילן פון אינדזערע
 מושקעטן און די פּיס פון אינדזערע פּערד.

„אויף אינדזער גליק האָבן מיר זיך נישט גענייטיקט
 נישט אין קיין „גראַם“ און נישט אין קיין „טאָן“. ס'איז
 מיט אינדז גאַרנישט געשען. אָבער די גאַנצע אַוואַנטורע האָט
 מיך אויפגעבראַכט, ווייל אויף דעם אומגינסטיקן פּלאַץ האָבן
 מיר זייער לייכט געקענט אַריינפאַלן אין די הענט פון די
 פּאַטרוילן. און צוואַס האָט מען עס געדאַרפט? צי וועלכע
 שוואַרץ יאָר האָט זיך קאַסמאַ פאַרדרייט דעם קאָפּ מיט אַ

פּאָשאַ? אָבער מיר אַלע האָבן אים דאָך לייב געהאַט, דערי-
בער האָבן מיר אים נאָכגעגעבן.
„כ'האַב וועגן דעם געכאַפט אַ שמועס מיט עליען. ער
האַט מיר דערקלערט:

— קאָסמאַ איז אַריינגעטראַטן „אינם יאָר פון זיין טויט“.
ער וויל פּאָדערן ביי דער זון, זי זאָל ענדערן איר ריכטיג
און פּאַרניכטן דאָס, וואָס זי האָט געמאַכט. דאָס איז אַן אומ-
מעגלעכע זאַך. און קאָסמאַ וועט שטאַרבן. אָבער מיר טאָרן
אים אין קיין שום זאַך נישט אָפּזאָגן, אפילו ווען ס'וועט
אונדז אויסקומען איינצושטעלן דאָס לעבן צוליב אַ נאַרישקייט.
ווייל וויסן זאָלסטו, ירמיהו: די נאַרישקייט פּאַרנעמט אינם
לעבן אַ גרעסערן אָרט, ווי די חכמה.

„כ'בין נישט געווען צופרידן מיט עליעס ענטפער, און
דער געדאַנק צו זען אַן אמתן פּאָשאַ איז מיר שוין נישט
געווען מער אָנגענעם פון דער רגע אָן, ווען מ'האַט געדאַרפט
זיך אָנשטויסן מיט פּאַטרוולן. כ'בין קוים אַרויסגעקראָכן פון
איין קנעכטשאַפט, און מעגלעך, אַז אַ צווייטע קאָקערט שוין
אויף מיר, אויף יענער זייט פונם דוניי. און אפשר גאָר דער
טויט?

„כ'האַב זיך אָנגעבלאָזן. קאָסמאַ האָט עס באַלד באַמערקט
און פּאַרשטאַנען אין וואָס ס'האַנדל'ט זיך. ער האָט זיך אָבער
געהאַלטן מוטיק, העלדיש, נאָר פּאַרדאָגעט. ער האָט זיך אָפּ-
געשטעלט, זיך דערנענטערט און אַ זאָג געטאָן צו מיר מיט
אַזאַ אָפּנוואַרציקייט, אַז דאָס בלוט איז אין מיר פּאַרגליווערט
געוואָרן.

— ערשט פּאַריקע נאַכט האָב איך דיר דערקלערט, אַז
סיי ביי גרויסע פריידן, סיי ביי גרויסע צרות, פּאַרבלייבן מיר
שטענדיק אַליין, קיינער קען אונדז נישט נאַכגיין. דו זעסט
דאָך, אַז כ'בין געווען גערעכט: אָט בין איך איצט צעבראַכן
און צעשטאַכן דורכן גרעסטן אומגליק, און... כ'בין איינזאַם,
אַלזאָ, מיינע פריינט, איך צווינג קיינעם נישט נאַכצוטאָן מיי-
נע משוגעתן. גייט אַלע דריי אַוועק צו אונדזער באַנדע. עליע

ווייס דעם וועג. און איך... איך וועל גיין איינער אַליין אַהין, זווהין מיין אומגליק שטופט מיך, אַליין מיט מיין פּערד, מיט זיינע צוויי מושקעטן, מיינע פיר פיסטאָלעטן, מיין קינזשאַפּ, מיין העמד און מיין גורגל...

„כ׳האַב אים נישט געלאָזט ווייטער רעדן. כ׳האַב אים אַרויפגעשפרונגען אויפן האַלדז און אַרומגענומען. ער איז פאַרבליבן קאַלט און גלייכגילטיק צו מיר און צו מיינע גע-פילן, פונקט ווי צו די ווערטער פון די איבעריקע, וועלכע האָבן אים פאַרזיכערט אין זייער איבערגעבנקייט. ער איז אָבער פון אונדז נישט אַוועק, און מיר האָבן זיך ווידער גע-לאָזט אין וועג אַריין.

„פּלאַצאָנג, דערנענטערנדיק זיך צום זויס פון אַ פליין, האָט זיך דער דוניי באַוויזן פאַר אונדזערע אויגן, גאַנץ ניד-ריק, זייער ווייט, גרוי באַוואַקסן, פאַריינזאַמט — דער פריינט פונם פרייען מענטשן.

„דערזענדיק אים, האָט זיך קאַסמאַ אַ הויב געטאַן אויף זיין פּערד און אָנגעהייבן צו זינגען מיט זיין מענלעך קול, פול מיט קאָלאָראַטור, אָבער צעבראַכן פון ליידן. ער האָט געזונגען דאָס ליד פונם היידוק:

דיין פאַראַם דערלאַנג, פאַראַמטשיק!

איך זאָל קענען צוקומען צום גאַספּאַדאַר*)

וואָס איז צעפויגט פון עשירות.

איינזאַם איז ער ווי אַ קוקיק:

אָבער בעאַיקאַ**) איז אַ יונגער היידוק,

שלעפּ דיין פאַראַם שנעל צום ברעג,

אויב נישט, קריגסטו מיט אַ קויל אין קאַפּ!

* גאַספּאַדאַר : פּריץ

** בעאַיקאַ : איך, דער עלטערער פליינט.

„ער האָט קוים פאַרענדיקט זיין ליד, ווי אַ קארעטע איז אַרויסגעוואַקסן כּוּנָם טאַל-שאַטן און אָנגעהויבן אַרויפצו-שטייגן אויפן בערגל, כּוּן וועלכֿן מיר האָבן זיך פּונקט אַראָפּ-געלאָזן. מיר האָבן זיך איבערגעשראַקן. אָבער באַלד האָבן מיר באַמערקט, אַז מיט דער קארעטע פירט אָן איין מענטש, קענטיק, פּוּן דער הויכער געזעלשאַפט אָנגעטאַן ווי די, וואָס וווינען אין די לענדער פּוּן דער פאַרגייענדיקער זון: אַ הוי-כער קאַפּעלאָש, אַ גרויסער שטייפער קאַלנער, אַרומגעבונדן מיט אַ קראַואַט, אַ פאַר הויזן, אַ סורדוט און שטיוול. די האַנסעס זענען ביי אים געווען אָפּגעראַזירט און געטראַגן האָט ער באַקנבאַרדן.

פּלאַריטישיצא האָט זיך אָנגערופן:

— שרעקט אייך נישט, כּי קען אים, ס'איז מיינער אַ פריינט...

קאַטמא איז אַזש אויפגעשפרונגען:

— וואָס? דיינער אַ פריינט? אָט די דאָזיקע מאַלפּע?

„דער אדעליקער איז דערוויל צוגעקומען, פּונדערווייטנס אַראָפּגענומען דעם קאַפּערוש, זיך אָפּגעשטעלט און באַגריסט פּלאַריטישיצאן אויף אַ שיינעם רומעניש:

— מיין העכסטע אָנערקענונג דער זשופּאַניצאַ פּלאַריטישיצא!

פּלאַריטישיצא האָט אויסגעשטרעקט די האַנט, וועלכע דער פּריץ האָט אַ קוש געטאַן. דערזעענדיק דאָס, האָט קאַס-מאַ דערלאָנגט דעם פּערד אַזאַ קלאַפּ אין די זייטן, אַז עס האָט זיך אַזש אויפגעשטעלט אויף די הינטערשטע פּיס.

— שוין לאַנג, הי איר זענט צוריקגעקומען פּוּן קאַנ-

סטאַנטינאָפּאָל? אַלע האָבן באַדויערט אייער אַוועקפאַר!

— אַזוי? — האָט פּלאַריטישיצא געזאָגט מיט אַ קאָקע-

טישער מינע; ס'האָבן אייך אויסגעפעלט פּרויען?

— פּרויען? דאָס קיינמאַל נישט! ס'האָבן אָבער אויס-

געפעלט פּרויען מיט שכל.

„און וואַרפּנדיק אויף אונדז זיי שטאַלצן בליק, האָט ער

געפּרעגט:

— וואָס איז דאָס פאַר אַ חברה ?
 — וואַלד-וועכטער, וואָס כ'האַב געדונגען !
 הו... מען קען אמאָל מיינען, אז דאָס זענען באַנדיטן !
 — כ'לעבן, די וואַלד-וועכטער, זענען ענלעך צו באַנ-
 דיטן: באַוואַקסן מיט בערד, טראָגן געווער און וואַשן זיך
 זייער זעלטן !
 — אגב, וועגן די באַנדיטן ! איר האָט מסתם געהערט
 וועגן די חורבנות, וואָס דער היידוק קאָסמאָ האָט אָנגעמאַכט ?
 ס'איז שרעקלעך ! אָבער פון דער צווייטער זייט זענען „אויג-
 דזערע“ אויך נישט בעסער: זיי ראַבעווען אויך אויף וואָס
 די וועלט שטייט.
 „ער האָט ווידער אַ קוש געטאָן פּלאַריטישיצאָן אין דער
 האַנט, זיך שיף פּאַרנייגט פאַר איר און לאַנגזאַם אַוועק-
 געפאָרן.“

„אָבער קאָסמאָ איז ווייטער נישט געפאָרן. דאָמאָלס האָבן
 מיר באַמערקט, אז אינם משך פונם דאָזיקן קורצן שמועס האָט
 ער זיך אָפגעביסן איין זייט פון זיינע וואַנסעס, ביי דער
 טאַמע ליפּ. ער האָט זיך פון אָרט נישט גערירט, געבליבן
 רויק שטיין, נאָכפאַרשנדיק מיט אַ זייט פונם אויג דעם באַ-
 יאר, וואָס האָט זיך דערווייטערט. ווען יענער איז אָפגעפאָרן
 אַ פופציק טריט, האָט ער אים גענומען אויפן ציל און בליץ
 שנעל אים דורכגעשאָסן פון הינטן. דער פאַרשוין איז אַראָפּ-
 געפאָרן אויף דער ערד, און די קאַרעטע איז אַוועק ווייטער
 איבער די פעלדער.“

„און קאָסמאָ האָט צוגעגעבן :

— דאָס וועט פאַר דיר זיין אַן אַנלערעניש, נבלה, אז
 מ'דאַרף נישט קושן די האַנט ביי פרויען, וועלכע געפינען
 זיך אין אַ געזעלשאַפט פון מענער, וואָס וואַשן זיך
 זעלטן...“

„און הענדנדיק זיך צו פּלאַריטישיצאָן :

— מיט דערדאָזיקער ליאַלע ביסטו אויך געשלאָסן ?
 איין פראַך איז ווייניק! אין סטאַמבול וואָלט איך געהאַט אַ
 רעכט שטיקל אַרבעט, ווען כ'וואָלט וועלן דאָרט אָפּזוכן אלע
 דינע „פריינט“ און זיי אויסהרגענען
 „דערנאָך צו מיר :

— גיי, ירמיהו ; און אויב ער איז נאָך נישט געפּגרט,
 פטר אים מיט דיין פּיסטאָלעט.

„כ'האָב געפּאָלגט און באַלד געקומען צוריק : ער איז
 געלעגן טויט מיט אַ צעשמעטערטן קאָפּ...
 „פּלאַריטשיצאַ האָט זיך אָנגערופּן :

— קיין דרך-ארץ פאַר דיר מער, קאָסמאַ, הגם כ'האָב
 זיך נאָך אַלץ לייב : דו האָסט מיר פאַרשפּראַכן געהאַרכואַמ-
 קייט און דו...

— און כ'האָב פאַרגעסן, ווייל כ'בין נאָך נישט גע-
 ווינט דערצו...

— דערווייל האָסטו געהרגעט איינעם פון די בעסטע
 מענטשן, וואָס כ'האָב נאָר געקענט. בלויז איין חסרון האָט
 ער געהאַט : ער איז געבוירן געוואָרן אַ גביר, און פּלעגט
 גלויבן, צוזאַמען מיט אלע גבירים פון זיין צייט, אַז גאָט
 אַליין האָט געמאַכט די מענטשן נישט גלייך. דאָך איז ער
 נישט געווען ווי אלע איבריגע ; ער האָט אָפּגעשאַפט פּאַנ-
 שטשינע אין זיינע גיטער און אויפגעבויט שפּיטאָלן...
 „אַן אויפּערעגטער, האָט קאָסמאַ זיך אָנגעכאַפט :

— יאָ, ער האָט אָפּגעשינדן די הויט ביי אַ מענטשן
 און אים דערפאַר געשאַנקען אַ העמד !... איברינקנס... פּייה
 איך אויף דעם אַלעם ! נישט דערין גייט מיר..

„און נאָך אַ לאַנגער שוויגעניש :

— ... מיר האָבן שוין נישט וואָס צו גיין צום פּאַשאַ
 פון סיליסטרע. איך האָב אים געוואָלט באַשטראַפּן, ווייל כ'האָב
 נעמיינט, אַז ער איז דיין איינציקער געליבטער. איצט זע איך,
 אַז דו האָסט זיי געהאַט אין די טוצן, ביז סאַמע צאַריגראַד.
 אַ פּיינע מעשה „גיי כאַפּ דעם בלינדן און רייט

איים אַרויס די אויגן!". ניין, שוין בעסער אוועק
צוריק אין לאַגער. און דאָרט, וועל איך זען... דאָס הייסט,
כ'וועל גאַרנישט זען. כ'וועל מיך אָבער לאָזן פירן דורכן
קנופ, וואָס שטעלט ביי מיר אָפּ דעם אַטעם.

„אָונטצייט זענען מיר אָנגעקומען אין אונדזער לאַגער.
איך האָב באַד פאַרגעסן קאַסמאַן, זיין „קניפ“, מיין פעס,
און אַ דורשטיקער צוגעפאַלן צום שויס פון דער נאַטור, וואָס
דער מענטש האָט נאָך נישט געהאַט פאַרשוועכט. ס'זענען דאָרטן
געווען אַלטע ווערבעס, גראַבע ווי פעסער, וואָס וואָלטן גע-
קענט אַרייננעמען אין זייער אויסגעהוילטן שטאַם צוויי מענטשן
שטייענדיקערהייט. הונדערטער קליינע טייכלעך — פרוכטבאַרע
אָדערן פונם פרוכטבאַרן דוניי — האָבן זיך געשלענגלט אין
אַלע זייטן און באַפּרוכפערט אויף צענדליקער קילאָמעטער אַ
בלאָטיקע ערד, וואָס קיינער האָט נישט געוואָלט און ווי ס'האָבן
זיך בלוז גוט געפילט די וואַסערדיקע פלאַנצן, פלאַנצן-
דיק פון זאַפט. פיש, פויגל, אינזעקטן האָבן זיך געלעבט גאַנץ
רויק, נישט קוקנדיק אויף די וועלף און פוקסן; אַלע האָבן
געהאַט הנאה פון לעבן און געלויבט דעם אויבערשטנס אַרבעט.
„בלויז דער מענטש אַליין, דער חילדסטער פון אַלע
חיות אויף דער ערד, פאַרזייט אויף גאַטס וועג טויט, אוימגליק,
שקלאַפּעריי, — דאָרט וווּ מען וואָלט געקענט געניסן פונם לעבן ביי
קליינע אָנשטרענגונגען און ביי זייער קנאַפּ פאַרברעכנס.

„אונדזערע חברים זענען געוואָרן אַביסל פאַרעלטערט;
זיי האָבן איינגעפונען, אז איך בין געוואָרן גרעסער און
שענער.

„אויף אַ גרויסן אינדזל, אָפּגעלעגן אויף אַ שטח פון
זעקס שעה גאַנג, פון די לעצטע באַווינטע ערטער, האָבן זיי

אויפגעשטעלט אַ כאַטקע. דערוויסנדיק זיך פאַרויס פון די פּאַסטנס וועגן אונדזער אַנקום, האָבן זיי אונדז באַגריסט מיט דריי סאַלזן פון צען מושקעטן פאַראַמאַל, און געשריגן :
 — זאָל לעבן אונדזער העלדישער אָנפירער און זיין שיינע חברטע! זאָל לעבן עליע דער חכם, און ירמיהו דער דרייסטער, וועלכן מיר האָבן שוין פון לאַנג געהאַלטן פאַר טויט! „דאָס האָט אַרויסגערופן אַ לייכטן שמייכל אויף מייער ליפן, ווייל דערדאָזיקער קבלת-פנים — הגם עטוואָס אָפּנהאַר-ציקער — איז געווען ענלעך, ווי צוויי טראַפּנס וואַסער, צום קבלת-פנים, וואָס איז פאַרגעקומען אויפן הויף פונם אַרכאַנט, בעת ער איז אָנגעקומען פון קאַנסטאַנטינאָפּאָל מיט פּלאַריטי-שאַן. כ'האַב געטראַכט :

— פרייע מענטשן אָדער קנעכט, — אַלע האָבן פּמעט דיזעלבע רגילות און דיזעלבע געפילן. זאָל זיי דער רוח נעמען!
 „און כ'האַב אָנגעהייבן אַרומצעלויפן אין שטוב, ווי אַ יונג לאַשעקעל. ס'איז געווען פון וואָס!
 „אויף אַ הויכן אָפּגערייניקטן אָרט זענען אומעטום גע-ווען אויפגעשטעלט געצעלטן, גוט צוגעפּעסטיקט און אָנגעצויגן. אינעווייניק האָט זיך בלוז געפונען אַ געלעגער פון טשערעט און היי און אַ דעק. אַלע אַנדערע מכשירים, און אויך גע-ווער, זענען געווען פאַרשטעקט אין אויסגעהוילטע ווערבעס. הענגענדיק ווי אין שאַפעס. יעדער קאַנטראַבאַנדיסט האָט זיך געהאַט זיין בוים. און פּמעט אַלע פון זיי האָבן געהאַט פרויען: יינגע, קרעפטיקע, מיט באַרוועסע פיס און צעביסן פון קאַמאַרן. „בעת די צייט פון מיטאַג האָט זיך דערנענטערט, האָבן זיי אַלע אָנגעהייבן אַרומצופּענדען, ווי אין אַ קיך פון אַ קליינער קאַזאַרמע. אין עטלעכע גרויסע טעפּ, אויפגעהאַנגענע אויף גרויסע שטאַנגען איבערן פייער, האָט זיך געקאַכט די מאַמאַליגא (* וואָס האָט פאַרשפּרייט זייער אַ געשמאַקן ריח פון קוקורוזע-מעל; פּסדר פּלעגן פון דאָרט אַרויסטאַנצן קאַכעדי-קע טראַפּנס טערציני **) און באַשפּריצן די נאַקעטע פיס פון

(ברויט, פון קוקורוז מעל, געקאַכט אין וואַסער. *) געדיכטע זאַפט.

די קעכנס. אין אנדערע טעפ האָט מען צוגעגרייט אַ „טשיאַר-
 באַ“*) פון אַ העכט מיט ציבעלעס, פעטרושקע, מערן און
 ריבן; אין אַ זייט, אויף אַ באַרג קוילן, האָבן זיך געבראַטן
 צען-קילאָדיקע קארפן, באַשאַטן מיט רויטן פעפער, וואָס האָבן
 זיך נאָך געוואָרפן אויף זייערע „פראַטצאַפעס**); אַ טויך
 קאַטשקעס און ווילדע גענו האָבן זיך געפרעגלט אויף סאַלע,
 פאַרבראַקט מיט ציבעלעס און קנאַבל, דער רויך, וואָס האָט
 זיך פאַרשפרייט ווייט אַרום זיך די געשמאַקע ריחות, איז גע-
 ווען אזוי מחיהדיק, אַז אפילו די וועלף האָבן געוואָיעט פון
 גרויס חשק.

„מ'האַט אָבער געדאַרפט האָבן אַביסל משקה צו די אַלע
 דאָזיקע מאכילם, אויף וועלכע אַן ערך זעכציק מילער האָבן
 זיך באַלד געדאַרפט אָנוואָרפן; ווייל מען ווייס גאַנץ גוט, אַז
 אינם „בוך פון בלאַטע-וואַסער פרוכפערן זיך קליינע זשאַב-
 קעלעך“. אַלואַ, ס'איז געוואָרן משקה!

„אין אַ סטאָג פון פייכטן טשערעט, איז געווען פאַר-
 שטעקט אַ פעסל פון הונדערט וואַדראַס***) וויין, וואָס „האַט
 דעם גומען געשפּאַלטן“. דאָס פעסל האָט דערמאַנט אַ געטלע-
 כע קאַפעליצע, פול מיט סודותדיקייט. לעבן דערדאָזיקער, אזוי-
 גערופענער קאַפליצע, מאַדנע ענדלעך צו אַ הייליקע סופּה, איז
 געשטאַנען נאָך אַ פעסל פון צוואַנציק וואַדראַס, אַנגעפילט
 מיטן הייליקן גייסט פון אַ הייליקער צויקאַ****), אַ משקה, וואָס
 האָט געקענט „טויטע אויפועקן“, ווען זיי וואָלטן נאָר געווען!

(* אַ וויב.
 **) הילצערנע שטעקנס, וואָס זענען אריינגעזעצט, צוגעבויגן צו דער ערד.

(***) וואַדראַ: סופּצן ליטר

(****) צויקאַ: בראַנטן פון פלוימען.

„אויף אינדזער גליק זענען קיין מתים נישט געווען, און ס'איז נישט געווען ווער ס'זאל אינדו פארהאקן דעם קאפ מיטן עולם-הדמיון. אפילו קאסמא, וואס האט שוין געטראגן עם טויט אין דער נשמה, האט אינם דאָזיקן אָונט פארגעסן פון טויט, געבראכט אלץ אין אָרדענונג און, אין דער ראָל פון אַ קאפיטאן, האָט ער, דער ערשטער, דערלאנגט דעם סיג-נאָל צו דער אַטאַקע.

„אלע האָבן זיך אויסגעזעצט אויף דער ערד, אין דער פאָרם פון אַ פאָדקאָווע. יעדער האָט געקענט טאָן, וואָס ער האָט געוואָלט: שניידן פון דער מאַמאָליגא, אָנפילן די טראָג-קאַ*) מיט די מאכלים, וואָס דאָס האַרץ האָט געגלֹוסט, אין עסן אויף די קני, באַנוצנדיק אַ לעאַשקאַ** פאַר דעם טשיאַר-באַ-מאכר און די פינגער פאַר די געבראַטענע שטיקער. וואָס שייך דעם וויין, האָבן די קליינע „קאַפּאַס“ אָן אויפהער עולה-רגל געווען — אַהין פּוסט און צוריק פּול — צו דער קאַפּליצע, וווּ ס'האַט געברויזט קריסטוסעס געטלעך בלוט.

„מיט אַ שטראַלנדיק פנים, ווי דאָס אינעווייניקסטע פון אַ רויטן אַרבוז, צעשניטן אויף צווייען, האָט קאַסמא גענומען אַ בעכער מיט צו י ק א און דער האַנט אין, בעת אַלע האָבן אים נאָכגעטאָן, האָט ער אָנגעהייבן צו ריידן:

— פריינט!... דאָס לעבן און דער טויט זענען צוויי אייביקע זאַכן פון דעם אויפערשטנס שקאפע: זי, מיט אירע נאָזלעכער צינדט אָן און לעשט אויס די לעבנס אויף דער ערד. מיר האָבן זיך ביי קיינעם נישט געבעטן געבוירן צו ווערן און מיר זענען דעריבער קיינעם גאַרנישט שולדיק. איין חוב האָבן מיר נאָר: זיך האַלטן גוט. און פדי זיך גוט צו האַלטן דאַרפן מיר טאָן דריי גוטע זאַכן, נעמלעך: עסן גוט,

*) טראָקאַ: אַ טעלער, אויסגעשניטן פון האַלץ.

**) אַ קיילעכדיקער לעפל פון האַלץ.

**) טעפלעך מיט הענטלעך, אויסגעשניטן פון האַלץ.

טרינקען גוט און פארצן גוט. לאָמיר אָנהייבן מיט עסן און טרינקען. פארצן וועלן מיר שפעטער, אונטערן געצעלט !

„דידאָזיקע דרשה איז אויפגעכאפט געוואָרן מיט גרויסע געלעכטערס. די בעכערס האָבן זיך איבערגעקערט אין די העלדזער און די „צויקא“ האָט אָנגעהייבן אויפצורייצן דעם אַפעטיט. נאָכדעם, האָבן „פערציק משוגעים זיך אוועקגעשטעלט אַמפערן פאַר יעדן מויל“! שטיקער מאַטאָליגאַ, צוערשט פאַרקילעכדיקט אין דער האַנט, זענען אַריינגעשליידערט גע-וואָרן אין די מיילער, ווי גראַנאַטן, וואָס ווערן פונדערווייטנס געוואָרפן דורך אַ געשיקטער האַנט. אַ שאַד די צייט ! די לעאַשאַס זענען געוואָרן ליידיק, איידער מען האָט זיך צו זיי צוגערירט מיט די ליפן. אויב ס'האַט פאַסירט, אַז בעתן עסן דעם העכט, אָדער די געבראַטענע קאַרפן, האָט זיך עמעצן געשטעלט אַ ביין אין האַלדו, פלעגט מען תיכף דעם גאַנצן אומגעלונגענעם ביסן אַרויסקלאַפן דורכן רוקן. די פנימער זע-נען פולשטענדיק פאַרשוונדן אין די לעכער פון די „קאַ-פאַס“, און זיך דאַרטן פאַרהאַלטן, ביז די העלדזער האָבן זיך אָנגעבלאָזן און בלוי געוואָרן. דעמאָלט האָט דער טרינ-קער געהאַט בליוז איין געדאַנק: פאַרוואַרסן גאַט, פאַרוואַס דער מענטש האָט אַזאַ קירצן אַטעם און אַזוי ווייניק פלאַץ אין בויך. אַ סך האָבן געפונען אַן עצה, וויאָזוי צו פאַר-ריכטן די דידאָזיקע געטלעכע אומגעשיקטקייט. יעדער גאַסט, וועלכער האָט געהאַלטן, אַז ער האָט זיך אָפגעאַרט אין חשבון פון די מאַכלים, האָט זיך מיט גרויס שוועריקייט אויפגעהייבן פון טיש און אָנגעהייבן צו טאַנצן, פדי דאָס עסן זאָל זיך אַראָפזעצן, און זיך ווידער גענומען אויף אַ נייעם קאַן צו דער אַרבעט. די אַפטע נפּיחות פלעגן אויך לייכטער מאַכן די אַפעראַציע. ס'פלעגט אָבער גאַנץ אַפט פאַסירן, אַז זיי פלעגן אָפגעבן ציריק דאָס גאַנצע עסן...

„ביים סוף פון אונדזער בפּבודיקן מאַלצייט, איז געקו-מען אַ מאַן אין אונדז נישט געלאָזט פאַרדייען דאָס עסן. ער

האַט זיך באַזיזן ביי דער רונדיקער זייט פון דער פּאָדקאָווע. דער געהילף־שעף פון דער באַנדע, וועלכער איז געזעסן ביי זיין רעכטער האַנט, האָט זיך אויפגעהייבן, אָנגעוויזן קאָסמאָן אויף אים און געזאָגט:

— קאַפּיטאַן, דו האָסט שוין אפשר באַמערקט, אַז אַ פרעמדער געפינט זיך צווישן אונדז: דאָס איז אַט דער מאַך־נאָך, וועלכער האָט זיך מיט אַ צייט צוריק פּאַרגעשטעלט פאַר אונדזערע פּאַטרוֹלן, און מיר האָבן אים פּראָוויזאָריש אָנגענומען, האַלטנדיק אים פאַר אַ געטרייען איבערגעגעבענעם בונטאָוו־שטשיק, ער וויל טרינקען אויף דיין געזונט און בעטן זאָלסט אים אויף שטענדיק פאַררעכענען אין אונדזערע רייען.

„דאַמאָלס האָבן מיר באַמערקט, ווי איינער אַ פאַרשוין שטעלט זיך אויף: דאָס איז געווען אַ יונגער, קרעפטיקער מענטש, פון אַ מיטעלן ווקס. די בלאַנדע באַרד און וואַנסעס, פּיין צוגעקעמט, האָבן אַרומגעפאַסט אַ טריבן פנים, וואָס האָט געגלאַנצט פון ריינקייט. די פּאָדערשטע זייט פון קאָפּ איז געווען רונדיק און גלאַט, ווי אַן אַרבות, און באַלויכטן צוויי גרויסע, אַש־גרויע אויגן, מיט אַ פּרייען בליק. זיין צעפליקטע סוטאַנע, אַראָפּלאָונדיק זיך ביז די לייטקעס, האָט אים איינגעהילט אין טרויער.

„מיט אַ קלאַרע שטימע האָט ער אומגעפער אזוי געזאָגט: — יאָ, קאָסמאָ... צוערשט וויל איך טרינקען מיט דיר לחיים, נאָכדעם צום געזונט פון אַלע אָנוועזנדיקע, און איך בעט דיר, דו זאָלסט מיך אַרייננעמען אין דיין באַנדע הייד־קעס. אָבער דערלויב מיר דיר צו באַמערקן, אַז די ווערטער, וואָס דו האָסט אַקאַרשט אַרויסגעזאָגט, האָבן מיר אַביסל אַנט־טוישט. וואָס הייסט? דאָס לעבן און דער טויט זענען די אייביקע ווערק פון אַ שקאַפע? פאַרט דען דער אויבערשטער אַליין אויף דערדאָזיקער שקאַפע? ניין! דאָס איז אוממעגלעך!.. דאָס לעבן און דער טויט זענען דעם אויבערשטנס ווערק און האָבן קיין שייכות נישט מיט זיין שקאַפע, אין פאַל ווען ער זאָל האָבן אַזאַ מין שקאַפע. הוצדעם באַליידיקסטו שטאַרק

דעם מענטשן. די האַלט, אז זער מענטש דאַרף נאָר עסן, טרינקען, און פאַרצן! פע! אזוי טוט אַ חזיר! איך בין שטאַרק אַנטטוישט. דאָס פּאָלק קוקט אויף אייך, ווי אויף זיי-נע באַפרייער, און נאָר אַ דאַנק זיין פריינטלעכער הילף, הענגט איר נאָך פארלוּפיק נישט אויף דער תּליה. דאָס פּאָלק פאַר-ווערט אייך נישט צו עסן און צו טרינקען, ווי בראַווע לייט. אָבער אויב איר טוט עס בלויו, פּדי צו קענען שפּעטער פאַרצן, אונטער די געצעלטן, זענט איר, כּלעבן, נישט בע-סער פון די אַריסטאָקראַטן! כּקען אייך היינטיקן אַוונט נישט זאָגן ווער איך בין און וואָסער וועג כּהאַב דורכגעמאַכט, ביז כּבין געקומען אַהער. איין זאַך וועל איך בלויו זאָגן: זייט דערלייזער און איך וועל אייך העלפּן!..."

„ווי נאָר ער האָט אַרויסגעזאָגט דאָס לעצטע וואָרט, איז פּלאַריטישאַ אַויפגעשפרונגען פון איר אָרט, צוגעפלוּיגן צום מאָנאָך און אים אַ קוש געטאָן אין שטערן. — דאָס קוש איך מײן געדאַנק, — האָט זי צו אים געזאָגט.

„די איבעריקע וויבער פון אינדזערע חברים האָבן געלאַכט, ווייל ביי געליבטע פאַרטעט דער געלעכטער דאָס אָרט פונם געדאַנק. אָבער די היידוקעס, דערזעענדיק, אז קאָס-מאָ איז אַראָפּגעפּאַלן פון מוט צוליב דעם אינצידענט, זענען זיי געוואָרן שטאַרק פאַרצווייפּלט. „עליע האָט געהאַט אַ צופרידענע מינע. קאָסמאָ האָט ביי אים געפרעגט:

— וואָס זאָגסטו, עליע, צום דאָזיקן משוגענעם מאָנאָך?
 „עליע האָט געצוקט מיט די באַרקעס אין באַטראַכט קאָסמאָס אָנגעבלאָזענע צורה:
 — איך זאָג, אז יעדער מאָנאָך האָט זיך זיין קיריאַקאָ-דראַמאַ... מיט וועלכער ער נעמט שטאַרק אויס ביי נקבות. דערמאָן זיך נאָר, ס'אַראַ דערפּאָלג דו האָסט יענע וואָך גע-האַט מיט דיין דרשה.
 די נאַכט האָט זיך אַראָפּגעלאָזט. מ'האַט קוים געקענט

דערקענען די פנימער. דאמאלס האָט זיך יעדעס פּאַרל אַוועק-
געלאָזט צו זיין געלעגער. און אין יענער נאַכט, קענטיק פון
צופיל עסן, האָב איך געהערט פאַרשידענע מינים קרעכצערײען.
וועלכע האָבן זיך געטראַגן פון אונטער די געצעלטן.

„און אַט איז דער סוף פון דער דערציילונג:
„אויפצומאַרנס האָט זיך קאַסמאַ אויפגעהייבן שטאַרק
אין פעס און האָט אויסגעשריגן פאַר זיין געצעלט:
— אויב מיר וועלן ווייטער פירן אַזאַ אַרט לעבן, וועלן
מיר גאַר אינגליכן דאַרפן האָבן לַפּהוּת אַ האַלב טויז אַקושער-
קעס. גענוג! זאַלן די נקבות גיין קינדלען ביי זייערע מאַ-
מעס. און מיר: צום געווער! צו די פּערד! און אין וועג
אַריין!

— און איך? האָט פּלאַריטישאַ אַ פּרעג געטאַן.
— דו, דו ביסט נישט קיין נקבה, דו ביסט אַ זכר, אַ
היידוק! דער גורל האָט דיך געשיקט, זאַלסט פאַרטרעטן
מיין אַרט און אויפמאַן מער פון מיר אינם טאַג, ווען כּוּוּעל
שטאַרבן. דערדאַזיקער טאַג איז נאַענט: היינטיקע נאַכט האָט
זיך מיר געהלומט, אַז מיין שאַס פון דער ביקס וועט פון
גאַנץ נאַענט נישט טרעפן דעם שונא, ביי אַ פּולער לבנה. דער-
דאַזיקער שלעכטער שאַס וועט שוין זיין דער דריטער אין מיין
לעבן, ביי אַ פּולער לבנה, און מיינע „אורסיטעלעס“ האָבן
באַשלאָסן, אַז כּוּדאַרף שטאַרבן פון דער האַנט פונם דאַזיקן
לעצטן שונא. אַזוי וועט זיין. אין ס'וועט זיין אַ גאַנץ גלייכע
זאָך: קאַסמאַ האָט גענוג געלעבט.

„די מענטשן האָבן זיך באַלד אָנגעהייבן צו פאַקן אין
וועג אַריין, בעת זייערע געליבטע, צוגרייטנדיק זיך צום לעצטן
מאַלצייט, האָבן פון צייט צו צייט געכליפּטע, דעם שטערן אָנ-
געשפּאַרט אין אַ ווערבע אָדער אין אַן אַקסל פון אַ פּריינט.
וואָס פאַרלאָזט זיי.

„הגם פלאַריטישיצא איז געווען א פרוי, דאָך האָט זי געהאַט אַן שטיינערן האַרץ, אַן אמת האַרץ פון אַ היידוק, אַזוויי קאָסמא האָט וועגן איר געטראַכט.

— איר זענט באמת איצט אומגליקלעך, — האָט זי גע-טענט צו די פאַרקלאַגטע ווייבער, — אָבער איר זענט אין דעם אַליין שולדיק. איר האָט פאַרגעסן, אַז דידאָזיקע מענטשן געפינען זיך אויסערן געזעך, אַז זיי דאַרפן שלאָפן אויף די פערד און קושן אַ פרוי, בעת זיי טראָגן זיך אין גאַלאַפּ. דאָ האָט די געליבטע בלויו איין שליחות: אַנלאָרן די „פליג-טאָ“, פון וועלכער דער מאַנסביל שיקט אַרויס די קוילן. ווען מ'וואָלט אייך עפעס געלאָזט טאָן, וואָלט איר אויפגעבויט אַ קלויסטער, פאַרמירט אַ גמינע, געגרינדעט אַ פאַליצי-אַפטיילונג און צוזאַמענגעשטעלט אַ גארניזאָן.

„און ווענדדיק זיך צו די מאַנסבילן, וועלכע האָבן איינגעפאַקט די קאָנטראַבאַנדע:

— באַטראַכט נאָר דידאָזיקע אַלטוואַרג-הענדלער! איר זענט היידוקן? ס'וילט זיך לאַכן! האַפּטן, פערל, געוועבן, טעמפע קינזשאַלן, קינדער-ביקסלעך, אַ גאַנצער מישמאַש פון מאַסקאַראַד-מלבושים, ענלעך צו די שמאַטעס און אייזענוואַרג, וואָס פאַרלייגן די טראַטואַרן פון די „מאהאללאַס“ אין סטאַמ-בול, — כאַ... כאַ... כאַ...!

„נאָכדעם צו קאָסמאַן:

— און דאָס ביסטו דער „קאַפיטאַן“ פונם דאָזיקן באַזאַר זײ די דידאָזיקע ווערטער, איז דער מאַנאָך צוגעפאַלן צו

פלאַריטישיצאָן:

— דערלויב, פרוי, קושן דיין שטערן, וואָס פאַרבאַרגט

מיין געדאַנק!

„פלאַריטישיצאָ האָט אים אונטערגעשטעלט איר שטערן.

„קאָסמאַ האָט באַטראַכט דידאָזיקע אומגליקלעכע סצענע,

אַ פייף געטאָן פון פאַרביטערונג און איז איינער אַליין אַזעק

אין די טשערעט-קוסטעס, פּונוואַנען ס'האַט זיך תּיבָּה געלאָזט

הערן דאָס האַרץ-רייסענדיקע ליד פונם היידוק יאַנקאַ דושיאַנאַ:

דאָס קליין בלימעלע * דאָס שיינט
 אויף די ברעגעס פון סערעט
 צופט יאנקאס פערד,
 צופט און הירזשעט.
 יאנקא האָט זיך געלייגט און הלומט,
 אין זיין הלום : א געליבטע !
 א געליבטע — א טייוול
 שפינט דעם פאָדעם פאר יאנקאן
 אינם טאָל פון האגעטאָן.
 דאָס איז נישט קיין פאָדעם
 פאר וועש צום טראָגן,
 דאָס זענען תכריכים צו באַדעקן
 די שוואַרצע אויגן, וואָס האָבן געליבט !...

„דאָס ליד איז אויסגעלאָשן געווען אין דער ווייט.
 איך האָב זיך איבערגעשראָקן, און אַ געפיל פון מיטלייד האָט
 מיך אַרומגעכאַפט. כ'האַב פאַרזיכטיק זיך געלאָזט אויף קאָס-
 מאַס שפּורן. אין אַ שעה אַרום, פאַרבייגייענדיק די פּוסטע
 ערטער, האָב איך אים פאַרלוירן פון די אויגן. כ'בין אַרויפגעקראַכן
 אויף אַ ווערבע, צו זען אין וועלכן אָרט עס באַוועגן זיך די
 קוסטעס, וועט עס זיין אַ סימן, אַז דאָרט געפינט ער זיך. ער
 איז שוין נישט געווען אין די קוסטעס, נאָר אויפן ברעג פון
 אַ לויטערער אָזיערע, אויף אַ צוואַנציק טריט פון מיר. און
 דאָמאָס האָב איך געזען און געהערט אומגלויבליכע זאַכן !
 „קאָס מאַ איז געשטאַנען אויף די קני און תפילה געטאַן.
 אַ לאַנגע צייט האָט ער געהאַלטן דעם שטערן ביי דער סאַ-
 מע צרד, נאָכדעם האָבן זיך געלאָזט הערן קולות, ענלעך צו
 זיפּצן.
 — גאָט ! לאַמיר זיין גערעכטיק, אויב דו זוכסט

* פלאַריטישיצא: הייסט קליין בלימעלע

גערעכטיקייט. בין איך דען אראפ פונם וועג, וואָס דו האָסט מיר אַריינגעטאָן אין מיין האַרצן? כ'בין נאָך געווען אַ יונגער מענטש, ווען דו האָסט אין מיר דערוועקט אַן עקל צו פאַר-דינסטן, צו עגאָיזם, אין שוין דאַמאָלס האָב איך באַגנבעט מיין טאַטן און עס צעטיילט צווישן אַרעמע לייט. דערנאָך בין איך אַוועק אין וואַלד אַריין און געלעבט פון פאַרברעכן און גזילות, פונקט ווי די באַיאָרן און די פריצים, וועלכע לעבן פון גנבה און גזילה, וועלכע בויען קלויסטערס פאַר דיין פּבוד וועגן, און דו היטסט זיי אָפּ, אַז אַ דונער זאָל זיי נישט טרעפן. בלויו קעגן זיי בין איך אַרויסגעטרעטן, נישט קעגן די אַרימע און אויב ס'האַט אַמאָל פאַסירט, אַז פון גרויס פעס, בין איך אַרויפגעשפרונגען עליען אויפן רוקן און אים געשטיקט, האָב איך עס געטאָן דערפאַר, ווייל ער האָט געהאַט צופיל שכל. און דו טוסט נישט דאָסזעלבע? שטיקסטו נישט אַ סך מער דעם אַרימאָן, וועלכער וואַרפט דיר פאַר דינע אומגערעכטי-קייטן? אויב אזוי, ווי קענסטו זיך דערלויבן, אַנצושיקן אויף מיר אַזאַ ווייטיק, וואָס מאַכט אַ תל פון מיינע געדערים? און נאָכדעם ווי איך קען דיך, ווילסטו נאָך ווערן מיינער אַ שופט? „ער האָט אַ שפיי געטאָן אין סאַדזעווקע. דערנאָך האָט ער זיך אַוועקגעלייגט אויפן רוקן.

אַ ביסל שפעטער איז אַרויסגעקומען אַ פרוי פון די קוסטעס, פירנדיק איר בהמה אַנצוטרינקען. בעת די בהמה האָט געטרונקען, האָט זי באַגריסט קאָסמאָן, אַנרופנדיק אים „קריסט“, געזיפצט און אים באַטראַכט. קאָסמאָ האָט אויף איר קיין שום אַכט נישט געלייגט, די פרוי, האַלטנדיק אַ שטעקן, האָט אי-בערגעקרייצט די הענט איבער די ברוסטן און אַ זאָג געטאָן: — כ'ווייס, אַז דו ביסט קאָסמאָ... און אַז דו לעבסט מיט דיין באַנדע דאָ, גאָר נאָענט, אויף ווילדער ערד, פונקט ווי מיר. הע! זאָל דיך דער אַלמעכטיקער גאָט באַשיצן! אַבער האָב אויך רחמנות אויף אונדז, וועלכע ווערן פאַרפאַלגט דורכן גורל! מיר זענען פשוטע מענטשן. די רייכע נעמען צו ביי אונדז דאָס לעצטע העמד פונם לייב! נאָר וואָס זאָל מען

טאָן? מסתם וויל אזוי דער אויבערשטער, כדי אונדז צו באַ-
שטראָפֿן פֿאַר אונדזערע זינד!
„קאָסמאַ, נישט רירנדיק זיך פונם אָרט, האָט איר אַרײַנגע-
זענאַנט:

— גיי צו אַלדע רוחות!... ס'עקלט מיך פון דיר!...
„מיר זענען פשוטע לייט“!... בהמות זענט איר!
„דער אויבערשטער וויל אזוי!“ איך פייף אויף
אייער אויבערשטן!...

„מיט איין שפרונג איז ער אויפגעשטאַנען און איז אַוועק.
„די פרוי האָט זיך געצלמט און תפלה געטאָן;
— זיי אים מוזהל, טייערער האָר. ער ווייסט אַיין נישט,
וואָס ער רעדט. און ער האָט זייער אַ שווער לעבן.

.....
„אין משך פֿון צוויי חדשים האָבן מיר זיך געשלעפט,
ווי פֿאַראַרטיילטע צום טויט, אויפהייבנדיק זיך צו דאָברודזשע
אין דער ריכטונג פֿון די מאַסינער בערג. די גאַנצע צייט האָבן
מיר קיין איין שאָס נישט געטאָן, סידנס אויף יאַגד-פייגל.
קאָסמאַ האָט אונדז אינגאַנצן פֿאַרלאָזט; ער האָט זיך גע-
האַלטן אין אַ זייט און גאָר זעלטן, קעגן זיין ווילן, פֿלעגט
ער מיך און עליען צו זיך צוּלאָזן. פֿלאָריטישיצאָן האָט ער
אינגאַנצן אָפּגעשטופּט, כאָטש זי האָט זיך באַמיט מיט אַלע
כוחות אים צו טרייסטן. די באַנדע, אָנגעפירט דורכן געהילפּס-
שעף, האָט זיך פֿאַרנומען מיט קליינלעכע רויבערייען, וועלכע
קאָסמאַ האָט שטענדיק געהאַסט.

„און אָט זענען מיר ווידער אין די געגנטן פֿון בראַילאַ,
אַ טייער אָרט פֿאַר אַ פֿריי לעבן, פֿול מיט לוייער-פלעצער
און שטאַרק געפערלעך פֿאַר די „פֿאַטעראַס“.

„ווי נאָר מיר זענען אָנגעקומען אַהער, האָבן אונדז
עליע און קאָסמאַ אין אַוונט פֿאַרלאָזן אויף אַ סודותפֿולן אופן.
זיי זענען אַריבערגעגאַנגען דעם דוניי און זיך ערגעץ פֿאַרוואַמט
גאַנצע פינף טעג, ווען זיי זענען צוריק געקומען, האָט קאָסמאַ
אויסגעשריג:

כ'האָב אויסגעשאַסן מיין דריטע קויל פונם מושקעט
 ביי אַ פולער לבנה און דעם מענטשן נישט געטראָפן. פון
 היינט אָן האָט איר מיך נישט וואָס צו רעכנען צווישן די
 לעבעדיקע.

„ער האָט זיין גאַנץ געווער אַ שלידער געטאָן אויף
 דער ערד, אַרויף אויפן פערד און אָפגעפאַרן טריט ביי טריט.
 איך מיט עליען האָבן מיר אים אָנגעהייבן צו באַגלייטן און
 פון יענעם טאָג אָן האָבן מיר אויף קיין טריט פון אים נישט
 אָפגעטראָטן. אויס מורא, ער זאָל זיך אַמאָל נישט נעמען דאָס
 לעבן. באלד אָבער האָבן מיר זיך איבערגעצייגט, אַז מיר האָבן
 אַ טעות געהאַט. איברינקס, פלעגט ער ווייט נישט אוועקפאַרן.
 ער פלעגט מאַכן אַ שפאַציר אַרום דעם לאַגער, געקומען צו-
 ריק, פלעגט עסן און טרינקן אין אומפאַשטימטע שעהן און
 היידער אוועקפאַרן. זיין שטימונג איז נישט געווען נישט קיין
 שלעכטע, און נישט קיין גוטע. אָבער אויף אַלע פראַגן, וואָס
 מ'פלעגט אים שטעלן, האָט ער אָפגעענטפערט מיט אַ קוועטש
 פון די אַקסלען. טיילמאָל פלעגט ער גלעטן פלאַריטישיצאָס
 האָר. און זי פלעגט וויינען, קושן זיינע הענט, און אים פאַר-
 זיכערן איר ליבע. ער פלעגט דאַמאָלס שמייכלען.
 „און באַטראַכטנדיק דעם אַנטוואָפנטן קאַסמאַ, האָט מען
 געקענט מיינען, אַז דאָס איז אַ חזרים-פאַסטן.“

„אַך, די שרעקלעכע שיינע טעג פון יענער צייט! ס'איז
 געווען סוף זומער. דער אויפגאַנג און די שקיעה פון דער
 זון רופן אַרויס די גרעסטע פרייד אפילו ביים קלענסטן שרצל.
 די צייט פון אייער-לייגן האָט זיך פאַרענדיקט... אַ נייע וועלט
 פון קאַטשקעס, ווילדע גענוז און קוראַפאַטקעס, וואָס זענען
 אַנטרונען געוואָרן פונם טויט, קרייצן זיך אין דער בליש-
 טשענדיקער בלויער לופט, כמאַרעסווייז, אויף הויכ-
 קייטן, וואָס פירן אַריין יעגערס אין פאַרצווייפלונג. דעם
 יינגן וואָלף און דעם יינגן פּוקס, וואָס דרייען זיך אַרום

די פערמעס, קען מען דערקענען לויט זייער שרעקעוודיקן
גאנג און זייערע אומבאפֿלעקטע פעלכלעך. בינען, זשוקעס
און אנדערע אינועקטן פֿליען ארום, ווי פֿארשיפורטע, און שטויסן
זיך אָן אויף בייער. די פֿלאַנצן האַלטן זיך אָפֿ פֿון
וואַקסן, רוען און פֿרייען זיך. דאָס איז דער נצחון שונם לעבן
איבערן טויט.

„פֿונקט דער היפּוך איז פֿאַרגעקומען אין אונדזער לאַגער.
די פֿערזענלעכע נקמה, וואָס קאָסמאָ און עליע האָבן
דורכגעפֿירט לעצטנס אין בראַזיליאַ, בעת ער האָט פֿאַרפֿעלט
דעם ציף, האָט געשטעלט אויף די פֿיס די גאַנצע מאַכט. מיר
האַבן געפֿילט אז אַ צאָלרייכע פֿאַטעראַ לאַקערט אויף אינדז.
מיר האָבן פֿאַרדאָפֿלט אונדזער שמירה. מיר פֿלעגן שלאָסן מיט
איינ צוגעמאַכטן אויגן און פֿסדר בייטן די ערטער.

„דאָס האָט סוף פֿל סוף אַדעמען דערעסן, אויסער קאָס-
מאָן, וועלכער פֿלעגט זיך מאַכן זיינע שפּאַצירן, ווי קיינמאַל
גאַרנישט.

„איינמאַל באַלד נאָכמיטאָג, האָט ער זיך אויפֿגעהייבן.
לויט זיין נייעם מנהג, פֿדי צו מאַכן אַ שפּאַציר.
„עליע, ליגנדיק אָנגעשפּאַרט אויפֿן עלנבוֿיגן, האָט אָנגע-
הייבן צו זינגען מיט אַ קול, גלייך ווי פֿון אַ קבר אַרויס :

באָדע קאָסמאָ, פֿאַר נישט היינט,

ווייל אַט איז די... פֿפּאַטערראַ!...

„קאָסמאָ האָט זיך אויסגעדרייט אויף אַ וויילע און אָפֿ-
געענטפֿערט, מיט אַ טיפֿערן קול.

זי מעג קומען, כֿדאָס... אויף איר!...

פֿונקט ווי זי קומט, אזוי וועט זי אוועקגיין!...

„און ער איז אַרויף אויפֿן פֿערד.

„מיר זענען אים נאָכגעפֿאַרן, רייטנדיק אויף די פֿערד,
אויף אַ דרייסיק טריט פֿון אים.

„דאָס האָט פאסירט אין די סביבות פון איזאסעא... זיך
אָפגעזונדערטער וועג, באַזוימט מיט הויכע קוסטעס.
מיטאַמאָל זענען אונטער אונדזערע אויגן, פון צווישן
די קוסטעס, אויסגעוואַקסן צוויי פלינטעס און זיך אָנגע-
צילט אויף קאָסמאָן, וועלכער האָט אויסגעהייבן די הענט, אויס-
שבייענדיק:

— כ'האַב נישט קיין שום געווער!

— איז אַוודאַי גוט! — האָט מען אים געענטפערט.

„ס'האַבן זיך דערהערט צוויי שאַסן. מיר האָבן קוים
באַוויזן אָפגענטפערן מיט אַ שיסעריי פון אונדזערע ביקסן
און פיסטאַלעטן, אין דער ריכטונג פון די קוסטעס, ווייל מיר
האַבן דערזען, ווי קאָסמאָ האָט זיך פלוצלונג איינגעבויגן אויף
זיין פערד, אַרומגעכאַפט די גריווע מיט די הענט און זיך אַ
לאָז געטאָן ווי אַ פייַר איבערן פעלד. מיר האָבן זיך אַוועק-
געלאָזט, מיינענדיק, אַז ער איז געראַטעוועט.

„מיר האָבן אָבער אַ טעות געהאַט. אינמיטן ברען פון
אַנטלויפן, האָט זיך זיין קערפער אַראָפגעקוילערט אויפן וועג,
חי אַ זאַק אָנגעפילט מיט ערד, די ברוסט דורכגעשאַסן, בעת
דאָס פערד האָט זיך געטראָגן ווייטער, ווי אַ פייַר פון בויגן“.

ביבליאָטעק מאַרק ראַקאָווסקי

רענע מאַראַן
באטומאלא
 אן אמתער ראַמאַן פֿון אַ נעגער.
 פֿון פֿראַנצויזיש
 ק. ב. ראַקאָווסקי
 דער אויטאָר פֿון דעמדאָזיקן
 סאַציאַלן ראַמאַן איז אַן אמתער
 נעגער, וועלכער איז געבוירן
 געוואָרן אין פֿראַנצויזישער
 אַפֿריקע און באַקומען זיין
 בילדונג אין פֿראַנקרייך. דער-
 דאָזיקער ראַמאַן האָט אָנגע-
 מאַכט מיט עטלעכע יאָר צו-

ריק אַ רושם נישט נאָר אין פֿראַנקרייך נאָר אין דער גאַנצער
 וועלט. דאָס איז דאָס ערשטע ווערק, וואָס אַ נעגער שרייבט אין
 אַ אייראָפּעיִשער שפּראַך וועגן נעגרישן לעבן. חוץ דער
 גרויסער קונסט פֿונם אויטאָר, מיט וועלכער ער האָט גע-
 שילדערט דאָס סאַציאַלע לעבן ביז צו די קלענסטע פרטים
 פֿון נעגרישן לעבן, גייט אין
 דעם ראַמאַן בולט אַדורך די
 גאַנצע שנאה פֿון די נעגערס
 צו זייערע קאָלאָניאַלע הער-
 שער, וועלכע ווילן פֿון זיי
 פֿטור ווערן, נישט געקוקט
 אויף דער כלומשטער ציווי-
 ליזאַציע, וואָס די „פֿאַרכאַפּער“
 האָבן דאָרט אַריינגעפירט.
 פֿאַר דעמדאָזיקן קינסטלע-
 רישן ווערק האָט רענע מאַ-
 ראַן באַקומען דעם גאַנקור-
 פֿריז און קומענדיק אין זיין
 היים קיין אַפֿריקע, האָט מען
 אים דאָרט אַרעסטירט און
 נישט געלאָזן אים פֿאַרן
 צוריק קיין פֿראַנקרייך.

הויפט-פֿאַרקויף: קאַאָפּעראַטיוו „ביכער“, נאַלעווקי 2a

ביבליאָטעק מאַרק ראַקאָווסקי

וו. בלאסקא איבאניעס

דער פרויען גן=עדן

אױטאָפּיע-ראַמאַן — פּוֹן שפּאַניש: מאַרק ראַקאָווסקי

פּרײַז 8.50

זינט די וועלט שטייט האַלטן פרויען אין איין שרייען, און די אַכזריות און די רשעות אויף דער באַרער וועלט האָט מען צו פאַרדאַנקען די מענער. ווער איז שולדיק אין אַלע מלחמות, שחיטות און הריגות? — די מענער! וואָלטן פרויען אָנגעפירט מיט דער וועלט, וואָלט עס באַשטימט נישט געווען. וואָרום וועלכע מאַמע וואָלט געשיקט איר קינד אויף דער שחיטה.

און אָט, אין אַ לאַנד האָט זיך געפונען אַ גרויסע גע- לערנטע פרוי, וועלכע האָט דערפונדן אַ מין „שוואַרצע שטראַלן“ און אַ דאַנק דיִדאַזיקע שטראַלן האָבן אַלע פרויען געמאַכט אַן אויפשטאַנד און אַראָפּגעוואָרפן די מענער- הערשאַפט, די מענער-טיראַניע. פרויען האָבן אין יענעם לאַנד זיך געשטעלט ביים רודער. דער פרעזידענט פון דער מלוכה — אַ פרוי, מיניסטערן — פרויען. מענער האָבן דאָרט אָנגעהויבן צו שפּילן אַ ראָל, ערגער פון שקלאַפן. אָבער וואָס איז געווען דער סוף מיט דעמדאָזיקן „פרויען גן-עדן“ און איז בכלל געווען אַ גן-עדן פאַר פרויען? דאָס אַלץ קען מען נישט אַרויסשרייבן אין דעמדאָזיקן קליינעם אַנאַנסל. מען דאַרף דאָס בוך לייענען.

הױפּט-פאַרקױף קאַאָפּעראַטיוו „ביכער“ נאַלעווקי 2A

ביבליאָטעק מאַרק ראַקאָווסקי

ס'איז דערשינען דער בעסטער היסטאָ-
רישער ראָמאַן פֿון דעם גרויסן סראָג-
צווזישן שריפטשטעלער

גוסטאָו פֿלאָבער

סאָלאָמאָן איז אַ יום-טובֿ סאַר דער ליטעראַטור, אויף
וועלכער מען זעצט עס איבער.

דאָס גענישליע ווערק, האָט אין זיך דעם פּוּחַ, וואָס צו
מיליענט עס דאָך, ווערש מען אָפּגעקילט צו אַ שווערן
בוך, מיווערט אַ מבין אויף דער שינער ליטעראַטור.

דערף לייגן אויפן טיש פֿון יעדן איינציקן ייִדישן
לעזער, זאָל ער עס לעזן נישט איינמאַל, נאָר פינף
מאַל, צען מאָל און תּמיד וועט ער דאָרט געמינען

נריטיקט זיך נישט אין מבינות און
אין רעצענזיעס, ווייל טויזנטער
שרייבער האבן דערפון געשריבן

אין פֿון סאָלאָמאָן געצויגן זייער יניקה, ס'איז אַ כּבוד
פֿאַרן גרעסטן

איז דאָס העכסטע האָרט
פֿון קונסט און סטיל.

איז נישט בלויז אַ געניאל ווערק,
נאָר אויך אַ קאָלעקטאָלע אַרבעט, וואָס פֿאַרבער
האָט באַוווֹן, אַז אַ שרייבער פֿון היסטאָרישע
ראָמאַנען דאַרף זיין באַהאָונט אין אלע צווייגן
פֿון דער היטנשאַפט, אַז מען דאַרף זיין אַ לייג-
וויסט, אַ מאָלער, אַן אַרכיטעקטאָר, אַ געאָגראַף,
אַ טעאָלאָג...

פֿון סראָג צוויזש
מאַרק ראַקאָווסקי

456 זייטן ..... פרייז - 10.

צו באַקומען אין אלע פּוּכּהאַנדלונגען

ביבליאטעק מארק ראקאווסקי

...דאָס אויסזען פון עמיל זאָלאַס ... מען
 דערשיינען אן אַפּהאַנדלונג איבער מוז דאָס
 פון מאַדאַם מאַדאַם באַוואַריי:
 באַוואַריי איז גע- לעזן, כדי צו
 ווען אַ גרויס געשעעניש. באַקענען זיך מיטן פּוּלסירן-
 די פיגור פון מאַדאַם באַ- דיקן לעבן. דער קלענסטער
 וואַרי, אַ טיפּ, וואָס פּלאַ- פּרט האָט געוואַלטיקן אינ-
 בער האָט קאַ- טערעס; ווייל
 פירט און שטו גוסטאוו פּלאַפּער
 דירט, איז גע- מאַדאַם באַוואַריי
 וואָרן אַ וועלט דער דראַמע
 טיפּ. ס'איז פון פּראַנצויזיש פון אַלטעג-
 גענוג צו זאָגן: מאַרק ראַקאווסקי לעבן לעבן.
 „דאָס איז אַ די שילדע-
 מאַדאַם באַוואַריי“ און מען רונגען דרינגען אונדז אַריין
 ווייסט שוין, וואָס עס באַדייט. טיף אין האַרצן, ווי אַ טע-
 ...דאָס נעמט זיך דער- אַטער- שטיק, וואָס גייט
 פון, וואָס הגם מאַדאַם באַ- פאַרביי אונדזערע אויגן. אין
 וואַרי איז אַזוי אינדיווידו- „מאַדאַם באַוואַריי“ געפינען
 על, שטעלט זי פאַרט מיט מיר זיך אין אונדזערע ספּערן
 זיך פאַר אַן אַלגעמיינעם און די פּערזאָנען זענען
 טיפּ. מען קען זי געפינען אונדז גוט באַקאַנט. דערי-
 אומעטאם: אין אַלע קלאַסן. בער מאַכט אויף אונדז דאָס
 אין אַלע קרייזן. ווערק אַ גרויסן רושם.

הויפט-פאַרקויף: קאָפּפּעראַטיוו „ביכער“, נאַלעווי 2a